

Nacionalinio tyrimo ataskaita

Pasirengimas mokytis aukštosiose ir profesinėse mokyklose: besimokančiųjų požiūrio tyrimas

Finansuojama
Europos Sąjungos
struktūrinių fondų
lėšomis

Vilnius, 2023

Nacionalinio tyrimo ataskaita „Pasirengimas mokytis aukštosiose ir profesinėse mokyklose: besimokančiųjų požiūrio tyrimas“ parengta įgyvendinant Nacionalinės švietimo agentūros projektą Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-02-0001 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“. Projektas finansuojamas Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis.

Projekto vadovė

Jūratė Drazdauskienė

Nacionalinio tyrimo ataskaitą rengė:

Asta Buinevičiūtė

Živilė Urbienė

dr. Daiva Sevalneva

Svajūnas Prasauskas

Edita Gailiūtė

Jolanta Rauluškevičienė

Tyrimą vykdė:

Asta Buinevičiūtė

Emilija Daunoravičiūtė

Ieva Litvinavičienė

Živilė Urbienė

Konsultavo, pastabas teikė:

Jūratė Drazdauskienė

Evaldas Bakonis

Jolanta Jevsejevienė

Pastebėjimus ir pastabas prašome siųsti projekto vadovei Jūratei Drazdauskienei, el. p. jurate.drazdauskiene@nsa.smm.lt.

Cituojant nurodyti šaltinį: Pasirengimas mokytis aukštosiose ir profesinėse mokyklose: besimokančiųjų požiūrio tyrimas. Nacionalinio tyrimo ataskaita. Nacionalinė švietimo agentūra. Projektas Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-02-0001 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“ (2023).

Kalbos redaktorės: Kristina Sakalauskienė, Vilma Pavelčikaitė-Bialogloviene

Dizaineriai-maketuotojai: Valdas Daraškevičius, Vaiva Šatkutė-Marozienė

© Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija

© Nacionalinė švietimo agentūra

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-8275-83-4 (elektroninis)

Turinys

Santrumpos	4
Santrauka	5
Įvadas	6
1. Pasirengimo mokytis samprata ir tyrimų apžvalga	9
1.1. Pasirengimui mokytis įtakos turintys veiksniai	18
2. Metodologija	25
3. Tyrimo duomenų analizės rezultatai	37
3.1. Pasirengimo mokytis vertinimas	37
3.2. Pasirengimui mokytis įtakos turinčių veiksnių analizė	47
3.3. Mokymosi praktikos ir įgūdžiai	66
3.4. Dalyvavimas profesinio orientavimo ir neformaliojo švietimo veiklose: ryšys su pasirengimu mokytis	95
Išvados	102
Rekomendacijos	105
Summary	108
Literatūra	109
Priedai	114
1 Priedas. Pirmo kurso universitetų, kolegijų studentams ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams skirtas klausimynas apie pasirengimą mokytis	114
2 Priedas. Universitetų ir kolegijų dėstytojams, profesinio mokymo įstaigų mokytojams skirtas klausimynas apie studentų, mokinių pasirengimą mokytis	134

Santrumpos

Santrumpa	Santrumpos paaiškinimas
AM	Aukštasis mokslas
BU	Bendrasis ugdymas
EBPO	Europos bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
IT	Informacinės technologijos
JTO	Jungtinių tautų organizacija
LAMA BPO	Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti, organizuojanti ir vykdanči priėmimo į Lietuvos aukštąsias mokyklas ir profesinio mokymo įstaigas procesą
NŠA	Nacionalinė švietimo agentūra
MOSTA	Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA 2019 m. reorganizuota į Vyriausybės strateginės analizės centrą STRATA)
PMĮ	Profesinio mokymo įstaiga
PM	Profesinis mokymas
PSO	Pasaulinė sveikatos organizacija. (angl. <i>WHO – World Health Organization</i>)
SEK	Socialinė, ekonominė ir kultūrinė aplinka
STRATA	Vyriausybės strateginės analizės centras
ŠMSM	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
ŠVIS	Švietimo valdymo informacinė sistema

Santrauka

Tyrimas „Pasirengimas mokytis aukštosiose ir profesinėse mokyklose: besimokančiųjų požiūrio tyrimas“ atliktas Nacionalinės švietimo agentūros (toliau – NŠA) įgyvendinant projektą „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“ (Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-02-0001). Projektas finansuojamas Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis.

Tyrimo tikslas – nustatyti aukštųjų mokyklų pirmo kurso studentų ir pirmus metus profesinio mokymo įstaigose besimokančių mokinių pasirengimą mokytis, įvertinti adaptaciją mokymo įstaigoje ir pasirengimui mokytis įtakos turinčius veiksnius (mokymosi motyvaciją, bendrąjį, akademinį ir IT saviveiksmingumą, akademinį pasirengimą, mokymosi įgūdžius ir kt.)

Tyrimo metu analizuota ŠVIS statistinė informacija, vykdytos aukštųjų mokyklų studentų, profesinio mokymo įstaigų mokinių, aukštųjų mokyklų dėstytojų ir profesinių mokymo įstaigų mokytojų apklausos. Apklausos atliktos 2022 metų kovo–gegužės mėnesiais.

Pagrindinės tyrimo išvados:

Tyrimo dalyvavę aukštųjų mokyklų dėstytojai ir profesinių mokymo įstaigų mokytojai besimokančiųjų pasirengimą vertina vidutiniškai (dešimtbalėje skalėje vertinimas 5,6 – 6,6 balo). Daugiau nei pusės dėstytojų ir mokytojų nuomone, studentų ir mokinių pasirengimas pastarųjų penkerių metų laikotarpiu pablogėjo. Tyrimo dalyvę studentai ir profesinių mokymo įstaigų mokiniai savo pasirengimą vertina geriau nei dėstytojai ar mokytojai: vidutinis universitetų studentų įsivertinimo balas dešimtbalėje skalėje – 7,6 balai, kolegijų studentų – 7,9 balai, profesinių mokymo įstaigų mokinių – 8,1 balas.

Visų tipų mokymo įstaigų pirmus metus besimokantiejiems trūksta motyvacijos mokytis, savarankiško mokymosi ir laiko planavimo įgūdžių, nelengva suprasti mokymo(si) reikalavimus, susiduriama su akademinio atidėliojimo problema, trūksta pagalbos mokantis, gebėjimų derinti mokslą ir darbą. Akademinio personalo ir pačių besimokančiųjų teigimu, akademinis besimokančiųjų pasirengimas yra nepakankamas (trūksta dalykinių žinių ir įgūdžių). Korepetitoriaavimo apimtys išlieka pakankamai didelės: korepetitorių paslaugomis besimokydami bendrojo ugdymo mokykloje naudojosi kas ketvirtas universitetų, kas trečias kolegijų studentas ir kas dešimtas profesinių mokymo įstaigų mokiny.

Profesinėse mokymo įstaigose, palyginti su aukštosiomis mokyklomis, aktualesnės akademinės disciplinos, tvarkos palaikymo ir lankomumo problemos. Visų tipų mokymo įstaigų besimokantieji patiria didelę psichologinę įtampą ir išgyvena stresą, o penktadalį aukštųjų mokyklų studentų pasigenda mokymo įstaigų teikiamų socialinių paslaugų.

Aukštųjų mokyklų studentų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių pasirengimą mokytis galima prognozuoti pagal jų mokymosi motyvaciją, akademinį ir IT saviveiksmingumą. Pasirengimui studijuoti universitetuose taip pat turi įtakos bendrasis saviveiksmingumas, o mokymuisi profesinėse mokyklose – socialinis saviveiksmingumas. Visų tipų ugdymo įstaigose besimokančiųjų bendrojo saviveiksmingumo, akademinio saviveiksmingumo, IT saviveiksmingumo ir socialinio saviveiksmingumo indeksai yra susiję su tikėjimu mokymosi sėkme ir mokymosi motyvacija; silpnesnės sąsajos pastebimos su lankomumu, mokymosi pasiekimais ir mokymosi tikslais. Pasirengimui mokytis reikšmingos įtakos turi IT saviveiksmingumas.

Išvadas

Globalizacija, naujausios technologijos, stiprėjanti konkurencija skatina valstybes vis daugiau dėmesio skirti dinamiškos darbo rinkos poreikius atitinkančių kvalifikuotų specialistų rengimui ir jų kuriamos ekonominės, socialinės ir kultūrinės vertės didinimui. Diskutuojama, kaip užtikrinti aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kokybę, nuolatinį programų tobulinimą, besimokančiųjų pasirengimą mokytis, motyvaciją, kompetencijas ir įgūdžius. Europos Sąjungos Bolonijos proceso dokumentuose akcentuojama studijų kokybės užtikrinimo svarba ir Europos švietimo sistemos konkurencingumo ir patrauklumo skatinimas.

Studijų ar mokymo kokybę, apibūdinamą kaip mokymo įstaigoje sudarytas tinkamas sąlygas asmens saviugdai plėtoti ir kvalifikacijai įgyti, galima vertinti pasitelkiant įvairius kriterijus: švietimo institucijos misiją, valdymą, materialinę bazę, personalo kompetentingumą, studentų ir mokinių mokymosi proceso organizavimą, dėstymo (mokymo) kokybę, atliekamų tyrimų kokybę, bendradarbiavimą ir kt. (Savickienė, Pukelis, 2004). Kokybės vertinimas apima tiek objektyvius kriterijus, tiek besimokančiųjų nuomonę apie įvairius mokymosi proceso aspektus ir mokymosi proceso kokybei įtakos turinčius veiksnius.

Nepakankamas pasirengimas mokytis universitete, kolegijoje ar profesinėje mokykloje yra vienas iš veiksnių, turinčių įtakos mokymosi kokybei ir sėkmingam mokymosi užbaigimui. Skirtingas pirmus metus besimokančiųjų pasirengimas mokytis priklauso nuo jų ekonominės, socialinės ir kultūrinės aplinkos, edukacinių veiksnių, situacijos švietimo sistemoje ir kitų priežasčių. Remiantis

Nacionalinės švietimo agentūros pateiktais duomenimis, pastebimi dideli mokymosi rezultatų skirtumai tarp kaimo ir miestų mokyklų mokinių: kaimo mokyklose besimokančių abiturientų valstybinių brandos egzaminų rezultatai yra žemesni nei miestų ar didmiesčių mokinių; per pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimą nustatyta, kad kaimo mokyklose besimokančių dešimtokų, pasiekusių matematikos pagrindinį ir aukščiausią pasiekimų lygį, dalis yra mažesnė nei jų bendraamžių miestų mokyklose (NŠA, 2020). Tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų PISA (angl. *Programme for International Student Assessment*) ir TIMSS (angl. *Trends in International Mathematics and Science Study*) duomenų analizė patvirtina, kad Lietuvoje egzistuoja nemažas iš skirtingos socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos kilusių mokinių pasiekimų atotrūkis.

Vienas iš objektyvių pasirengimo studijuoti įvertinimo kriterijų – priėmimo į aukštąsias mokyklas balai, dėl kurių nustatymo tarp visuomenės ir švietimo politikų kyla nemažai diskusijų, susijusių su socialinio teisingumo ir aukštojo mokslo prieinamumo užtikrinimu. Gana žemi įstojimo balai rodo prastą stojančiųjų pasirengimą mokytis ir daro neigiamą įtaką viso mokymosi proceso kokybei. 2022 metais stojant į valstybės finansuojamą vietą universitete buvo reikalaujama ne mažesnio kaip 5,4 konkursinio balo (vidutinis į valstybės finansuojamas vietas įstojusiųjų balas sudarė 7,56), kolegijose – 4,3 balo. ŠMSM rekomendavo tokius pačius konkursinius balus nustatyti ir pretenduojantiems į valstybės nefinansuojamas vietas. Visi universitetai laikėsi šių rekomendacijų, tačiau didžioji dalis kolegijų jų nepriėmė ir nustatė itin žemus konkursinius balus – sumažinusios slenkstį, į valstybės nefinansuojamas vietas kolegijos priėmė 2 781 asmenį su

mažesniu nei 4,3 stojamuoju balu. Žemiausias vidutinis konkursinis balas buvo fiksuotas Lietuvos aukštojoje jūreivystės mokykloje – 2,90 (LAMA BPO, 2022).

2021 metais priimtos Mokslo ir studijų įstatymo pataisos, kuriomis buvo suvienodinti reikalavimai stojantiejiems į aukštąsias mokyklas neatsižvelgiant į finansavimo pobūdį ir sugriežtintos stojimo sąlygos – nuo 2024 metų stojantieji į aukštąsias mokyklas turės būti išlaikę bent 3 valstybinius brandos egzaminus: lietuvių kalbos ir literatūros, matematikos ir trečią laisvai pasirenkamą paties stojančiojo (išskyrus stojančiuosius į menų studijas – jiems matematikos egzaminas nebus privalomas), o išlaikytų egzaminų vidurkis turės sudaryti bent 36 balus iš 100; stojant į kolegiją bus privalu pasiekti minimalią egzamino išlaikymo ribą (surinkti bent 16 balų iš 100). Siekiant suteikti daugiau galimybių profesines mokyklas baigusies mokiniams, pradėtos vykdyti trumposios studijos, kai baigusieji profesines mokymo įstaigas galės įgyti papildomų kompetencijų ir pasirengti studijoms aukštojoje mokykloje. Nuo 2024 metų taip pat atsiras alternatyvi konkursinė eilė asmenims, turintiems nustatytos trukmės darbo ar savanoriškos veiklos patirties, atlikusiems tarnybą kariuomenėje ar baigusies trumpąsias studijas.

Akademiniškas pasirengimas yra ne vienintelis pasirengimą mokytis nusakantis kriterijus – ne mažiau svarbi stojančiųjų motyvacija, socialinis, emocinis pasirengimas, mokymosi įgūdžiai ir praktikos, bendroji fizinė ir psichinė sveikata, turimi materialiniai išteklių. Įvairūs su pasirengimu susiję veiksniai gali nulemti mokymo institucijos ar mokymo programos pasirinkimą (pavyzdžiui, renkasi mokytis tame pačiame mieste arba pirmenybę teikiama ne labiausiai pageidaujamoms, bet valstybės finansuojamoms

studijoms), turėti įtakos akademiniams pasiekimams (dalis besimokančiųjų dirba ir negali skirti pakankamai laiko mokytis) ar sėkmingam mokymosi proceso užbaigimui (dalis besimokančiųjų nubyra dėl lėšų trūkumo, motyvacijos stokos, pablogėjusios sveikatos būklės ir pan.). Kai kuriose studijų ar profesinio mokymo programose būtinas ne tik akademinis, bet ir atitinkamas fizinis ar meninis pasirengimas.

Įstojusių pirmo kurso studentų ir profesinių mokymo įstaigų mokinių žinios, motyvacija, patirtis, įgūdžiai, išteklių ir galimybės yra labai skirtingi. Siekiant suvienodinti įstojusių žinių ir įgūdžių lygį, būtina tolimesniai kokybiškam mokymo(si) procesui, kai kurie universitetai pirmakursiams studentams siūlo išlyginamuosius bazinių žinių dalykus ar suteikia galimybę pritaikyti studijas prie individualių ugdymosi poreikių. Nepakankamas pirmo kurso aukštųjų mokyklų studentų ir profesinių mokymo įstaigų mokinių pasirengimas gali nulemti mažesnę mokymosi motyvaciją ir prastesnę įsitraukimą į mokymo procesą, žemesnius akademinius pasiekimus bei dažnesnę mokymosi nutraukimą (didesnę nubyrimą), taip pat kelia papildomų iššūkių už mokymo procesą atsakingiems dėstytojams ir mokytojams, priverstiems taikytis prie skirtingo žinių lygio modifikuojant mokomojo dalyko turinį ir mažinant reikalavimus.

2017 metais Lietuvoje buvo atliktas išsamus pasirengimo aukštojo mokslo studijoms tyrimas, per kurį buvo apklausti baigiamųjų klasių mokiniai, bakalauro, magistrantūros, doktorantūros studijų studentai, mokytojai ir dėstytojai (MOSTA, 2018). Apklaustų dėstytojų vertinimu, vidutiniškai tik 55 proc. bakalauro ar vientisųjų studijų studentų yra pasirengę studijuoti dėstomus dalykus, o pirmakursių motyvacija mokytis buvo

įvertinta vidutiniškai 3,2 balo, mokykloje įgytos žinios ir gebėjimai – 3 balais iš 5. Nacionaliniu mastu pasirengimo mokytis profesinio mokymo įstaigose tyrimų Lietuvoje atlikta nedaug, todėl aktualu į tyrimą įtraukti ir profesinių mokyklų mokinius.

Pasirengimui mokytis įtakos turi įvairūs veiksniai, susiję ne tik su besimokančiųjų asmeniniais, bet ir su platesniais švietimo sistemos politikos, kultūriniais, socialiniais ir ekonominiais procesais. Siekiant geriau atskleisti pasirengimui mokytis įtakos turinčius veiksnius, tikslinga pasirengimą mokytis tirti kompleksiškai, pasitelkti įvairius asmens saviveiksmingumo aspektus nusakančius indeksus (akademinių, socialinių, emocinių saviveiksmingumo ir pan.). Saviveiksmingumas (angl. *Self-efficacy*) apibūdinamas kaip asmens pasitikėjimas savo jėgomis veikti – reikiamu būdu atlikti naujas ar sudėtingas užduotis, įveikti sunkumus ir pasiekti norimų rezultatų (Bandura, 1997). Taip pat tikslinga išsiaiškinti, kaip rengiamasi studijoms (mokymuisi), kaip pasirenkama studijų kryptis ir mokymo įstaiga, kokią įtaką pasirinkimui turi dalyvavimas profesinio orientavimo veiklose, kokie iššūkiai kyla pradėjus mokytis, kokių mokymosi įgūdžių trūksta ir ką reikėtų daryti, norint geriau pasirengti studijoms, taip pat pagal galimybes nustatyti pasirengimo mokytis kaitos tendencijas (palyginti su ankstesnių tyrimų rezultatais).

Tyrimo tikslas – nustatyti aukštųjų mokyklų pirmo kurso studentų ir pirmus metus profesinio mokymo įstaigose besimokančių mokinių pasirengimą mokytis, įvertinti adaptaciją mokymo įstaigoje ir pasirengimui mokytis įtakos turinčius veiksnius.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis moksline literatūra, tyrimais ir kitais šaltiniais, apžvelgti pasirengimo mokytis sampratą, pagrindinius pasirengimui mokytis įtakos turinčius veiksnius ir profesinių mokyklų mokinių ir aukštųjų mokyklų studentų pasirengimo mokytis rodiklius.

2. Išsiaiškinti profesinių mokyklų mokinių ir aukštųjų mokyklų (universitetų ir kolegijų) studentų nuomonę apie pasirengimą mokytis, adaptaciją ugdymo įstaigoje ir pasirengimui mokytis įtakos turinčius veiksnius, mokymosi įgūdžius ir praktikas.

3. Studentų ir mokinių apklausos duomenis papildyti informacija, surinkta apklausiant aukštųjų mokyklų dėstytojus ir profesinių mokyklų mokytojus, palyginti studentų, mokinių, dėstytojų ir mokytojų vertinimus.

4. Pateikti rekomendacijas, orientuotas į profesinio orientavimo ir pasirengimo mokytis gerinimą aukštosiose ir profesinėse mokyklose.

1. Pasirengimo mokytis samprata ir tyrimų apžvalga

Edukologijoje mokinių ir studentų pasirengimas mokytis laikomas svarbiu mokymosi proceso elementu, nuo kurio priklauso besimokančiųjų akademiniai pasiekimai, įsitraukimas į mokymo(si) procesą, sėkmingas mokslo užbaigimas ir vėlesnė integracija į darbo rinką. Asmuo laikomas pasirengusiu mokytis aukštosiose mokyklose arba profesinio mokymo įstaigose tuomet, kai gali būti priimtas ir sėkmingai mokytis pasirinktoje mokymo įstaigoje, kurią baigus įgyjamas bakalauro laipsnis arba kvalifikacija ir tam nereikia papildomų išlyginamųjų kursų (Conley, 2012). Vidurinio ar pagrindinio ugdymo programą baigusiujų pasirengimas, kompetencijos, įgūdžiai ir motyvai yra labai skirtingi, todėl būtina į pasirengimą mokytis žvelgti kompleksiskai, atsižvelgiant į individualizuotą besimokančiojo žinių, įgūdžių bei siekių atitiktį.

Pirmasis asmens pasirengimo mokytis vertinimas vyksta dar vaikystėje, kai šeimoje sprendžiama dėl vaiko brandumo priešmokykliniam ir mokykliniam ugdymui(si). Vaiko brandumas mokyklai yra apibrėžiamas kaip kompleksiškas ir daugiakomponentis vaiko fizinės, psichinės, socialinės, emocinės, kalbinės ir pažintinės raidos reiškinys (ŠMSM, 2015). Švietimo sistemoje pasirengimo mokytis vertinimo poreikis išlieka ir toliau, asmeniui pereinant iš vienos mokymosi pakopos į kitą: iš pradinio į pagrindinį ugdymą, keičiant mokymo įstaigą (pavyzdžiui, pereinant mokytis į gimnaziją ar profesinio mokymo įstaigą), stojant į aukštąsias mokyklas, dalyvaujant profesinės kvalifika-

cijos tobulinimo kursuose ir pan. EBPO ataskaitoje, skirtoje įgūdžių ir mokymosi visą gyvenimą temai, pabrėžiama, kad vystantis žinių ekonomikai ir vykstant sparčiam technologijų raidos procesui, atsirado nuolatinis mokymosi visą gyvenimą ir kvalifikacijos kėlimo poreikis, kuriam būtinas nuo mokyklos suolo formuojamas asmens nusiteikimas ir pasirengimas mokytis (EBPO, 2021). Taip pat vis daugiau dėmesio skiriama profesiniam rengimui, akcentuojamas asmenų įsidarbinamumo didinimas per mokymosi visą gyvenimą veiklas.

Apžvelgus gausius edukologijos ir socialinės psichologijos mokslininkų tyrimus, susijusius su pasirengimo mokytis tema, apibendrintai galima suformuluoti pagrindines tyrimų temas ir pasirengimo mokytis vertinimo aspektus.

Akademiniis pasirengimas

Akademiniis pasirengimas yra vienas objektyviausių ir dažniausiai analizuojamų pasirengimo mokytis vertinimo rodiklių. Akademiniis pasirengimo vertinimas apima bazinių dalykinių žinių ir kognityvinių gebėjimų vertinimą (metiniai pažymiai, egzaminų rezultatai) ir atitiktį priėmimo į mokymo įstaigas reikalavimams (konkursiniai balai ir kiti reikalavimai). Švietimo tyrimuose dažnai nagrinėjama, kokią įtaką akademiniis pasirengimas turi studijų kokybei, mokymosi rezultatams ir mokymo įstaigos baigimo rodikliams. Tyrimais patvirtinta anksčiau įgyto akademiniis pasirengimo įtaka akademiniams pasiekimams aukštojoje mokykloje ir sėkmingam studijų užbaigimui (DeBerard et al., 2004; DaDeppo, 2009). Stipri akademiniis pasirengimo faktoriaus įtaka patvirtinta mokslininkų grupės atliktoje metaanalizėje, kurioje nustatyta teigiama koreliacija tarp praeityje gautų mokymosi pasiekimų

įvertinimų ir akademinų pasiekimų aukštojoje mokykloje (Richardson et al., 2012).

Nekognityviniai pasirengimo rodikliai

Mokslinėje edukologijos ir socialinės psichologijos srities literatūroje pabrėžiama, kad greta dalykinių žinių ir akademinų pasiekimų ne mažiau svarbūs yra ir kiti pasirengimą nusakantys rodikliai, kurie negali būti įvertinti pažymiais – tai asmens vertybės ir nuostatos, motyvacija, lūkesčiai, emocinis intelektas, asmenybės branda (savigontrolė, saviveiksmingumas, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiai ir kt.), fizinė ir psichologinė būklė. Tiriama, kokį poveikį nekognityviniai pasirengimo rodikliai turi besimokančiųjų akademiniams rezultatams, akademiniam atsparumui, įsitraukimui į mokymosi procesą, gebėjimui adaptuotis mokymosi įstaigoje, susidoroti su akademine iššūkiais bei stresu.

Su mokymusi susijusius nekognityvinius rodiklius galima suskirstyti į penkias kategorijas (Farrington et al., 2012):

1. Atsakingas mokymasis. Šis elgesys paprastai siejamas su „gero mokinio (studento)“ apibrėžimu – tai išoriniai požymiai, rodantys, kad mokinytis yra įsitraukęs į mokymo(si) procesą ir deda pastangas mokytis (kontrolės lokusas, augimo mąstysena, geras lankomumas, nusiteikimas dirbti, dėmesio sutelkimas, aktyvus įsitraukimas į mokomąsias veiklas ir diskusijas, pareigingas namų darbų atlikimas).

2. Atkaklumas – tai ryžtas, pareigingumas, atidėtas pasitenkinimas, savidisciplina, savigontrolė. Plačiaja prasme atkaklumas reiškia asmens polinkį laiku, kruopščiai ir maksimaliai gerai atlikti akademines užduotis nepaisant įvairių sunkumų (išsiblaškymo, kliūčių ir pan.). Akademiškai atkaklūs mokiniai (studentai) geba išlikti susikonscentravę

į tikslą, nepaisant įvairių trukdžių ir sunkumų, kovoti su išsiblaškymu ir pagundomis, pirmenybę teikiant akademiniams uždovims (atidėtas pasitenkinimas, savidisciplina, savigontrolė). Amerikiečių mokslininkė A. Duckworth dar labiau praplečia atkaklumo sąvoką. Ji teigia, kad asmens būdo tvirtumas ir ištvermė yra vienas esminių gero pasirengimo ir sėkmės veiksnių. Duckworth teorijoje būdo tvirtumas (angl. *Grit*) apima penkias savybes: drąsą, sąžiningumą, atkaklumą, atsparumą ir aistrą (užsidegimą) (Duckworth, 2016).

3. Akademinės nuostatos – su akademine veikla susijusios nuostatos ir įsitikinimai: optimizmas, tikėjimas savo gebėjimu tobulėti ir sėkmingai mokytis, tikėjimas mokslo verte ir nauda. Teigiamos akademinės nuostatos motyvuoja atkakliai dirbti (t. y. skatina akademinį atkaklumą), o tai lemia geresnį elgesį ir aukštesnius akademinius pasiekimus. Geri akademiniai pasiekimai patvirtina teigiamas akademines nuostatas, stiprina atkaklumą ir pozityvų akademinį elgesį. Egzistuoja daug akademinių nuostatų ir akademinio mąstymo teorijų: tikslo orientacijos teorija (Dweck ir Leggett, 1988), socialinio mokymosi teorija (Bandura, 1977; Rotter, 1954); atribucijos teorija (Weiner, 1979); lūkesčių ir vertės teorija (Eccles, Adler, Futterman, Goff, Kaczala, Meece ir Midgley, 1983) ir kt. Nemažai akademinių nuostatų tyrimų remiasi asmens saviveiksmingumo samprata (Bandura, 1986). Tyrimų duomenimis, asmens saviveiksmingumas yra glaudžiai susijęs su akademine pasiekimais (Honicke, Broadbent, 2016; Richardson et al., 2012), todėl laikomas vienu pagrindinių psichosocialinių akademinių pasiekimų prediktorių (Elias, MacDonald, 2007). Rezultatai nuosekliai atskleidžia, kad aukštesni akademinio saviveiksmingumo rodikliai lemia aukštesnius

akademinis pasiekimas (Yokoyama, 2019). Pasitikėjimas savo gebėjimais ir tikėjimas sėkme daro teigiamą poveikį besimokančiojo motyvacijai, emocinei būklei, kognityviniams gebėjimams ir elgesiui, todėl padeda geriau adaptuotis mokymo įstaigoje (De Clercq, Dupont, Galand ir Freney, 2013).

Apibendrintai galima išskirti keturias pagrindines nuostatas, turinčias įtakos mokymuisi:

- *Priklausymo mokymo įstaigai jausmas* nurodo, kiek mokiniai jaučiasi asmeniškai priimti, gerbiami, įtraukiami ir palaikomi mokytojų bei kitų bendruomenės narių mokymo įstaigos aplinkoje. Tai subjektyvus įvertinimas, kuris yra susijęs su pagarbos ir priėmimo jausmu, įsitraukimu į mokyklos bendruomenę, gaunama parama ir pagalba (Dukynaitė, Dudaitė, 2017). Įvairūs tyrimai rodo, kad priklausymo mokymo įstaigai jausmas daro įtaką akademiniams mokinių rezultatams.
- *Gebėjimų ir kompetencijų priklausomybė nuo įdėtų pastangų* – nuostata, kad akademiniai gebėjimai ir pasiekimai gali gerėti atsižvelgiant į įdėtas pastangas. Besimokantieji, kurie tiki, kad įdėję pastangų gali pagerinti savo akademinius pasiekimus, yra labiau motyvuoti, atkaklesni ir atsparesni nepalankioms mokymosi sąlygoms (Cury, Elliott, Da Fonseca ir Moller, 2006; Dweck ir Leggett, 1988).
- *Tikėjimas savo galimybėmis sėkmingai atlikti užduotį* – tai nuostata, susijusi su besimokančiojo įsitikinimu apie savo gebėjimą gerai mokytis. Asmenys yra linkę įsitraukti į veiklą, kurią jaučiasi galintys sėkmingai iki galo atlikti, ir vengia tų veiklų, kuriose savimi abejoja (Bandura, 1986).
- *Tikėjimas mokymosi vertingumu* – tai nuostatos, susijusios su besimokančiojo įsi-

tikinimu, kad dalykas, kurio mokomasi, yra įdomus ir vertingas. Mokymosi vertę gali sudaryti skirtingi besimokančiajam reikšmingi dalykai, pavyzdžiui, gautas įvertinimas (pažymys), malonus mokymosi procesas, praktinis žinių panaudojimas, nauda ateičiai, t. y. siekiamam tikslui (pavyzdžiui, karjerai).

4. Mokymosi strategijos ir įgūdžiai

apibrėžiami kaip veiksmai ir būdai, padedantys besimokančiajam mąstyti ir įsiminti, pavyzdžiui, stebėjimas, refleksija, mnemotechninės priemonės, savikontrolė (klaidų pastebėjimas), mokymosi tikslų nustatymas ir laiko valdymas. Veiksmingos mokymosi strategijos padeda pagerinti mokymąsi. Mokėjimas mokytis apjungia akademinį elgesį, konkretaus dalyko žinias, metakognicijos ir savireguliacijos procesus.

5. Socialiniai įgūdžiai – penktoji neko-kognityvinių veiksnių grupė, kuri apima tokias asmens savybes kaip bendradarbiavimas, atsakomybė ir empatija. Socialiniai įgūdžiai – tai priimtinas elgesys, kuris pagerina socialinę sąveiką, pavyzdžiui, tarp mokinio ir mokytojo (studento ir dėstytojo), tarp bendramokslių ir pan. Tyrimais nustatyta, kad besimokančiųjų iškritimas iš mokymosi sistemos priklauso nuo mokymosi įstaigos organizuojamos ugdymo ir socialinės integracijos. Sėkminga besimokančiųjų socializacija (pavyzdžiui, gyvenimas bendrabutyje, lankomumas, studijų pobūdis, įsitraukimas į su mokymusi susijusias įvairias veiklas, socialiniai ryšiai) turi didelę reikšmę sėkmingam mokymuisi (Oseguera & Rhee, 2009; Ryan, 2004; Scott et al., 2006; Thomas, 2000; Tinto, 1987; Titus, 2006).

Jei iš pradžių socialinių įgūdžių ugdymas labiausiai buvo siejamas su pradiniu ar specialiuoju ugdymu, pastaruoju metu socialiniams įgūdžiams skiriama vis daugiau dėmesio vidurinio, profesinio ar aukštojo

mokslo etapuose, nes buvo pripažinta, kad socialiniai įgūdžiai turi didelę reikšmę ne tik sėkmingai adaptacijai mokymo įstaigoje, bet ir yra svarbūs rengiantis tolimesnei profesinei karjerai. Tyrimai rodo, kad darbdaviams XXI a. ekonomikoje reikia darbuotojų, turinčių įgūdžių bendrauti ir bendradarbiauti su įvairiais žmonėmis ir grupėmis bei efektyviai kartu su kitais spręsti problemas (Farrington et al., 2012).

Socialiniai įgūdžiai pakartotinai literatūroje nurodomi kaip svarbūs būsimam darbui ir gyvenimo rezultatams, nors jų tiesioginis ryšys su mokymosi rezultatais reiškiasi netiesiogiai (daugiausia – elgesiu per mokymosi procesą).

Adaptacijos mokymosi įstaigoje vertinimas

Perėjimas iš vienos ugdymo pakopos į kitą, mokymo įstaigos pakeitimas besimokančiajam yra sudėtingas ir kritinis laikotarpis, todėl sėkminga adaptacija laikoma reikšmingu gerą pasirengimą mokyti atspindinčiu rodikliu. Adaptacijos mokymo įstaigoje tyrimuose analizuojami pereinamojo laikotarpio iššūkiai ir jų įveiktos strategijos, sėkmingos ir nesėkmingos adaptacijos priežastys bei įvairių pagalbos priemonių (socialinei integracijai skirtų susipažinimo veiklų, pagalbos randant gyvenamąją vietą ir kt.) efektyvumas.

Mokslinėje literatūroje galima rasti įvairių pirmo kursų studentų adaptacijos procesui analizuoti skirtų teorinių modelių: adaptacijos sėkmė gali būti aiškinama vidurinės mokyklos ugdymo ir universiteto studijų atitiktimi, pasireiškiančia lūkesčių atitikimu ir mokymo metodų, žinių ir darbo krūvio tęstinumu (Torenbeek et al., 2010), įsitraukimu į savanorišką universiteto bendruomenės veiklą (Braxton et al., 1997), edukacinio

produktyvumo užtikrinimu (Walberg, 1981) ir apibendrintu perėjimo ciklo modelių (angl. *Transition cycle*) (Nicholson, 1990).

Nicholson teorinis modelis pirmiausia buvo skirtas karjeros pokyčių analizei, tačiau vėliau buvo pradėtas plačiai naudoti edukologijos tyrimuose analizuojant pirmus metus besimokančių studentų patirtis (Harris, 2014; Jansen, André ir Suhre, 2013; Polach, 2004; Purnell, 2002). Šis modelis atspindi dinamišką ir daugialypę adaptacijos mokymosi įstaigoje procesą. Modelį sudaro keturi, vienas po kito einantys etapai:

1) Pasiruošimas (pasirengimo lygis, gyvenimiška ir mokykloje įgyta patirtis, konkretūs ir realistiški lūkesčiai, pozityvus nusiteikimas ir pasitikėjimas būsimo pokyčio akivaizdoje);

2) Susidūrimas (perėjimas). Tai pakankamai trumpas laikotarpis, kai susiduriama su nauja mokymosi aplinka, o išankstiniai lūkesčiai, nuostatos ir žinios derinami su realiu akademiniu gyvenimu. Šioje fazėje būtinas pasitikėjimas savo jėgomis įveikti iššūkius, gebėjimas atrasti prasmę ir užmegzti ryšius su kitais;

3) Prisitaikymas – tai ryšio tarp asmens ir aplinkos radimas, strategijos ir veikimo būdo pasirinkimas, patirties panaudojimas prisitaikyti prie naujos mokymosi aplinkos ir reikalavimų, net jei kai kuriais atvejais adaptacija gali reikšti pasitraukimą iš mokymo įstaigos. Šis etapas trunka beveik visus pirmuosius mokslo metus. Jei asmuo neranda ryšio su nauja aplinka, kyla nusivylimas, prastėja lankomumas ir kyla kitų problemų;

4) Stabilizacija – tai ciklo pabaigos laikotarpis, per kurį besimokantieji įgyja nuolatinį pasitikėjimą savimi ir savikontrolę, geba efektyviai atlikti užduotis ir sklandžiai bendrauti su kitais žmonėmis. Tai pusiausvyra, kuri pasiekama sėkmingai prisitaikius prie akademinės aplinkos. Geri akademiniai rezultatai yra vienas iš galimų stabilizacijos

etapo indikatorių.

Kiekvienam etapui yra būdingos specifinės užduotys, iššūkiai ir sunkumai. Šis modelis itin naudingas būtent dėl galimybių identifikuoti sunkumus, su kuriais susiduriama pirmaisiais mokymosi metais (Nicholson, 1990).

Vienas didžiausių iššūkių – perėjimo ir pokyčių sukkelto streso valdymas. Atlikta nemažai tyrimų, skirtų pirmo kurso studentų išgyvenamo streso problemai. Vieniems studentams studijos yra sudėtinga, tačiau maloni ir prasminga veikla, o kitiems ji kelia tiek daug iššūkių, kad savo įsipareigojimų nebegalintys įvykdyti studentai apskritai nebaigia studijų (Tinto, 1996; Chang et al., 2007 ir kt.). Mokslininkų teigimu, pirmieji mokymosi metai yra kritiniai – jei adaptacija nesėkminga, gali pasireikšti įvairūs sutrikimai, pavyzdžiui, nerimas, depresija, perdėtas jautrumas, pyktis, nuotaikų kaita, psichinės ligos (Cliniciu, 2013). Sėkmingą adaptaciją galima atpažinti iš geros psichologinės sveikatos, pasitenkinimo mokymu(si), gebėjimu susidoroti su iššūkiais ir sunkumais, sėkmingo funkcionavimo naujomis aplinkybėmis (aukšto saviveiksmingumo, savivertės, vidinės motyvacijos, savikontrolės ir pan.). Pagrindinės studentų iškritimo priežastys – akademiniai ir prisitaikymo sunkumai, nauji ir sudėtingi tikslai, silpnas įsipareigojimas, išorinė mokymosi motyvacija, finansinis nepriteklus, izoliacija (Tinto, 1996). Per Malaizijos studentų adaptacijos tyrimą nustatytos keturios nesėkmingos adaptacijos priežastys: akademinės problemos, sveikatos problemos, finansinės problemos, socialinės ir asmeninės problemos (Khamis et al., 2002).

Socialiniai, ekonominiai ir kultūriniai veiksniai (SEK)

Įvairūs švietimo srities tyrimai patvirtina,

kad socialinė, ekonominė ir kultūrinė besimokančiųjų aplinka turi įtakos pasirengimui mokytis (ypatingai akademiniam pasirengimui), todėl besimokančiųjų SEK statusas ir turimi ištekliai yra laikomi svarbiais rodikliais, kurių įvertinimas labai svarbus siekiant užtikrinti švietimo sistemos teisingumą ir kurti įtraukią ir palankią mokymosi aplinką. SEK įtaka pasirengimui yra kompleksinė ir gali reikšti labai įvairiai, pavyzdžiui, didesni šeimos finansiniai ištekliai sudaro galimybes mokymuisi skirti atskirą, susikaupti leidžiančią erdvę ir samdyti korepetitorius, kultūriniai – gilinti žinias laisvalaikio, o socialiniai – rasti tinkamą pagalbą susidūrus su mokymosi sunkumais (MOSTA, 2018).

Profesinis orientavimas ir papildomos pasirengimo studijoms programos

Profesinis orientavimas ir tinkamos mokymosi srities pasirinkimas yra svarbi pasirengimo mokytis dalis, nes ji padeda užtikrinti besimokančiųjų motyvaciją, suformuoti realius su mokymu(si) ir būsima profesija susijusius lūkesčius (Torenbeek et al., 2010). Daugelyje tyrimų atkreipiamas dėmesys į konkrečioms pasirengimo mokytis problemoms spręsti skirtas programas ir priemones (pavyzdžiui, mokymasis su korepetitoriumi, parengiamųjų kursų lankymas, konsultacijos ir pan.), siekiama nustatyti šių papildomų priemonių poveikį akademiniams rezultatams. Daugelis autorių pabrėžia studijų ar mokymosi krypties pasirinkimo svarbą (Germeijs, Luycx, Notelaers, Goossens, Verschueren, 2012; De Clercq et al., 2016). Tyrimai parodė, kad informuotai ir apgalvotai studijas pasirinkę studentai yra labiau patenkinti studijų programa, labiau įsitraukia į mokymo(si) procesą ir pasiekia geresnių akademinių rezultatų (Biémar, Philippe & Romainville, 2003; Simons, Dewitte & Lens, 2004).

Nuotolinis ir hibridinis mokymasis

Tobulėjant technologijoms ir nuolat augant nuotolinio ir hibridinio mokymosi apimtims, tyrėjai atkreipia dėmesį, kad būtina įvertinti besimokančiųjų pasirengimą mokytis virtualioje erdvėje. Tyrimais analizuojama, kokį poveikį mokymosi proceso sėkmei turi IT technologijų išmanymas, skaitmeninis raštingumas ir technologiniai įgūdžiai, savarankiško mokymosi virtualioje erdvėje gebėjimai. Pasirengimą mokytis nuotoliu (virtualioje erdvėje) galima vertinti remiantis šiais trim kriterijais:

1. Išreikštas studentų noras mokytis nuotoliu, o ne tiesiogiai dalyvaujant paskaitose (pamokose).
2. Studentų pasitikėjimas savo gebėjimais naudotis elektroninėmis komunikacijos priemonėmis mokymosi tikslais; bendravimo kompetencija – pasitikėjimas savo gebėjimais bendrauti internetu ir pasitelkiant kompiuterį.
3. Gebėjimas mokytis savarankiškai (Hung et al., 2010).

Akademines sėkmės prognozės

Dar viena su pasirengimo mokytis vertinimu susijusi tyrimų sritis – akademinę sėkmę lemiančių pasirengimo veiksnių identifikavimas siekiant numatyti priemones, skirtas akademiniams rezultatams gerinti, mokymosi procesui užtikrinti ir mokymosi nutraukimo (iškritimo) prevencijai.

Atlikus mokslinės literatūros analizę galima teigti, kad egzistuoja daug įvairių pasirengimo mokytis sampratų, tačiau daugelis mokslininkų akcentuoja, kad, vertinant asmens pasirengimą mokytis, nevertėtų apsiriboti siaurai suprantamu akademinio pasirengimu (pasiekimų įvertinimais), bet atsižvelgti ir į įvairius kitus aspektus: mokymosi

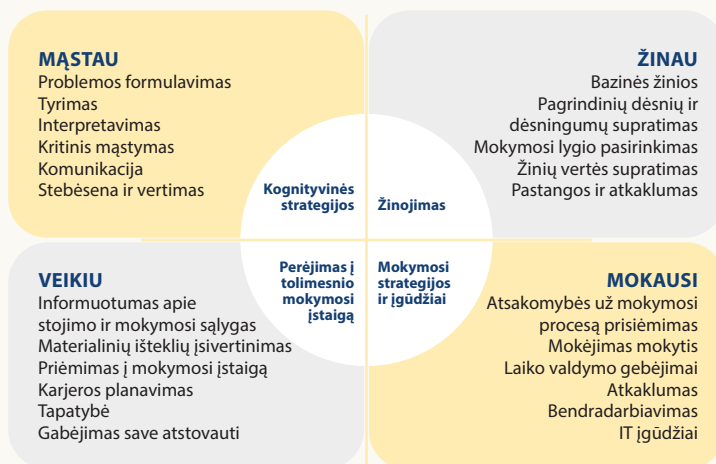
įgūdžius, nuostatas, bendrąsias kompetencijas, elgseną ir pan. Atsižvelgiant į pasirinktą teorinę prieigą, įvairūs su mokymusi susiję kintamieji gali būti laikomi tiek pasirengimo mokytis elementais, tiek pasirengimui mokytis įtakos turinčiais veiksniais. Didžioji dalis tyrimų yra skirti vieno ar kelių pasirengimui mokytis įtakos turinčių veiksnių analizei, tačiau tik nedaugelis tiria, kaip šie įvairūs veiksniai sąveikauja tarpusavyje.

Socialinės kognityvinės teorijos atstovai teigia, kad pasirengimą mokytis sudaro trys tarpusavyje tampriai susiję ir vienas kitam įtaką darantys elementai: asmens kognityvinis pasirengimas, elgsena bei emocinis pasirengimas ir nuostatos (Bandura, 1978).

Amerikiečių mokslininkas David T. Conley teigia, kad pasirengimą mokytis sudaro keturi elementai – raktai į aukštojo mokslo ar profesinio mokymo įstaigą: pagrindinės kognityvinės strategijos, žinojimas, mokymosi strategijos ir įgūdžiai bei perėjimui į kitą mokymosi etapą būtinos žinios ir įgūdžiai (1.1 paveikslas).

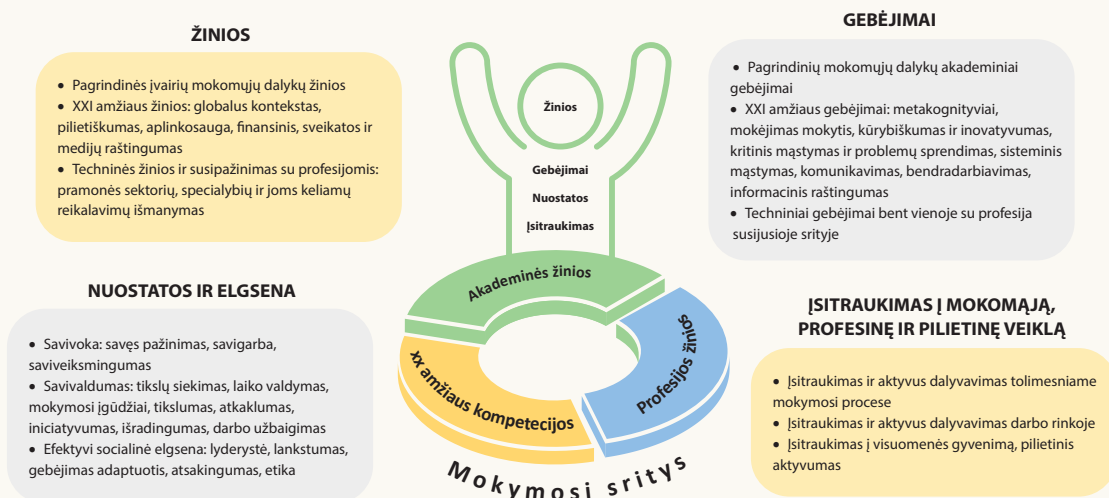
Pasirengimas studijoms aukštojoje mokykloje ar mokymuisi profesinio mokymosi įstaigoje yra suprantamas kaip asmens įgytos ir sėkmingam mokymuisi pasirinktoje mokymo įstaigoje pakankamos bazinės žinios, motyvacija, mokymosi praktikos, įgūdžiai, nuostatos ir elgsenys, įsitraukimas į mokymosi procesą, adaptacija mokymosi įstaigoje. Kompleksinė pasirengimo mokytis samprata apibendrintai pateikiama 1.2 paveiksle.

1.1 paveikslas. David T. Conley keturių raktų į aukštojo ar profesinio mokymo įstaigą teorija

Šaltinis: D. T. Conley, 2012. A Complete Definition of College and Career Readiness. Educational Policy Improvement Center (NJ1).

1.2 paveikslas. Kompleksinė pasirengimo mokyti samprata

Šaltinis: Parengta autorių pagal S. Darche & B. Stam, 2012. College and career readiness: What do we mean? A proposed framework. Drafted Manuscript (June). Berkeley, CA: ConnectEd.

Lietuvoje atliktų, su pasirengimo mokyti tema susijusių tyrimų apžvalga

Lietuvoje nėra gausu išskirtinai pasirengimo mokyti temai skirtų tyrimų. Dažniau-

sia studentų pasirengimo mokyti tema įtraukiama į universitetų ar kolegijų studijų kokybės, absolventų pasirengimo profesinei veiklai, studentų patenkinimo studijomis,

motyvacijos vertinimo tyrimus. Nemažai Lietuvoje atliktų pasirengimo mokytis tyrimų yra skirti vieno universiteto, fakulteto ar specialybės studentų motyvacijai ir dalykiniam pasirengimui įvertinti (pavyzdžiui, pirmakursių matematinio pasirengimo lygiui nustatyti). Vilniaus pedagoginiame universitete buvo atliktas geografijos studijų programos studentų rengimosi būsimai profesinei veiklai ypatumų tyrimas (Kontvainas, 2009); Lietuvos sveikatos mokslų universitete – medicinos studentų pasirengimo studijuoti profesinę užsienio kalbą aukštojoje mokykloje problemų tyrimas, pagrįstas pirmakursių anketinės apklausos rezultatų analize (Latvelienė, Ramanauskas, 2005); Lietuvos Žemės ūkio universitete – pirmo kurso studentų matematinio pasirengimo analizė (Kaminskienė et al., 2012); Aleksandro Stulginskio universitete – studentų praktinio pasirengimo (įsidarbinamumo kompetencijos) tyrimas (Čiučiulkienė et al., 2016); Panevėžio kolegijoje – studentų pasirengimo ir motyvacijos informatikos inžinerijos krypties studijoms tyrimas (Lieponienė et al., 2016); Vilniaus kolegijoje – mokyklinės matematikos sąsajų su sėkmingomis ekonomikos studijomis tyrimas (Martišienė et al., 2021); Kauno kolegijoje – J. Vienožinskio menų fakulteto pirmo kurso studentų adaptacijos tyrimas (Marcinkevičienė, 2012), taip pat bendrosios praktikos studentų pasirengimo teikti pirmąją medicinos pagalbą tyrimas (Gutienė et al., 2022); Vilniaus kolegijos verslo vadybos fakulteto pirmo kurso nuolatinių studijų studentų adaptacija studijų procese (Domarkaitė, 2020).

2015–2018 metais buvo vykdytas tęstinis studentų psichologinės gerovės tyrimas, kurio dalį sudarė studentų akademinės motyvacijos pokyčių ir jų sąsajų su akademiais pasiekimais, pasitenkinimu studijomis

bei psichologine gerove tyrimas (Rugevičius et al., 2020). Studentų motyvacija tirta ir kituose tyrimuose, pavyzdžiui, Alytaus kolegijos studentų mokymosi motyvacijos tyrime (Leščinskienė et al., 2016), farmakotechnikos studijų programos studentų mokymosi motyvacijos ypatumų tyrime (Kazočiūnaitė, 2021).

Profesinių mokymo įstaigų mokinių nuomonės tyrimų skaičius nėra didelis. Didžioji dalis tyrimų yra skirti mokinių motyvacijos, nenoro mokytis ir profesijos pasirinkimo problemoms, pavyzdžiui, profesinės technologinės mokyklos mokinių poreikių ir mokymosi motyvacijos kaitos tyrimas (Pumputienė, 2009), profesinio mokymo patrauklumą sąlygojančių veiksnių tyrimas (J. Pečiulienė, 2009), Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro mokinių mokymosi ypatumų tyrimas (Žitkevič, Gudžinskienė, 2006), profesinių mokyklų mokinių karjeros planavimo gebėjimų tyrimas (Bružienė, 2017).

Loretos Žadekaitės ir Gėliūnės Adomaitytės (2009) atliktas kiekybinio profesinio mokymo įstaigų mokinių požiūrio tyrimas rodo, kad tik 51 proc. mokinių renkasi jų poreikius bei vertybes atitinkančias mokymo programas, 39 proc. siekia greitai įgyti darbo kvalifikaciją, o 24 proc. mokinių yra nemotyvuoti ir mokosi dėl papildomų mokymosi profesinėje įstaigoje teikiamų privalumų (nemokamo maitinimo, stipendijos, iš dalies organizuoto laisvalaikio ir pan.). Vertybine prasme pasirengę mokytis ir dirbti apie 20–30 proc. tyrime dalyvavusių profesinio mokymo įstaigų mokinių.

Pastaraisiais metais Lietuvoje ir visame pasaulyje itin aktualia tapo pasirengimo mokytis nuotoliniu būdu tema – pasaulinės pandemijos metu įvesti karantino ribojimai gerokai paspartino nuotolinio ir hibridinio

mokymosi plėtrą. 2022 metais atliktas tyrimas apie studentų patirtis per pandemiją dėl karantino ribojimų studijuojant kontaktiniu būdu virtualioje erdvėje bei mišriuoju būdu; gvildenant mišraus studijų modelio integravimo prielaidas aukštajame moksle (Advilonienė, 2022); 2021 metais atliktas Vilniaus kolegijos dėstytojų ir studentų požiūrio į užsienio kalbų mokymą(si) nuotoliniu būdu tyrimas (Galkauskienė et al., 2021), analizuota mokytojų ir mokinių pasirengimo nuotoliniam mokymui sistema (Grumadaitė, 2021).

2008 metais MOSTA užsakymu atliktas studentų mokymosi motyvacijos, požiūrio į studijų kokybę ir mokestį už studijas tyrimas (MOSTA, 2008). Panaudojant MOSTA studentų nuomonės tyrimo komponentus, 2011 metais atliktas Lietuvos Edukologijos universiteto absolventų karjeros perspektyvų ir pasitenkinimo studijomis tyrimas, kuriuo nustatyta, kad karjeros planai po bakalauro studijų nėra statistiškai reikšmingi bendram pasitenkinimui studijomis, planuojama darbo sritis daro nedidelę įtaką bendram pasitenkinimui studijomis, tačiau studijų programos ir karjeros lūkesčių atitikimas didina bendrą pasitenkinimą studijomis. Taip pat nustatyta, kad didžiausią įtaką bakalauro studijų studentų pasitenkinimui darantys veiksniai yra susiję su galimybėmis atskleisti įvairius gebėjimus, įgyti pasitikėjimo savo jėgomis, išmokti konstruktyviai veikti sudėtingose situacijose, įgyti bendravimo ir bendradarbiavimo patirties, geriau suprasti kitų žmonių interesus ir požiūrius (Rauckienė-Michaelsson et al., 2015).

2014 metais MOSTA užsakymu atlikta reprezentatyvi studijų sistemos suinteresuotų šalių apklausa (MOSTA, 2014). Atliekant tyrimą mokiniai, studentai, absolventai, dėstytojai, administracijos darbuotojai ir darb-

daviai dalyvavo apklausose, kuriomis siekta atskleisti jų požiūrį į studijų kokybę ir įvairius jos aspektus, pasitenkinimą studijoms; požiūrį į studentų pasirengimą studijoms, jų motyvaciją ir akademinį sąžiningumą; vyraujančius studijų pasirinkimo (taip pat – nutraukimo ir keitimo) motyvus bei priežastis; nuomonę apie priėmimo į studijas procedūras, jų skaidrumą ir kt. Per tyrimą nustatyta, kad bakalauro studijų studentai ir moksleiviai savo viduriniame ugdyme įgytą žinių bagažą vertina teigiamai (atitinkamai 65 proc. ir 58 proc. apklaustųjų). Mokiniai, nurodę aukštesnius mokymosi rezultatus, geriau vertina savo pasirengimą aukštojo mokslo studijoms. Daugiau nei du penktadaliai dėstytojų studijuojančiųjų bazinį pasirengimą vertina neigiamai.

2017 metais Lietuvoje buvo atliktas reprezentatyvus pasirengimo aukštojo mokslo studijoms tyrimas, kuriuo buvo apklausti baigiamųjų klasių mokiniai, bakalauro, magistrantūros, doktorantūros studijų studentai, mokytojai ir dėstytojai (MOSTA, 2018). Tyrimu nustatyta, kad, apklaustųjų nuomone, norint būti pasirengusiu studijoms, svarbiausias yra motyvacinis pasirengimas, antroje vietoje pagal svarbą – akademinis pasirengimas, trečioje – socialinis-ekonominis pasirengimas. Remiantis tyrimu dalyvavusių dėstytojų nuomone, studentų pasirengimas mokytis yra didelė problema (tik 55 proc. bakalauro ar vientisųjų studijų studentai yra pasirengę studijoms), studentams trūksta mokytis reikalingų žinių ir gebėjimų (vidutinis mokykloje įgytų žinių ir gebėjimų vertinimas 3 balai iš 5). Siekiant, kad stojantieji būtų geriau pasirengę studijoms, dažniausiai akcentuojamas sisteminių pokyčių vidurinio ugdymo grandyje poreikis (mokymo programų atnaujinimas, profiliavimo sistemos tobulinimas ar jos

atsisakymas, mokymo metodų keitimas, profesinio orientavimo stiprinimas), mokinių gebėjimų ir kompetencijų stiprinimas bei priėmimo į aukštąsias mokyklas tvarkos griežtinimas.

2020 metais buvo atlikta dešimtokų, dvyliktokų ir tėvų apklausa, kuria siekta išsiaiškinti, koks yra moksleivių ir jų tėvų požiūris į studijas universitete, kolegijoje bei mokymąsi PMĮ, informuotumas apie studijų ir mokymosi galimybes, su profesija susiję lūkesčiai (STRATA, 2020).

1.1. Pasirengimui mokytis įtakos turintys veiksniai

Pirmieji studijų ar mokymosi metai paprastai yra pilni įvairių pokyčių ir iššūkių, kuriuos ne visiems pavyksta sėkmingai įveikti. Tiek pasirengimas mokytis, tiek pirmųjų metų mokymosi patirtis turi įtakos mokymosi pasiekimams, adaptacijai mokymo įstaigoje ir mokymosi sėkmei. Apžvelgus pasirengimo mokytis temai skirtą literatūrą, išskirti dažniausiai minimi įtakos pasirengimui mokytis turintys veiksniai (mokymosi motyvacija, bendrasis saviveiksmingumas, akademinis, socialinis, emocinis, IT saviveiksmingumas, institucinis veiksmingumas, besimokančiojo kontrolė, savivaldus mokymasis), kuriuos aptarsime plačiau.

Mokymosi motyvacija

Mokslininkai teigia, kad mokymosi procesas susideda iš trijų dimensijų: kognityvinės (mokymosi turinys), motyvacinės (kodėl mokomasi) ir procedūrinės (kaip mokomasi) (Vermunt, 1996). Mokymosi motyvacija – tai vienas svarbiausių mokymosi proceso sėkmei įtakos turinčių veiksnių, kuris lemia skirtingą besimokančiųjų elgesį: susidomėjimo ir įsitraukimo į mokymo(si) proceso lygį,

mokymosi intensyvumą, besimokančiojo atkaklumą. Įvairūs švietimo srities tyrimai rodo motyvacijos įtaką mokymosi proceso kokybei ir akademiniams pasiekimams. Motyvacija ir mokymasis yra neatsiejamai susiję tarpusavyje – motyvuoti besimokantieji yra ir mokymosi kokybės indikatorius, ir ją lemiantis veiksnys.

Mokslinėje literatūroje pateikiama daugybė įvairių motyvacijos apibrėžimų, kurie skiriasi atsižvelgiant į jų taikymo sritį. Šiuolaikinės motyvacijos teorijos skirstomos į turinio (arba poreikių) ir proceso teorijas. Turinio teorijos remiasi vidiniais žmonių poreikiais (veiklos motyvais), kurie lemia jų elgseną, o proceso teorijos nagrinėja motyvacinių veiksnių poveikį žmonių elgsenai (Petkevičiūtė, 2009). Motyvacija skirstoma į išorinę ir vidinę. Išoriniai motyvai mokytis gali būti susiję su atlygiu ar poreikiu gauti įvertinimą (diplomą, kvalifikaciją, geriau apmokamą darbą, aukštesnes pareigas ir pan.) arba išvengti bausmės, nemalonių pasekmių. Vidiniai mokymosi motyvai yra nesusiję su jokių išoriniu atlygiu ar spaudimu – juos lemia asmens biologiniai, emociniai, socialiniai, dvasiniai poreikiai, interesai ir tikslai (pavyzdžiui, smalsumo tenkinimas, pažinimo džiaugsmas, saviraiška, savivertė, įsiprasminimas, noras įveikti iššūkius ir pan.) (Borah, 2021). Deci ir Ryan (2000) vidinę motyvaciją apibrėžia kaip asmens pasirinkimą, daromą dėl savęs paties, neatsižvelgiant į jokiais išorines aplinkybes, todėl gaunamas vidinis atlygis. Vienodai svarbios ir vidinė, ir išorinė motyvacijos – geriausią mokymąsi užtikrina besimokančiojo vidinės motyvacijos mokytis ir išorės aplinkybių sąlygotos pareigos mokytis dėmė.

Motyvacija lemia tris besimokančiųjų elgesio komponentus: veiklos kryptį (kas daroma), pastangas (kaip daroma) ir at-

kaklumą (kiek laiko ir pastangų skiriama). Spolsky (2000) motyvaciją mokytis apibūdina kaip laiką, kurį besimokantysis yra pasirengęs skirti mokymosi užduotims. Motyvacija yra dinamiškas reiškinys – pasikeitus aplinkybėms motyvacija gali padidėti arba sumažėti, todėl siekiama išsiaiškinti veiksnius, kurie turi įtakos motyvacijai. Mokslineiškai (Bandura; Dweck, Murray, Ryan ir Deci) teigia, kad motyvaciją mokytis lemia keturi pagrindiniai veiksniai:

- Besimokančiojo pasitikėjimas savimi, kad jis turi užduočiai atlikti reikalingų gebėjimų ir kompetencijų;
- Kontrolė ir savarankiškumas, kai besimokantysis jaučiasi galintis kontroliuoti procesą ir savarankiškai priimti sprendimus;
- Interesas ir nauda, kai besimokantysis turi interesą arba mato mokymo(si) naudą;
- Santykis su kitais – socialinė nauda, kai mokymas(is) suteikia galimybę priklausyti tam tikrai socialinei grupei ar gauti besimokančiajam reikšmingo asmens pritarimą.

Visų šių keturių veiksnių (taip pat papildomų, pavyzdžiui, SEK) sąveika lemia besimokančiojo motyvaciją. Mokymosi motyvaciją galima laikyti asmeninių paskatų ir mokymosi aplinkos sąveikos ir suderinamumo rezultatu (Borah, 2021).

Motyvacijai mokytis didžiausią poveikį turi tokie aplinkos faktoriai: mokymo(si) metodai, besimokančiojo amžius, gebėjimai, nuostatos, veiklos klasėje, rezultatai ir pan. (Spolsky, 2000). Motyvacijai įtakos turi mokymosi veiklos ir jų pobūdis, galutinis rezultatas (geri rezultatai – paskata besimokančiajam), mokytojo asmenybė, mokymosi aplinka. Mokytojų vaidmuo stiprinant ir palaikant motyvaciją mokytis yra labai svarbus. Mokytojai gali palaikyti motyvaciją skatindami besimokančiųjų savarankiškumą, kompetencijas, įsitraukimą, saviveiks-

mingumą, motyvacijai palankios aplinkos kūrimą (Johnson, 2017). Motyvacija pagreitina mokymosi tempą, pagerina koncentraciją, pasiekimus, palengvina įsiminimą, suteikia energijos ir atkaklumo siekiant mokymosi tikslų, stiprina akademinį atsparumą (Bakar, 2014).

Motyvacijos mokytis reikšmę pasirengimui patvirtina MOSTA atliktas pasirengimo tyrimas (MOSTA, 2017). Tyrimo išvados teigiama, kad norint pasirengti studijoms, svarbiausias yra motyvacinis pasirengimas, o akademinis ir socioekonominis pasirengimas yra tik antroje ir trečioje vietoje. Pirmakursių motyvaciją mokytis dėstytojai vertino vidutiniškai 3,2 balais, tačiau patys pirmakursiai savo žinias ir motyvaciją vertino geriau. Dėstytojų nuomone, siekiant pagerinti studijų kokybę ir pasirengimą studijuoti, būtinas mokinių gebėjimų ir kompetencijų, ypač – motyvacijos, stiprinimas.

Bendras saviveiksmingumas

Saviveiksmingumo samprata buvo suformuluota XX amžiaus 8 dešimtmetyje Kanados psichologo Albert Bandura, vėliau plėtota kitų socialinės mokymosi teorijos, vėliau pervadintos socialine kognityvine teorija, atstovų. Bendras saviveiksmingumas (angl. *General self-efficacy*) apibrėžiamas kaip asmens įsitikinimas savo gebėjimu atlikti užduotis ir susidoroti su iššūkiais įvairiose gyvenimo srityse, remiantis sukaupta patirtimi, turimais ištekliais ir gebėjimais kryptingai veikti pagal situacijos reikalavimus (Bandura, 1986).

Aukštas saviveiksmingumas turi įtakos žmogaus pasiekimams ir asmeninei gerovei. Suvoktas asmens pasitikėjimas savo jėgomis veikti yra esminė saviveiksmingumo dalis, padedanti žmogui panaudoti savo turimą potencialą optimaliausiu būdu. Asmuo, tu-

rintis vidutinius gebėjimus, tačiau pasižymintis aukštu saviveiksmingumu, gali pasiekti puikių rezultatų, o pasitikėjimo savo jėgomis veikti stokojantis žmogus gali nepanaudoti net ir didelio potencialo. Saviveiksmingumas būtinas veiklos iniciacijai. Sėkminga baigtimi ir savo gebėjimais nepasitikintis žmogus dažniausiai nesiims užduoties, net jei turi tam visas sąlygas. Bandura (1994) teigia, kad žmonės, turintys didelį pasitikėjimą, sunkias užduotis vertina kaip iššūkius, kuriuos reikia įveikti, o ne kaip grėsmes, kurių reikia vengti.

Saviveiksmingumas glaudžiai susijęs su motyvacija, iniciatyvumu ir įsitraukimu, įsipareigojimu, atkaklumu siekiant numatytų tikslų, atsparumu nepalankioms sąlygoms ir nesėkmėms. Silpnas asmens bendrasis saviveiksmingumas skatina abejoti savo galimybėmis, vengti sunkių užduočių ir laikyti jas grėsme, koncentruotis ne į tikslų siekimą, bet į trūkumus ir kliūtis, todėl demotyvuoja, kelia stresą ir lemia prastesnę gyvenimo kokybę.

Saviveiksmingumas nėra pastovi ir nekontanti savybė. Jis priklauso nuo situacijos, yra dinamiškas ir laikui bėgant gali keistis, kai asmuo išmoksta naujų dalykų ir įgija patirties (Luthans & Peterson, 2002).

Bendrojo saviveiksmingumo samprata plačiai naudojama edukologijos tyrimuose. Bendrasis asmens saviveiksmingumas turi įtakos motyvacijai mokytis ir atkaklumui mokantis (besimokantieji, kurių bendrasis saviveiksmingumas yra aukštas, yra labiau motyvuoti kelti ambicingus akademinius tikslus ir atkakliau jų siekti), akademiniams pasiekimams (besimokantieji, kurie tiki savo gebėjimais, yra linkę sau kelti aukštesnių reikalavimų, todėl jiems geriau sekasi mokytis, planuoti laiką ir pan.), geresnei psichologinei gerovei (mažesniau nerimui ir stresui), problemų sprendimo įgūdžiams (aukštą

saviveiksmingumą turintys besimokantieji į problemas žvelgia pozityviai ir aktyviai ieško sprendimų), įsitraukimui į mokymąsi visą gyvenimą.

Akademiniis saviveiksmingumas

Akademiniis saviveiksmingumas (angl. *Academic self efficacy*) – tai besimokančiojo įsitikinimas savo gebėjimu sėkmingai siekti mokymosi tikslų (Bandura, 1977); besimokančiojo tikėjimas savo gebėjimais atlikti akademinę užduotį (Odaci, 2011). Tai pasitikėjimo savo kompetencija ir įgūdžiais akademiniėje aplinkoje matas. Akademiniis saviveiksmingumas apima įsitikinimą, kad žmogus gali veiksmingai įgyti žinių, taikyti mokymosi strategijas, įveikti kliūtis ir pasiekti norimų akademinių rezultatų.

Tyrimais nustatyta, kad akademiniis saviveiksmingumas turi įtakos mokymosi pasiekimams (Elias & Loomis, 2000; Lent, Brown & Larkin, 1986), specialybės pasirinkimui (Betz & Hackett, 1983), sėkmingam mokymo įstaigos užbaigimui (Lent, Brown & Larkin, 1984), akademinei motyvacijai (Bandura, 1977), akademiniui atsparumui (Ayala & Manzano, 2018; Cassidy, 2015), taip pat besimokančiųjų prosocialiam elgesiui ir psichologinei sveikatai (Bandura et al, 1996). Akademiniis saviveiksmingumas yra reikšmingas akademinių rezultatų prediktorius (Elias & Loomis, 2004), o žemas akademiniis saviveiksmingumas yra svarbiausia akademinio atidėliojimo priežastis (Koncvičienė, 2016).

Socialiniis saviveiksmingumas

Visi pirmus metus besimokantieji aukštojoje ar profesinėje mokykloje patiria stresą ir jaučia nerimą, tačiau vieni su tuo puikiai susidoroja, o kiti yra paveikiami taip stipriai, kad nukenčia mokymosi motyvacija

ir pažangumas. Mokslininkai teigia, kad gebėjimą adaptuotis mokymo įstaigoje ir mokymosi sėkmę lemia daug įvairių faktorių, kurių vienas svarbiausių – gebėjimas užmegzti socialinius ryšius su kitais žmonėmis (Kuh et al., Wentzel, 2005; Wubbels et al., 2012). Socialinės kognityvinės teorijos atstovai asmens pasitikėjimą įsitraukti į socialinę sąveiką ir aktyviai joje dalyvauti įvardija kaip socialinį saviveiksmingumą (angl. *Social self efficacy*) (Carmeli et al, 2021). Žmonės, turintys aukštą socialinį saviveiksmingumą, iš kitų žmonių sulaukia daugiau palaikymo ir pagalbos, kuri jiems padeda sėkmingai veikti. Pastebėta, kad žmonės, turintys didelį socialinį saviveiksmingumą, yra mažiau linkę atsidurti nepalankiose, stresą keliančiose situacijose ir yra joms atsparesni (Chiu, 2014). Socialinis saviveiksmingumas padeda prisitaikyti ir išsaugoti asmens psichologinę sveikatą. Jis gali būti laikomas tarpine grandimi tarp neigiamų gyvenimo įvykių, stresą keliančių išgyvenimų ir depresijos (Maciejewski ir kt., 2000; Arnstein, Caudill, Mandel, Norris & Beasley, 1999; Schiaffino & Revenson, 1992).

Socialinis saviveiksmingumas švietimo srityje reiškia asmens pasitikėjimą savimi, kad jis geba veiksmingai bendrauti ir bendradarbiauti su kitais žmonėmis mokymosi aplinkoje (Erozkan, 2013). Socialinis saviveiksmingumas turi įtakos besimokančiųjų akademinėi patirčiai, įsitraukimui į mokyimo(si) procesą, aktyviam dalyvavimui ir bendrai besimokančiojo savijautai. Socialinis saviveiksmingumas reiškiasi per socialinę sąveiką (pasitikėjimą savo gebėjimu inicijuoti ir palaikyti santykius su bendramoksliais, mokytojais, dėstytojais ir kitais asmenimis švietimo aplinkoje), bendradarbiavimą (įsitikinimas, kad galima prisidėti prie grupės užduočių atlikimo, dalytis idėjomis ir ben-

dradarbiauti su kitais siekiant bendrų tikslų), dalyvavimą ir įsitraukimą (pasitikėjimas užduodant klausimus, reiškiant nuomonę ir pan.), santykių kūrimą (pasitikėjimą gebėjimu užmegzti ir palaikyti teigiamus santykius su kitais žmonėmis mokymosi aplinkoje), socialinę paramą (gebėjimas atsisipirti neigiamai įtakai ir kreiptis pagalbos), emocijų valdymą (pasitikėjimą savimi reiškiant emocijas, kad būtų užtikrinta teigiama socialinė sąveika).

Socialinio saviveiksmingumo stiprinimas mokymo aplinkoje apima palankios ir įtraukios mokymo aplinkos kūrimą: pozityvaus bendravimo skatinimą, mokymąsi bendradarbiaujant, bendramokslių mentorstę, palaikančius mokytojų (dėstytojų) ir besimokančiųjų santykius, socialinės paramos teikimą žemą socialinį saviveiksmingumą turintiems besimokantiejiems (Carmeli et al., 2021).

Emocinis saviveiksmingumas

Emocinis saviveiksmingumas (angl. *Emotional self-efficacy*) – tai asmens įsitikinimas, kad jis sugeba suprasti, valdyti ir veiksmingai reikšti savo emocijas įvairiose situacijose (Bandura, 1997). Emocinis saviveiksmingumas taip pat gali būti apibūdinamas kaip žmogaus gebėjimas užkirsti kelią neigiamoms emocijoms (pavyzdžiui, nesusierzinti, slopinti neigiamas mintis ir pan), susidoroti su neigiamais jausmais arba grįžti į normalią emocinę būseną po nemalonių išgyvenimų (Çutuka, Aydoğanb, 2019). Emocinio saviveiksmingumo sąvoka kildinama iš socialinio mokymosi teorijos, kurioje pabrėžiama asmeninių įsitikinimų svarba žmogaus veikimui, mąstymui ir jausmams. Emocinis saviveiksmingumas glaudžiai susijęs su emociniu intelektu. Petrides ir Furnham (2003) teigia, kad emocinis saviveiksmingu-

mas apima asmens elgesį ir emocinį funkcionavimą. Asmenims, pasižymintiems aukštu emociniu saviveiksmingumu, paprastai būdingas emocinis sąmoningumas, emocijų reguliavimas, tinkama emocijų raiška, empatija, atsparumas neigiamam aplinkos poveikiui, sėkmingas prisitaikymas.

Emocinis saviveiksmingumas susijęs su gebėjimu valdyti emocijas. Tyrimais patvirtinta, kad emocijų valdymas turi įtakos mokymuisi (motyvacijai, mokymosi tikslų išsikėlimui, atsparumui ir atkaklumui siekiant tikslo, susikaupimui, bendradarbiavimui ir kt.) ir besimokančiųjų prisitaikymui mokymo įstaigoje (Nightingale et al., 2013). Besimokančiųjų adaptacija, savo ruožtu, turi įtakos mokymosi rezultatams ir mokymosi sėkmei. Nepakankamas emocinis saviveiksmingumas leidžia nuspėti galimą nesėkmingą adaptaciją ir su tuo susijusias problemas (pavyzdžiui, prastą pažangumą ar iškritimą) (Nightingale et al., 2013).

Institucinis veiksmingumas

Bet kokiai veiklai būtinas pasitikėjimas savo gebėjimais veikti yra susijęs su vidinėmis nuostatomis, tačiau žmonės retai veikia visiškai vieni – dauguma kasdienių iššūkių ir uždavinių reikalauja sutelktų pastangų. Darbui atlikti nepakanka vien tik pasitikėjimo savo jėgomis – ne mažiau svarbus gali būti ir pasitikėjimas kito asmens ar grupės gebėjimu sėkmingai dirbti. Socialinės kognityvinės teorijos atstovas A. Bandura (1997) tokį pasitikėjimą žmonių gebėjimu veikti kitų labai apibūdina kaip institucinį (tarpinio) veiksmingumą (angl. *Proxy efficacy*). Kiti mokslininkai institucinį veiksmingumą įvardija kaip asmens pasitikėjimą trečiosios šalies įgūdžiais ir gebėjimais veiksmingai veikti jo vardu (Elias & MacDonald, 2007).

Švietimo sistemoje institucinis veiksmingumas

yra siejamas su įvairių švietimo sistemos dalyvių įtaka mokymo(si) procesui ir akademiniai sėkmei. Šie asmenys gali padėti, vadovauti ir palengvinti mokinių, studentų ar kolegų mokymosi procesą, net jei jie patys nėra besimokantieji. Asmenys, švietimo sistemoje užimantys tam tikras pareigas ir atliekantys jiems priskirtas funkcijas, pavyzdžiui, mokytojai, mentoriai ar administratoriai, savo veiksmais, vadovavimu ir parama gali turėti didelės įtakos besimokančiųjų akademiniams rezultatams. Švietimo sistemoje institucinis veiksmingumas remiasi įsitikinimu, kad kitas žmogus (mokytojas, mentorius, tėvai, bendramoksliai ir pan.) gali veiksmingai vadovauti, mokyti ar padėti kitiems mokytis ir spręsti problemas. Šiame tyrime institucinis veiksmingumas suprantamas kaip besimokančiųjų pasitikėjimas savo mokymo įstaigos dėstytojų ar mokytojų gebėjimu gerai veikti jo labui (padėti mokytis, vadovauti mokymosi procesui, jį koreguoti ir vertinti mokymosi rezultatus).

Iki šiol atlikta palyginti nedaug empirinių institucinio veiksmingumo tyrimų. Tyrimais nustatyta, kad esant institucinio veiksmingumo trūkumui mažėja bendrasis asmens saviveiksmingumas ir krinta motyvacija (Bray et al., 2001). Institucinį veiksmingumą švietimo įstaigose galima įvertinti per netiesioginius rodiklius: paskaitų ar pamokų lankymą, besimokančiųjų pasiekimus, naudojamų metodų įvairovę ir pan., tačiau siekiant visapusiškai suprasti situaciją, rekomenduojama derinti kiekybinius ir kokybinius vertinimus.

IT saviveiksmingumas

Socialinės kognityvinės teorijos atstovų teigimu, asmens nuostatos turi įtakos elgesiui ir rezultatams, todėl yra labai svarbios (Bandura, 1977). IT saviveiksmingumas (angl. *Computer & internet self-efficacy*)

cy) – tai asmens įsitikinimas, kad jis sugeba efektyviai naudotis informacinėmis ir ryšio technologijomis su mokymusi susijusioms užduotims atlikti, spręsti problemas ir siekti numatytų mokymosi tikslų. Šiuolaikinėje skaitmeninėje visuomenėje IT saviveiksmingumas yra svarbus, pasirengimui mokytis įtakos turintis veiksnys, nurodantis besimokančiojo gebėjimą prisitaikyti prie sparčiai kintančių technologijų ir mokytis nuotoliniu ar hibridiniu būdu. Pasitikėjimas savimi naudojanti IT gali priklausyti nuo konkrečių užduočių, pavyzdžiui, besimokantysis gali labai pasitikėti savimi siųsdamas el. laiškus, bet mažiau pasitikėti savimi kurdamas sudėtingas skaičiuokles ar naudodamas specifines, su studijuojamu dalyku susijusias programas.

Didesnis IT saviveiksmingumas siejamas su aktyvesniu ir veiksmingesniu technologijų naudojimu. Asmenys, kurių saviveiksmingumas šioje srityje yra stiprus, dažniau tyrinėja ir prisitaiko prie naujų technologijų, sprendžia technines problemas ir mokosi savarankiškai, ieško skaitmeninio turinio. Nustatyta, kad studentai, kurių IT saviveiksmingumas yra aukštas, mokydami internetu pasiekė geresnių rezultatų nei tie, kurių IT saviveiksmingumas buvo žemesnis (Tsai & Tsai, 2003). IT saviveiksmingumas nėra nekintama pastovi savybė – jį galima ugdyti ir tobulinti.

Savivaldus mokymasis

Savivaldaus mokymosi (angl. *Self directed learning*) samprata susiformavo XX amžiaus antroje pusėje. Savivaldus mokymasis – būtina efektyvaus mokymosi visą gyvenimą sąlyga. Pati termino semantika nurodo aktyvų besimokančiojo vaidmenį mokymosi procese – besimokantysis vadovauja pats sau. Savivaldus mokymasis apibrėžiamas kaip procesas, per kurį besimokantieji (patys

arba kitų asmenų pagalba) imasi iniciatyvos ir nusistato savo mokymosi poreikius, suformuluoja mokymosi tikslus, organizuoja išteklius, kontroliuoja mokymosi turinį, renka tinkamas mokymosi strategijas bei įsivertina savo mokymosi procesą (Knowles, 1975). Savivaldus mokymasis – tai dinamiškas procesas, kuriame besimokantieji prisiima pagrindinę atsakomybę už mokymosi procesą ir jo rezultatus. Savivaldaus mokymosi metu kontrolė palaipsniui perduodama iš mokytojo besimokančiajam – tokiu būdu stiprinamas besimokančiųjų savarankiškumas. Sėkmingam savivaldžiam mokymuisi būtina stipri besimokančiųjų motyvacija mokytis, pasiryžimas ir atkaklus išsikeltų mokymosi tikslų siekimas (Nadi et al., 2011).

Svarbiausieji savivaldžiai besimokančio asmens bruožai – stipri vidinė motyvacija, smalsumas, savarankiškumas, atsakomybės prisiėmimas už mokymosi proceso kokybę, geri mokymosi gebėjimai ir išvystytos komunikacijos kompetencijos (Vaivada, 2012).

Galima išskirti keturias pagrindines sėkmingo savivaldaus mokymosi sąlygas:

- Besimokančiojo motyvacija;
- Mokymosi turinio išmanymas, suteikiantis besimokančiajam galimybę susieti jį su turimomis žiniomis ir pasirinkti tinkamiausią mokymosi strategiją;
- Pagrindinių koncepcijų žinojimas ir gebėjimas jas taikyti;
- Prisitaikymas prie išorinių mokymosi sąlygų (Krüger, 2010).

Besimokančiųjų savivaldumo lygiai gali būti skirtingi. Esant žemam besimokančiojo savivaldumo lygiui daug mokomasi mintinai („kalimas“), užsirašinėjama, mokymasis vyksta lėtai, konkuruojant su kitais. Aukštu savivaldumo lygiu pasižymintis besimokantysis išsiskiria gebėjimu sieti žinias, pla-

nuoti, struktūruoti, kontroliuoti mokymosi procesą, yra orientuotas į tikslą, geba koncentruotis ir komunikuoti (Vaivada, 2012).

Besimokančiojo kontrolė

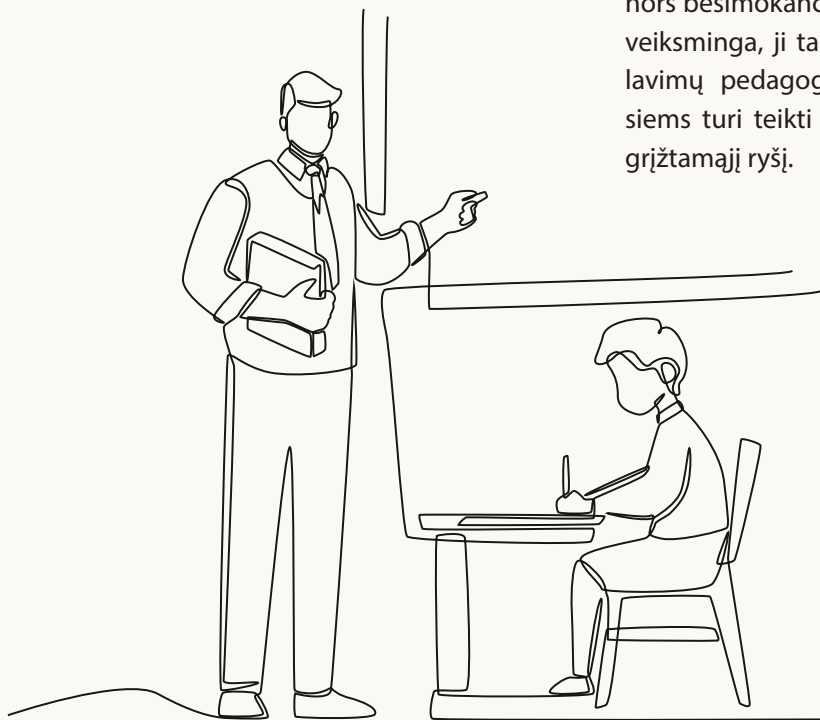
Besimokančiojo kontrolę (angl. *Learner control*) kai kurie edukologai laiko savivaldaus mokymosi dalimi. Candy (1991) suformuluotame keturių dimensijų savivaldaus mokymosi modelyje besimokančiojo kontrolė laikoma vienu iš trijų savivaldaus mokymo elementų, padedančių kontroliuoti formalioje aplinkoje vykstantį mokymąsi.

Besimokančiojo kontrolė – tai mokymo metodas, suteikiantis besimokančiajam galimybę priimti su mokymusi susijusius sprendimus ir savarankiškai kontroliuoti mokymosi procesą. Besimokančiojo kontrolės samprata remiasi nuostata, kad būtina palaipsniui keisti tradicinį į mokytoją orientuotą mokymo modelį į besimokančiųjų įsitraukimu grįstą mokymą.

Besimokančiųjų pasirengimas mokytis

gali būti labai nevienodas, todėl besimokančiojo kontrolės gebėjimai laikomi svarbiais užtikrinant individualius mokymosi poreikius. Besimokančiojo kontrolė suteikia galimybes pagal savo interesus pasirinkti mokymosi temas, mokymosi išteklius ir būdus, mokymosi tempą, priimti didesnę atsakomybę už mokymąsi. Didėjant besimokančiojo kontrolei, stiprėja ir akademinis saviveiksmingumas bei motyvacija. Besimokančiojo kontrolės laipsnis didesnis jam mokantis savivaldžiai ir mažesnis mokantis formaliai.

Besimokančiojo kontrolė dažnai siejama su savarankišku mokymusi, kai priimama atsakomybė už savo mokymosi procesą. Tyrimai rodo, kad besimokančiojo kontrolė gali padidinti motyvaciją, įsitraukimą ir mokymosi rezultatus, nes atsižvelgiama į individualius pageidavimus ir poreikius. Tačiau kontrolės veiksmingumas gali skirtis atsižvelgiant į įvairius veiksnius (besimokančiojo savybes, mokomojo dalyko turinį ir mokymosi kontekstą). Svarbu pažymėti, kad nors besimokančiojo kontrolė gali būti labai veiksminga, ji taip pat kelia didesnių reikalavimų pedagogams, kurie besimokantiejiems turi teikti rekomendacijas, paramą ir grįžtamąjį ryšį.

2. Metodologija

Siekiant išsiaiškinti universitetų ir kolegijų studentų bei profesinio mokymo įstaigų mokinių pasirengimą mokytis, buvo atliktas studentų, mokinių, dėstytojų ir mokytojų nuomonės tyrimas. Tyrime naudotas pasirengimui mokytis įtakos turinčių veiksnų modelis.

Pasirengimui mokytis įtakos turinčių veiksnų modelis

Atlikus mokslinės literatūros analizę, buvo apsispręsta į pasirengimo mokytis pro-

blemą pažvelgti kompleksiskai – įvertinti ne tik akademinį besimokančiųjų pasirengimą, bet ir kitus veiksnius, turinčius įtakos pasirengimui ir adaptacijai mokymo įstaigoje bei šių veiksnų tarpusavio ryšius. Remiantis atlikta mokslinės literatūros analize, buvo išskirti ir pasirinkti 9 veiksniai, galintys turėti įtakos pasirengimui mokytis. Tai mokymosi motyvacija, bendrasis saviveiksmingumas, akademinis saviveiksmingumas, socialinis saviveiksmingumas, emocinis saviveiksmingumas, IT saviveiksmingumas, institucinis saviveiksmingumas, savivaldus mokymasis ir besimokančiojo kontrolė (2.1 paveikslas).

2.1 paveikslas. Pasirengimui mokytis įtakos turintys veiksniai

Šaltinis: Parengta autorių.

Siekiant kompleksiškiau suprasti, įvertinti ir analizuoti pasirengimui mokytis ar studijuoti įtakos turinčius veiksnius bei nustatyti jų tarpusavio ryšius, buvo sudaryti ir apskaičiuoti 9 indeksai. Sudarant indeksus, keli susiję teiginiai apjungti į vieną bendrą vertinimo sistemą ir apskaičiuotas indeksą sudarančių teiginių vertinimo vidurkis. Žemiau pateikiama informacija apie indeksus sudarančius teiginius.

Mokymosi motyvacijos indeksas

Šiame tyrime mokymo motyvacijai įvertinti buvo naudojami trys teiginiai:

- Aš esu motyvuotas mokytis.
- Aš mokausi iš savo klaidų.
- Man patinka mokytis.

Buvo apskaičiuotas teiginių vertinimo vidurkis. Pasirinkimas „tikrai ne“ koduotas 1 balu, pasirinkimas „tikrai taip“ – 5 balais. Bendras teiginio vertinimas svyruoja nuo 1 iki 5. Kuo didesnė respondentų dalis pritaria teiginiui, tuo aukštesnis teiginio vidurkis.

Bendrojo saviveiksmingumo indeksas

Siekiant įvertinti besimokančiųjų bendrąjį saviveiksmingumą, šiame tyrime naudojama Schwarzer ir Jerusalem (1995) sukurta bendrojo saviveiksmingumo skalė (angl. *General Self-Efficacy Scale – GSE*), kurią sudaro 10 teiginių:

- Galiu rasti bet kokios, net ir sudėtingiausios problemos sprendimą.
- Aš randu būdą pasiekti tai, ko noriu, net jei man kas nors trukdo.
- Man nesunku siekti užsibrėžtų tikslų.
- Manau, kad netikėtiems sunkumams iškilus, žinosiu, kaip juos įveikti.
- Esu išradingas (-a), todėl visada žinau, kaip elgtis nenumatytomis aplinkybėmis.
- Įdėjęs (-usi) pakankamai pastangų, galiu išspręsti beveik visas problemas.

- Nebijau susidurti su sunkumais, nes pasitikiu savo gebėjimu juos įveikti.
- Iškilus problemai, dažniausiai randu kelis būdus, kaip ją išspręsti.
- Patekęs (-usi) į bėdą, galiu rasti išeitį.
- Paprastai galiu kontroliuoti situaciją.

Teiginiai vertinami 4 balų skale nuo 1 – „visiškai nesutinku“ iki 4 – „visiškai sutinku“.

Akademinių saviveiksmingumo indeksas

Atliekant šį tyrimą, pasirinkta autorių modifikuota Guglielmino (1977) akademinių saviveiksmingumo skalė, kurią sudaro 9 teiginiai:

- Atidėti įdomias veiklas į šalį ir susikaupti mokytis.
- Kreiptis pagalbos į dėstytoją ar mokytoją, jei kažko nesuprantate.
- Gavus sudėtingą užduotį, kuo greičiau ją išsiaiškinti ir atlikti.
- Prieš egzaminą, kontrolinį ar testą mintinai išmokti užduotą medžiagą.
- Išlaikyti dėmesį per visą paskaitą.
- Pasirengti egzaminui, testui ar seminarui.
- Susikaupti per egzaminą ar testą.
- Savarankiškai mokytis ir atlikti užduotis.
- Atlikti su mokymusi susijusią užduotį iškart, neatidėliojant.

Teiginiai vertinami 5 balų skale nuo 1 – „labai blogai“ iki 5 – „labai gerai“.

Socialinio saviveiksmingumo indeksas

Šiame tyrime naudota modifikuota socialinio saviveiksmingumo skalė, autorių parengta pagal saviveiksmingumo klausimyną vaikams ir jaunimui (angl. *Self-Efficacy Questionnaire for Children – SEQ-C*) (Muris, 2001). Socialinio saviveiksmingumo indeksas sudarytas iš 5 teiginių. Besimokantieji buvo prašomi įvertinti, kaip jiems sekasi (galimi atsakymų variantai – „labai blogai“; „blogai“; „vidutiniškai“; „gerai“; „labai gerai“; „nežinau“):

- Išsakyti savo nuomonę, kai kiti studentai (mokiniai) jums prieštarauja.
- Kalbėtis su dėstytoju (mokytoju) ar universiteto (profesinės mokymo įstaigos) administracijos darbuotoju.
- Dirbti grupėje su kitais studentais (mokiniais).
- (U, K) Išlaikyti draugiškus santykius su kitais studentais.
- Nekonfliktuoti su kitais studentais (mokiniais) arba mokytojais (dėstytojais).

Kiekvienas teiginys vertinamas 5 balų skale (1 – „labai blogai“; 5 – „labai gerai“). Skalei vertinti apskaičiuojama skalės teiginių suma; bendras skalės balas svyruoja nuo 5 iki 25 balų. Aukštesni įvertinimai rodo didesnę saviveiksmingumą.

Emocinio saviveiksmingumo indeksas

Šiame tyrime naudojama modifikuota emocinio saviveiksmingumo skalė, autorių parengta pagal saviveiksmingumo klausimyną vaikams ir jaunimui (angl. *Self-Efficacy Questionnaire for Children – SEQ-C*) (Muris, 2001), kurią sudaro penki teiginiai. Besimokantieji buvo prašomi nurodyti, kaip jiems sekasi (galimi atsakymų variantai – „labai blogai“, „blogai“, „nei blogai, nei gerai“, „gerai“ ir „labai gerai“):

- Save motyvuoti.
- Pasakyti artimam žmogui, kad turite rūpesčių ar liūdite.
- Atleisti sau už klaidas.
- Džiaugtis pakankamai geru, nors netobulu rezultatu.
- Valdyti įtampą ir stresą.

Teiginiai vertinami 5 balų skale nuo 1 – „labai blogai“ iki 5 – „labai gerai“. Skalei vertinti yra apskaičiuojama skalės teiginių suma. Bendras skalės balas svyruoja nuo 5 iki 25 balų. Aukštesni įvertinimai rodo didesnę saviveiksmingumą.

Institucinio veiksmingumo indeksas

Šiame tyrime institucinio veiksmingumo vertinimui naudota autorių modifikuota mokytojų kolektyvinio veiksmingumo skalė (angl. *Teacher Collective Efficacy scale*) (Elias & MacDonald, 2007). Besimokantieji buvo prašomi nurodyti, kokia juos mokančių mokytojų (dėstytojų) dalis (galimi atsakymų variantai – „tokių dėstytojų nėra“, „keli dėstytojai“, „pusė dėstytojų“, „beveik visi dėstytojai“, „visi dėstytojai“) per mokymo procesą:

- Geba motyvuoti studentus (mokinius) mokytis.
- Geba rasti bendrą kalbą su visais studentais (mokiniais).
- Gerai išmano savo dėstomą dalyką.
- Naudoja įvairius mokymo metodus.
- Yra gerai pasirengę mokyti nuotoliniu būdu.
- (U, K) Dėsto aiškiai ir suprantamai.
- (PM) Informaciją pateikia aiškiai ir suprantamai.
- Yra pasirengę padėti, jei studentas (-ė) ar mokinys (-ė) kažko nesupranta.
- (U, K) Pateikia arba padeda susirasti reikalingos mokomosios medžiagos.
- (PM) Pateikia arba padeda susirasti reikalingų priemonių ar mokomosios medžiagos.
- Kelia aiškių reikalavimų ir turi aiškių vertinimo kriterijų.
- Teisingai įvertina studentų (mokinių) darbus pažymiais.
- Yra atviri įvairioms nuomonėms ir skatina diskutuoti.

Institucinio saviveiksmingumo indeksą sudarantys teiginiai vertinami 5 balų skale nuo 1 – „tokių dėstytojų (mokytojų) nėra“ iki 5 – „visi dėstytojai (mokytojai)“.

IT saviveiksmingumo indeksas

Šiame tyrime pasirinkta IT saviveiksmingumo skalė, kurią sudaro 4 teiginiai:

- Pasitikiu savo žiniomis ir gebėjimais, kai naudoju pagrindines kompiuterines programas studijoms (pavyzdžiui, *MS Word*).
- Pasitikiu savo žiniomis ir gebėjimais, kai naudoju specifines su studijuojamu dalyku susijusias programas (pavyzdžiui, programavimo, projektavimo ir pan.).
- Pasitikiu savo žiniomis ir gebėjimais, kai naudoju nuotoliniam mokymui skirtas programas ir aplinkas (pavyzdžiui, *MS Teams*, *Zoom*, *Moodle* ir kt.).
- Pasitikiu savo gebėjimu naudotis internetu, kai reikia studijoms (rasti informacijos, atpažinti patikimus informacijos šaltinius ir pan.).

Kiekvienas IT saviveiksmingumo indeksą sudarantis teiginys vertinamas 5 balų skale (1 – „visiškai nesutinku“; 5 – „visiškai sutinku“).

Savivaldaus mokymosi indeksas

Šiame tyrime mokymosi savivaldumui vertinti pasirinkta skalė, kurią sudaro 3 teiginiai:

- Laikausi savo susidaryto studijų plano ir išsikieliu mokymosi tikslus.
- Susidūręs (-usi) su mokymosi sunkumais ieškau, kas man galėtų padėti.
- Aš puikiai planuoju savo laiką.

Kiekvienas savivaldaus mokymosi indeksą sudarantis teiginys vertinamas 5 balų skale (1 – „visiškai nesutinku“; 5 – „visiškai sutinku“).

Besimokančiojo kontrolės indeksas

Šiame tyrime besimokančiojo kontrolei vertinti pasirinkta skalė, kurią sudaro 4 teiginiai:

- Aš esu atsakingas už savo mokymosi pažangą.

- Mokantis nuotoliniu būdu manęs neblaško kita veikla internete (žinutės, naršymas internete).
- Mokantis savarankiškai manęs neblaško kita veikla (draugai, filmai, naršymas internete, žaidimai ir pan.).
- Pagal poreikį mokomąją medžiagą peržiūriu kelis kartus.

Kiekvienas besimokančiojo kontrolės indeksą sudarantis teiginys vertinamas 5 balų skale (1 – „visiškai nesutinku“; 5 – „visiškai sutinku“).

Pasirengimui mokytis įtakos turinčių veiksnių indeksų patikimumas

Sudarytų indeksų patikimumas įvertintas apskaičiuojant *Cronbach alpha* koeficientus. *Cronbach alfa* yra skaičius nuo 0 iki 1 – kuo šis skaičius artimesnis 1, tuo didesnis indekso vidinis suderinamumas. Jei *Cronbach* siekia 0,6, toks suderinamumas tinka tyrimams (Pakalniškienė, 2012). Nustatytos *Cronbach* alfos koeficientų reikšmės yra 0,6 ir daugiau, todėl šiuos indeksus sudarančių klausimų grupes galima laikyti tarpusavyje suderintomis. Įvertinus 2.1 lentelėje pateiktus apskaičiuotus koeficientus galima teigti, kad visi sudaryti indeksai patikimi.

Vertinant respondentų pasirengimo studijuoti universitetuose ar kolegijose bei mokytis profesinėse mokyklose ryšį su sudarytais indeksais, apskaičiuoti *Pirsono* koreliacijos koeficientai (žr. 2.2 lentelę). Visais atvejais gauta koreliacija teigiama, statistiškai reikšminga, vidutinė (lentelėje pažymėta

2.1 lentelė. Indeksų patikimumo (*Cronbach alpha*) koeficientai

Indeksas	<i>Cronbach alpha</i> koeficientas
Bendrojo saviveiksmingumo indeksas	0,903
Akademinio saviveiksmingumo indeksas	0,873
Socialinio saviveiksmingumo indeksas	0,749
Emocinio saviveiksmingumo indeksas	0,809
Institucinio veiksmingumo indeksas	0,949
IT saviveiksmingumo indeksas	0,778
Savivaldaus mokymosi indeksas	0,594
Besimokančiojo kontrolės indeksas	0,685
Mokymosi motyvacijos indeksas	0,743

melsva spalva) arba silpna. Tai leidžia teigti, kad pasirengimo mokyti ir bendrojo, akademinio, socialinio, emocinio, institucinio ir IT saviveiksmingumų, savivaldaus mokymosi, besimokančiojo kontrolės ir mokymosi motyvacijos indeksų sąveika pagrįsta. Galima teigti, kad visi šie indeksai yra svarbūs rengiantis mokyti.

Tyrimo instrumentas ir duomenų rinkimas. Parengti trys klausimynai, skirti pirmus metus mokymosi įstaigose besimokantiems universitetų studentams, kolegijų studentams ir profesinių mokyklų mokiniams. Klausimynus sudarė tokie patys klausimai, tačiau kai kurie klausimai adaptuoti, kad geriau atitiktų mokymosi įstaigos specifiką. Studen-

2.2 lentelė. Pasirengimo mokyti ryšys su indeksais (Pirsono koreliacijos koeficientai)

	Universitetai	Kolegijos	Profesinės mokyklos
Bendrojo saviveiksmingumo indeksas	0,455**	0,465**	0,222**
Akademinio saviveiksmingumo indeksas	0,580**	0,609**	0,406**
Socialinio saviveiksmingumo indeksas	0,427**	0,361**	0,407**
Emocinio saviveiksmingumo indeksas	0,449**	0,468**	0,297**
Institucinio veiksmingumo indeksas	0,311**	0,292**	0,269**
IT saviveiksmingumo indeksas	0,367**	0,423**	0,392**
Savivaldaus mokymosi indeksas	0,347**	0,481**	0,375**
Besimokančiojo kontrolės indeksas	0,315**	0,410**	0,340**
Mokymosi motyvacijos indeksas	0,554**	0,552**	0,419**

Pastaba: Melsva spalva pažymėta vidutinio dydžio koreliacija.

** Statistiškai reikšminga, nes $p < 0,001$.

tams skirtą klausimyną sudarė 48 klausimai, profesinių mokymo įstaigų mokinių klausimyną – 49 klausimai. Nuomonei išsiaiškinti naudota 5 balų Likerto skalė (teiginiai galėjo būti vertinami nuo 1 – visiškai nesutinku iki 5 – visiškai sutinku), faktiniams klausimams pasirinktas uždarojo tipo klausimų formatas, taip pat pateiktas vienas atvirojo tipo klausimas. Į visus klausimynus buvo įtrauktas demografinių klausimų blokas (amžius, lytis, studijų sritis ir kt.). Siekiant nustatyti pasirengimo mokytis aspektus ir pasirengimui mokytis įtakos turinčius veiksnius, naudotasi mokslinėje literatūroje pateiktais bendrojo, akademinio, emocinio, socialinio saviveiksmingumo ir institucinio veiksmingumo indeksais, sudarytais iš tam tikro skaičiaus teiginių. Rengiant klausimynus buvo remiamasi socialine kognityvine teorija. Tyrimo klausimynai pateikiami 1 ir 2 priede.

Siekiant surinkti kontekstinę informaciją, susijusią su mokinių ir studentų pasirengimu mokytis, buvo apklausti aukštųjų mokyklų dėstytojai ir profesinių mokyklų mokytojai. Aukštųjų mokyklų dėstytojų klausimyną sudarė 17 klausimų (iš jų – du atvirojo tipo klausimai), profesinio mokymo įstaigų mokytojų klausimyną – 18 klausimų (iš jų – du atvirojo tipo klausimai).

Užduodant įvairių klausimų buvo siekiama išsiaiškinti pirmus metus besimokančiųjų specialybės pasirinkimo motyvus, dalyvavimą profesinio orientavimo ir neformalaus švietimo veiklose, mokymosi pasiekimus, mokymosi įgūdžius ir praktikas, su mokymusi susijusius lūkesčius, mokymosi metu kylančius sunkumus, adaptaciją mokymosi įstaigoje, savivaldų mokymąsi, institucinį veiksmingumą, nustatyti respondentų bendrąjį, akademinį, socialinį, emocinį, IT saviveiksmingumą. Anketos pabaigoje pateikti klausimai, apibūdinantys respondentų de-

mografines, socialines (ekonominės), geografines charakteristikas.

Atliekant tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos principų, respondentais galėjo būti tik pilnamečiai asmenys, galintys patys laisva valia priimti sprendimą dalyvauti tyrime. Į visus klausimynus įtraukta informacija apie asmens duomenų (amžiaus, lyties ir kt.) rinkimą ir tvarkymą, reikalingą tyrimui, taip pat prašymas respondentams sutikti su numatytais duomenų tvarkymo ir saugos taisyklėmis.

Informacija buvo renkama anketinės apklausos būdu. Internetinėje apklausų platformoje *Microsoft Forms* buvo sukonstruoti 6 klausimynai, kurių elektroninės nuorodos išsiųstos į visus Lietuvos universitetus, kolegijas ir profesines mokyklas. Apklausa buvo vykdoma 2022 metų kovo–gegužės mėnesiais.

Imties formavimas ir tyrimo eiga. Tyrimo generalinę visumą sudarė:

1. Lietuvos profesinio mokymo įstaigų pirmų mokymosi metų mokiniai, vyresni nei 18 metų;
2. Lietuvos aukštųjų mokyklų (universitetų ir kolegijų) nuolatinį bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų pirmo kurso studentai.

Kiekvienai tiriamajai grupei buvo siunčiamas raštas – kvietimas dalyvauti apklausoje su trumpu tyrimo aprašu ir internetine nuoroda į klausimyną. Buvo planuota apklausti 1 107 respondentus – profesinio mokymo įstaigų mokinius ir aukštųjų mokyklų studentus. Klausimyną užpildė 1 121 respondentas. Šių atsakymų pakanka įžvalgoms ir rekomendacijoms pateikti.

Siekiant geriau suprasti studentų pasirengimą mokytis ir palyginti studentų bei juos mokančių asmenų nuomonę, kvietimas dalyvauti apklausoje išsiųstas aukštųjų mo-

kyklų dėstytojams ir profesinio mokymo įstaigų mokytojams. Tyrimo klausimyną užpildė 141 universiteto dėstytojas, 270 kolegijų

dėstytojų ir 420 profesinio mokymo įstaigų mokytojų.

2.3 lentelė. Planuotos ir realios imties pasiskirstymas

Švietimo įstaigos tipas	Pirmo kurso nuolatinių ir išstęstinių bakalauro studijų studentų ir profesinio mokymo įstaigų pirmų mokymosi metų mokinių, vyresnių nei 18 metų, skaičius ¹	Imtis ²	Faktas
Universitetai	10 356	370	372
Kolegijos	10 103	370	373
Profesinio mokymo įstaigos	8 033	367	376
Iš viso	28 492	1 107	1 121

Duomenų analizė. Duomenys analizuojami naudojant *IBM SPSS Statistics* ir *MS Excel* programas. Duomenims analizuoti taikytas statistinio reikšmingumo testas, koreliacinė ir regresinė analizė.

Kokybinių duomenų analizei naudota *MAXQDA* programa, taikytas aprašomasis metodas.

Tyrimo apribojimai. Atliekant tyrimą, neišvengta ribojimų. Siekiant geriau įvertinti profesinių mokyklų mokinių ir aukštųjų mokyklų studentų pasirengimą mokytis, buvo nuspręsta apklausą vykdyti antrojoje mokslo metų pusėje, kai mokiniai ir studentai bus gavę pirmuosius įvertinimus. Apklausos buvo paskelbtos kovo mėnesį, netrukus po Rusijos invazijos į Ukrainą. Prasidėjęs karas Ukrainoje sukėlė didelį Lietuvos gyventojų nerimą, daugelis jaunų žmonių aktyviai įsitraukė į savanorišką veiklą renkant paramą,

priimant pabėgėlius ir kitaip prisidedant prie pagalbos Ukrainai organizavimo. Visos šios aplinkybės lėmė mažesnį studentų ir mokinių aktyvumą pildant klausimynus – klausimynų nuorodos buvo siunčiamos įvairiais kanalais keletą kartų, tačiau pavyko surinkti tik minimalų imties reikalavimus tenkinantį respondentų skaičių. Pasirinktas internetinės anketinės apklausos būdas padėjo taupyti lėšas ir laiką, tačiau taip pat turėjo tam tikrų trūkumų, nes nepavyko surinkti klasterinei analizei reikalingo respondentų skaičiaus. Visos šios priežastys lėmė, kad tyrimo imtis, nors ir sudaryta iš įvairių universitetų, kolegijų studentų ir profesinių mokymo įstaigų mokinių, nereprezentuoja visų Lietuvos studentų. Nepavykus surinkti pakankamo respondentų skaičiaus, kai kurių suplanuotų duomenų analizės pjūvių (pavyzdžiui, skirtingų universitetų, regionų, specialybių grupių palyginimo ir pan.) teko atsisakyti.

¹ Pagal 2021–2022 mokslo metų ŠVIS duomenis.

² Imtis apskaičiuota naudojantis vieša Apklausos.lt paslauga, kai pasikliovimo lygmuo 95 proc. ir paklaida lygi 5 proc. Prieiga internete: <http://www.apklausa.lt/imties-dydis>.

Respondentų charakteristikos

Apklausoje dalyvavo 54,2 proc. moterų, 42,1 proc. vyrų. 3,7 proc. respondentų pasirinko lytį „kita“ arba neatsakė. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir švietimo įstaigos tipą pateiktas 2.4 lentelėje. Kadangi neatsakiusių arba pasirinkusių lytį „kita“ yra mažiau nei 5 procentai, analizuojant duomenis pagal lytį, šių respondentų atsakymai neįtraukiami.

Klausimyną užpildė 418 didžiuosiuose miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje), 320 miestuose ar rajono centruose, 328 nedideliuose miestuose ar

miesteliuose, 44 kaimo tipo gyvenvietėse mokyklas baigę respondentai. Tai atitinkamai sudaro 37,3 proc., 28,5 proc., 29,3 proc. ir 3,9 proc. respondentų; į klausimą neatsakė 1 proc. Respondentų pasiskirstymas pagal švietimo įstaigos tipą ir vietovę, kurioje baigė mokyklą, pateiktas 2.5 lentelėje.

Daugiausiai tyrime dalyvavusių respondentų (net 32,1 proc.) nurodė, kad mokyklą baigė Vilniaus apskrityje, mažiausiai – Tauragės apskrityje (3,3 proc.). Vilniaus apskrityje mokyklą baigė 44,9 proc. profesinio mokymo įstaigų mokinių, 26,1 proc. universiteto pirmo kurso studentų ir 25,2 proc. kolegijų

2.4 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Švietimo įstaigos tipas	Moteris		Vyras		Kita arba neatsakė	
	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.
Universitetai	199	53,5	157	42,2	7	1,9
Kolegijos	218	58,4	134	35,9	19	5,1
Profesinio mokymo įstaigos	191	50,8	181	48,1	4	1,1
Iš viso	608	54,2	472	42,1	30	2,7

2.5 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal vietovę, kurioje baigė mokyklą

Švietimo įstaigos tipas	Didelis miestas (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys)		Miestas (rajono centras)		Nedidelis miestas ar miestelis		Kaimo tipo gyvenvietė		Neatsakė	
	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.
Universitetai	170	45,7	101	27,2	82	22,0	10	2,7	9	2,4
Kolegijos	152	40,8	92	24,7	113	30,3	14	3,8	2	0,5
Profesinio mokymo įstaigos	96	25,5	127	33,8	133	35,4	20	5,3	0	0,0
Iš viso	418	37,3	320	28,5	328	29,3	44	3,9	11	1,0

pirmo kurso studentų. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal apskritį, kurioje baigė mokyklą, pateiktas 2.6 lentelėje.

71,6 proc. respondentų planuoja dirbti darbą, susijusį su studijuojama specialybe.

Tačiau tik 63,0 proc. tyrime dalyvavusių profesinio mokymo įstaigų mokinių planuoja dirbti su specialybe susijusį darbą ir net 31,4 proc. jų nežino, ar dirbs. Labiau apsišprendę dėl savo ateities yra apklausoje da-

2.6 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal apskritį, kurioje baigė mokyklą

Švietimo įstaigos tipas	Alytaus		Kauno		Klaipėdos		Marijampolės		Panevėžio		Šiaulių		Tauragės		Telšių		Utenos		Vilniaus		Neatsakė	
	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.
Universitetai	20	5,4	79	21,2	45	12,1	22	5,9	21	5,6	26	7,0	11	3,0	26	7,0	16	4,3	97	26,1	9	2,4
Kolegijos	29	7,8	46	12,3	47	12,6	17	4,6	33	8,8	47	12,6	12	3,2	25	6,7	21	5,6	94	25,2	2	0,5
Profesinio mokymo įstaigos	16	4,3	56	14,9	14	3,7	13	3,5	21	5,6	29	7,7	14	3,7	17	4,5	27	7,2	169	44,9	0	0,0
Iš viso	65	5,8	181	16,1	106	9,5	52	4,6	75	6,7	102	9,1	37	3,3	68	6,1	64	5,7	360	32,1	11	1,0

lyvavę universitetų ir kolegijų studentai – atitinkamai 74,2 proc. ir 76,9 proc. pirmų kursų universitetų ir kolegijų studentų planuoja savo ateitį sieti su studijuojama profesija. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal tai, ar ateityje planuoja dirbti su įgyta specialybe susijusį darbą, pateiktas 2.7 lentelėje.

Analizuojant respondentus pagal studijoms ar mokymui bei pragyvenimui reikalingų lėšų kilmę pastebima, kad daugiausia respondentų studijuoja ar mokosi naudodami asmenines lėšas (56,6 proc.), valstybės skiriamas lėšas (50 proc.) arba naudojasi tėvų parama (50,4 proc.). Respondentų pasiskirs-

2.7 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, ar ateityje planuoja dirbti su įgyta specialybe susijusį darbą

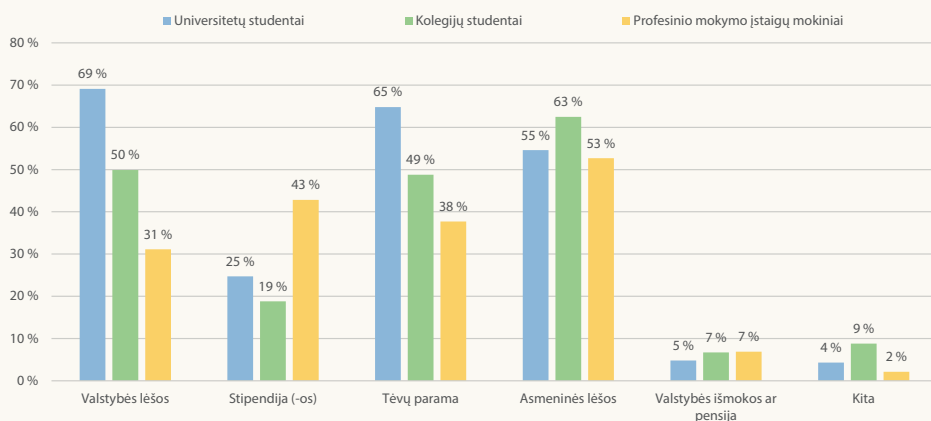
Mokyklos tipas	Taip		Ne		Nežinau		Neatsakė	
	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.	Respondentų skaičius	Proc.
Universitetai	276	74,2	8	2,2	79	21,2	9	2,4
Kolegijos	287	76,9	13	3,5	71	19,0	2	0,5
Profesinio mokymo įstaigos	237	63,0	21	5,6	118	31,4	0	0,0
Iš viso	800	71,4	42	3,7	268	23,9	11	1,0

tymas pagal lėšų kilmę ir mokymo įstaigų tipus pateiktas 2.2 paveiksle.

Respondentai pagal gaunamas pajamas per mėnesį pasiskirstę netolygiai. Didžioji dalis respondentų nurodė, kad jų pajamos

per mėnesį yra mažos, t. y. net 21,8 proc. apklausoje dalyvavusių profesinio mokymo įstaigos mokinių pajamos nesiekia 150 Eur per mėnesį. 21,2 proc. apklausoje dalyvavusių kolegijų studentų ir 27,4 proc. apklausoje

2.2 paveikslas. Respondentų pasiskirstymas pagal studijoms ir pragyvenimui reikalingų lėšų kilmę

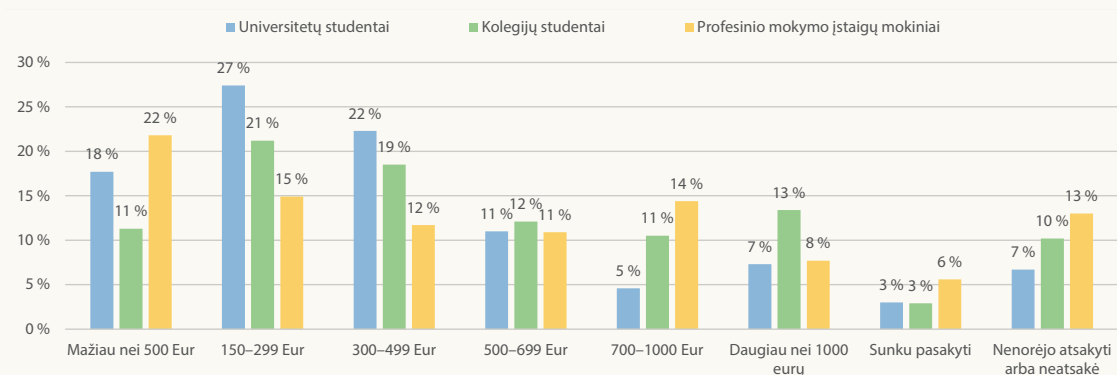
Šaltinis: Tyrimo duomenų bazės.

dalyvavusių universitetų studentų pajamos siekia nuo 150 iki 299 eurų. Respondentų pasiskirstymas pagal gaunamas per mėnesį pajamas ir švietimo įstaigos tipą pateiktas 2.3 paveiksle.

Respondentų buvo prašoma nurodyti, kur jie gyvena studijuodami universitete ar kolegijoje bei mokydami profesinio mokymo įstaigoje. Beveik trečdalis respondentų (30,3 proc.) nurodė, kad besimokydami gyvena kartu su tėvais; 42 proc. respondentų teigia, kad gyvena nuomojame ar nuosavame būste; tik 21,6 proc. respondentų nurodė gyvenantys bendrabutyje. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal gyvenimo studijų ar mokymosi metu vietą bei švietimo įstaigos tipą pateiktas 2.4 paveiksle.

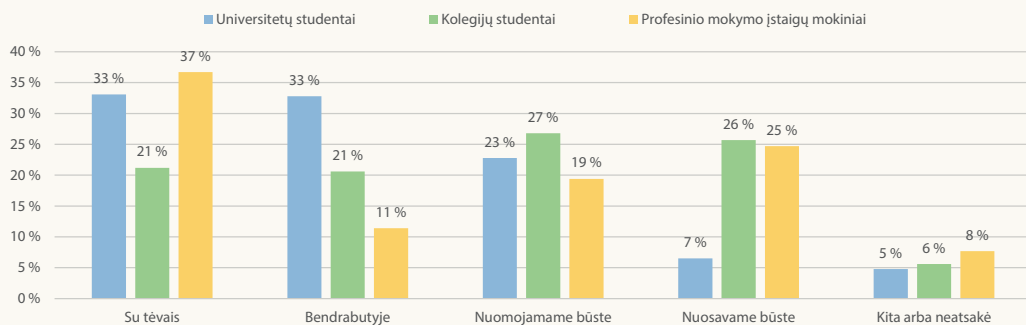
Atliekant tyrimą buvo siekiama išsiaiškinti, ar respondantai dirba, koks jų darbo krūvis ir pobūdis. Daugiausiai dirbančių yra tarp kolegijų studentų – 50,9 proc. apklausoje dalyvavusiųjų nurodė, kad dirba (2.5 paveikslas). Mažiausiai dirbančių buvo tarp universitetuose studijuojančių apklausoje dalyvavusių studentų – 30,4 procentai. Tarp apklausoje dalyvavusių profesinių mokymo įstaigų mokinių – 46,5 proc. dirbančiųjų. 2014 metais MOSTA atlikto tyrimo duomenimis, dirbo 37 proc. bakalauro studijų studentų (MOSTA, 2014). 2021 metais Lietuvos studentų sąjunga atliko studentų studijų ir darbo derinimo tyrimą, kuriuo nustatyta, kad apmokamą darbą dirba 39 proc. bakalauro studijų studentų (Lietuvos studentų sąjunga, 2021).

2.3 paveikslas. Respondentų pasiskirstymas pagal pajamas per mėnesį iš viso (įskaiciuojant stipendiją, darbo užmokestį, tėvų paramą, išmokas ir pan.)

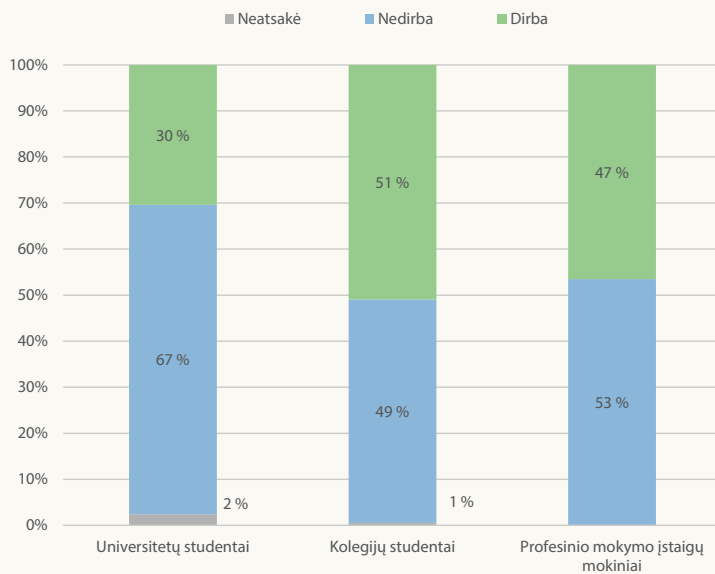
Šaltinis: Tyrimo duomenų bazės.

2.4 paveikslas. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą studijų ar mokymosi metu

Šaltinis: Tyrimo duomenų bazės.

2.5 paveikslas. Respondentų pasiskirstymas pagal padėtį darbo rinkoje ir mokymo įstaigos tipą

Šaltinis: Tyrimo duomenų bazės.

3. Tyrimo duomenų analizės rezultatai

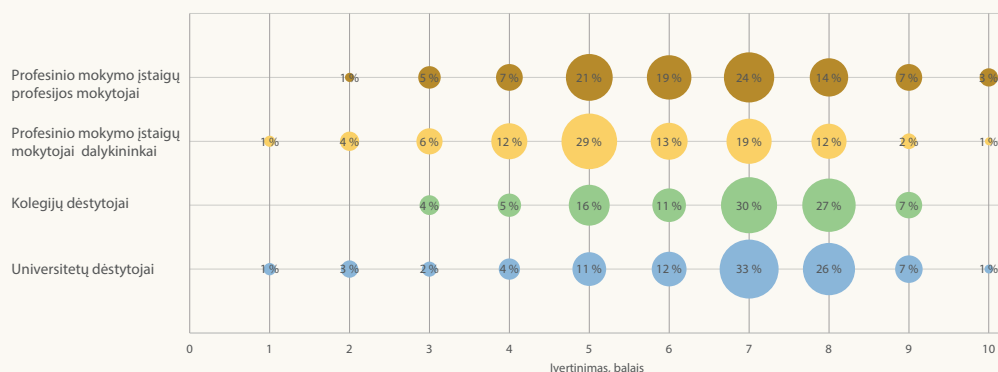
3.1. Pasirengimo mokytis vertinimas

Tyrėjai, remdamiesi kognityvine mokymosi teorija, teigia, kad mokymosi procese nauji dalykai yra suprantami ir išmokstami iš dalies siejant su jau turimomis žiniomis bei įgūdžiais – asmens turimos žinios, įgūdžiai ir nuostatos yra naujų žinių pagrindas (Sahlberg, 2005). Besimokančiojo pasirengimas mokytis yra esminė prielaida sėkmingai naujai informacijai suprasti ir įsisavinti. Šiame skyriuje pristatomas apibendrintas dėstytojų, mokytojų ir pačių besimokančiųjų pasirengimo mokytis vertinimas, pasirengimo mokytis kaitos tendencijos ir pasirengimo įvertinimų

sąsaja su akademiniiais įvertinimais (baigiamųjų egzaminų balais, metiniais pažymiais, paskutinio pusmečio, sesijos rezultatais).

Atliekant tyrimą, aukštųjų mokyklų dėstytojai ir profesinių mokymo įstaigų mokytojai buvo prašomi įvertinti jų įstaigoje besimokančių studentų ir mokinių pasirengimą mokytis dešimtbalėje skalėje nuo 1 iki 10 (1 balas atitinka įvertinimą „visiškai nepasirengęs mokytis“, 10 balų – „labai gerai pasirengęs mokytis“). Aukštųjų mokyklų dėstytojai studentų pasirengimą įvertino vidutiniškai 6,6 balais. Profesinių mokyklų mokytojai dalykininkai mokinių pasirengimą mokytis vertino 5,6 balais, o profesijos mokytojai – 6 balais (3.1.1. paveikslas). Tai atspindi ir dažniausiai pasirinktas vertinimo balas (moda): aukštųjų mokyklų dėstytojų ir profesijos mokytojų vertinimas – 7 balai, profesinių mokymo įstaigų mokytojų dalykininkų – 5 balai.

3.1.1 paveikslas. Akademinio personalo vertinimo, kaip studentai ar mokiniai pasirengę mokytis, pasiskirstymas dešimtbalėje skalėje, proc.

Pastaba: 1 balas atitinka įvertinimą „visiškai nepasirengęs mokytis“, 10 balų – „labai gerai pasirengęs mokytis“.

Skritulio dydis ir skaičius atitinka dėstytojų arba mokytojų dalį, kurie atitinkamu balu įvertino studentų ar mokinių pasirengimą mokytis.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

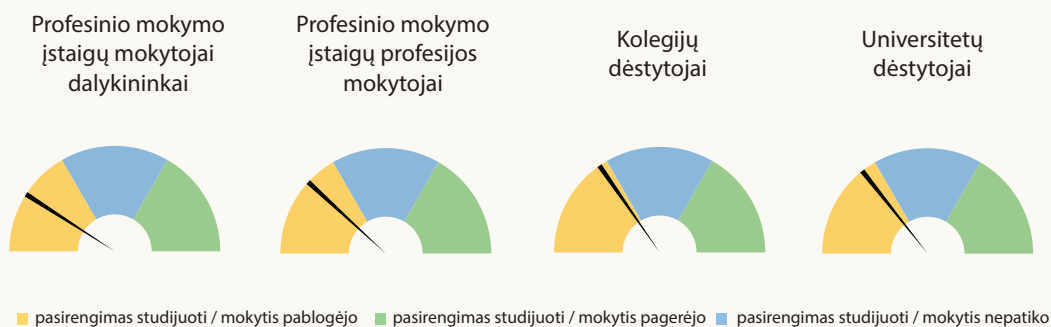
Šio tyrimo gauti apibendrinti pasirengimo mokytis vertinimai atitinka 2017 m. MOSTA atlikto tyrimo rezultatus – tyrimuose naudotos skirtingos skalės (MOSTA tyrime naudota penkiabalė skalė), tačiau vertinimų reikšmės panašios, taigi situacija nesikeičia ir mokymosi pasirengimo problema išlieka aktuali. 2017 m. mokytojai abiturientų pasirengimą aukštojo mokslo studijoms vertino vidutiniškai 3,2 balais, dėstytojai bakalauro ar vientisųjų studijų studentų pasirengimą vertino vidutiniškai 3 balais iš 5 galimų. Gimnazijų ir vidurinių mokyklų mokytojai moksleivių pasirengimą vertino geriau (3,3 balais iš 5) nei profesinių mokyklų mokytojai (2,6 balais). Kolegijų dėstytojai pirmos pakopos studentų pasirengimą mokytis įvertino 3,1 balu, o universitetų dėstytojai – 2,9 balais (MOSTA, 2017).

Siekiant nustatyti pasirengimo mokytis kaitą, aukštųjų mokyklų dėstytojų ir profesinių

nių mokymo įstaigų mokytojų buvo prašoma įvertinti, kaip pasikeitė studentų ar mokinių pasirengimas mokytis per pastaruosius penkerius metus. Dėstytojų ir mokytojų nuomone, per pastaruosius penkerius metus studentų ir mokinių pasirengimas mokytis suprastėjo (3.1.2. paveikslas).

Du trečdaliai profesinių mokymo įstaigų mokytojų dalykininkų ir daugiau kaip pusė profesijos mokytojų mano, kad mokinių pasirengimas mokytis suprastėjo. Aukštųjų mokyklų dėstytojai mažiau kritiškai nei mokytojai: šiek tiek mažiau nei pusė kolegijų ir universitetų dėstytojų mano, kad studentų pasirengimas mokytis sumenko. Labai nedidelė dėstytojų ir mokytojų dalis teigia, kad pasirengimas nepasikeitė arba pagerėjo. Kad pasirengimas mokytis nepasikeitė mano ketvirtadalis universitetų, penktadalis kolegijų ir kas dešimtas profesinių mokyklų mokytojas.

3.1.2 paveikslas. Akademinio personalo įvertinimo, kaip pasikeitė studentų ar mokinių pasirengimas mokytis per pastaruosius penkerius metus, vidurkis

Pastaba: Kuo labiau į kairę pusę pasvirusi rodyklė geltonoje zonoje, tuo labiau akademinis personalas pritaria teiginiui, kad per pastaruosius penkerius metus studentų ir mokinių pasirengimas mokytis pablogėjo. Kuo labiau į dešinę pusę pasvirusi rodyklė žalioje zonoje, tuo labiau akademinis personalas pritaria teiginiui, kad per pastaruosius penkerius metus studentų ar mokinių pasirengimas mokytis pagerėjo.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

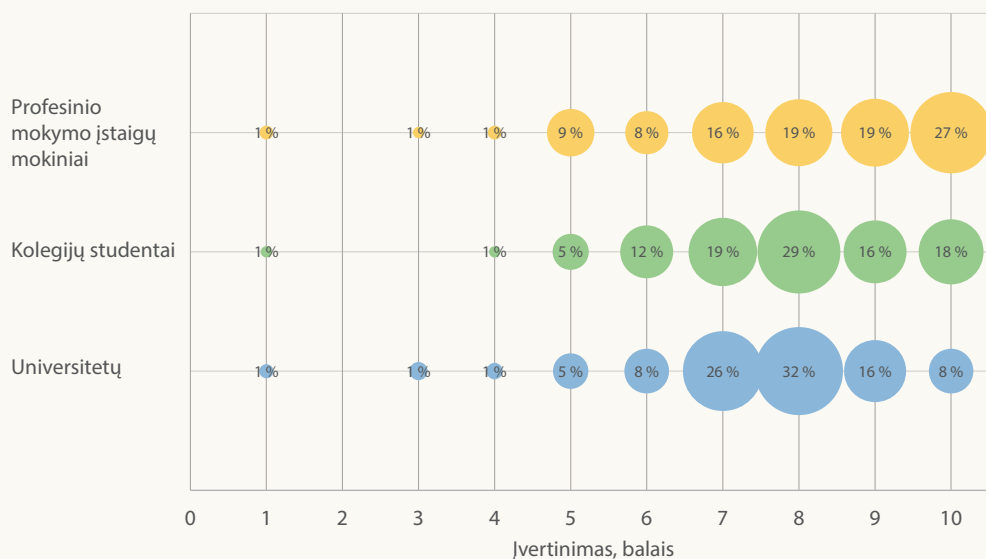
Studentai ir mokiniai savo pasirengimą mokytis vertina geriau nei dėstytojai ir mokytojai (3.1.3 paveikslas). Panaši tendencija nustatyta ir 2017 m. atliktame MOSTA tyrime – bakalaurantai savo žinias ir motyvą vertino geriau nei dėstytojai (MOSTA, 2017).

Bendras vidutinis profesinių mokymo įstaigų mokinių pasirengimo mokytis vertinimo balas – 8,1, kolegijų studentų – 7,9 balai, universitetų studentų – 7,6 balai iš 10 galimų. Verta atkreipti dėmesį į vertinimo pasiskirstymą. Jeigu kolegijų ir universitetų studentų įsivertinimo pasiskirstymas panašus į normalųjį skirstinį, kai kraštinių įvertinimo reikšmių yra mažiau nei vidutinių, tai

profesinių mokyklų mokinių įsivertinimo balai yra tolygiai didėjantys. Tai atspindi ir moda – dažniausias įvertinimo balas (aukštųjų mokyklų studentų – 8, o profesinių mokyklų mokinių – 10 balų).

Ypatingai ryškus profesinių mokymo įstaigų mokytojų ir mokinių nuomonių skirtumas: profesinių mokyklų mokytojai mokinių pasirengimą vertina prasčiausiai, o patys besimokantieji savo pasirengimą mokytis įvertina geriausiai. Galima daryti prielaidą, kad profesinių mokyklų mokiniai linkę labai pasitikėti savo jėgomis ir stokoja gebėjimo objektyviai, kritiškai įsivertinti pajėgumus.

3.1.3 paveikslas. Besimokančiųjų įsivertinimo, kaip jie yra pasirengę mokytis, pasiskirstymas dešimtbalėje skalėje, proc.

Pastaba: 1 balas atitinka įvertinimą „visiškai nepasirengęs mokytis“, 10 – „labai gerai pasirengęs mokytis“.

Skritulio dydis ir skaičius atitinka studentų arba mokinių dalį, kurie atitinkamu balu įsivertino savo asmeninį pasirengimą mokytis.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Skirtingų tipų mokymo įstaigose besimokančiųjų pasirengimo mokyti įsivertinimo vidurkių skirtumai nėra labai dideli, tačiau statistiškai reikšmingi (3.1.1 lentelė). Taip pat nustatyta, kad moterys šiek tiek geriau vertina savo pasirengimą mokyti nei vyrai, tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi. Dirbantys aukštųjų mokyklų studentai savo pasirengimą mokyti vertina šiek tiek geriau nei nedirbantys, tačiau statistiškai reikšmin-

gas įsivertinimo skirtumas nustatytas tik tarp dirbančių ir nedirbančių kolegijų studentų. Gali būti, kad dalis studentų dirba su studijuojamu dalyku susijusį darbą, todėl turi daugiau žinių, įgūdžių ir geriau vertina savo pasirengimą mokyti. N nedirbantys profesinio mokymo įstaigų mokiniai savo pasirengimą mokyti vertina geriau nei dirbantys, tačiau statistiškai reikšmingų skirtumų tarp dirbančiųjų ir nedirbančiųjų nestebėta.

3.1.1 lentelė. Besimokančiųjų pasirengimo mokyti įsivertinimo vidurkių skirtumai pagal lytį ir užimtumą

		Lytis		Užimtumas	
		Moteris	Vyras	N nedirbantys	Dirbantys
Profesinio mokymo įstaigų mokiniai	8,03	8,21	7,95	8,05	8,01
Kolegijų studentai	7,87	7,89	7,73	7,64	8,09
Universitetų studentai	7,55	7,63	7,50	7,51	7,64

Pastaba: Melsva spalva pažymėti statistiškai reikšmingi pasirengimo mokyti įsivertinimo vidurkių skirtumai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

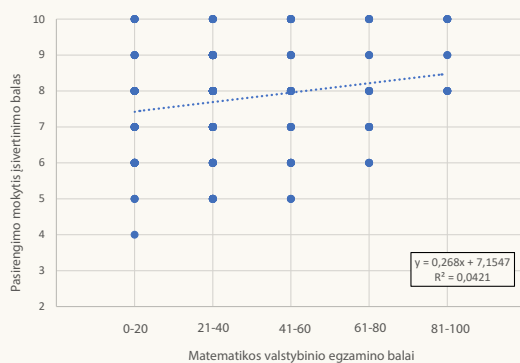
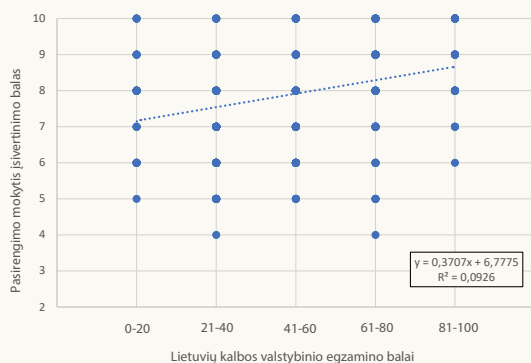
Analizuojant duomenis taip pat buvo siekiama išsiaiškinti, kaip skirtingus baigiamųjų egzaminų rezultatus gavę besimokantieji vertina savo pasirengimą mokyti. Universiteto studentų rezultatai rodo silpną teigiamą koreliaciją tarp pasirengimo mokyti įsivertinimo ir valstybinių lietuvių kalbos ir literatūros bei matematikos baigiamųjų egzaminų balų, tačiau nustatytas ryšys nėra statistiškai reikšmingas (3.1.4 paveikslas ir 3.1.2 lentelė). Silpna teigiama statistiškai reikšminga koreliacija nustatyta tarp valstybinių lietuvių kalbos ir literatūros bei matematikos baigiamųjų egzaminų balų ir kolegijų studentų pasirengimo mokyti įsivertinimų. Verta atkreipti dėmesį, kad aukštųjų mokyklų stu-

dentų valstybinio lietuvių kalbos ir literatūros egzamino balo koreliacija su pasirengimo mokyti įsivertinimu yra stipresnė nei su valstybiniu matematikos egzamino balu.

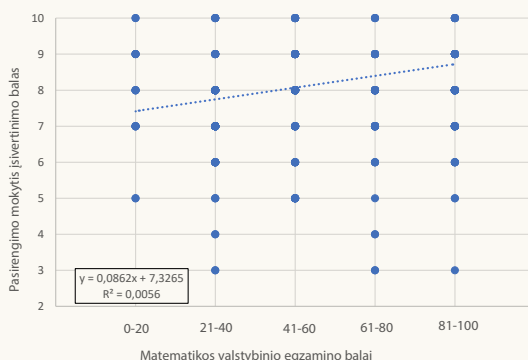
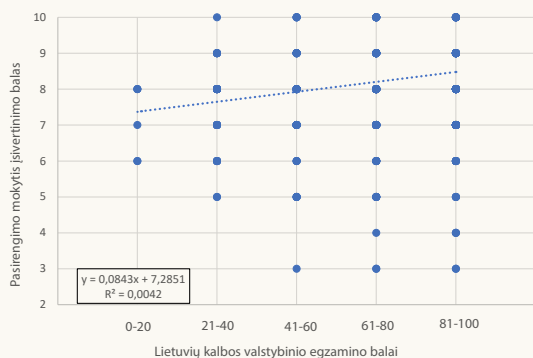
Apibendrinant galima teigti, kad ryšys tarp baigiamųjų valstybinių egzaminų balų ir pasirengimo mokyti įsivertinimo yra labai silpnas – gautieji įvertinimai turi tik nedidelę įtaką besimokančiųjų nuomonės formavimuisi. Tikėtina, kad pasirengimo mokyti vertinimui turi įtakos ne tik akademiniai pasiekimai, bet ir kiti reikšmingi vidiniai ir išoriniai veiksniai, pavyzdžiui, bendrosios kompetencijos, įgūdžiai, motyvacija mokyti, asmens saviveiksmingumas, socialiniai, IT įgūdžiai, finansiniai ištekliai, sveikata ir kt.

3.1.4 paveikslas. Aukštųjų mokyklų studentų pasirengimo mokyti įsivertinimo ir vidurinio ugdymo pakopos baigiamųjų įvertinimų ryšys

Kolegijų studentai

Universitetų studentai

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

3.1.2 lentelė. Koreliacija tarp studentų pasirengimo mokyti įsivertinimo ir valstybinių egzaminų balų

	Lietuvių kalbos valstybinio egzamino balai			Matematikos valstybinio egzamino balai		
	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>N</i>
Kolegijų studentai	0.304**	0.000	340	0.205**	0.001	271
Universitetų studentai	0.064	0.225	356	0.075	0.173	336

Pastaba: *r* – koreliacijos (Pirsono) koeficientas; *p* – statistinis reikšmingumas, kai reikšmingumo lygis $\alpha = 0,05$; *N* – studentų ar mokinių skaičius, kuriems buvo paskaičiuotas koreliacijos koeficientas.

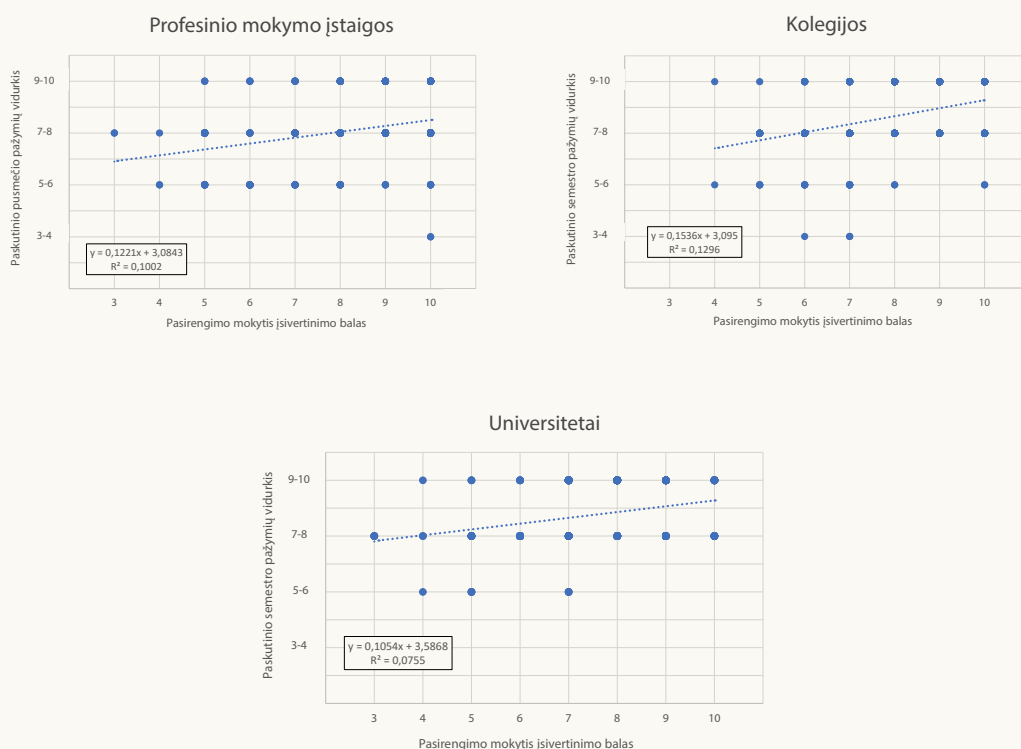
** Statistiškai reikšmingas koreliacijos koeficientas.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Taip pat buvo analizuojama, ar yra ryšys tarp besimokančiųjų pasirengimo mokyti įvertinimo ir pirmojo pusmečio (semestro) įvertinimų (3.1.5 paveikslas). Nustatytos silpnos statistiškai reikšmingos koreliacijos tarp visų tipų mokymo įstaigų besimokančiųjų pasirengimo mokyti ir pirmojo pusmečio rezultatų. Atkreiptinas dėmesys, kad

pasirengimo mokyti koreliacija su pirmojo pusmečio (semestro) pažymiais yra stipresnė nei su vidurinio ugdymo pakopos baigimo įvertinimais. Stipriausia koreliacija stebima tarp kolegijų studentų pasirengimo mokyti įvertinimo ir paskutinės sesijos įvertinimų, silpniausia – tarp universitetų studentų įvertinimų ir gautų akademinių vertinimų.

3.1.5 paveikslas. Besimokančiųjų pasirengimo mokyti įvertinimo ir paskutinės sesijos (semestro) įvertinimų ryšys

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

3.1.3 lentelė. Koreliacija tarp besimokančiųjų pasirengimo mokytis įsivertinimo ir paskutinės sesijos (semestro) pažymių vidurkio

	Paskutinės sesijos (semestro) pažymių vidurkis		
	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>N</i>
Profesinio mokymo įstaigų mokiniai	0,317**	0.000	373
Kolegijų studentai	0,360**	0.000	369
Universitetų studentai	0.275**	0.000	359

Pastaba: *r* – koreliacijos (Pirsono) koeficientas, *p* – statistinis reikšmingumas, kai reikšmingumo lygis $\alpha = 0,05$, *N* – studentų ar mokinių skaičius, kuriems buvo paskaičiuotas koreliacijos koeficientas.

** Statistiškai reikšmingas koreliacijos koeficientas.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

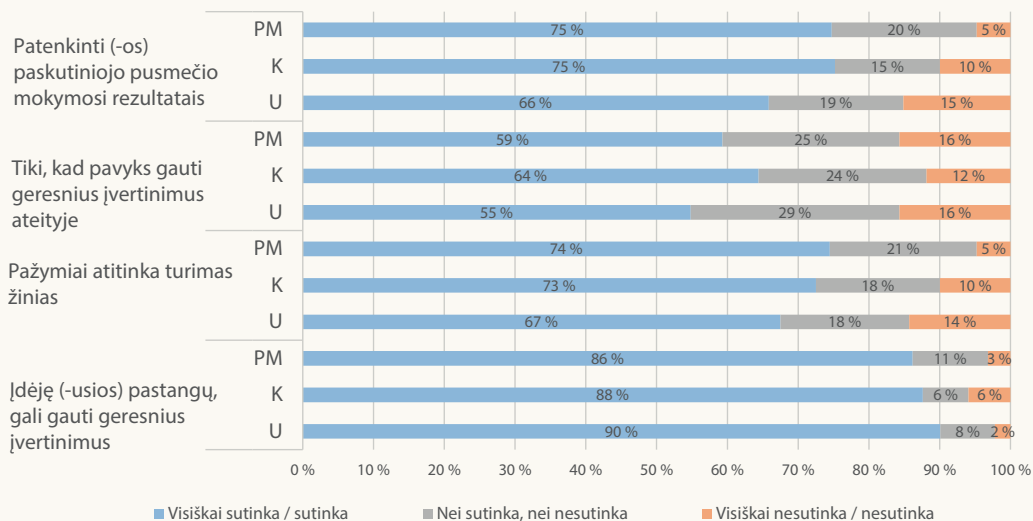
Pradėję studijuoti aukštojoje mokykloje ar mokytis profesijos, besimokantieji sunkiai objektyviai įvertina savo pasirengimą mokytis, nes dar nežino dėstytojų ar mokytojų reikalavimų ir neįsivaizduoja, ar gebės juos išpildyti. Siekiant objektyvesnio vertinimo, ši apklausa buvo vykdoma pasibaigus pirmajam mokymosi pusmečiui, kai studentai ir mokiniai jau buvo gavę akademinį įvertinimą. Mokslininkai teigia, kad geri akademiniai įvertinimai byloja apie gerą pasirengimą ir sėkmingą adaptaciją mokymo įstaigoje, o pagal pirmųjų studijų metų akademinį pasiekimą galima prognozuoti ir baigiamųjų studijų metų rezultatus (Bagdonas, Sadauskienė, 2017).

Tyrimo duomenimis, labiausiai savo pirmo pusmečio mokymosi rezultatais patenkinti profesinių mokymo įstaigų mokiniai ir kolegijų studentai (75 proc.), šiek tiek mažiau – universitetų studentai (66 proc.). Dauguma besimokančiųjų mano, kad įdėję

daugiau pastangų gali gauti geresnių įvertinimų, tačiau tik mažesnė dalis tikisi, kad ateityje pavyks to pasiekti. Didžioji dalis (90 proc.) universitetų studentų mano, kad pastangos padeda pasiekti geresnių rezultatų, tačiau tik 55 proc. tikisi, kad ateityje pavyks gauti geresnių įvertinimų. Gali būti, kad besimokantieji netiki ateityje turėsiančios galimybių įdėti daugiau pastangų arba nemato prasmės tai daryti.

Su teiginiu, kad gauti pažymiai atitinka turimas žinias, labiausiai sutinka profesinių mokymo įstaigų mokiniai (taip mano trys ketvirtadaliai mokinių), mažiausiai šiam teiginiui pritaria universitetų studentai (taip teigia du trečdaliai studentų). Tikėtina, kad dalis studentų abejoja vertinimo teisingumu ir objektyvumu. Tai gali būti viena iš priežasčių, kodėl kai kurie besimokantieji nesitiki gauti geresnių įvertinimų ateityje, net jeigu įdėtų daugiau pastangų.

3.1.6 paveikslas. Besimokančiųjų nuomonės apie paskutiniojo pusmečio mokymosi pasiekimus pasiskirstymas, proc.

Pastaba: U – universitetų studentai, K – kolegijų studentai, PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Siekiant geriau suprasti subjektyvius besimokančiųjų pasirengimo mokyti vertinimus, pagrindinius mokymosi proceso iššūkius ir galimas jų sprendimo priemones, visų tipų mokymo įstaigų besimokantieji buvo užduotas atviras klausimas. Besimokantieji buvo prašomi trumpai 2–3 sakiniais aprašyti, kas būtų padėję geriau pasirengti studijoms (mokymuisi) ir sėkmingiau adaptuotis mokymo įstaigoje (profesinėje, kolegijoje ar aukštojoje mokykloje). Apdorojant atsakymus, buvo sugeneruotas žodžių debesis, kuris išryškino dažniausiai minimus žodžius, kuriuos respondentai vartojo atsakydami į šį klausimą (3.1.7 paveikslas). Žodžių dydis ir spalvos ryškumas nurodo naudojimo dažnį – dažniausiai naudojami žodžiai yra didžiausi ir ryškiausi.

Vienas dažniausiai minimų žodžių – „informacija“. Atliekant tyrimą išaiškėjo, kad besimokantieji trūko informacijos apie mokymosi sistemas, mokymosi procesą, skirtingų mokymo įstaigų reikalavimus ir pan. Studentai pažymėjo, kad nepakankamas informacijos kiekis ir sudėtingesnis prieinamumas bei informacijos paieškos gebėjimų trūkumas apsunkino adaptacijos procesą. Studentų nuomone, paskutiniaisiais metais mokyklos turi suteikti daugiau papildomos informacijos apie tolesnį mokymąsi kitose mokymosi įstaigose ir ruošti mokinius pereiti į kitą mokymosi etapą. Apskritai, daugelio respondentų teigimu, mokyklos vaidmuo pasirengimo mokyti procese yra vienas pagrindinių, nes mokytojai perduoda ir dalykines žinias, ir formuoja būtinus įgūdžius sėkmingai mokytis.

3.1.7 paveikslas. Aukštųjų mokyklų studentų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių mintys apie tai, kas padėtų geriau pasirengti studijoms (mokymuisi) ir sėkmingiau adaptuotis mokymo įstaigoje (žodžių debesys)

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Tyrimo dalyviai dažnai minėjo žodį „adaptacija“ – dauguma teigė, kad nebuvo lengva adaptuotis tiek naujoje mokymo įstaigoje, tiek gyvenamojoje vietoje (pavyzdžiui, atvykus studijuoti į kitą miestą), o adaptacijos sunkumus įveikti labiausiai padėjo bendramokslių, draugų parama ir pagalba.

Apklaustųjų nuomone, renkantis tolimąsias karjeras labai svarbus yra mokytojų vaidmuo. Mokytojai padeda suprasti stipriausias asmenines savybes, formuoja požiūrį į mokslą ir mokymąsi, ugdo gebėjimą mokytis (žodis „mokymosi“ minimas taip pat labai dažnai). Gebėjimas efektyviai mokytis, respondentų teigimu, yra labai svarbus sėkmingos adaptacijos ir tolesnio mokymosi veiksnys. Baigus mokyklą reikia daugiau mokytis savarankiškai, nebelineka papildomos mokytojų pagalbos, todėl stokojant mokymosi gebėjimų sunku siekti gerų rezultatų.

Kitas labai svarbus gebėjimas – laiko valdymo įgūdžiai. Apklaustųjų teigimu, atliekant užduotis ir derinant mokymąsi, darbą ir kitas veiklas, būtina kontroliuoti savo laiką, kad būtų užtikrintas sklandus mokymosi

procesas. Tai ypatingai svarbu perėjus iš mokyklos į universitetą ar kolegiją, nes pasikeičia mokymo sistema, užduočių kiekis ir reikalavimai. Kiti besimokančiųjų dažnai minėti pasirengimui svarbūs elementai – mokymuisi palanki aplinka, geri santykiai su dėstytojais ir mokytojais, turimos akademinės žinios.

Dėstytojams ir mokytojams taip pat buvo užduotas atviras klausimas, kuriuo prašoma trumpai aprašyti, ko labiausiai trūksta studentams ir mokiniams, kad jie būtų geriau pasirengę studijuoti (mokytis). Sudarytame žodžių debesyje (3.1.8 paveikslas) matome, kad, dėstytojų ir mokytojų nuomone, besimokantieji labiausiai trūksta motyvacijos mokytis. Dėstytojai ir mokytojai pastebi, kad informacijos apie būsimas studijas ar mokymąsi trūkumas lemia nepagrįstus besimokančiųjų lūkesčius, nusivylimą mokymusi ir motyvacijos sumažėjimą. Akademinio personalo nuomone, mažiau motyvuoti yra besimokantieji tik dėl diplomo. Apibendrinant galima teigti, kad matomas glaudus mokymosi ir motyvacijos ryšys. Motyvacija

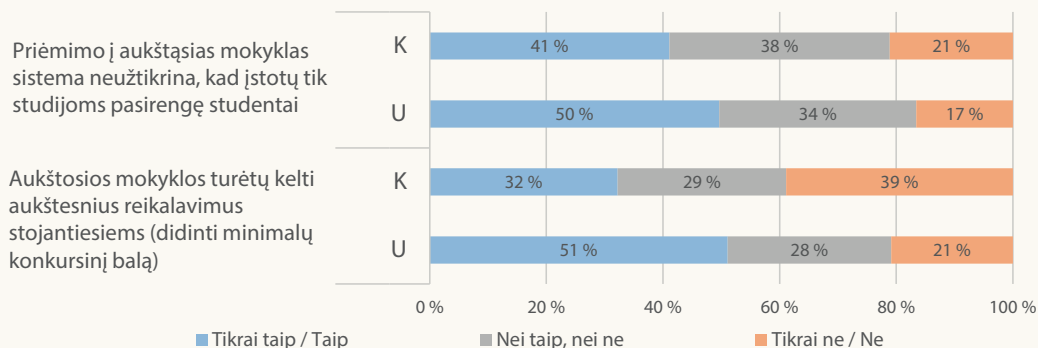
vis dažniau susiduriama su nemotyvuotais besimokančiais, kurie į mokymosi procesą žiūri pasyviai ir atsainiai.

[illegible]

Apklaustųjų dėstytojų ir mokytojų nuomone, besimokantiejiems trūksta savarankiškumo priimti sprendimus, spręsti mokymosi procese kylančias problemas ir prisiimti atsakomybę. Nemažai daliai studentų ir mokytojų trūksta bazinių žinių, motyvacijos mokytis, laiko planavimo įgūdžių, informacijos paieškos ir savarankiško mokymosi gebėjimų, taip pat jiems būdingas menkas atsakomybės jausmas, pareigos mokytis stoka (pavyzdžiui, pavėluotai atlieka paskirtas užduotis ir pan.).

nės apie priėmimo į aukštąsias mokyklas sistemą. Šiek tiek daugiau nei pusė universitetų dėstytojų mano, kad reiktų didinti minimalų konkursinį balą, tačiau šiam teiginiui pritarė tik mažiau nei trečdalis kolegijų dėstytojų. Universiteto dėstytojai labiau linkę pritarti teiginiui, jog priėmimo sistema neužtikrina tinkamos atrankos, kad į aukštąsias mokyklas įstotų tik pasirengę mokyti studentai. Dabartine priėmimo į aukštąsias mokyklas sistema patenkinti 21 proc. kolegijų dėstytojų ir beveik 17 proc. universitetų dėstytojų; penktadalis universitetų ir šiek tiek daugiau nei trečdalis kolegijų dėstytojų mano, kad stojantiesiems nereikėtų kelti aukštesnių reikalavimų.

3.1.9 paveikslas. Aukštųjų mokyklų akademinio personalo nuomonių apie stojimo sąlygas pasiskirstymas, proc.

Pastaba: U – universitetų studentai, K – kolegijų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

3.2. Pasirengimui mokytis įtakos turinčių veiksnių analizė

Siekiant nustatyti veiksnius, kurie turi įtakos **pasirengimui studijuoti universitete**, sudarytas statistinis tiesinės regresijos modelis. Į modelį įtraukti šie kintamieji: bendrojo saviveiksmingumo, akademinio saviveiksmingumo, IT saviveiksmingumo

ir mokymosi motyvacijos indeksai (žr. Metodologijos skyrių). Kiti indeksai neįtraukti, kadangi sudarant modelį jie nebuvo statistškai reikšmingi. Rezultatai rodo, kad pasirinktas modelis gerai paaiškina priklausomo kintamojo (pasirengimo mokytis universitete įsivertinimo) sklaidą – $R^2=0,430$. Modelio parametrai ir jų statistinės charakteristikos pateiktos 3.2.1 lentelėje.

3.2.1 lentelė. Pasirengimą studijuoti universitete aprašančio statistinio tiesinio modelio parametrai ir jų statistinės charakteristikos

Kintamieji	Parametro įvertis	Standartinė paklaida	Standartinis parametro įvertis	Statistika <i>t</i>	<i>p</i> reikšmė
Konstanta	-0,801	0,283		-2,826	0,005
Bendrojo saviveiksmingumo indeksas	0,333	0,098	0,162	3,394	0,001
Akademinio saviveiksmingumo indeksas	0,406	0,086	0,273	4,692	0,000
IT saviveiksmingumo indeksas	0,211	0,063	0,144	3,336	0,001
Mokymosi motyvacijos indeksas	0,337	0,069	0,262	4,855	0,000

R^2 reikšmė kinta nuo 0 iki 1. Modelis gali būti naudojamas, kai $R^2 > 0,2$.

Standartiniai nepriklausomų kintamųjų parametrų įverčiai rodo atitinkamo kintamojo kiekybinį svorį ar reikšmingumą priklausomam kintamajam – pasirengimui studijuoti universitete. Be to, visi parametrai – teigiami skaičiai, tai reiškia, kad didėjant nepriklausomo kintamojo reikšmei, didėja priklausomo kintamojo reikšmė, ir atvirkščiai.

Gauti rezultatai rodo, kad didžiausią svorį turi akademinio saviveiksmingumo indeksas. Tai reiškia, kad kuo didesnis akademinis saviveiksmingumas, tuo pasirengimas studijuoti universitete yra geresnis, ir atvirkščiai. Akademinio saviveiksmingumo indeksą sudaro gebėjimas atidėti įdomias veiklas į šalį, susikaupti per egzaminą, išlaikyti dėmesį per visą paskaitą, gebėjimas savarankiškai mokytis, pasirengti egzaminui, testui ar seminarui, atlikti užduotis ir paprašyti dėstytojo pagalbos, jei kažko nesupranta, o gavus sudėtingą, su mokymusi susijusią užduotį, kuo greičiau ją išsiaiškinti ir neatidėliojant atlikti.

Antras pagal svorį nepriklausomas kintamasis – mokymosi motyvacijos indeksas. Analizės rezultatai rodo, kad jei universitetų studentams patinka mokytis, jie yra motyvuoti, tai ir pasirengimas studijuoti universitete yra geresnis. Taip pat didelę įtaką turi ir gebėjimas mokytis iš savo klaidų.

Analizės rezultatai parodė, kad pasirengimui studijuoti universitete įtakos turi bendrasis asmens saviveiksmingumas. Kuo aukštesnis bendrasis saviveiksmingumas, tuo stipresnė vidinė motyvacija ir aktyvesnis įsitraukimas į mokymosi veiklas. Studentai, turintys didelį pasitikėjimą savo gebėjimais, paprastai išsikelia aukštus mokymosi tikslus ir atkakliai jų siekia, lengviau įveikia sudėtingas užduotis, nes priima jas kaip iššūkius, o ne grėsmes, greičiau atgauna pasitikėjimo savimi jausmą po nesėkmių.

Analizuojant duomenis paaiškėjo, kad nemažą įtaką pasirengimui studijuoti universitete turi ir IT saviveiksmingumas. Šiuolaikinėje visuomenėje skaitmeninių įgūdžių svarba nuolat didėja, todėl nenuostabu, kad IT saviveiksmingumas padeda gerinti mokymosi galimybes ir pasirengti besikeičiančiai darbo rinkai.

Analizuojant veiksnus, turinčius įtakos **pasirengimui studijuoti kolegijose**, sudarytas statistinis tiesinės regresijos modelis. Į modelį įtraukti šie kintamieji: akademinio saviveiksmingumo, IT saviveiksmingumo ir mokymosi motyvacijos indeksai. Kiti indeksai neįtraukti, kadangi sudarant modelį jie nebuvo statistiškai reikšmingi. Rezultatai rodo, kad pasirinktas modelis gerai paaiškina priklausomo kintamojo (pasirengimo mokytis kolegijose) sklaidą – $R^2=0,448$. Modelio parametrai ir jų statistinės charakteristikos pateiktos 3.2.2 lentelėje.

Analogiškai, kaip ir analizuojant veiksnus, turinčius įtakos pasirengimui studijuoti universitetuose, standartiniai nepriklausomų kintamųjų parametrų įverčiai rodo atitinkamo kintamojo kiekybinį svorį ar reikšmingumą priklausomam kintamajam – pasirengimui studijuoti kolegijose. Be to, visi parametrai – teigiami skaičiai, tai reiškia, kad didėjant nepriklausomo kintamojo reikšmei, didėja priklausomo kintamojo reikšmė, ir atvirkščiai.

Gauti analizės rezultatai yra panašūs į veiksnus, turinčius įtakos pasirengimui studijuoti universitetuose. Didžiausią svorį turi akademinio saviveiksmingumo indeksas. Antras pagal svorį nepriklausomas kintamasis – mokymosi motyvacijos indeksas, o trečiasis – IT saviveiksmingumas. Atkreiptinas dėmesys, kad bendrasis saviveiksmingumas didelės įtakos pasirengimui studijuoti kolegijose neturi.

3.2.2 lentelė. Pasirengimą studijuoti kolegijose aprašančio statistinio tiesinio modelio parametrai ir jų statistinės charakteristikos

Kintamieji	Parametro įvertis	Standartinė paklaida	Standartinis parametro įvertis	Statistika <i>t</i>	<i>p</i> reikšmė
Konstanta	0,250	0,220		1,134	0,258
Akademinio saviveiksmingumo indeksas	0,460	0,067	0,379	6,822	0,000
IT saviveiksmingumo indeksas	0,244	0,057	0,185	4,247	0,000
Mokymosi motyvacijos indeksas	0,293	0,071	0,224	4,118	0,000

Analizuojant veiksnius, turinčius įtakos **pasirengimui mokytis profesinėse mokyklose**, sudarytas statistinis tiesinės regresijos modelis. Į šį modelį įtraukti kintamieji: akademinio saviveiksmingumo, socialinio saviveiksmingumo, IT saviveiksmingumo ir mokymosi motyvacijos indeksai. Kiti indeksai

neįtraukti, kadangi sudarant modelį jie nebuvo statistiškai reikšmingi. Rezultatai rodo, kad pasirinktas modelis gerai paaiškina priklausomo kintamojo (pasirengimo mokytis profesinėse mokyklose) sklaidą – $R^2=0,279$. Modelio parametrai ir jų statistinės charakteristikos pateiktos 3.2.3 lentelėje.

3.2.3 lentelė. Pasirengimą mokytis profesinėse mokyklose aprašančio statistinio tiesinio modelio parametrai ir jų statistinės charakteristikos

Kintamieji	Parametro įvertis	Standartinė paklaida	Standartinis parametro įvertis	Statistika <i>t</i>	<i>p</i> reikšmė
Konstanta	1,055	0,268		3,935	0,000
Akademinio saviveiksmingumo indeksas	0,220	0,076	0,162	2,911	0,004
Socialinio saviveiksmingumo indeksas	0,217	0,070	0,167	3,088	0,002
IT saviveiksmingumo indeksas	0,157	0,044	0,184	3,577	0,000
Mokymosi motyvacijos indeksas	0,207	0,067	0,174	3,090	0,002

Panašiai, kaip ir analizuojant veiksnius, turinčius įtakos pasirengimui studijuoti universitetuose ir kolegijose, standartiniai nepriklausomų kintamųjų parametrų įverčiai rodo atitinkamo kintamojo kiekybinį svorį ar reikšmingumą priklausomam kintamajam – pasirengimui mokytis profesinėse mokyklose. Be to, visi parametrai – teigiami skaičiai, tai reiškia, kad didėjant nepriklausomo kintamojo reikšmei, didėja priklausomo kintamojo reikšmė, ir atvirkščiai.

Gauti analizės rezultatai yra panašūs į veiksnius, turinčius įtakos pasirengimui studijuoti universitetuose ir kolegijose, tačiau jų svoriai skiriasi. Didžiausią svorį turi IT saviveiksmingumo indeksas, antrasis pagal svorį nepriklausomas kintamasis – mokymosi motyvacijos indeksas, trečiasis – socialinis saviveiksmingumas, o ketvirtasis – akademinis saviveiksmingumas.

Apibendrinę gautus statistinės regresijos modelius galime daryti išvadą, kad pasirengimui studijuoti universitetuose ir kolegijose bei mokytis profesinėse mokyklose įtakos turi asmens mokymosi motyvacija, IT saviveiksmingumas ir akademinis saviveiksmingumas. Akademinio saviveiksmingumo įtaka svaresnė aukštųjų mokyklų studentų pasirengimo studijuoti įsivertinimui nei profesinių mokymo įstaigų mokinių pasirengimui mokytis. Pasirengimui studijuoti universitetuose įtakos turi ir bendrasis saviveiksmingumas, o mokymuisi profesinėse mokyklose – socialinio saviveiksmingumo indeksas. Detaliau aptarsime teiginius, sudarančius mokymosi motyvacijos, IT saviveiksmingumo, akademinio saviveiksmingumo, bendrojo saviveiksmingumo ir socialinio saviveiksmingumo indeksus, taip pat šių indeksų koreliacijas su pasirengimu mokytis, lankomumu ir mokymosi pasiekimais.

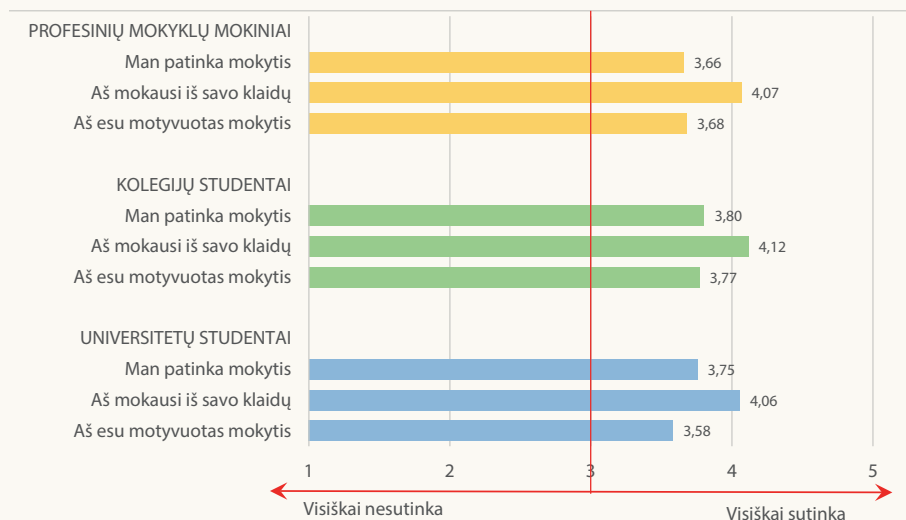
Mokymosi motyvacijos indeksas

Maždaug 2 iš 3 skirtingų tipų mokymo įstaigose besimokančiųjų teigia, kad jie yra motyvuoti mokytis ir jiems patinka mokytis. Skirtingų mokymo įstaigų besimokančiųjų motyvacija beveik nesiskiria: su teiginiu, kad yra motyvuoti mokytis, labiausiai sutinka apklausti kolegijų studentai. Universitetų studentų ir profesinių mokymo įstaigų mokinių vertinimas šiek tiek žemesnis (3.2.1 paveikslas). Iš savo klaidų daugiausia yra linkę mokytis kolegijų studentai. Labiausiai patinka mokytis tyrime dalyvavusiems universitetų ir kolegijų studentams, tačiau universitetuose yra ir daugiausia nemėgstančių mokytis studentų (net 11 proc. apklaustųjų).

Profesinio mokymo įstaigose besimokančių vyrų motyvacija šiek tiek žemesnė nei moterų, o universitetuose ir kolegijose reikšmingų skirtumų tarp vyrų ir moterų motyvacijos nepastebėta. Kas dešimtas profesinėse mokyklose besimokantis vyras teigia, kad yra nemotyvuotas ir jam nepatinka mokytis, tarp moterų taip teigia tik kas dvidešimta. Pažymėtina, kad palyginti su vyrais, gerokai didesnė profesinėse mokyklose besimokančių moterų dalis nurodė, kad yra motyvuotos mokytis (moterų – 70 proc., vyrų – 53 proc.), joms patinka mokytis (moterų – 71 proc., vyrų – 55 proc.) ir jos mokosi iš savo klaidų (moterų – 88 proc., vyrų – 79 proc.). Tarp dirbančių ir nedirbančių besimokančiųjų visų tipų įstaigose statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo pastebėta.

Motyvacijos indekso vertė svyruoja nuo 1 iki 5, kuo didesnė vertė – tuo didesnė mokymosi motyvacija. Naudojantis šiuo indeksu buvo apskaičiuotos koreliacijos tarp mokymosi motyvacijos ir pasirengimo mokytis, tikėjimo sėkmingu mokymosi pabaigimu, lankomumo, pažangumo ir mokymosi tikslų (žr. 3.2.4 lentelę).

3.2.1 paveikslas. Motyvacijos indeksą sudarančių teiginių vertinimo vidurkis pagal mokymo įstaigos tipą

Skalė nuo 1 iki 5, kai 1 atitinka „visiškai nesutinku“, o 5 – „visiškai sutinku“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Aukštųjų mokyklų studentų mokymosi motyvacijos koreliacija stipriausiai susijusi su pasirengimu, tikėjimu sėkme ir mokymosi tikslais, o profesinėse mokyklose – tik su pasirengimu ir tikėjimu sėkme. Visos stebimos koreliacijos yra statistiškai reikšmingos, išskyrus kolegijų studentų motyvacijos ir lankomumo ryšį. Su motyvacija silpniausiai koreliuoja universitetų studentų pažangumas, kolegijų studentų – lankomumas, profesinių mokymo įstaigų – mokymosi tikslai. Atkreiptinas dėmesys į netikėtą situaciją kolegijose, kuriose tarp moterų užfiksuota teigiama motyvacijos mokytis ir lankomumo koreliacija, o tarp vyrų ši koreliacija yra neigiama, t. y. kuo prastesnis paskaitų lankomumas, tuo didesnė motyvacija mokytis. Galima daryti prielaidą, kad galbūt tai yra dirbantys studentai, turintys mažai galimybių lankyti paskaitas, tačiau jų motyvacija mokytis vis tiek yra didelė. Palyginti su vyrais, universitete

studijuojančių moterų motyvacija labiau susijusi su pasirengimu studijoms ir mažiau susijusi su pažangumu; profesinėse mokyklose besimokančių moterų mokymosi motyvacijos ryšys stipresnis su pasirengimu ir tikėjimu sėkme. Bendrai galima pastebėti, kad visų besimokančių vyrų motyvacija labiau susijusi su pažangumu.

Aukštosiose mokyklose dirbančių studentų motyvacijos ryšys su pasirengimu ir tikėjimu sėkme stipresnis nei nedirbančiųjų, o profesinėse – atvirkščiai – nedirbančių mokinių motyvacija stipriau siejasi su pasirengimu ir tikėjimu sėkme. Universitetų dirbančių studentų motyvacija mokytis siejasi su lankomumu stipriau nei nedirbančiųjų, o kolegijų studentų ir profesinių mokinių atveju – priešingai. Pažangumas mažiau motyvuoja mokytis visų tipų mokyklose besimokančius dirbančius studentus (mokinius) nei nedirbančius.

3.2.4 lentelė. Mokymosi motyvacijos indekso koreliacija su pasirengimu mokytis, tikėjimu mokymosi sėkme, lankomumu, mokymosi pasiekimais ir mokymosi tikslais

Kriterijai		Pasirengimas mokytis	Tikėjimas sėkme ¹	Lankomumas	Pažangumas ²	Mokymosi tikslai ³
Universitetų studentai						
Koreliacija		0,554**	0,508**	0,372**	0,163**	0,456**
Pagal lytį	Moteris	0,656**	0,507**	0,313**	0,092	0,443**
	Vyras	0,416**	0,452**	0,385**	0,233**	0,463**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,494**	0,473**	0,285**	0,181**	0,496**
	Šiuo metu dirba	0,647**	0,561**	0,500**	0,134	0,432**
Kolegių studentai						
Koreliacija		0,552**	0,527**	0,072	0,201**	0,411**
Pagal lytį	Moteris	0,542**	0,497**	0,243**	0,183**	0,465**
	Vyras	0,579**	0,565**	-0,183*	0,224**	0,343**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,542**	0,488**	0,379**	0,222**	0,427**
	Šiuo metu dirba	0,562**	0,571**	-0,079	0,163*	0,405**
Profesinių mokymo įstaigų mokiniai						
Koreliacija		0,419**	0,451**	0,277**	0,267**	0,239**
Pagal lytį	Moteris	0,480**	0,526**	0,288**	0,166*	0,202**
	Vyras	0,335**	0,324**	0,269**	0,260**	0,216**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,516**	0,475**	0,383**	0,285**	0,244**
	Šiuo metu dirba	0,295**	0,414**	0,182*	0,232**	0,247**

¹ Tikėjimas sėkmingu studijų ar mokymo programos užbaigimu.

² Paskutinės egzaminų sesijos, semestro pažymių vidurkis.

³ Pritarimas teiginiui „nesimokau tik dėl diplomo, kvalifikacijos pažymėjimo“.

** Koreliacija yra statistiškai reikšminga kai $p < 0.01$.

* Koreliacija yra statistiškai reikšminga, kai $p < 0.05$.

IT saviveiksmingumo indeksas

Visų tipų mokymo įstaigų besimokantieji jaučiasi turintys pakankamai gebėjimų ir žinių naudotis pagrindinėmis IT programomis (pavyzdžiui, *MS Word, Excel*) ir nuotolinio mokymo programomis (pavyzdžiui, *Teams, Zoom, Moodle*), naršyti internete mokymosi tikslais (3.2.2 paveikslas). Galiama pastebėti, kad skirtingų tipų mokymo įstaigose besimokančiųjų IT saviveiksmingumas šiek tiek skiriasi: profesinių mokyklų mokiniai mažiau pasitiki savo žiniomis ir gebėjimais taikyti IT nei aukštųjų mokyklų studentai. Savo žiniomis ir gebėjimais naudoti pagrindines kompiuterines programas studijų tikslams labiausiai pasitiki universitetų (89 proc.) ir kolegijų (81 proc.) studentai, o mažiausiai – profesinių mokyklų mokiniai (tik 64 proc.). Apklausa vyko baigiantis

COVID-19 pandemijai, todėl nenuostabu, kad daugiau nei 90 proc. universitetų ir kolegijų studentų bei daugiau kaip 70 proc. profesinių mokyklų mokinių teigė, kad jie pasitiki savo žiniomis ir gebėjimais naudotis nuotoliniam mokymui skirtomis programomis ir aplinkomis. Tikėtina, kad šiam rezultatui įtakos turėjo nuotoliniu būdu vykęs ugdymo procesas, privertęs visus besimokančiuosius išmokti naudotis šiam mokymui skirtomis programomis ir aplinkomis. Mažiausia dalis – tik kas antras besimokantysis – pasitiki savo žiniomis ir gebėjimais naudotis specifinėmis su studijuojamu dalyku susijusiomis programomis. Šis rezultatas gali būti siejamas su tuo, jog ne visų specialybių studentai mokosi naudoti specifines programas, tačiau šios prielaidos pagrindimui būtų reikalingas atskiras tyrimas.

3.2.2 paveikslas. IT saviveiksmingumo indeksą sudarančių teiginių vertinimo vidurkis pagal mokymo įstaigos tipą

Skalė nuo 1 iki 4, kai 1 atitinka „visiškai nepasitikiu“, o 4 – „visiškai pasitikiu“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Profesinio mokymo įstaigose besimokantys vyrai savo IT gebėjimus vertina šiek tiek prasčiau nei moterys, o universitetuose ir kolegijose atvirkščiai (3.2.3 paveikslas). Verta atkreipti dėmesį, kad universitetuose studijuojantys vyrai gerokai labiau nei moterys pasitiki savo žiniomis ir gebėjimais (vyrai – 62 proc., moterys – 39 proc.) naudojant

su studijuojamu dalyku susijusias programas – tai gali būti susiję su studijuojamų dalykų specifika (tikėtina, kad su programavimu susijusias specialybes labiau renka vyrai). Tarp dirbančių ir nedirbančių besimokančiųjų skirtumai fiksuojami tik profesinėse mokyklose – dirbantys mokiniai labiau pasitiki savo IT gebėjimais ir žiniomis.

3.2.3 paveikslas. IT saviveiksmingumo indeksą sudarančių teiginių vertinimas pagal mokymo įstaigos tipą ir lytį

Skalė nuo 1 iki 4, kai 1 atitinka „visiškai nepasitikiu“, o 4 – „visiškai pasitikiu“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

IT saviveiksmingumo indekso vertė svyruoja nuo 1 iki 4, kuo didesnė vertė – tuo didesnis IT saviveiksmingumas. Naudojantis šiuo indeksu buvo apskaičiuotos koreliacijos

tarp mokymosi motyvacijos ir pasirengimo mokytis, tikėjimo sėkmingu mokymosi pasibaigimu, lankomumo, pažangumo ir mokymosi tikslų (žr. 3.2.5 lentelę).

Aukštųjų mokyklų studentų ir profesinių mokyklų IT saviveiksmingumo koreliacija stipriausia su pasirengimu, tikėjimu mokymosi sėkme ir mokymosi motyvacija. Su IT saviveiksmingumu silpniausiai koreliuoja universitetų studentų pažangumas, kolegijų studentų – pažangumas, lankomumas ir mokymosi tikslai, profesinių mo-

kyklų – mokymosi tikslai. Dirbančių aukštųjų mokyklų studentų IT saviveiksmingumas siejasi su lankomumu stipriau nei nedirbančiųjų. Pažangumas turi stipresnį ryšį su IT saviveiksmingumu tarp kolegijose studijuojančių dirbančių studentų, o profesinėse mokyklose – priešingai – tarp nedirbančių mokinių.

3.2.5 lentelė. IT saviveiksmingumo indekso koreliacija su pasirengimu mokytis, tikėjimu mokymosi sėkme, lankomumu, mokymosi pasiekimais, mokymosi tikslais ir mokymosi motyvacija

Kriterijai		Pasirengimas mokytis	Tikėjimas sėkme ¹	Lankomumas	Pažangumas ²	Mokymosi tikslai ³	Mokymosi motyvacija
Universitetų studentai							
Koreliacija		0,367**	0,330**	0,169**	0,113*	0,157**	0,314**
Pagal lytį	Moteris	0,492**	0,356**	0,000	0,150*	0,089	0,287**
	Vyras	0,230**	0,316**	0,295**	0,096	0,239**	0,351**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,272**	0,297**	0,077	0,092	0,213**	0,216**
	Šiuo metu dirba	0,558**	0,391**	0,346**	0,167	0,096	0,494**
Kolegijų studentai							
Koreliacija		0,423**	0,301**	-0,008	0,113*	0,120*	0,366**
Pagal lytį	Moteris	0,409**	0,296**	0,085	0,150*	0,138*	0,376**
	Vyras	0,424**	0,294**	-0,149	0,017	0,056	0,340**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,408**	0,214**	0,273**	0,193**	-0,192**	0,150*
	Šiuo metu dirba	0,359**	0,281**	0,534**	0,417**	0,108	0,093
Profesinių mokyklų mokiniai							
Koreliacija		0,392**	0,395**	0,177**	0,244**	0,095	0,411**
Pagal lytį	Moteris	0,344**	0,278**	0,166*	0,109	0,170*	0,353**
	Vyras	0,421**	0,478**	0,190*	0,321**	-0,007	0,433**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,458**	0,498**	0,392**	0,446**	-0,315**	0,305**
	Šiuo metu dirba	0,271**	0,413**	0,377**	0,295**	0,047	0,105

¹ Tikėjimas sėkmingu studijų ar mokymo programos užbaigimu.

² Paskutinės egzaminų sesijos, semestro pažymių vidurkis.

³ Pritarimas teiginiui „nesimokau tik dėl diplomo, kvalifikacijos pažymėjimo“.

** Koreliacija yra statistiškai reikšminga kai $p < 0.01$.

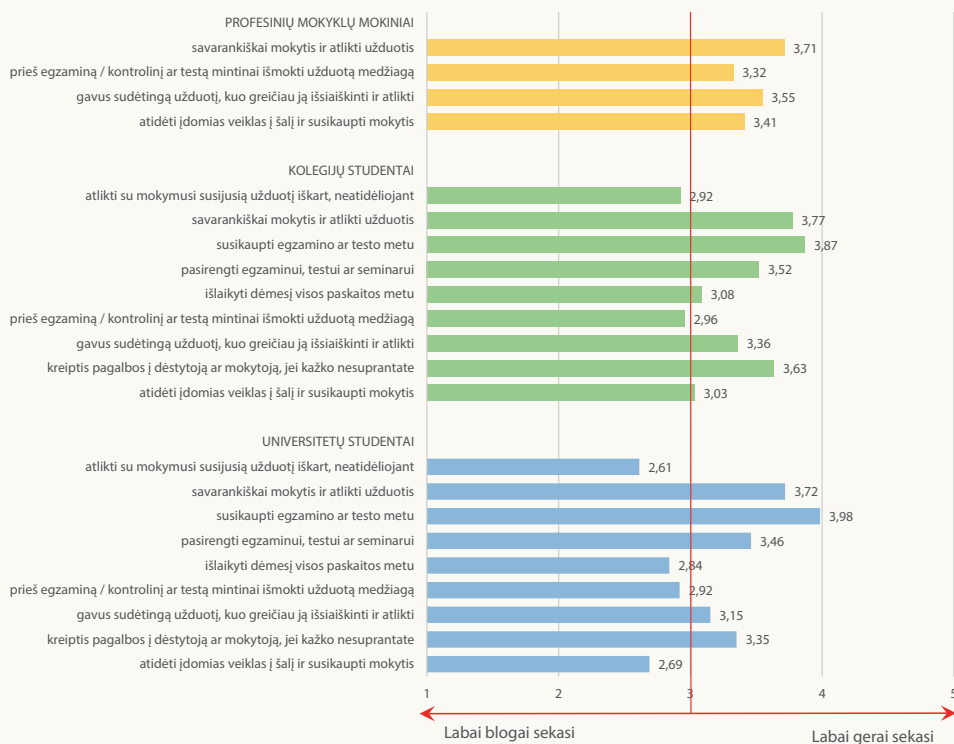
* Koreliacija yra statistiškai reikšminga, kai $p < 0.05$.

Akademinių saviveiksmingumo indeksas

Du iš trijų visų tipų mokymo įstaigose besimokančiųjų teigia, kad jie gali savarankiškai mokytis ir atlikti užduotis (3.2.4 paveikslas). Aukštųjų mokyklų studentams geriausiai sekasi susikaupti per egzaminą ar testą – su šiuo teiginiu sutinka net 74 proc. universitetų ir 71 proc. kolegijų studentų.

Akademiniis atidėliojimas ir susikaupimo stoka yra problema: tik 20 proc. universitetų studentų, 34 proc. kolegijų studentų ir 43 proc. profesinių mokyklų mokinių teigia atidedantys įdomias veiklas į šalį ir susikaupiantys mokytis. Verta atkreipti dėmesį, kad universitetų studentams sunkiau paprašyti dėstytojo pagalbos, jei kažko nesupranta, nei kolegijose besimokantiejiems.

3.2.4 paveikslas. Akademinių saviveiksmingumą sudarančių teiginių vertinimo vidurkis pagal mokymo įstaigos tipą

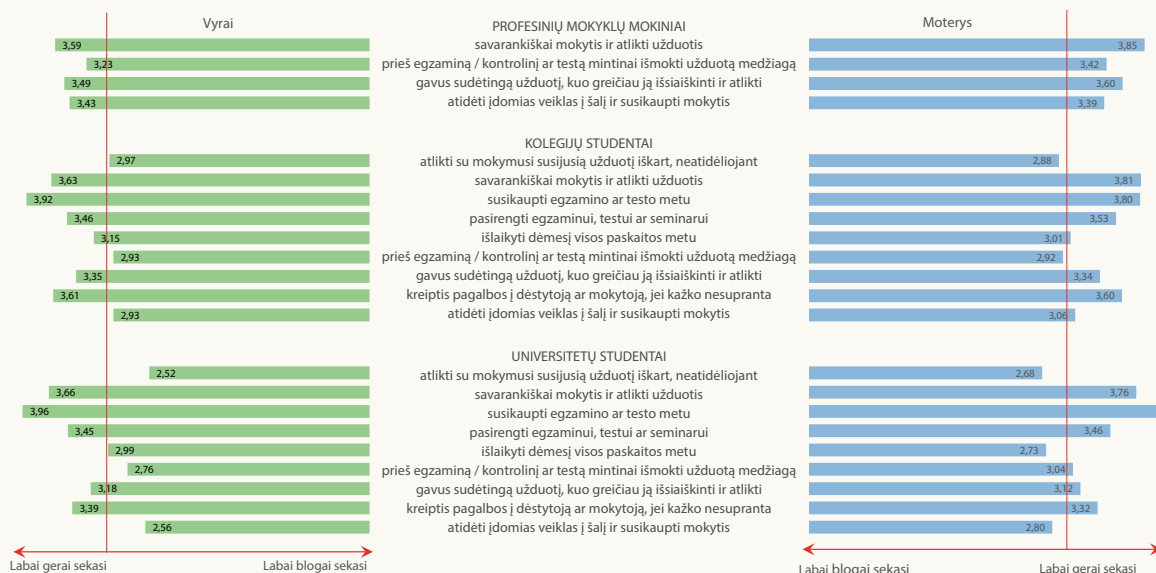
Skalė nuo 1 iki 5, kai 1 atitinka „labai blogai sekasi“, o 5 – „labai gerai sekasi“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Įvairiose mokymo įstaigose besimokančių moterų akademinis saviveiksmingumas yra šiek tiek aukštesnis (3.2.5 paveikslas). Universitetuose studijuojančioms moterims geriau nei vyrams sekasi atidėti įdomias veiklas į šalį ir susikaupti mokytis (moterų – 22 proc., vyrų – 19 proc.), atlikti su mokymusi susijusią užduotį iškart, neatidėliojant (moterų – 24 proc., vyrų – 19 proc.) ir prieš kontrolinį, egzaminą ar testą mintinai išmokti užduotą medžiagą (moterų – 32 proc., vyrų – 26 proc.), tačiau moterims sunkiau nei vyrams sekasi išlaikyti

dėmesį per visą paskaitą (moterų – 20 proc., vyrų – 33 proc.). Kolegijose studijuojančioms moterims (69 proc. moterų pritaria šiam teiginiui) geriau nei vyrams (teiginiui pritaria tik 56 proc. vyrų) sekasi savarankiškai mokytis ir atlikti užduotis. Profesinėse mokyklose besimokančioms moterims geriau nei vyrams sekasi prieš egzaminą, kontrolinį ar testą mintinai išmokti užduotą medžiagą (moterų – 49 proc., vyrų – 34 proc.), savarankiškai mokytis ir atlikti užduotis (moterų – 71 proc., vyrų – 56 proc.).

3.2.5 paveikslas. Akademinį saviveiksmingumą sudarančių teiginių vertinimas pagal mokymo įstaigos tipą ir lytį

Skalė nuo 1 iki 5, kai 1 atitinka „labai blogai sekasi“, o 5 – „labai gerai sekasi“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Analizuojant gautus duomenis pastebėta, kad dirbantiems aukštųjų mokyklų studentams geriau nei nedirbantiems jų bendramoksliams sekasi atidėti įdomias veiklas į šalį ir susikaupti mokytis, taip pat gavus sudėtingą užduotį, kuo greičiau ją atlikti ir pasirengti egzaminui, testui ar seminarui, prašyti dėstytojo pagalbos, jei kažko nesupranta. Profesinėse mokyklose besimokantys dirbantys mokiniai prasčiau nei jų nedirbantys bendramoksliai geba atidėti įdomias veiklas į šalį ir susikaupti mokytis, bet dirbantiems mokiniams geriau sekasi savarankiškai mokytis ir atlikti užduotis bei išmokyti užduotą medžiagą.

Akademinių saviveiksmingumo indeksas vertė svyruoja nuo 1 iki 5, kuo didesnė vertė – tuo didesnis akademinis saviveiksmingumas. Naudojantis šiuo indeksu buvo apskaičiuotos koreliacijos tarp akademinių saviveiksmingumo ir pasirengimo mokytis, tikėjimo sėkmingu mokymosi užbaigimu, lankomumo, pažangumo, mokymosi tikslų ir mokymosi motyvacijos indeksas (žr. 3.2.6 lentelę).

Aukštųjų mokyklų studentų ir profesinių mokyklų mokinių akademinių saviveiksmingumo indeksas koreliacija stipriausia su pasirengimu, tikėjimu mokymosi sėkme ir

mokymosi motyvacija. Visos stebimos koreliacijos yra statistiškai reikšmingos, išskyrus profesinių mokyklų mokinių akademinių saviveiksmingumo ir mokymosi tikslų ryšį. Atkreiptinas dėmesys į netikėtą situaciją kolegijose, kuriose tarp moterų užfiksuota teigiama akademinių saviveiksmingumo ir lankomumo koreliacija, o tarp vyrų ši koreliacija yra neigiama, tačiau statistiškai nereikšminga. Galima daryti prielaidą, kad tai susiję su dirbančiais studentais vyrais, kurie turi gerus mokymosi gebėjimus ir mažiau galimybių lankyti paskaitas. Universitete studijuojančių moterų akademinių saviveiksmingumas labiau susijęs su pasirengimu studijoms, tikėjimu mokymosi sėkme. Apskritai stebima, kad visų besimokančių vyrų akademinių saviveiksmingumas labiau susijęs su pažangumu. Universitetuose besimokančiųjų ir dirbančiųjų studentų akademinių saviveiksmingumo ryšys su pasirengimu, lankomumu, mokymosi motyvacija ir tikėjimu mokymosi sėkme stipresnis nei nedirbančiųjų, o profesinėse – atvirkščiai – nedirbančiųjų mokinių akademinių saviveiksmingumas stipriau siejasi su pasirengimu, lankomumu, mokymosi motyvacija ir tikėjimu mokymosi sėkme.

3.2.6 lentelė. Akademinio saviveiksmingumo indekso koreliacija su pasirengimu mokyti, tikėjimu mokymosi sėkme, lankomumu, mokymosi pasiekimais, mokymosi tikslais ir mokymosi motyvacija

Kriterijai	Pasirengimas mokyti	Tikėjimas sėkme ¹	Lankomumas	Pažangumas ²	Mokymosi tikslai ³	Mokymosi motyvacija
Universiteto studentai						
Koreliacija		0,580**	0,461**	0,352**	0,214**	0,337**
Pagal lytį	Moteris	0,719**	0,509**	0,200**	0,150*	0,309**
	Vyras	0,401**	0,329**	0,449**	0,286**	0,351**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,469**	0,430**	0,313**	0,217**	0,366**
	Šiuo metu dirba	0,752**	0,509**	0,416**	0,217*	0,325**
Kolegijų studentai						
Koreliacija		0,609**	0,489**	0,038	0,220**	0,281**
Pagal lytį	Moteris	0,559**	0,444**	0,211**	0,203**	0,291**
	Vyras	0,686**	0,545**	-0,166	0,241**	0,298**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,631**	0,440**	0,317**	0,330**	0,385**
	Šiuo metu dirba	0,593**	0,542**	-0,091	0,098	0,200**
Profesinių mokyklų mokiniai						
Koreliacija		0,406**	0,252**	0,286**	0,239**	0,070
Pagal lytį	Moteris	0,371**	0,198**	0,260**	0,130	-0,088
	Vyras	0,438**	0,296**	0,320**	0,328**	0,208**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,450**	0,297**	0,348**	0,235**	0,144*
	Šiuo metu dirba	0,347**	0,181*	0,232**	0,241**	-0,014

¹ Tikėjimas sėkmingu studijų ar mokymo programos užbaigimu.

² Paskutinės egzaminų sesijos, semestro pažymių vidurkis.

³ Pritarimas teiginiui „nesimokau tik dėl diplomo, kvalifikacijos pažymėjimo“.

** Koreliacija yra statistiškai reikšminga kai $p < 0.01$.

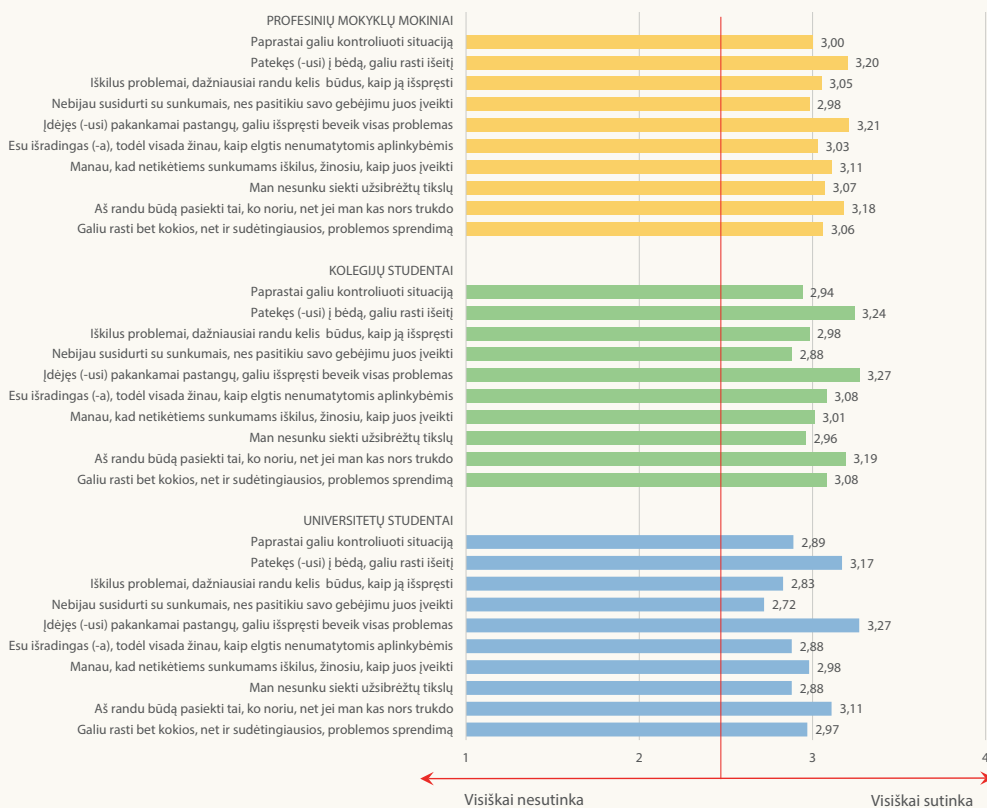
* Koreliacija yra statistiškai reikšminga, kai $p < 0.05$.

Bendrojo saviveiksmingumo indeksas

Visų tipų mokymo įstaigų besimokantieji pasitikėjimą savo jėgomis veikti (bendrąjį saviveiksmingumą) vertina pakankamai gerai – daugiau nei 60 proc. besimokančiųjų pritaria bendrąjį saviveiksmingumo indeksą sudarantiems teiginiams (žr. 3.2.6 paveikslą). Įvairių mokymosi tipų besimokantieji labai panašiai vertina savo bendrąjį saviveiksmingumą. Besimokantieji labiausiai sutinka su

teiginiu, kad, įdėję pakankamai pastangų, jie gali išspręsti visas problemas arba patekę į bėdą sugebėtų rasti išeitį. Visų tipų mokymo įstaigų besimokantieji skeptiškiausiai įvertino savo gebėjimus įveikti sunkumus – tik 61 proc. universitetų studentų, 73 proc. kolegijų studentų ir 79 proc. profesinių mokyklų mokinių nebijo susidurti su sunkumais, nes pasitiki savo gebėjimais juos įveikti.

3.2.6 paveikslas. Bendrąjį saviveiksmingumo indeksą sudarančių teiginių vertinimo vidurkis pagal mokymo įstaigos tipą

Skalė nuo 1 iki 4, kai 1 atitinka „visiškai nesutinka“, o 4 – „visiškai sutinka“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Tyrime dalyvavę universitetuose studijuojantys vyrai linkę šiek tiek labiau pasitikėti savo jėgomis veikti nei moterys, o profesinėse mokyklose, atvirkščiai – moterys. Tarp kolegijų studentų skirtumų praktiškai nepastebima. Analizuojant respondentų atsakymus pastebėta, kad dirbantys studentai palankiau ir geriau vertina visus bendrąjį saviveiksmingumo indeksą sudarančius teiginius.

Bendrojo saviveiksmingumo indekso vertė svyruoja nuo 1 iki 4, kuo didesnė vertė – tuo didesnis asmens saviveiksmingumas. Naudojantis šiuo indeksu buvo apskaičiuotos koreliacijos tarp bendrojo saviveiksmingumo ir pasirengimo mokytis, tikėjimo sėkmingu mokymosi užbaigimu, lankomumo, pažangumo, mokymosi tikslų ir mokymosi motyvacijos (žr. 3.2.7 lentelę).

Visų tipų ugdymo įstaigose besimokančiųjų bendrojo saviveiksmingumo indekso koreliacija stipriausia su pasirengimu mokytis, tikėjimu mokymosi sėkme ir mokymosi motyvacija. Šios koreliacijos yra ir statistškai reikšmingos. Su bendruoju saviveiksmingumu silpniausiai koreliuoja universitetų studentų ir profesinių mokymo įstaigų

mokinių pažangumas ir mokymosi tikslai, o kolegijų – lankomumas. Profesinėse mokyklose stebima neigiama koreliacija tarp mokymosi tikslų ir bendrojo saviveiksmingumo – labiau pasitikintys savo jėgomis veikti besimokantieji ateina mokytis į profesinio mokymo įstaigas dėl kvalifikacijos pažymėjimo. Universitetų studentų atveju tarp moterų stebima teigiama koreliacija su mokymosi tikslais, o tarp vyrų – neigiama, statistiškai nereikšminga koreliacija, t. y. kuo aukštesnis jų pasitikėjimas savo jėgomis veikti, tuo jie labiau sutinka, kad aukštojo išsilavinimo siekia tik dėl diplomo.

Universitetuose studijuojančių nedirbančių studentų ir profesinėse mokyklose besimokančių nedirbančių mokinių bendrasis saviveiksmingumo ryšys su pasirengimu, mokymosi motyvacija ir tikėjimu mokymosi sėkme yra stipresnis nei dirbančių, o kolegijose – priešingai – dirbančių studentų bendrasis saviveiksmingumas stipriau siejasi su pasirengimu, mokymosi motyvacija ir tikėjimu mokymosi sėkme. Bendrasis saviveiksmingumas turi mažesnės įtakos dirbančių kolegijose ir profesinėse mokyklose besimokančiųjų pasiekimams.

3.2.7 lentelė. Bendrojo saviveiksmingumo indekso koreliacija su pasirengimu mokytis, tikėjimu mokymosi sėkme, lankomumu, pasiekimais, mokymosi tikslais ir mokymosi motyvacija

Kriterijai		Pasirengimas mokytis	Tikėjimas sėkme ¹	Lankomumas	Pažangumas ²	Mokymosi tikslai ³	Mokymosi motyvacija
Universitetų studentai							
Koreliacija		0,455**	0,465**	0,090	0,024	0,085	0,403**
Pagal lytį	Moteris	0,597**	0,546**	0,030	0,009	0,209**	0,511**
	Vyras	0,238**	0,280**	0,088	0,045	-0,101	0,187*
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,479**	0,490**	0,187**	0,042	0,224**	0,487**
	Šiuo metu dirba	0,429**	0,418**	0,021	-0,005	-0,016	0,286**
Kolegijų studentai							
Koreliacija		0,465**	0,438**	-0,037	0,157**	0,203**	0,536**
Pagal lytį	Moteris	0,484**	0,393**	0,124	0,183**	0,219**	0,512**
	Vyras	0,457**	0,486**	-,264**	0,092	0,220*	0,572**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,417**	0,395**	0,191**	0,182*	0,288**	0,484**
	Šiuo metu dirba	0,510**	0,482**	-0,147*	0,099	0,137	0,580**
Profesinių mokyklų mokiniai							
Koreliacija		0,222**	0,252**	0,133**	0,070	-0,057	0,336**
Pagal lytį	Moteris	0,229**	0,195**	0,068	-0,024	-0,120	0,362**
	Vyras	0,191**	0,242**	0,191*	0,051	-0,001	0,285**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,254**	0,311**	0,253**	0,170*	-0,050	0,394**
	Šiuo metu dirba	0,155*	0,136	0,046	-0,145	-0,039	0,249**

¹ Tikėjimas sėkmingu studijų ar mokymo programos užbaigimu.

² Paskutinės egzaminų sesijos, semestro pažymių vidurkis.

³ Pritarimas teiginiui „nesimokau tik dėl diplomo, kvalifikacijos pažymėjimo“.

** Koreliacija yra statistiškai reikšminga kai $p < 0.01$.

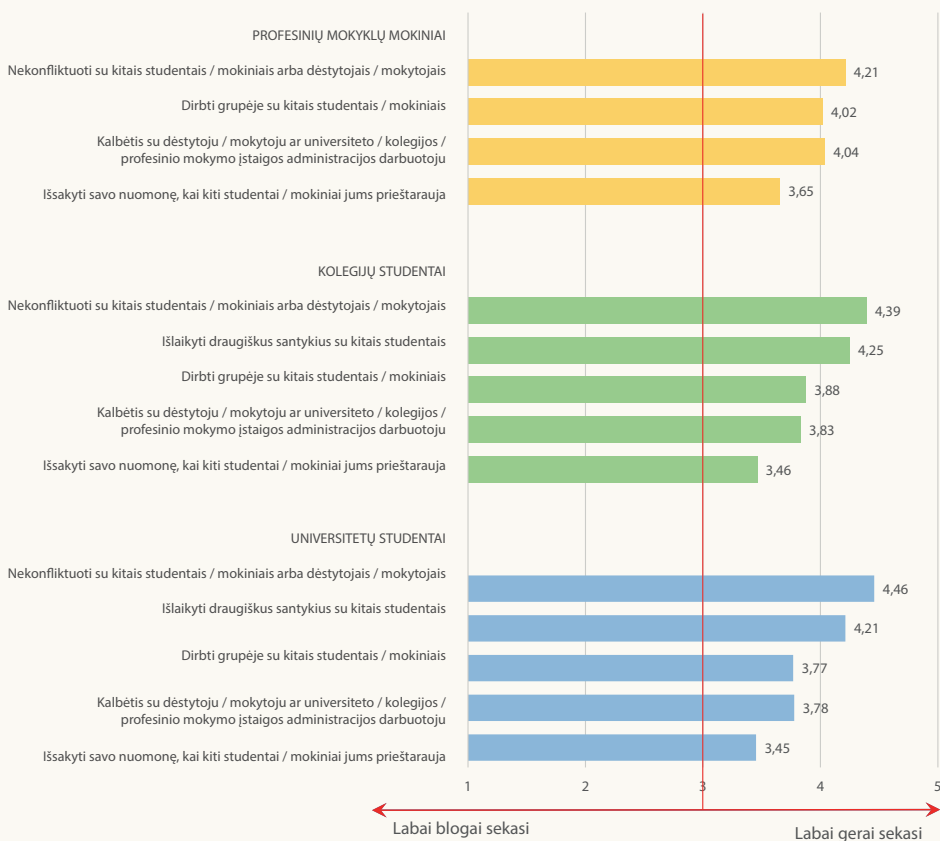
* Koreliacija yra statistiškai reikšminga, kai $p < 0.05$.

Socialinio saviveiksmingumo indeksas

Visų mokymo tipų įstaigų besimokantieji socialinį saviveiksmingumą sudarančius teiginius vertina labai palankiai ir panašiai (3.2.7 paveikslas). Visiems besimokantiems geriausiai sekasi nekonfliktuoti

su kitais besimokančiais, dėstytojais ar mokytojais: su šiuo teiginiu sutiko 92 proc. universitetų studentų, 91 proc. kolegijų studentų ir 79 proc. profesinių mokyklų mokinių. Sunkiausia besimokantiems sekasi išsakyti savo nuomonę, kai kiti jai prieštarauja.

3.2.7 paveikslas. Socialinį saviveiksmingumo indeksą sudarančių teiginių vertinimo vidurkis pagal mokymo įstaigos tipą

Skalė nuo 1 iki 5, kai 1 atitinka „labai blogai sekasi“, o 5 – „labai gerai sekasi“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Visų tipų mokymo įstaigose besimokančioms moterims sunkiau išsakyti savo nuomonę, kai kiti besimokantieji prieštarauja, taip pat kalbėtis su dėstytoju, mokytoju ar administracijos darbuotoju, tačiau joms geriau nei vyrams sekasi dirbti grupėje, nekonfliktuoti su kitais besimokančiais ir akademinio personalu. Tarp dirbančių ir nedirbančių besimokančiųjų visų tipų įstaigose statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo pastebėta.

Socialinio saviveiksmingumo indekso vertė svyruoja nuo 1 iki 5, kuo didesnė vertė – tuo didesnis socialinis saviveiksmingumas. Naudojantis šiuo indeksu buvo apskaičiuotos koreliacijos tarp socialinio saviveiksmingumo ir pasirengimo mokytis, tikėjimo sėkmingu mokymosi pabaigimu,

lankomumo, pažangumo, mokymosi motyvacijos ir mokymosi tikslų (žr. 3.2.8 lentelę).

Aukštųjų mokyklų studentų ir profesinių mokyklų socialinio saviveiksmingumo koreliacija stipriausia su pasirengimu, tikėjimu mokymosi sėkme ir mokymosi motyvacija. Atkreiptinas dėmesys, kad universitetuose tarp besimokančių vyrų užfiksuota teigiama socialinio saviveiksmingumo ir lankomumo bei pažangumo koreliacija, o tarp moterų ši koreliacija neigiama, t. y. kuo prastesnis paskaitų lankomumas ir prastesni mokymosi įvertinimai, tuo didesnis socialinis saviveiksmingumas. Kolegijose stebimas atvirkščias reiškinys, t. y. tarp moterų fiksuojama teigiama socialinio saviveiksmingumo ir lankomumo bei pažangumo koreliacija, o tarp vyrų ši koreliacija yra neigiama.

3.2.8 lentelė. Socialinio saviveiksmingumo indekso koreliacija su pasirengimu mokytiis, tikėjimu mokymosi sėkme, lankomumu, mokymosi pasiekimais, mokymosi tikslais ir mokymosi motyvacija

Kriterijai		Pasirengimas mokytiis	Tikėjimas sėkme ¹	Lankomumas	Pažangumas ²	Mokymosi tikslai ³	Mokymosi motyvacija
Universitetų studentai							
Koreliacija		0,427**	0,401**	0,215**	0,060	0,291**	0,444**
Pagal lytį	Moteris	0,508**	0,440**	-0,050	-0,033	0,271**	0,405**
	Vyras	0,281**	0,311**	0,432**	0,175*	0,297**	0,490**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,399**	0,427**	0,147*	0,066	0,292**	0,449**
	Šiuo metu dirba	0,470**	0,363**	0,308**	0,051	0,303**	0,437**
Kolegijų studentai							
Koreliacija		0,361**	0,485**	-0,027	0,091	0,251**	0,465**
Pagal lytį	Moteris	0,323**	0,376**	0,083	0,150*	0,343**	0,507**
	Vyras	0,425**	0,659**	-0,191*	-0,016	0,134	0,377**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,307**	0,511**	0,182*	0,153*	0,280**	0,481**
	Šiuo metu dirba	0,429**	0,443**	-0,146*	-0,027	0,241**	0,440**
Profesinių mokyklų mokiniai							
Koreliacija		0,407**	0,391**	0,256**	0,136**	0,122*	0,462**
Pagal lytį	Moteris	0,365**	0,406**	0,249**	0,053	0,109	0,523**
	Vyras	0,432**	0,324**	0,264**	0,140	0,116	0,370**
Pagal padėtį darbo rinkoje	Šiuo metu nedirba	0,488**	0,453**	0,335**	0,107	0,054	0,473**
	Šiuo metu dirba	0,283**	0,274**	0,224**	0,136	0,243**	0,443**

¹ Tikėjimas sėkmingu studijų ar mokymo programos užbaigimu.

² Paskutinės egzaminų sesijos, semestro pažymių vidurkis.

³ Pritarimas teiginiui „nesimokau tik dėl diplomo, kvalifikacijos pažymėjimo“.

** Koreliacija yra statistiškai reikšminga, kai $p < 0.01$.

* Koreliacija yra statistiškai reikšminga, kai $p < 0.05$.

3.3. Mokymosi praktikos ir įgūdžiai

Siekiant įvertinti pirmo kurso aukštųjų mokyklų studentų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių mokymosi praktikas ir įgūdžius, buvo prašoma įsivertinti, kaip sekasi atlikti su mokymusi susijusias veiklas (galimi atsakymų variantai – „nuo labai lengva (lengva)“ iki „sunku (labai sunku)“. Analizuojant surinktą informaciją, su mokymosi praktikų ir įgūdžių vertinimu susiję teiginiai buvo suskirstyti į septynias grupes, remiantis mokėjimo mokytis kompetencijos sritimis ir jų apibūdinimais (Mokėjimo mokytis kompetencijos vertinimas, 2012): aktyvaus mokymosi, reikalavimų supratimo, teksto suvokimo, informacijos apdorojimo, atsakingo mokymosi, bendravimo ir bendradarbiavimo, savarankiškumo.

1. Reikalavimų supratimas (dėstytojų ir mokytojų keliamų reikalavimų darbams ir vertinimo kriterijų supratimas):

- Pagal mokymo įstaigos reikalavimus parašyti rašto darbą (pavyzdžiui, referatą);
- Laikytis akademinio sąžiningumo ir etikos principų;
- Suprasti dėstytojų (mokytojų) reikalavimus ir darbų vertinimo kriterijus;
- Prisitaikyti prie skirtingų dėstymo (mokymo) stilių ir reikalavimų.

2. Aktyvus mokymasis (gebėjimas pasirengti ir aktyviai dalyvauti užsiėmimuose – paskaitose, seminaruose ir praktiniuose darbuose):

- Sutelkti dėmesį ir aktyviai klausytis dėstytojo (mokytojo) per paskaitą (pamoką);
- Konspektuoti per paskaitą (taikoma tik aukštųjų mokyklų studentams);
- Atlikti praktines užduotis, laboratorinius darbus, tyrimus ir pan.;
- Pasirengti egzaminui, testui, seminarui ir pan.;

- Mokytis nuotoliniu būdu.

3. Teksto suvokimo gebėjimai:

- Atpažinti pagrindinę teksto mintį ir parašyti teksto santrauką;
- Suprasti akademinius (mokomuosius) tekstus ar dėstytojo (mokytojo) pateiktą medžiagą.

4. Informacijos apdorojimo gebėjimai:

- Rinkti, sieti ir kritiškai vertinti studijoms (mokymuisi) reikalingą informaciją;
- Suprasti diagramas, grafikus ir lenteles;
- Ieškoti bibliotekoje studijoms (mokymuisi) reikalingos medžiagos ir literatūros.

5. Atsakingas mokymasis (mokymosi planavimas ir organizavimas, įgyvendinimas, disciplina):

- Savarankiškai planuoti ir organizuoti savo studijų (mokymosi) laiką;
- Laiku perskaityti reikiamus tekstus;
- Laikytis disciplinos ir įprastos rutinos;
- Įveikti su mokymusi susijusius iššūkius ir sunkumus;
- Be rimtos priežasties nepraleisti paskaitų (pamokų), seminarų ar praktinių darbų.

6. Bendravimas ir bendradarbiavimas:

- Kartu su kitais studentais (mokiniais) efektyviai dirbti mažoje grupėje;
- Per paskaitas (**pamokas**) ir seminarus aktyviai reikšti savo nuomonę, užduoti klausimus;
- Bendrauti su dėstytojais (mokytojais) auditorijoje (per pamokas), nuotoliniu būdu arba elektroniniais laiškais;
- Bendrauti su kitais studentais (mokiniais).

7. Savarankiškumas (gebėjimas savarankiškai susitvarkyti įvairius formalius su mokymusi susijusius reikalus ir orientuotis mokymosi įstaigos aplinkose):

- Susirasti reikiamą auditoriją (kabineta), biblioteką, administracinius padalinius ir pan.;
- Tvarkyti su studijomis (mokymusi) susiju-

sius administracinius reikalus, rašyti oficialius laiškus ir dokumentus.

Dauguma tyrime dalyvavusių visų tipų mokymo įstaigų besimokančiųjų pakankamai gerai supranta dėstytojų (mokytojų) reikalavimus ir darbų vertinimo kriterijus, tačiau tik trečdaliui lengva pagal mokymo įstaigos reikalavimus parašyti rašto darbą (pavyzdžiui, referatą, 3.3.1 paveikslas). Pusei besimokančiųjų nesunku prisitaikyti prie skirtingų mokymo stilių ir reikalavimų, tačiau penktadaliui aukštųjų mokyklų studentų ir 7 proc. profesinių mokyklų mokinių tai padaryti sunku. Akademinio sąžiningumo ir etikos principų laikytis lengviau kolegijų (79 proc.) ir universitetų studentams (77 proc.) nei profesinių mokyklų mokiniams (65 proc.), tačiau kolegijose ir universitetuose taip pat yra daugiau besimokančiųjų, kuriems akademinio sąžiningumo laikymasis kelia sunkumų.

Sutelkti dėmesį ir aktyviai klausytis per paskaitas (pamokas) ar per užsiėmimus lengviausia profesinių mokyklų mokiniams (65 proc.), sunkiausia – universitetų studentams (tai daryti lengva tik 36 proc., sunku – 27 proc. besimokančiųjų). Pasirengti atsiskaitymams ir egzaminams taip pat lengviau profesinių mokyklų mokiniams – ši veikla nekelia sunkumų daugiau nei pusei mokinių ir šiek tiek daugiau nei trečdaliui aukštųjų mokyklų studentų. Pusei besimokančiųjų praktinių užduočių, laboratorinių darbų ir tyrimų atlikimas nesukelia problemų – tai daryti sunku vienam iš dešimties aukštųjų mokyklų studentų ir vienam iš dvidešimties mokinių. Apie konspektavimą per paskaitas buvo klausiama tik aukštųjų mokyklų studentų – didelių skirtumų tarp mokymo įstaigų nepastebėta, tačiau nustatyta, kad 29 proc. universitetų ir 23 proc. kolegijų studentų konspektavimas per paskaitas kelia sunkumų.

Atliekant tyrimą dar buvo taikomi dėl COVID-19 įvesti ribojimai – ugdymo procesas buvo organizuojamas ir nuotoliniu, ir kontaktiniu būdu, todėl besimokančiųjų buvo prašoma įvertinti, kaip jiems sekasi mokytis nuotoliu. Šiek tiek daugiau nei pusei visų tipų ugdymo įstaigų besimokančiųjų mokytis nuotoliu yra lengva. Sunkiausia mokytis nuotoliniu būdu universitetų studentams (24 proc.), lengviausia – profesinių mokyklų mokiniams (9 proc.).

Aktyviai mokydamiesi aukštųjų mokyklų studentai patiria daugiau sunkumų nei profesinių mokymo įstaigų mokiniai. Galima numanyti, kad ši problema kyla ne dėl prastesnio pasirengimo, o dėl sudėtingesnio mokymo turinio ir aukštesnių reikalavimų. Mokymosi specifiką atspindi ir besimokančiųjų teksto suvokimo gebėjimų vertinimas. Suprasti akademinius ir kitus tekstus ar dėstytojo (mokytojo) pateiktą medžiagą sunkiau aukštųjų mokyklų studentams nei profesinių mokyklų mokiniams. Sunkumų patiria 17 proc. tyrime dalyvavusių universitetų ir 16 proc. kolegijų studentų, o profesinėse mokyklose tokių mokinių yra tik 3 proc. (3.3.2. paveikslas). Penktadaliui aukštųjų mokyklų studentų sudėtinga atpažinti pagrindinę teksto mintį ir parašyti teksto santrauką, šiek tiek lengviau – rinkti, sieti ir kritiškai vertinti studijoms reikalingą informaciją (sunkumų patiria maždaug šeštadalis studentų). Daugiau nei pusė (64 proc.) profesinių mokymo įstaigų mokinių teigia, kad jiems nesudėtinga suprasti įvairius tekstus ar mokomąją medžiagą, tačiau 57 proc. mokinių sunku suprasti diagramas, grafikus ir lenteles.

Stebina, kad literatūros ir mokomosios medžiagos paieška bibliotekoje nekelia sunkumų tik mažiau nei pusei besimokančiųjų, o penktadaliui aukštųjų mokyklų studentų

ir kas dešimtam profesinių mokymo įstaigų mokiniui tai yra nelengva užduotis. Galima daryti prielaidą, kad bendrojo ugdymo mokykloje informacijos paieškos bibliotekoje gebėjimai nebuvo pakankamai išugdyti.

Atsakymai į klausimą, kiek sunkumų besimokantieji sudaro reikiamo mokymosi medžiagos kiekio skaitymas, taip pat atspindi ne tik pasirengimą mokytis, bet ir mokymosi įstaigos specifiką. Sunkiausia laiku perskaityti visą reikiamą mokomąją medžiagą universitetų studentams (net 38 proc.), o profesinėje mokymo įstaigoje su tokiais sunkumais susiduria tik kas dešimtas mokinytis. Tai gali būti susiję tiek su akademinio teksto suvokimo, tiek su skirtingais privalomos perskaityti mokomosios literatūros reikalavimais ir dėl to kylančiais iššūkiais. Rekomenduotina įvertinti universitetų studentams pateikiamos mokomosios medžiagos kiekį ir padėti išmokyti tinkamai paskirstyti krūvį, kad būtų išvengta vėlesnių su tuo susijusių akademinio atidėliojimo ir nepažangumo problemų.

Įveikti su mokymusi susijusius iššūkius sunkiausia aukštųjų mokyklų studentams – su tuo susiduria 21 proc. universitetų, 18 proc. kolegijų studentų ir tik 4 proc. profesinių mokyklų mokinių (3.3.2 paveikslas). Savarankiškai planuoti ir organizuoti mokymosi laiką sunkiai sekasi trečdaliui universitetų, ketvirtadaliui kolegijų studentų ir kas dešimtam profesinių mokyklų mokiniui; penktadaliui universitetų studentų nelengva laikytis disciplinos ir įprastos rutinos, tačiau profesinių mokyklų mokiniams tai beveik nesukelia sunkumų. Profesinių mokymo įstaigų mokiniams dažniau kyla su lankomumu susijusių problemų. Be priežasties nepraleisti užsiėmimų lengva tik pusei mokinių, o aukštosiose mokyklose tokių studentų yra du trečdaliai. Atsakymuose į atvirą klausimą, kas būtų pa-

dėję geriau pasiruošti studijoms (mokymuisi) ir adaptuotis mokymo įstaigoje, visų tipų mokymo įstaigų besimokantieji pabrėžė lankomumo svarbą („aktyviau lankyti pamokas“, „dažnesnis pamokų lankymas“, „buvimas pamokose“ ir pan.). Profesinių mokymo įstaigų mokinių atsakymų dalis, kai kalbama apie lankomumą, buvo didesnė nei aukštųjų mokyklų studentų. Moksliniai tyrimai patvirtina, kad lankomumas stipriai susijęs su aukštesniais mokymosi pasiekimais, jis atspindi besimokančiųjų motyvaciją ir įsitraukimo į mokymo(si) procesą lygį, todėl kontaktiniai užsiėmimai ir paskaitos išlieka labai svarbiais mokymo metodais (Moore et al., 2019). Lankomumui įtakos turi įvairūs veiksniai, kurių kartais neįmanoma kontroliuoti (pavyzdžiui, liga ar šeiminės aplinkybės). Tačiau kai kuriuos veiksnius galima keisti – sudaryti besimokantiejiems geresnes sąlygas ir didinti motyvaciją lankyti pamokas, paskaitas ar užsiėmimus (suderinti patogius tvarkaraščius, siekti, kad mokymas būtų įdomus, naudingas ir įtraukus, gerinti santykius tarp dėstytojų, mokytojų ir besimokančiųjų ir pan.).

Edukologai atkreipia dėmesį, kad lankomumas, bendravimas ir bendradarbiavimas turi didelės įtakos besimokančiųjų mokymosi sėkmei ir iškritimui. O. Webb ir D. Cotton 2018 metais atliktas tyrimas atskleidė, kad studentai, kuriems trūksta bendravimo su bendramoksliais ir asmeninio kontakto su dėstytojais, buvo dažniau linkę nutraukti studijas. Tai patvirtina ir neseniai atliktas tyrimas „Mokymosi ir mokslų (ne)baigimo tendencijos, nubyrėjimo veiksniai ir priežastys aukštojo mokslo ir profesinio mokymo įstaigose“, kuriuo nustatyta, kad siekiant įveikti mokymosi iššūkius, dėstytojų (mokytojų) palaikymas yra itin svarbus (Rauluškevičienė, Sevalneva, 2023).

Šis tyrimas atskleidžia, kad aukštųjų mokyklų studentams lengviau bendrauti su bendramoksliais nei su dėstytojais, o profesinio mokymo įstaigose – atvirkščiai – mokiniams sunkiau bendrauti tarpusavyje nei su mokytojais (3.3.3 paveikslas). Verta atkreipti dėmesį į atotrūkio tarp dėstytojų ir studentų problemą bei dėstytojų pasiekiamumo ir prieinamumo didinimą – kas dešimtam universitetų studentui bendravimas su dėstytojais auditorijoje, nuotoliniu būdu arba elektroniniais laiškais kelia sunkumų.

Atsakymuose į atvirą klausimą, kas būtų padėję geriau pasirengti mokymuisi ir adaptuotis mokymo įstaigoje, besimokantieji taip pat dažnai minėjo bendravimo poreikį: „*Man padėtų geriau pasirengti ir adaptuotis įstaigoje, tai aplinka, kokie žmonės aplink mane juda. Ir, aišku, mano bendravimas su jais.*“; „*Atvažiuojus iš mažo miestelio (pripratus prie tų pačių žmonių, visų pažinėjimas ir pan.) labai sunku priprasti prie didesnio gyvenimo tempo, užmegzti naujus ryšius su nepažįstamais žmonėmis.*“ Respondentai teigia, kad sėkmingiau adaptuotis mokymo įstaigoje padėtų bendravimą skatinančios veiklos: „*bendra užklasinė veikla, jaukios erdvės, buriančios studentus į bendrą ratą*“; „*bendri susibūrimai, aktyvios veiklos įtraukiant ir dėstytojus padėtų adaptuotis kolegijoje*“. Besimokantieji pabrėžė neigiamą karantino suvaržymų poveikį emocinei savijautai ir ryšiams užmegzti: „*asmeniškai galėjo nebūti karantino, nes norėjosi mesti mokslus*“; „*jei nebūtų karantino, nebūtų buvę taip sunku pradėti bendrauti su naujais žmonėmis, socializuotis*“.

Šiuolaikinėje visuomenėje didėja komandinio darbo svarba, todėl itin svarbiais tampa bendradarbiavimo ir komandinio darbo įgūdžiai. Tyrime dalyvavusiems aukštųjų mokyklų studentams kartu su bendramoksliais dirbti mažoje grupėje yra sunkiau

nei profesinių mokyklų mokiniams. Nors dviem trečdaliams studentų darbas grupėje nesukelia sunkumų, kas dešimtam studentui tai yra iššūkis, todėl aukštosiose mokyklose reikėtų skirti daugiau dėmesio darbo grupėje skatinimui, organizuoti daugiau projektinių ir komandinių užduočių. Tokio pobūdžio užduočių skyrimas pozityviai prisidėtų ir prie kitos aukštųjų mokyklų studentams aktualios problemos sprendimo – aktyvaus dalyvavimo diskusijose skatinimo. Per pasikaitas ir užsiėmimus aktyviai reikšti savo nuomonę ir užduoti klausimų nesudėtinga tik trečdaliui besimokančiųjų aukštosiose mokyklose – net 33 proc. universitetų ir 27 proc. kolegijų studentų teigia, kad tai daryti yra tikrai sunku. Įdomu, kad kur kas labiau savimi pasitiki ir nuomonę drąsiai reiškia profesinių mokymo įstaigų mokiniai – tik 8 proc. mokinių teigia, kad jiems sudėtinga aktyviai reikštis per užsiėmimus. Gali būti, kad aukštųjų mokyklų studentams trūksta drąsos, bendravimo įgūdžių, ryžto, o didesni mokymo įstaigos reikalavimai kelia stresą ir baimę apsijuokti. Patys respondentai pasitikėjimo savimi problemą įvardija kaip labai svarbią: „*jeigu aš būčiau drąsesnė, tada man būtų lengviau, bet, deja, niekaip negaliu, nes labai bijau bendrauti su žmonėmis*“; „*tokių asmeninių savybių: pasitikėjimo savimi, drąsos, atkaklumo, užsispyrimo ir ryžto siekti tikslų, turėjimas*“; „*būčiau pati sau padėjusi, jei ne po karantino ir nuotolinio mokyklos mokymo likę vidiniai savęs suvaržymai ir dar didesnis nepasitikėjimas savimi ir tuo, ką darau ir kur esu*“.

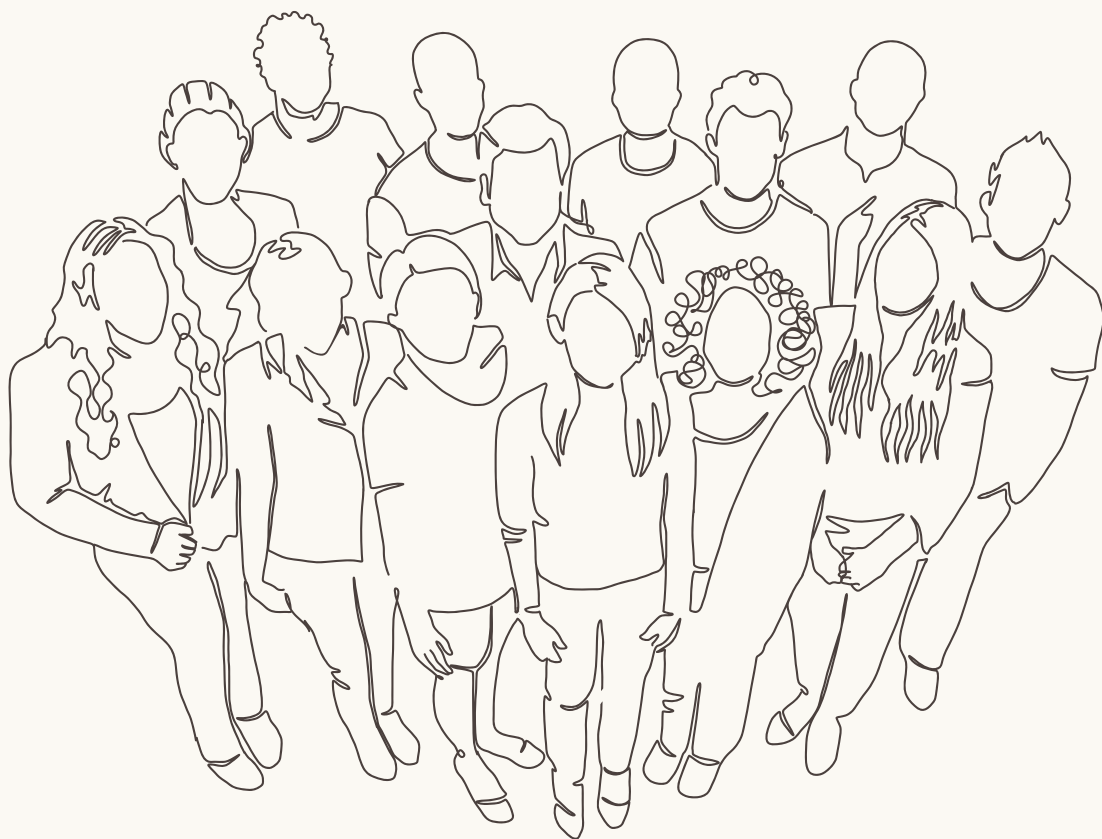
Sėkmingai pasiruošti ir adaptuotis mokymosi įstaigoje svarbūs ir tiesiogiai su mokymosi procesu nesusiję gebėjimai: su mokymusi susijusių administracinių reikalų tvarkymas, oficialių laiškų ir dokumentų rašymas, reikiamos auditorijos, kabineto, bibliotekos, administracinių padalinių sura-

dimas ir pan.

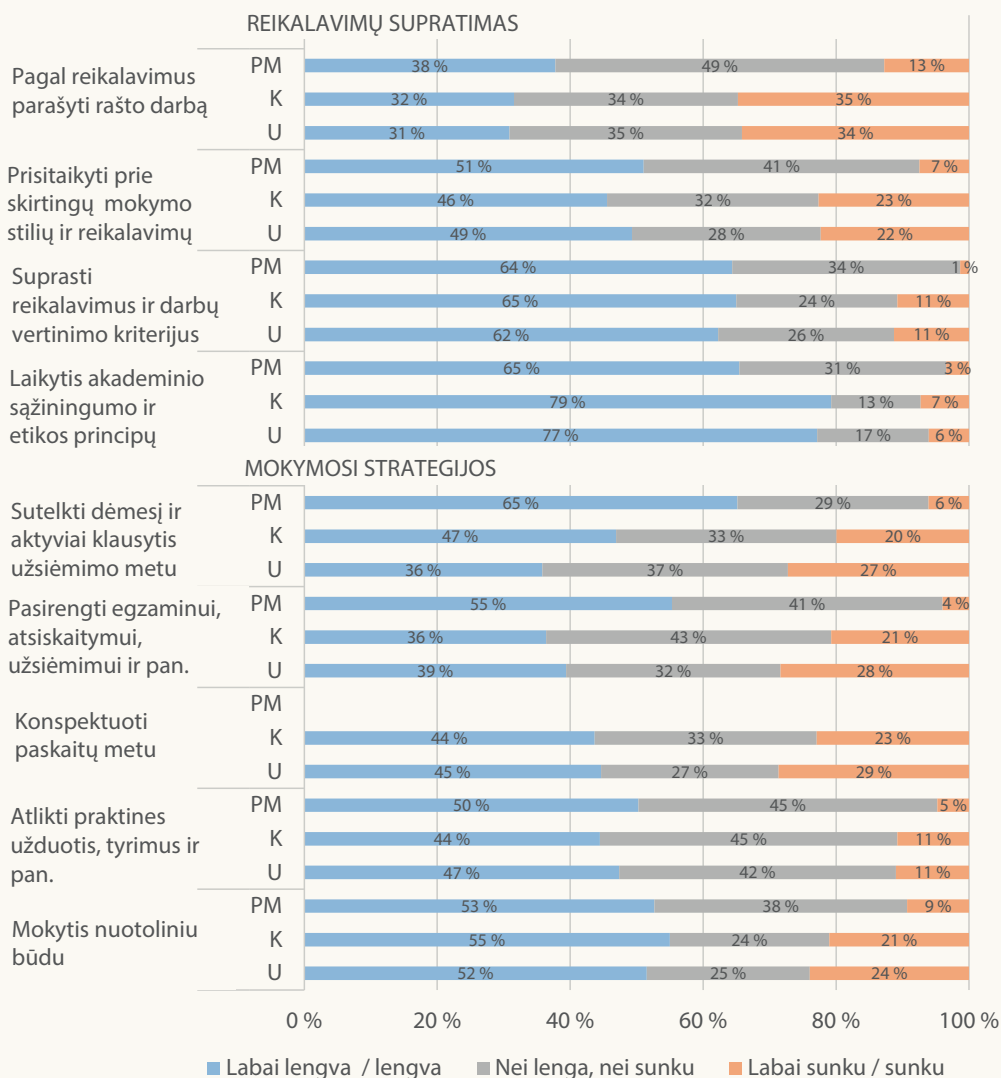
Trims ketvirtadaliams aukštųjų mokyklų studentų ir dviem trečdaliams profesinių mokyklų mokinių yra lengva orientuotis aplinkoje ir susirasti įvairias mokymo įstaigas patalpas, tačiau tvarkyti administracinius reikalus yra lengva tik pusei besimokančiųjų. Verta atkreipti dėmesį, kad besimokantieji pirmus metus labai svarbi įvairiapusė pagalba. Klasių auklėtojai, kursų kuratoriai ar mentoriai turėtų padėti spręsti ne tik su

mokymu susijusias, bet ir kitas problemas. Pirmus metus besimokantiejiems praverstų informaciniai bukletai, lankstinukai, dalijamoji medžiaga, kurioje būtų nurodyti mokymo įstaigos patalpų planai, auditorijos ir administraciniai pastatai, pateikti priminimai ir patarimai – visos šios priemonės palengvintų adaptaciją mokymosi įstaigoje.

Ar pirmus metus besimokantiejiems

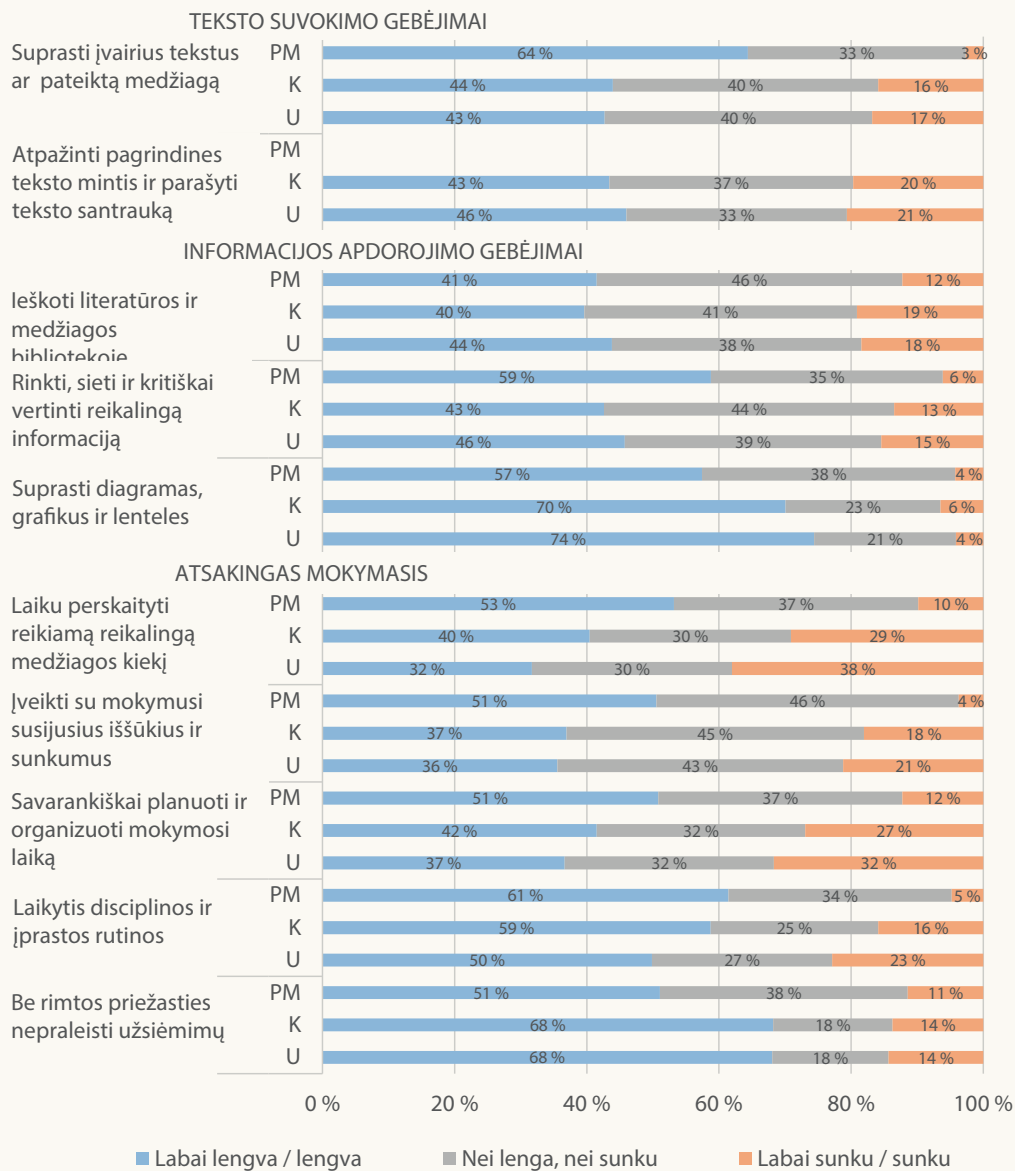
3.3.1 paveikslas. Besimokančiųjų mokymosi įgūdžių, susijusių su reikalavimų supratimu ir aktyviu mokymusi, įsivertinimo pasiskirstymas, proc

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

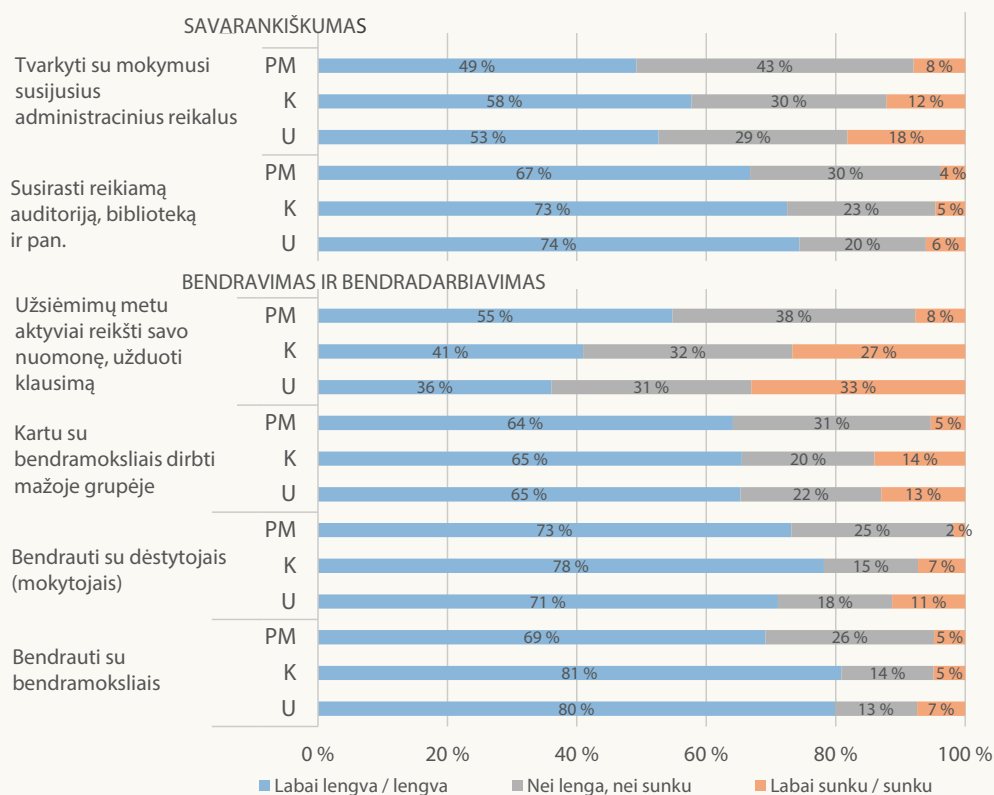
3.3.2 paveikslas. Besimokančiųjų mokymosi įgūdžių, susijusių su atsakingu mokymusi, teksto suvokimo ir informacijos apdorojimo gebėjimais, įsivertinimo pasiskirstymas, proc.

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

3.3.3 paveikslas. Besimokančiųjų mokymosi įgūdžių, susijusių su savarankiškumu, bendravimu ir bendradarbiavimu, įsivertinimo pasiskirstymas, proc.

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

pakanka turimų žinių, gebėjimų ir reikalingų priemonių?

Pirmo kurso aukštųjų mokyklų studentų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių buvo paprašyta įvertinti, ar studijuojant (mokantis) jiems pakanka turimų žinių, gebėjimų ir reikalingų priemonių. Buvo klausiama, ar studentams ir mokiniams pakanka (galimi atsakymų variantai – „tikrai pakanka“, „pakanka“, „nepakanka“, „tikrai nepakanka“):

- Turimų žinių, padedančių suprasti mokomąją medžiagą ir akademinę literatūrą;
- Turimų mokymosi įgūdžių ir praktikos (pavyzdžiui, gebėjimo konspektuoti ir pan.);
- Turimų IT įgūdžių ir praktikos;
- Pagalbos mokantis (papildomos mokomosios medžiagos, konsultacijų, mentorių pagalbos ir pan.);
- Mokymosi priemonių;
- Gebėjimų bendrauti su dėstytojais ir kitais studentais;
- Laiko studijoms ir užduotims parengti;
- Gebėjimų derinti studijas ir darbą;
- Materialių išteklių;
- Turimų savarankiško gyvenimo įgūdžių (pavyzdžiui, laiko planavimo, apsipirkimo, buitės tvarkymo ir pan.);
- Bendravimo su draugais, šeima ir artimais žmonėmis;
- Laisvo laiko.

Didžioji dalis aukštųjų mokyklų studentų yra apsirūpinę mokymosi priemonėmis, tačiau tik du trečdaliai profesinių mokymo įstaigų mokinių teigia, kad jiems pakanka turimų mokymosi priemonių (3.3.4 paveikslas). Tikėtina, kad šis trūkumas yra susijęs su profesijos mokymo(si) specifika. Ir nesvarbu, kad pastaraisiais metais valstybė skiria daug dėmesio ir lėšų profesinio mokymo įstaigoms, tačiau aprūpinimo mokymo prie-

monėmis problema išlieka aktuali 33 proc. mokinių.

Turimų žinių ir mokymosi įgūdžių pakanka maždaug dviem trečdaliams besimokančiųjų, tačiau aukštųjų mokyklų studentams labiau trūksta žinių, reikalingų teorinei medžiagai suprasti. Turimų IT įgūdžių pakanka dviem trečdaliams aukštųjų mokyklų studentų ir tik šiek tiek daugiau nei pusei profesinių mokyklų mokinių. Sparčiai vystantis naujausioms technologijoms ir didėjant nuotolinio bei hibridinio mokymo apimtims, geri IT įgūdžiai yra labai svarbi tinkamo pasirengimo mokytis dalis (tai atsispindi ir studentų atsakymuose į atvirojo tipo klausimą, pavyzdžiui „*manau, kad geresnės kompiuterinės žinios būtų padėję man geriau pasirengti studijoms*“). Neramina, kad kas dešimtas besimokantysis teigia turintis per mažai IT įgūdžių. Siekiant spręsti šią problemą, tikslinga stiprinti IT mokymą bendrojo ugdymo mokyklose, praturtinti programą veiklomis, ugdančiomis IT įgūdžius, o pirmaisiais mokymosi metais aukštosiose ir profesinėse mokyklose į mokymo programas įtraukti IT įgūdžių kursą ir ypatingą dėmesį kreipti į akademiškai silpnesnius ir iš nepalankaus SEK aplinkos kilusius mokinius, turinčius mažiau galimybių savarankiškai ugdytis.

Tyrime dalyvavę besimokantieji nurodė, kad pagalbos mokantis (papildomos mokomosios medžiagos, konsultacijų, mentorių, meistro pagalbos ir pan.) pakanka tik pusei aukštųjų mokyklų ir 63 proc. profesinių mokyklų mokinių. Net 17 proc. kolegijų ir 13 proc. universitetų studentų teigia, kad pagalbos labai trūksta, tačiau profesinėse mokyklose tokių mokinių palyginti nedaug – tik 3 procentai. Galima daryti prielaidą, kad per mokymo procesą profesinėse mokyklose mokiniams teikiama daugiau pagalbos, o

aukštosioms mokykloms reikėtų stiprinti mentorystę ir didinti akademinės pagalbos prieinamumą.

Laiko planavimas ir valdymas yra vienas didžiausių iššūkių, su kuriais susiduria besimokantieji visų tipų mokymo įstaigose. Laiko planavimo įgūdžių stoka – viena dažniausiai minimų problemų besimokančiųjų atsakymuose į atvirojo tipo klausimą, kas būtų padėję geriau pasiruošti studijoms (mokymuisi): „*manau, jei mokykloje būtų daugiau dėmesio skirta darbui grupėse, savarankiškam laiko planavimui, galėčiau greičiau priprasti prie naujos rutinos*“; „*laiko planavimas, darbų paskirstymas bei aiškių tikslų išsikėlimas adaptuojantis prie situacijos*“.

Tyrimo duomenimis, 60 proc. profesinių mokyklų mokinių ir kolegijų studentų teigia, kad jiems pakanka laiko planavimo įgūdžių, o įgūdžių trūksta atitinkamai 10 proc. mokinių ir 17 proc. kolegijų studentų. Laiko planavimo įgūdžių stokos problema itin aktuali universitetų studentams – tik pusė jų teigia, kad jiems pakanka turimų laiko planavimo įgūdžių, o net 25 proc. jų labai trūksta. Greičiausiai tai susiję ne tik su besimokančiųjų gebėjimais, bet ir aukštesniais mokymo įstaigos reikalavimais, kuriems patenkinti reikalingi geresni laiko planavimo įgūdžiai.

Besimokantiesiems trūksta materialių išteklių, valstybės skiriamos stipendijos yra nedidelės, todėl daugelis yra priversti dirbti. Laiko užduotims atlikti ir mokytis užtenka tik pusei aukštųjų mokyklų studentų ir dviem trečdaliams profesinių mokyklų mokinių, o net ketvirtadalis kolegijų ir universitetų studentų nurodė, kad jiems labai trūksta laiko mokytis („*reiktų daugiau laiko laisvo, kurį galėčiau skirti mokslams*“).

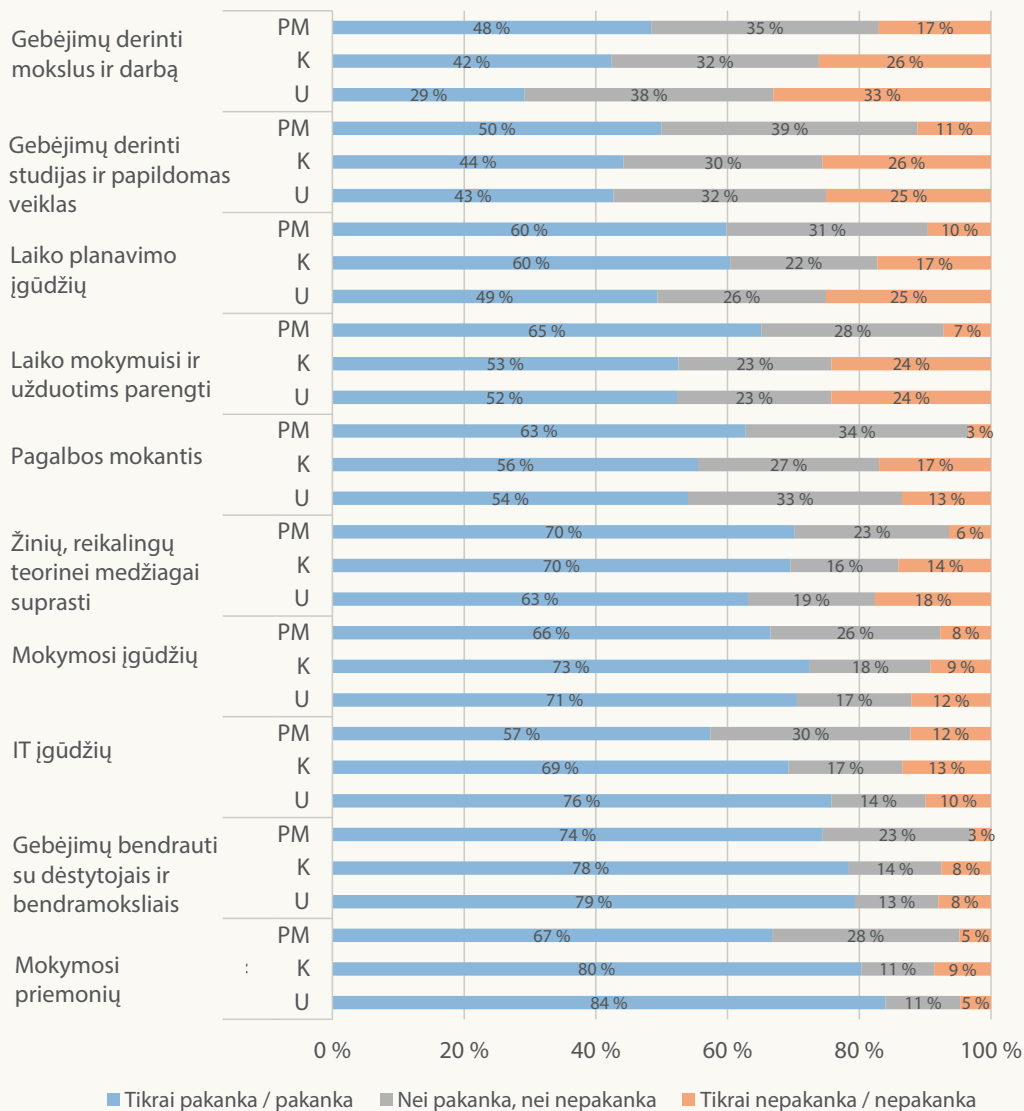
Palyginti su profesinių mokyklų moki-

niais, aukštųjų mokyklų studentams kyla daugiau iššūkių suderinti studijas ir papildomas, su studijomis nesusijusias veiklas (pavyzdžiui, savanorystę). Tik mažiau nei pusė studentų teigia, kad jiems pakanka turimų gebėjimų suderinti studijas su papildomomis veiklomis, o net ketvirtadaliui jų labai trūksta. Dėl didesnių krūvių ir aukštesnių reikalavimų universitetų studentams sunkiausia suderinti studijas ir darbą – gebėjimo derinti studijas ir darbą pakanka 48 proc. profesinių mokyklų mokinių, 42 proc. kolegijų ir tik 29 proc. universitetų studentų. Net trečdalis aukštųjų mokyklų studentų teigia, kad jiems labai trūksta gebėjimų derinti studijas ir darbą: „*būtų buvę lengviau, jei tam netrukdytų darbas*“; „*išėjimas iš darbo mokymosi metu*“; „*jei būtų didesnė galimybė suderinti darbą ir studijas*“; „*jei būtų daugiau laiko mokytis ir būtų įmanoma labiau suderinti darbą su mokslais*“; „*jei nereikėtų mokslų derinti su darbu ir šeima*“ ir pan.

Kai trūksta laiko planavimo įgūdžių, sudėtinga derinti mokymąsi, darbą ir asmeninį gyvenimą, todėl prastėja lankomumas, daugėja akademinio atidėliojimo atvejų, krenta pažangumas, atsiranda akademinio skolio, pradedamos svarstyti mokymosi nutraukimo galimybės (atsiranda iškritimo iš mokymosi sistemos pavojus). Siekiant užtikrinti tinkamą pasirengimą mokytis, būtina bendrojo ugdymo mokyklose skirti daugiau dėmesio laiko planavimo įgūdžiams ugdyti.

Studijų (mokymosi) ir darbo derinimas yra itin aktualus. Tyrimo duomenimis, dirba pusė profesinių mokyklų mokinių ir kolegijų studentų, o universitetuose pirmus metus tarp studijuojančių studentų dirbantieji sudaro maždaug trečdalį, iš jų – profesinėse

3.3.4 paveikslas. Besimokančiųjų gebėjimų ir turimų mokymosi priemonių įsivertinimo pasiskirstymas, proc.

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

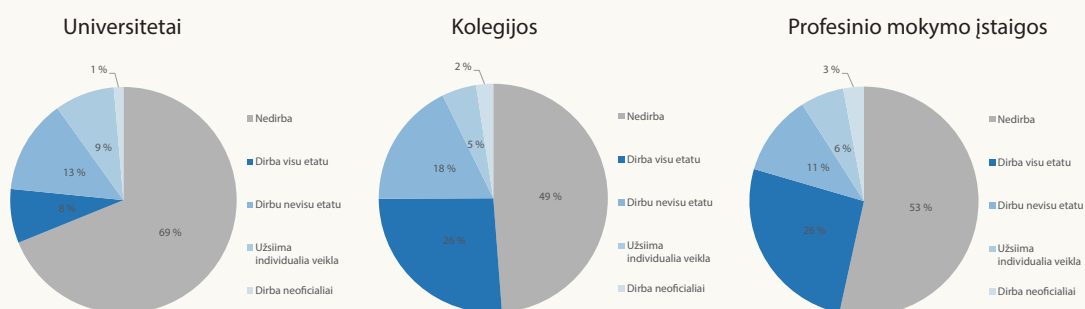
mokymo įstaigose ir kolegijose pilnu etatu dirba 26 proc. besimokančiųjų, universitetuose – 8 proc. studentų (3.3.5 paveikslas). Šio tyrimo duomenimis, dirbančių moterų yra šiek tiek daugiau nei vyrų (3.3.1 lentelė).

Lietuvos studentų sąjungos atliktos studentų studijų ir darbo derinimo analizės duomenimis, pirmame kurse apmokamą darbą dirba 33 proc. kolegijų ir 40 proc. uni-

versitetų studentų (Lietuvos studentų sąjunga, 2021).

Besimokantieji buvo prašomi įvertinti, kiek darbas trukdo studijoms (mokymuisi) skalėje nuo 1 iki 10: 1 – „visai netrukdo“, 10 – „labai trukdo“ (3.3.6 paveikslas). Ketvirtadaliui profesinių mokymo įstaigų mokinių, penktadaliui universitetų ir kas dešimtam

3.3.5 paveikslas. Besimokančiųjų užimtumo darbo rinkoje pasiskirstymas, proc.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

3.3.1 lentelė. Dirbančiųjų dalis pagal mokymo įstaigos tipą, lytį

Dirbančiųjų dalis, proc.	Profesinio mokymo įstaiga	Kolegija	Universitetas
Moteris	50.3	54.1	35.2
Vyras	43.6	45.5	26.1

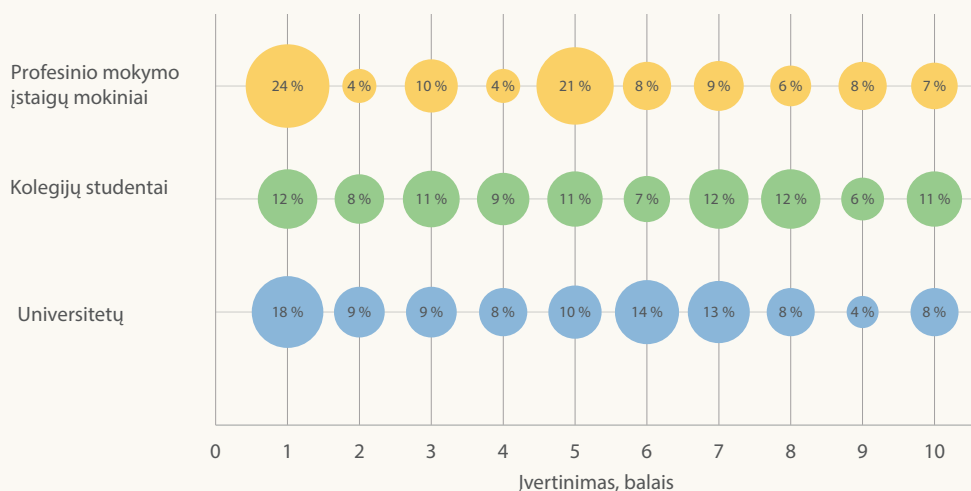
kolegijų studentui darbas visiškai netrukdo mokytis, o kiti dirbantys pirmakursiai darbo įtaką studijoms (mokymuisi) vertina įvairiai. Tarp kolegijų studentų yra šiek tiek daugiau teigiančių, kad darbas trukdo studijoms palenginti su besimokančiaisiais universitetuose ir profesinėse mokymo įstaigose, tačiau statistiškai reikšmingų skirtumų nepastebėta. Taip pat nestebima reikšmingų skirtumų tarp skirtingų lyčių respondentų atsakymų.

Palygti šio tyrimo rezultatus su MOSTA atlikto tyrimo „Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotų šalių požiūris“ duomenimis, pas-

tebimos panašios tendencijos – 2014 m. studijas ir darbą buvo sudėtinga derinti 44 proc. bakalaurentų (MOSTA, 2014), atitinkamai panaši šiame tyrime dalyvavusių studentų dalis susiduria su sunkumais derinant studijas ir darbą.

Daugeliui besimokančiųjų studijos aukštojoje mokykloje ar profesijos mokymasis sutampa su savarankiško gyvenimo pradžia ir (arba) įprasto gyvenimo pokyčiais, todėl kelia nerimą ir stresą, verčia prisitaikyti prie pasikeitusios situacijos, kelia papildomų iššūkių ieškant studijoms ir mokymuisi reika-

3.3.6 paveikslas. Besimokančiųjų įsivertinimo, kiek darbas trukdo studijoms (mokymuisi), pasiskirstymas dešimtbalėje skalėje, proc.

Pastabos: 1 balas atitinka įvertinimą – „darbas visai netrukdo studijoms“ (mokymuisi), 10 – „darbas labai trukdo studijoms“ (mokymuisi). Skritulio dydis ir skaičius nurodo studentų arba mokinių dalį, kuri atitinkamu balu įvertino darbo įtaką studijoms (mokymuisi).

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

lingų lėšų, derinant mokymo įstaigos reikavimus su asmeniniais poreikiais ir lūkesčiais. Asmens materialinė, socialinė ir psichologinė gerovė yra svarbus veiksnys, turintis įta-

kos mokymosi proceso sėkmei – pasirengęs mokytis asmuo turėtų turėti būtinų gyvenimiškų įgūdžių ir reikalingų išteklių, kad galėtų susitelkti į mokymosi tikslus. Besimokan-

čiųjų buvo prašoma įvertinti, ar studijuojant universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje pakanka (galimi atsakymų variantai – „tikrai pakanka“, „pakanka“, „nei pakanka, nei nepakanka“, „tikrai nepakanka“, „nepakanka“) šių, su asmenine gerove susijusių dalykų:

- socialinių paslaugų (pavyzdžiui, psichologo, spec. pedagogo konsultacijų ir pan.);
- laisvo laiko;
- finansinių išteklių;
- bendravimo su draugais, šeima ir artimais žmonėmis;
- savarankiško gyvenimo įgūdžių (apsipirkimo, buities tvarkymo ir pan.).

Analizuojant tyrimo duomenis pastebima, kad nors savarankiško gyvenimo pradžia kelia daug naujų iššūkių, visų tipų mokymo įstaigose besimokantieji teigia, kad jiems pakanka turimų savarankiško gyvenimo įgūdžių – taip mano 72 proc. profesinių mokyklų mokinių, 87 proc. kolegijų ir 83 proc. universitetų studentų (3.3.7 paveikslas). Savarankiško gyvenimo pradžia gali kelti ne tik ilgalaikį neigiamą stresą, bet ir vadinamąjį „teigiamą stresą“ (eustresą), padedantį mobilizuotis veiklai ir adaptuotis prie naujų aplinkybių ir reikalavimų (Bienertova-Vasku et al., 2020). Atkreiptinas dėmesys, kad teigiamas streso poveikis pasireiškia tik tuo atveju, jei stresas trunka neilgai ir neviršija asmens galimybių su juo susidoroti. Gali būti, kad 9 proc. universitetų studentų, 5 proc. kolegijų ir profesinių mokyklų besimokančiųjų, nurodžiusių, kad jiems labai trūksta savarankiško gyvenimo įgūdžių, būtina papildoma pagalba.

Mokymo įstaigose teikiamų socialinių paslaugų (pavyzdžiui, psichologo, spec. pedagogo konsultacijų ir pan.) pasigenda penktadalis aukštųjų mokyklų studentų, o profesinio mokymo įstaigoje padėtis geres-

nė – tokių paslaugų nepakanka tik 6 proc. mokinių.

Nerimą kelia prasta aukštųjų mokyklų studentų psichologinė būklė – kas trečias aukštųjų mokyklų studentas teigia, kad jo psichologinė savijauta nėra gera, beveik pusė jaučia nuolatinę įtampą, trečdalis teigia, kad jaučiasi vieniši (3.3.8 paveikslas). Aukštosiose mokyklose vertėtų plėsti socialinių paslaugų pasiūlą ir apimtį, kad visi studentai turėtų galimybę jomis pasinaudoti. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas aukštųjų mokyklų studentų psichologinei būklei gerinti ir psichologo paslaugų prieinamumui didinti.

Pradėjus mokytis, artimiausių šeimos narių ir draugų palaikymas yra labai svarbus. Apie tai savo atsakymuose į atvirą klausimą, kas būtų padėję geriau pasiruošti mokymuisi ir adaptuotis universitete, nurodo patys besimokantieji: „Gera aplinka. Draugai. Artimųjų palaikymas“, „artimųjų buvimas šalia“, „lį seniau pažįstami žmonės, draugai, bendraminčiai. Atvykus į kitą miestą trūksta bendraminčių“, „jei kartu studijuotų draugai ar pažįstami, nes buvo sunku patirti šį pokytį vienai, reikėjo nemažai pastangų, kad priprastum, nors adaptuotis nebuvo sunku“. Trims ketvirtadaliams visų tipų mokymo įstaigose besimokančiųjų pakanka bendravimo su artimaisiais ir draugais. Bendravimo stoką jaučia 15 proc. kolegijų, 12 proc. universitetų studentų ir tik 7 proc. profesinių mokyklų mokinių.

Laisvo laiko pakanka tik maždaug pusei visų tipų mokymo įstaigų besimokančiųjų. Laisvalaikio trūkumo problema aktualiausia kolegijose. Jose laisvo laiko trūksta daugiau nei trečdaliui studentų (35 proc.), universitetuose – 32 proc. studentų, o profesinėse mokyklose – 16 proc. mokinių. Laisvas laikas būtinas poilsiui ir pilnaverčiam gyvenimui,

todėl būtina užtikrinti, kad besimokantieji jo turėtų. Laisvo laiko trūkumo problema greičiausiai yra susijusi su laiko planavimo gebėjimų stoka, todėl studentams ir mokiniams reikėtų pagalbos optimizuoti mokymosi krūvius ir ugdyti laiko planavimo įgūdžius. Tikėtina, kad sprendžiant vieną problemą, išsispęstų ir kita.

Finansinių išteklių pakankamai turi 48 proc. tyrime dalyvavusių profesinių mokyklų mokinių, 51 proc. kolegijų ir 59 proc. universitetų studentų. Su finansinėmis problemomis susiduria 15 proc. profesinių mokyklų mokinių, 27 proc. kolegijų ir 22 proc. universitetų studentų. Lietuvos studentų sąjungos atliktos studentų studijų ir darbo

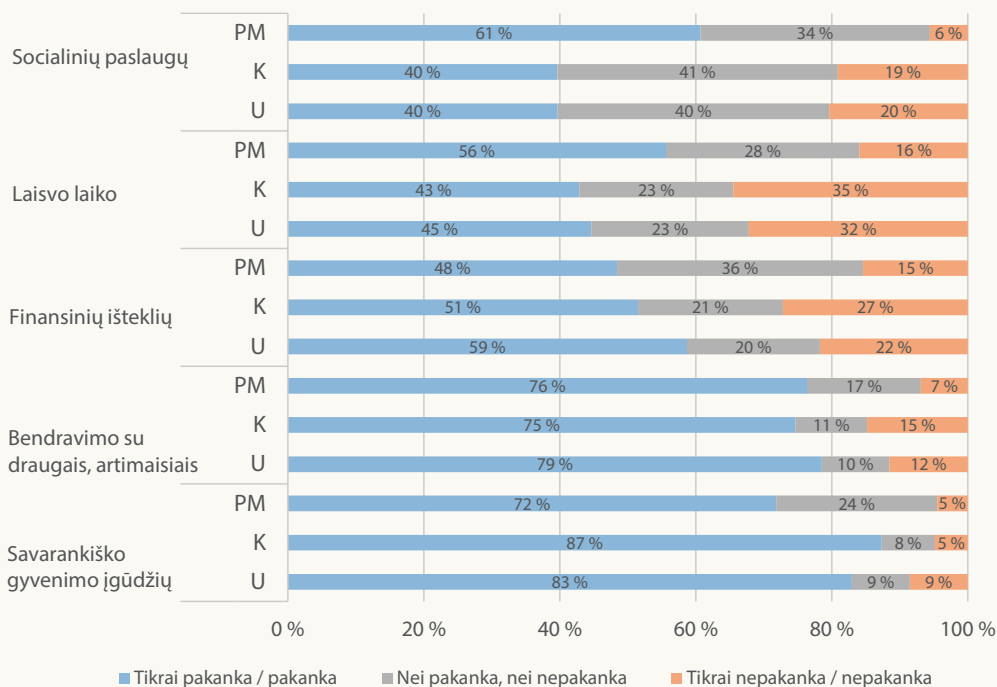
derinimo analizės duomenimis, 2021 metais rimtų finansinių sunkumų patyrė 21 proc. studentų, su finansinėmis problemomis susidūrė 17 proc. studentų (Lietuvos studentų sąjunga, 2021).

Besimokančiųjų gebėjimų, įgūdžių ir išteklių vertinimas: dėstytojų ir mokytojų požiūris

Siekiant kompleksiškai įvertinti pirmo kurso studentų ir profesinių mokymo įstaigų mokinių pasirengimą mokytis, buvo parengti dėstytojams ir mokytojams skirti klausimynai. Tikslas buvo palyginti besimokančiųjų ir dėstytojų vertinimą, todėl kai kurie klausimai buvo panašūs į studentų ir mokinių.

Dėstytojai ir mokytojai buvo prašomi

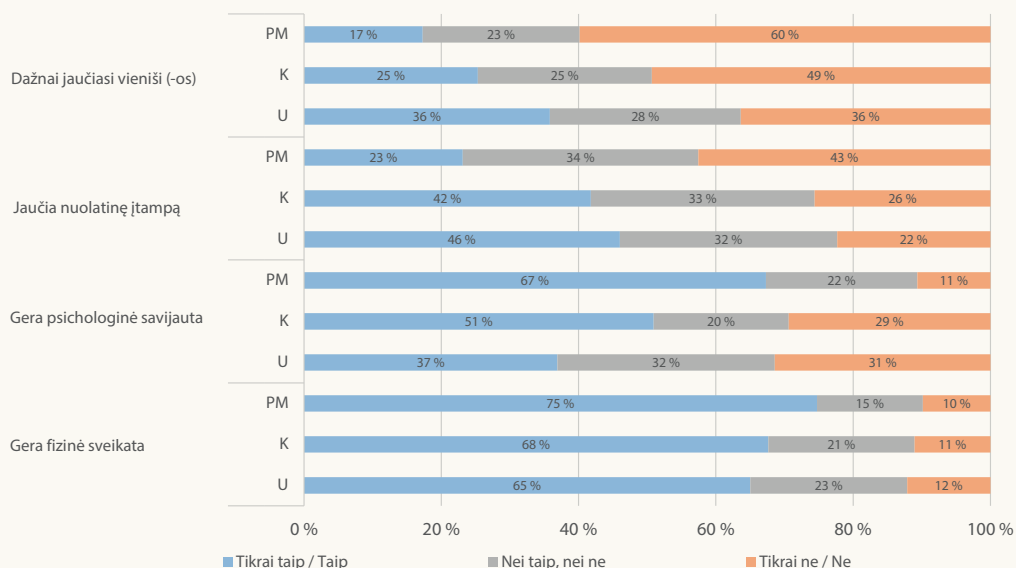
3.3.7 paveikslas. Besimokančiųjų gebėjimų ir išteklių, susijusių su asmenine gerove, įsivertinimo pasiskirstymas, proc.

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

3.3.8 paveikslas. Besimokančiųjų psichologinės ir fizinės savijautos įsivertinimo pasiskirstymas, proc.

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

įvertinti skalėje nuo 1 iki 5 (1 balas atitinka įvertinimą „labai blogai“, 5 – „labai gerai“), kaip jų studentams ar mokiniams per pas-kaitas (pamokas) sekasi kelti probleminius klausimus, siūlyti naujų idėjų ir sprendimų, išsakyti savo nuomonę, diskutuoti, pagrįsti idėjas argumentais, bendrauti su dėstyto-jais (mokytojais), mokytis nuotoliu, viešai pristatyti savo darbą, naudotis internetu mokymo(si) tikslams, naudotis informaci-nėmis technologijomis mokymo(si) tiks-lams (3.3.9 paveikslas).

Palyginę dėstytojų ir mokytojų nuomonę su pačių besimokančiųjų įsivertinimais pas-tebime, kad vertinimai sutampa: proporcin-gai panaši dėstytojų ir studentų dalis mano, kad universitetų studentams sunkiai sekasi išsakyti savo nuomonę ir diskutuoti; moky-

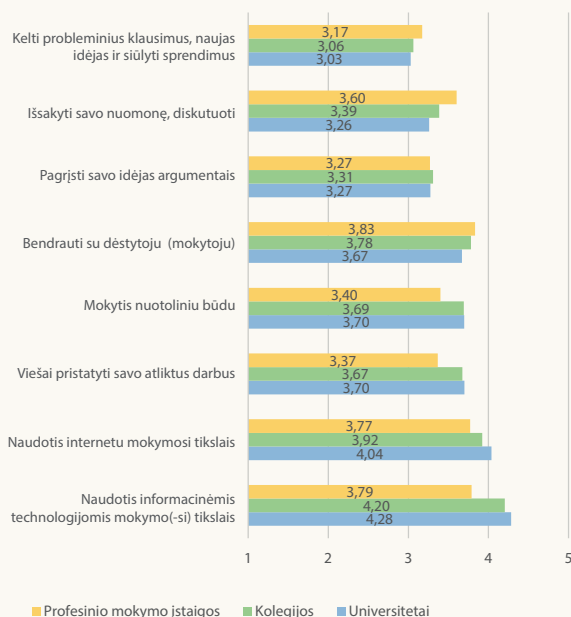
tojai ir mokiniai vienodai prastai vertina pro-fesinių mokyklų besimokančiųjų gebėjimus naudotis informacinėmis technologijomis ir pristatyti savo darbus viešai. Apibendrinę dėstytojų ir mokytojų atsakymus pastebime, kad daugiausia yra vidutinių ir gerų įverti-nimų. Žemiausiais balais įvertintas visų tipų mokymo įstaigų besimokančiųjų gebėjimas kelti probleminius klausimus, naujų idėjų ir sprendimų siūlymas, o aukštais balais išsiski-ria universitetų ir kolegijų studentų IT ir in-terneto naudojimo įgūdžių vertinimas.

Aukštųjų mokyklų dėstytojai ir pro-fesinių mokymo įstaigų mokytojai buvo prašomi įvertinti (galimi atsakymų vari-antai – „visi arba beveik visi“; „daugiau nei pusė“; „maždaug pusė“; „mažiau nei pusė“; „nei vienas arba keletas“; „negaliu pasaky-

ti“), kokia studentų (mokinių) dalis geba atlikti su mokymusi susijusius dalykus: su-
telkti dėmesį ir aktyviai klausytis per paskai-

tas (pamokas), konspektuoti per paskaitas, atpažinti pagrindinę teksto mintį ir parašyti teksto santrauką, suprasti įvairius aka-

3.3.9 paveikslas. Dėstytojų ir mokytojų vertinimas, kaip studentams ar mokiniams per paskaitas (pamokas) sekasi atlikti šias veiklas

Pastabos: 1 balas atitinka įvertinimą „labai blogai“, 5 – „labai gerai“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

dėminių tekstus ar pateiktą medžiagą, pagal reikalavimus parašyti rašto darbą ir kt. (3.3.10 paveikslas).

Dėstytojų nuomone, daugiau nei pusė aukštųjų mokyklų studentų sekasi laiku atlikti praktines užduotis, laboratorinius darbus, tyrimus ir pan., laikytis akademinio sąžiningumo ir etikos principų, su kitais studentais efektyviai dirbti mažoje grupėje; tik mažiau nei pusė studentų sekasi konspektuoti per paskaitas, aktyviai reikšti nuomonę ir užduoti klausimų, atpažinti pagrindinę teksto mintį ir parašyti teksto santrauką. Pažymėtina, kad dėl konspektavimo dėstytojų ir studentų

nuomonės sutampa – patys studentai taip pat prastai vertina savo gebėjimus konspektuoti.

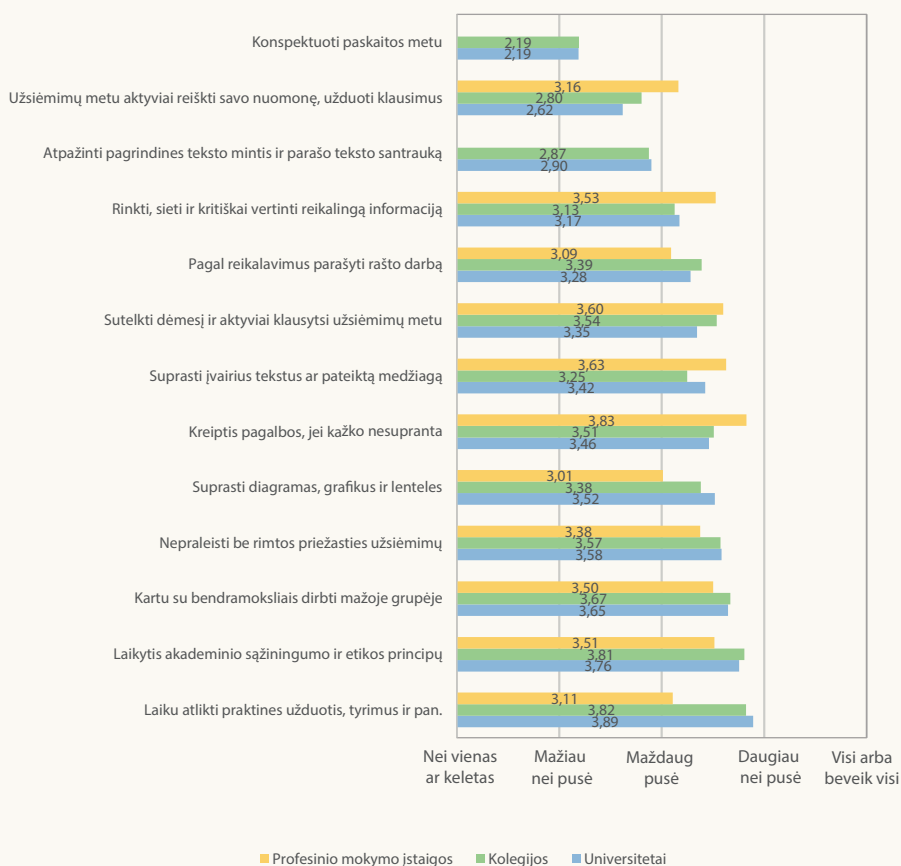
Profesinių mokyklų mokiniai drąsesni ir labiau pasitiki savimi nei aukštųjų mokyklų studentai. Mokytojų vertinimu, pusė ar daugiau nei pusė mokinių kreipiasi pagalbos, jei kažko nesupranta, gerai supranta įvairius tekstus ar pateiktą medžiagą, geba rinkti, sieti ir kritiškai vertinti praktiniam mokymuisi reikalingą informaciją, aktyviai reiškia nuomonę ir užduoda klausimų. Mokytojų teigimu, profesinių mokyklų mokiniams sunkiausia suprasti diagramas, grafikus ir

lenteles, pagal reikalavimus parašyti rašto darbus, laiku atlikti namų darbus ir kitas užduotis. Apskritai dėstytojų ir mokytojų nuomonė apie besimokančiųjų gebėjimus skiriasi – mokytojai mokinių turimus gebėjimus vertina žymiai geriau nei dėstytojai.

Dėstytojai ir mokytojai buvo prašomi įvertinti (galimi atsakymų variantai – „tikrai nepakanka“; „nepakanka“; „nei pakanka, nei

nepakanka“; „pakanka“; „tikrai pakanka“), ar studentams ir mokiniams pakanka turimų mokymosi įgūdžių, gebėjimų ir išteklių: žinių, reikalingų mokomajai medžiagai ir akademiinei literatūrai suprasti, mokymosi, IT, laiko planavimo, savarankiško gyvenimo įgūdžių, pagalbos mokantis (mokomosios medžiagos, konsultacijų, meistro pagalbos ir pan.), mokymosi priemonių, finansinių išteklių, ge-

3.3.10 paveikslas. Dėstytojų ir mokytojų vertinimas, kaip studentams ar mokiniams per paskaitas (pamokas) sekasi atlikti šias veiklas

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

bėjimų derinti studijas (mokymąsi) ir darbą, bendrauti su dėstytojais (mokytojais) ir kitais studentais (mokiniais), motyvacijos mokytis, socialinių paslaugų (pavyzdžiui, psichologo, spec. pedagogo konsultacijų ir pan.).

Išanalizavę dėstytojų ir mokytojų pateiktus atsakymus pastebime, kad didžioji dėstytojų ir mokytojų vertinimų dalis sutampa su pačių besimokančiųjų nuomone, pavyzdžiui, panašiai vertinami IT įgūdžiai (jų labiausiai trūksta profesinių mokyklų mokiniams), ap(-)sirūpinimas mokymo priemonėmis (pakanka, tačiau profesinėse mokyklose daliai mokinių jų trūksta) ir kt. (3.3.11 paveikslas).

Visų tipų mokymo įstaigose dirbančio akademinio personalo nuomone, besimokantieji labiausiai trūksta laiko planavimo įgūdžių – jų neturi 42 proc. mokinių, 40 proc. kolegijų ir 36 proc. universitetų studentų. Besimokančiųjų manymu, laiko planavimo įgūdžių trūksta 10 proc. mokinių, 17 proc. kolegijų ir 25 proc. universitetų studentų (palyginkite 3.3.4 paveikslą).

Tiek dėstytojų, tiek besimokančiųjų nuomone, kita labai aktuali problema – nesugebėjimas derinti studijų (mokymosi) ir darbo. Dėstytojai ir mokytojai teigia, kad besimokantieji labai trūksta motyvacijos mokytis. Motyvacijos mokytis pakanka tik trečdaliui aukštųjų mokyklų studentų ir ketvirtadaliui profesinių mokymo įstaigų mokinių. Motyvacijos trūksta 44 proc. mokinių, 37 proc. kolegijų ir 33 proc. universitetų studentų.

Dėstytojų (mokytojų) ir besimokančių-

jų nuomonės išsiskiria vertinant finansinius išteklius. Dėstytojų nuomone, lėšų trūksta gerokai mažesnei studentų daliai nei vertina patys studentai. Profesinėse mokyklose atvirkščiai – mokytojų nuomone, finansinių sunkumų turi 26 proc. mokinių, o pačių mokinių nuomone, finansiškai nepasiturinčiųjų dalis sudaro 15 procentų. Dėstytojų ir mokytojų manymu, savarankiško gyvenimo įgūdžių stoka yra kur kas didesnė nei teigia patys besimokantieji: savarankiško gyvenimo įgūdžių trūksta 34 proc. mokinių, 21 proc. kolegijų ir 18 proc. universitetų studentų.

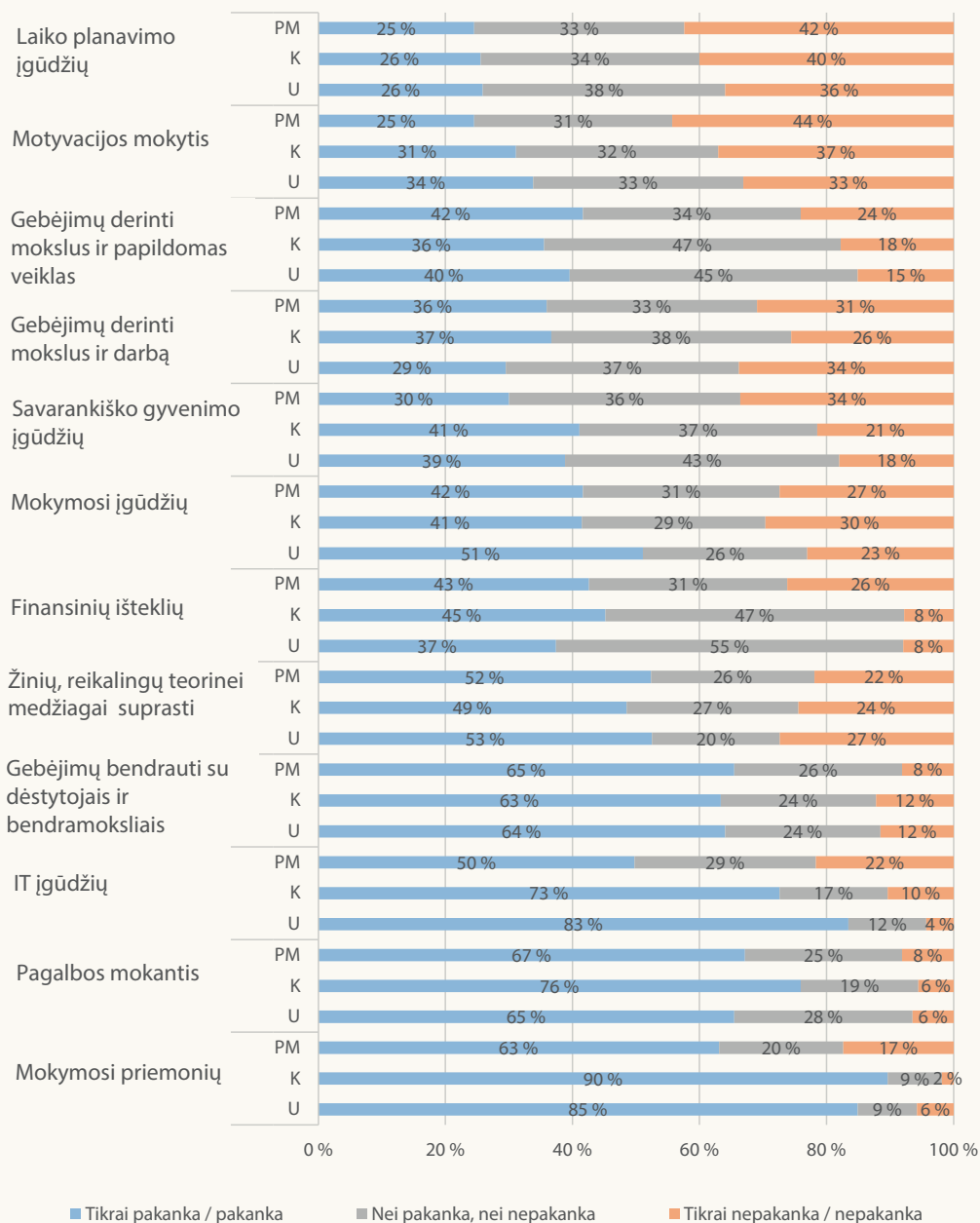
Apskritai verta atkreipti dėmesį, kad studentai ir mokiniai save vertina geriau nei dėstytojai – dėstytojų vertinimas kur kas griežtesnis. Tokia pati tendencija užfiksuota ir per 2018 m. MOSTA atliktą pasirengimo mokytis tyrimą (MOSTA, 2018).

Besimokančiųjų lūkesčiai, susiję su mokymusi

Tyrimais patvirtinta, kad su mokymusi susiję lūkesčiai turi įtakos adaptacijos mokymo įstaigoje sėkmei, įsitraukimui, akademiniams pasiekimams, pasitenkinimui studijomis ir mokymo institucija (Campos et al., 2022) Aukštųjų akademinių lūkesčių turintys studentai geriau vertina savo mokymosi patirtį, jie yra geriau motyvuoti mokytis, nusiteikę daugiau dirbti ir siekti akademinių tikslų tam tikru, išankstinių lūkesčių iš dalies suformuotu būdu (Bandura, 1986).

Su mokymusi susijusius lūkesčius for-

3.3.11 paveikslas. Dėstytojų ir mokytojų vertinimo, ar studentams ir mokiniams pakanka turimų gebėjimų ir išteklių, pasiskirstymas, proc.

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

muoja ankstesnė besimokančiųjų akademinė patirtis, todėl pirmo kurso studentų ar pirmus metus besimokančiųjų lūkesčiai, susiję su mokymosi institucija, dažniausiai neatitinka tikrovės. Tikimasi, kad dėstytojai (mokytojai) ir bendramoksliai bus patys geriausi, mokymosi patirtis – įdomi, naudinga ir sėkminga, tačiau nepakankamai įvertinama, kiek reikės įdėti pastangų savarankiškai mokantis, rengiant rašto darbus, mokantis atsisakitymams ir pan. (Araújo et al., 2019).

Optimalių lūkesčių formulavimas yra svarbus sėkmingo pasirengimo mokyti elementas. Besimokantieji, turintys nerealių lūkesčių, gali atsidurti mažiau palankioje akademinėje ir socialinėje padėtyje nei jų bendramoksliai, nes tikrovės neatitinkantys lūkesčiai apsunkina prisitaikymo procesą, sukelia nusivylimo mokymusi jausmą, mažina motyvaciją mokyti, veikia besimokančiųjų elgesį susidūrus su mokymosi sunkumais, verčia abejoti savo gebėjimais, turi įtakos su studijų tęstinumu susijusiems sprendimams (pirmus metus besimokančiųjų nusivylimas studijomis (mokymusi) yra viena iš nubyrėjimo priežasčių).

Atliekant tyrimą besimokantieji buvo prašomi įvertinti, kiek su lūkesčiais susiję teiginiai jiems tinka arba netinka (tikrai ne; nei taip, nei ne; taip; tikrai taip). Buvo klausiama apie lūkesčius, susijusius su mokymo organizavimu ir dėstytojų (mokytojų) darbo stiliumi. Ar besimokantieji tikėjosi, kad:

- Dėstytojai (mokytojai) paaiškins, kaip rašyti rašto darbus (pavyzdžiui, referatus);
- (U, K) Dėstytojai (mokytojai) išmokys konspektuoti;
- Dėstytojai (mokytojai) paaiškins, kaip susirasti ir atrinkti informaciją;
- (U, K) Dėstytojai mokys panašiai, kaip mokytojai mokykloje;
- Dėstytojai (mokytojai) pateiks visą reika-

lingą mokomąją medžiagą;

- Dėstytojai (mokytojai) paaiškins, kaip reikia atlikti užduotis;
- Dėstytojai (mokytojai) kiekvieną savaitę pasakys, ką reikia atlikti ar išmokti;
- Studijuojant (mokantis) reikės daug skaityti;
- Studijuojant (mokantis) reikės daug dirbti savarankiškai ;
- (PM) Mokantis didžiąją dalį laiko užims praktika.

Analizuojant atsakymus pastebima, kad didžioji aukštųjų mokyklų studentų dalis yra nusiteikę daug dirbti savarankiškai, tačiau trečdalis profesinių mokyklų mokinių nesitiki, kad reikės mokyti savarankiškai.

Nemaža besimokančiųjų dalis nesitiki, kad mokantis reikės daug skaityti – taip mano beveik trečdalis universitetų, daugiau nei trečdalis kolegijų studentų ir du penktadaliai profesinio mokymo įstaigų mokinių (3.3.12 paveikslas). Stebina, kad nemaža studentų dalis nesitiki, kad teks daug skaityti. Gali būti, kad kai kurie studentai skaitymą labiau sieja su grožine literatūra, o mokomosios medžiagos ar specializuotos profesinės literatūros skaitymą priskiria kito pobūdžio veiklai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nemaža dalis (beveik 40 proc.) profesinių mokymo įstaigų mokinių nemano, kad didžiąją laiko dalį gali užimti praktinė veikla.

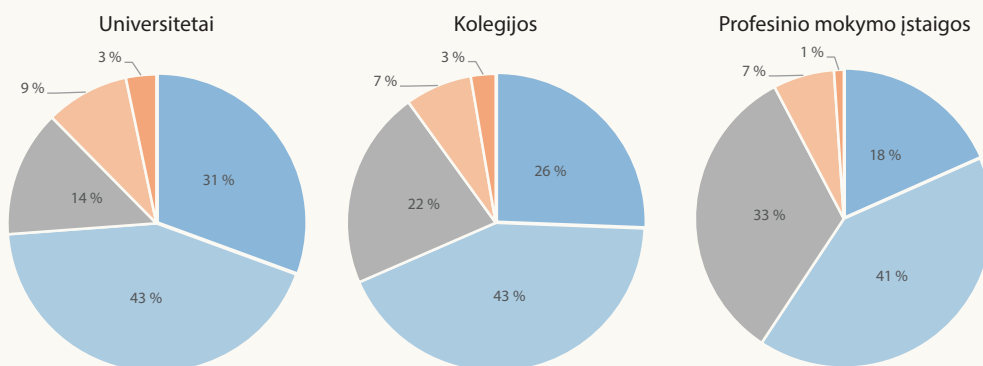
Buvo siekiama išsiaiškinti, kaip pirmus metus besimokantieji įsivaizdavo mokymo(-si) procesą. Analizuojant atsakymus galima pastebėti tam tikrą prieštarą – nors didžioji besimokančiųjų dalis yra nusiteikę mokyti savarankiškai ir nemano, kad studijuojant bus mokomi panašiai kaip mokykloje, vis dėlto tikisi gauti daug nurodymų iš dėstytojų (mokytojų). Pavyzdžiui, daugiau nei pusė aukštųjų mokyklų studentų ir trys ketvirtadaliai pro-

fesinių mokyklų mokinių tikisi, kad dėstytojai ar mokytojai kiekvieną savaitę pasakys, ką reikia atlikti ar išmokyti (3.3.13 paveikslas). Tokie lūkesčiai byloja apie savarankiško mokymosi

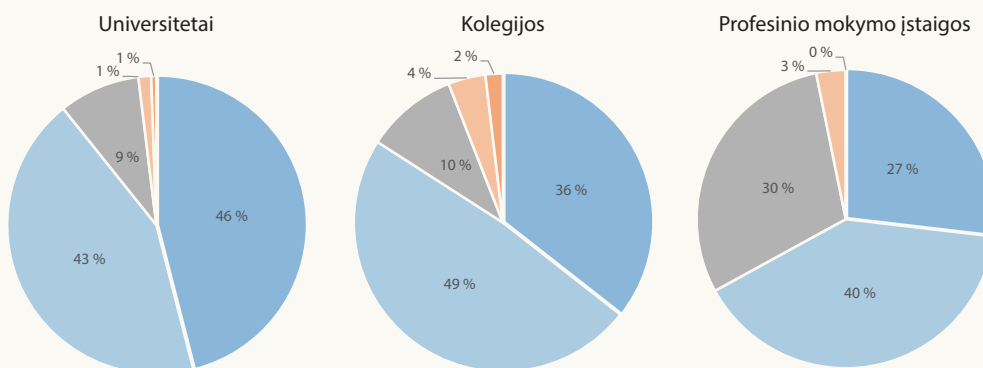
ir laiko planavimo įgūdžių stoką. Atkreiptinas dėmesys, kad net aukštųjų mokyklų studentai tikisi sulaukti dėstytojų pagalbos ieškant ir atsirenkant informaciją – tokių lūkesčių turi

3.3.12 paveikslas. Besimokančiųjų lūkesčių, susijusių su mokymo organizavimu, pasiskirstymas, proc.

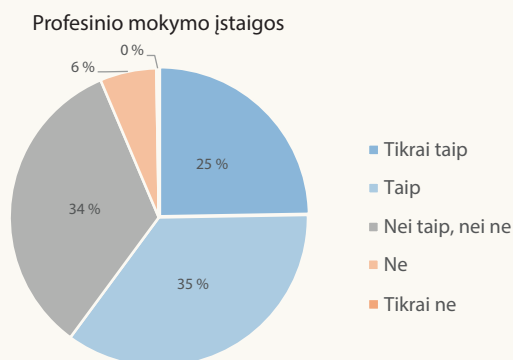
Lūkestis, kad studijuojant (mokantis) reikės daug dirbti savarankiškai

Lūkestis, kad studijuojant (mokantis) reikės daug reikės daug skaityti

Lūkestis, kad mokantis didžiąją dalį laiko užims praktika

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

daugiau nei pusė universitetų ir du trečdaliai kolegijų bei profesinių mokyklų besimokančiųjų, nors dauguma jų turėtų būti išsiugdę informacijos paieškos ir apdorojimo gebėjimus. Nepamatuotai dideli lūkesčiai siejami su reikalingos mokomosios medžiagos pateikimu – maždaug du trečdaliai besimokančiųjų visų tipų mokymo įstaigose tikisi, kad visiškai nereikės patiems savarankiškai ieškoti mokomosios medžiagos. Besimokantieji tikisi, kad dėstytojai paaiškins, kaip rašyti rašto darbus (taip mano trys ketvirtadaliai aukštųjų mokyklų studentų ir daugiau nei pusė mokinių), atlikti užduotis. Tokių lūkesčių turi beveik visi kolegijų studentai (90 proc.), didžioji dalis universitetų studentų (83 proc.) ir profesinių mokyklų mokinių (80 proc.).

Trečdalis kolegijų, ketvirtadalis profesinių mokyklų ir penktadalis universitetų besimokančiųjų tikisi, kad dėstytojai (mokytojai) turėtų išmokyti konspektuoti. Konspektavimo įgūdžių stoka yra aktuali problema tiek dėstytojų, tiek besimokančiųjų nuomone. Atsakymuose į atvirą klausimą, ko reiktų, kad pasirošimas mokyti būtų geresnis, besimokantieji dažnai minėjo gebėjimo konspektuoti trūkumą: „mokykloje trūko viešojo kalbėjimo praktikos, taip pat minčių pasireiškimo galimybės pamokose, realių problemų sprendimo ir pritaikymo, konspektavimo įgūdžių lavinimo“; „mokymas konspektuotis ir mokymas ieškoti reikiamos informacijos internete“; „pasiruošimas mokykloje, mokymasis pačiai susikonspektuoti informaciją“; „konspektavimo įgūdžiai“ ir pan. Bendrojo ugdymo mokyklose mokymas paskaitų forma nėra vykdomas, tačiau vyresnėse klasėse būtų tikslinga skirti dėmesio mokomajai medžiagai konspektuoti, pagrindinei teksto minčiai atpažinti ir santraukų rengimo įgūdžiams ugdyti.

Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurie mokinių ir studentų lūkesčiai, susiję su mokymusi

aukštojoje ar profesinėje mokykloje, yra nepagrįsti ir nerealiūs. Šią problemą būtų galima spręsti supažindinus mokinius su mokymosi profesinėje mokykloje ypatumais, vyresniųjų klasių mokiniams pristačius studijų aukštosiose mokyklose organizavimo principus ir taikomus mokymo metodus (pavyzdžiui, paskaitas). Patys besimokantieji teigia, kad pasiruošti studijoms padėtų: „darbas pagal universiteto principus paskutinėse klasėse“; „12-oje klasėje universiteto simuliacija“; „didesnis savarankiškumas mokykloje arba panaši mokytoju metodika kaip dėstytojų“; „jei mokytojai mokykloje būtų supažindinę, kaip vyksta paskaitos kolegijose, kaip konspektuotis bei savarankiškai ieškoti informacijos“ ir pan. Nemaža besimokančiųjų dalis minėjo, kad į vyresniųjų klasių mokymo procesą būtų naudinga įtraukti daugiau savarankiško darbo užduočių: „daugiau savarankiško darbo mokykloje“; „daugiau savarankiškumo puoselėjimo mokykloje, mažiau „vedžiojimo už rankos““; „daugiau savarankiškų užduočių mokykloje, informacijos ieškojimo, patikimos literatūros“ ir pan.

Būsiami studentai taip pat norėtų gauti daugiau informacijos apie tai, kuo studijos universitete skiriasi nuo mokymosi mokykloje („daugiau informacijos, kuo universitetas skiriasi nuo mokyklos“; „daugiau informacijos, kaip vyksta pats studijų procesas“; „daugiau informacijos, kaip viskas vyksta kolegijoje, kuo skiriasi nuo mokyklos“ ir t. t.).

Siekiant suvienodinti pasirengimą, aukštosiose mokyklose pirmakursiams studentams galėtų būti organizuojami įvadiniai kursai, kuriuose būtų paaiškinami besimokantiejiems keliama reikalavimai, mokymosi metodai, mokoma konspektuoti, rengti rašto darbus, ieškoti informacijos, mokomosios medžiagos ir pan. Akivaizdu, kad pirmakursiai studentai stokoja būtiniausių įgūdžių ir turi nepamatuotų lūkesčių, kad dėstytojai

padės jiems išmokyti mokytis.

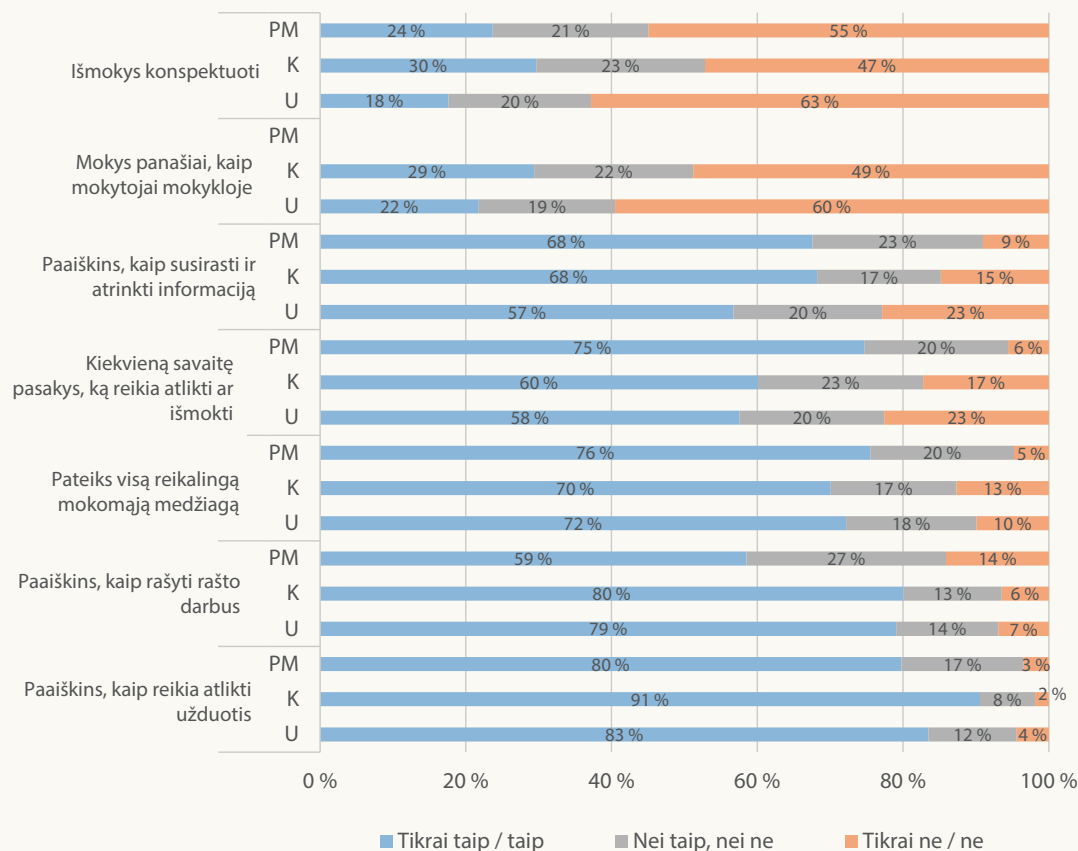
Dėstytojų (mokytojų) nuostatos ir nuomonės, susijusios su pasirengimu ir besimokantiejiems kylančiais iššūkiais

Siekiant išsiaiškinti dėstytojų (mokytojų) nuostatas ir nuomones apie kai kuriuos su pasirengimu susijusius ir pirmus metus besimokantiejiems kylančius iššūkius, buvo prašoma nurodyti, kiek dėstytojai ir mokytojai pritaria pateiktiems teiginiams:

- Universitetas, kolegija, profesinė mokykla turėtų dėti pastangų, kad visi įstoję studentai (mokiniai) baigtų studijas, neatsižvelgiant į jų akademinius (mokymosi) pasiekimus;
- Universitetai, kolegijos, profesinės mokyklos turėtų kelti didesnių reikalavimų studentų akademiniams (mokymosi) pasiekimams;
- Akademinio sąžiningumo ir etikos principai

3.3.13 paveikslas. Besimokančiųjų lūkesčių, susijusių su dėstytojų (mokytojų) mokymo stiliumi, pasiskirstymas, proc.

Lūkestis, kad dėstytojai ar mokytojai:

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

pų laikymasis yra didelė problema;

- Nustatytų darbų pateikimo ir atsiskaitymo terminų nesilaikymas yra didelė problema;
- Paskaitų, pamokų ir užsiėmimų lankomumas yra didelė problema;
- (PM) Sistemingai pamokų ir užsiėmimų nelankantys mokiniai turėtų būti šalinami iš profesinės mokyklos;
- Dėl prastėjančio studentų (mokinių) pasirengimo dėstytojams (mokytojams) tenka mažinti reikalavimus ir supaprastinti dėstomąją medžiagą;
- Dėstytojai (mokytojai) turi skirti daug laiko aiškinti temas, kurias studentai (mokiniai) jau turėjo mokėti baigę mokyklą;
- Dėstytojams (mokytojams) reikia įdėti daug pastangų motyvuoti studentus (mokinius) mokytis.

Motyvacija – vienas svarbiausių sėkmingą pasirengimą mokytis apsprendžiančių veiksnių. Daugiau nei pusė šiame tyrime dalyvavusių besimokančiųjų teigia, kad yra motyvuoti mokytis (58,6 proc. universitetų, 66,1 proc. kolegijų studentų ir 61,2 proc. profesinių mokyklų mokinių). Du trečdaliai aukštųjų mokyklų dėstytojų pritaria teiginiui, kad reikia įdėti daug pastangų siekiant motyvuoti studentus ir mokinius mokytis, tačiau taip pat mano, kad besimokantiejiems reikėtų kelti aukštesnių reikalavimų ir nesitikėti, kad visi įstojusieji pajėgs baigti studijas (3.3.14 paveikslas). Tačiau profesinių mokyklų mokytojai linkę dėti daugiau pastangų motyvuoti mokinius mokytis (78 proc.) ir užtikrinti, kad kuo didesnė mokinių dalis baigtų mokslus – tam pritaria pusė visų apklaustų mokytojų. Palyginti su dėstytojais, mokytojai atlaidžiau vertina mokinių pasiekimus. Tik 39 proc. sutinka su teiginiu, kad reikėtų kelti didesnių reikalavimų besimokančiųjų akademiniams pasiekimams, o pusė kolegijų ir du trečdaliai universiteto

dėstytojų pritartų didesnių reikalavimų kėlimui.

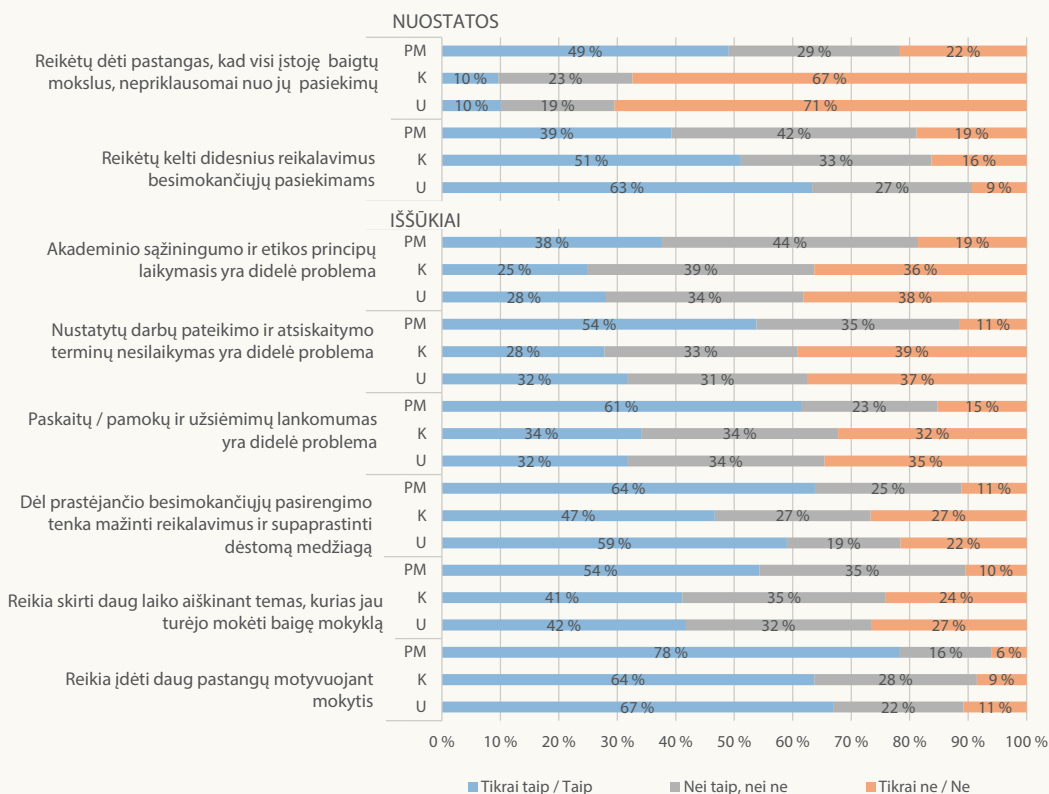
Apie 40 proc. aukštųjų mokyklų dėstytojų ir pusė profesinių mokyklų mokytojų mano, kad pirmus metus besimokančiųjų pasirengimas mokytis yra nepakankamas, nes reikia skirti daug laiko aiškinant temas, kurias studentai (mokiniai) jau turėjo mokėti baigę mokyklą. Gali būti, kad tai susiję ne tik su individualiu besimokančiųjų akademinio pasirengimu, bet ir su sistetine problema. Pagal galiojančią priėmimo tvarką, priimant studentus į tam tikras specialybes, neatsižvelgiama į dalykus, kuriuos mokinys rinkosi mokytis baigiamosiose klasėse, todėl gali būti, kad įstojęs studentas mokykloje apskritai nesimokė kai kurių dalykų (pavyzdžiui, nesirinko biologijos, chemijos ar fizikos). Beveik pusė aukštųjų mokyklų dėstytojų ir daugiau nei pusė profesinių mokyklų mokytojų pritaria teiginiui, kad dėl prastėjančio studentų (mokinių) pasirengimo dėstytojams (mokytojams) tenka mažinti reikalavimus ir supaprastinti dėstomąją medžiagą. Galbūt nepakankamo mokinių pasirengimo problemą reikėtų spręsti ne mažinant reikalavimus, o siūlant besimokantiejiems išlyginamuosius kursus, kurie padėtų užpildyti žinių spragas.

Ketvirtadalis aukštųjų mokyklų dėstytojų mano, kad akademinio sąžiningumo ir etikos principų laikymasis yra didžiulė problema, tačiau šios problemos mastai profesinio mokymo įstaigose yra dar didesni – tam pritaria 38 proc. mokytojų. Palyginti su aukštosiomis, profesinėse mokyklose gerokai aktualesnės akademinės disciplinos ir tvarkos palaikymo – darbų pateikimo ir atsiskaitymo terminų nesilaikymo bei lankomumo – problemos. Teiginiui, kad pamokų ir užsiėmimų lankomumas yra didelė problema, pritarė dvigubai daugiau mokytojų (61 proc.) nei dėstytojų (34 proc. kolegijų

ir 32 proc. universitetų dėstytojų). Lankomumo problemai įvertinti mokytojai buvo prašomi nurodyti, kokia maždaug mokinių dalis (procentais) be rimtos priežasties praleido pamokas ar užsiėmimus, taip pat buvo

klausiama mokytojų nuomonės, ar sistemingai pamokų ir užsiėmimų nelankantys mokiniai turėtų būti šalinami iš profesinės mokyklos (3.3.15 paveikslas). Profesinių mokyklų mokytojai yra pasirengę dėti daug pastangų

3.3.14 paveikslas. Dėstytojų (mokytojų) nuostatų ir nuomonių, susijusių su pasirengimu ir besimokantiejiems kylančiais iššūkiais, pasiskirstymas, proc.

Pastabos: PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai, K – kolegijų studentai, U – universitetų studentai.

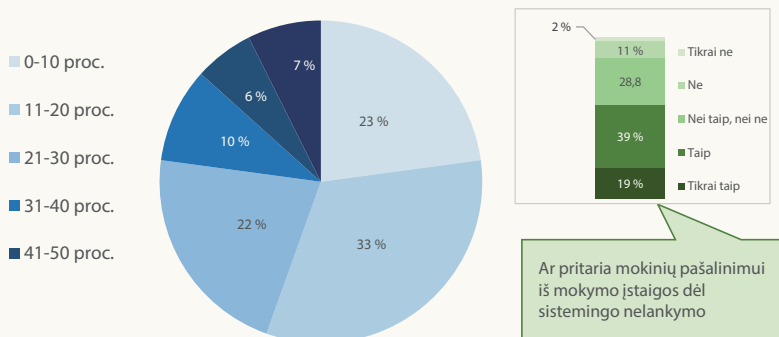
Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

motyvuoti mokinius mokytis, aiškinti įvairias su mokymusi susijusias temas, padėti baigti mokymo įstaigą, tačiau pakankamai griežtai vertina lankomumą – 58 proc. mokytojų pritarę šalinti mokinius iš mokymo įstaigos dėl nelankymo.

Akademiniis atidėliojimas

Daugeliui žmonių atidėliojimas yra aktuali problema, sukelianti sunkumų asmeniniame, akademiname ir profesiniame gyvenime. Atidėliojimo reiškinys ir jam įtakos turintys veiksniai yra plačiai tyrinėjami. Tyrimų duomenimis, visi žmonės kartais atidėlioja užduočių pradžią arba pabaigą, o sistemingai atidėlioja daugiau nei 20 proc.

3.3.15 paveikslas. Profesinio mokymo įstaigų mokytojų įvertinimo, kokia dalis jų mokinių be rimtos priežasties nelanko užsiėmimų, pasiskirstymas, proc.

Pastabos: Paveikslas interpe pateiktas profesinio mokymo įstaigų mokytojų nuomonių, ar sistemingai nelankantys mokiniai turi būti šalinami iš mokymo įstaigos, pasiskirstymas, proc..

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

suaugusių vyrų ir moterų (Ferrari, Tibbett, 2020). Taigi atidėliojimas yra įprasta, neoptimali sprendimų priėmimo strategija, atnešanti trumpalaikę naudą vėlesnių rezultatų sąskaita. Atidėliojimas gali būti atsitiktinis elgesys arba nuolatinė elgsenos tendencija, tačiau neatsižvelgiant į dažnumą, jis visada byloja apie nesėkmingą asmens savireguliaciją ir yra susijęs su neigiamomis pasekmėmis (aukštesniu streso lygiu, emociniu diskomfortu, sveikatos ir finansinėmis problemomis, sunkumais siekiant užsibrėžtų tikslų, sukčiavimu ir pan.). Atidėliojimas dažniausiai apibūdinamas kaip savanoriškas, nereikalingas svarbių ir numatytų užduočių pradėjimo ar užbaigimo atidėliojimas pripažįstant, kad tai turės žalingų pasekmių sau ir kitiems (Sirois, 2023).

Atidėliojimo reiškinys yra ypač ypač paplitęs mokyklinėje ir akademinėje veikloje. Akademinį atidėliojimą galima apibrėžti kaip iracionalų, savanorišką akademinių pareigų (ruošimosi egzaminams, reikiamos literatūros skaitymo, namų darbų, rašto darbų rengimo, lankomumo ir pan.) atlikimo vilkinimą žinant, kad tai turės neigiamų pasekmių (Koncevičienė, 2016). Tyrimų

duomenimis, beveik visi studentai kartais atidėlioja, o 75 proc. teigia, kad daro tai nuolat. Beveik pusė sistemingai atidėliojančių studentų atidėliojimą įvardija kaip realią ir nuolatinę problemą, kurią norėtų išspręsti (Steel, 2007). Akademinį atidėliojimą lemia įvairūs veiksniai: nerimas, stresas, savireguliacijos, motyvacijos stoka, laiko planavimo, prioritetų nustatymo sunkumai, baimė patirti nesėkmę, perfekcionizmas, menkas pasitikėjimas savimi, mažas akademinis saviveiksmingumas, impulsyvumas ir kt. (Sadauskaitė et al., 2017).

2015 m. Vilniaus universiteto studentų atliktu akademinio atidėliojimo ir akademinio saviveiksmingumo bei akademinio laiko valdymo gebėjimų sąveikos tyrimu nustatyta, kad didėjantis akademinis saviveiksmingumas siejasi su mažėjančiu akademinio atidėliojimu, o pernelyg stiprus tikėjimas savo gebėjimais – didėjančiu akademinio atidėliojimu. Taip pat gerėjant akademinio laiko valdymo gebėjimams, akademinio atidėliojimo ir akademinio saviveiksmingumo ryšys silpnėja (Koncevičienė, 2016). Teigiama, kad norint sumažinti atidėliojimą, rekomenduojama didinti studentų akademinį

saviveiksmingumą ir gebėjimą valdyti savo akademinį laiką.

Siekiant įvertinti akademinio atidėliojimo mastą, šiame tyrime buvo naudojama kitų tyrėjų (Oertelytė, 2009; Tėvelytė, 2013, Koncevičienė, 2016, Sadauskaitė et al., 2017) į lietuvių kalbą išversta ir anksčiau jau ne kartą įvairiuose tyimuose naudota mokinių akademinio atidėliojimo vertinimo skalė (angl. *Procrastination Assessment Scale for Students*, Solomon & Rothblum, 1984). Aukštųjų mokyklų studentams ir profesinių mokymo įstaigų mokiniams buvo užduoti du su atidėliojimu susiję klausimai. Buvo klausiama, ar atidėliojimas sukelia problemų (galimi atsakymų variantai – „niekada nesukelia“; „kartais sukelia“; „dažnai sukelia“; „labai dažnai sukelia“) ir buvo prašoma nurodyti, kaip dažnai besimokantieji atidėlioja tam tikras veiklas (galimi atsakymų variantai – „niekada neatidėlioju“; „beveik niekada neatidėlioju“; „kartais atidėlioju“; „beveik visada atidėlioju“; „visada atidėlioju“):

- Rašto darbų (pavyzdžiui, esė, referato) rašymą;
- Praktinių darbų atlikimą;
- Namų darbų atlikimą;
- Užduotos studijų medžiagos skaitymą;
- Mokymąsi egzaminui;
- Administracinių reikalų tvarkymą;
- Paskaitų lankymą;
- Kitas su universitetu susijusias veiklas.

Atidėliojimas daugiausia problemų sukelia universitetų studentams – 90 proc. studentų vienaip ar kitaip yra susidūrę su neigiamomis atidėliojimo pasekmėmis; kolegijose tokių studentų yra 84 proc., profesinėse mokyklose – 76 proc. mokinių (3.3.16 paveikslas). Labai dažnai atidėliojančių taip pat daugiausia universitetuose – taip elgiasi šiek tiek daugiau nei trečdalis studentų. Analizuojant

atidėliojimą pagal lytį nepastebėta reikšmingų skirtumų. Profesinio ugdymo įstaigose labiausiai linkę atidėlioti dirbantys mokiniai.

Analizuojant duomenis paaiškėjo, kad ne visas veiklas besimokantieji atidėlioja vienodai (3.3.17 paveikslas). Universitetų studentai labiausiai linkę atidėti rašto darbų (pavyzdžiui, esė, referato) rašymą – taip elgiasi beveik pusė studentų (47,1 proc.). Labai didelė dalis studentų atideda užduotos studijų (mokymosi) medžiagos skaitymą (46,5 proc.), pasiruošimą egzaminui ar atsiskaitymui (37,1 proc.), namų darbų (32,5 proc.), praktinių (praktikos) darbų atlikimą (29 proc.). Mažiausiai atidėliojamos veiklos: paskaitų lankymas, administracinių ar kitų reikalų tvarkymas.

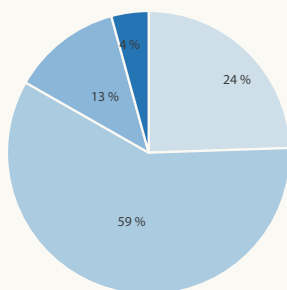
Kolegijų studentams rašto darbų rašymo atidėliojimas taip pat yra aktuali problema – juos atideda 34,9 proc. studentų, užduotos studijų (mokymosi) medžiagos skaitymą atideda 33,8 proc., pasiruošimą egzaminui ar atsiskaitymui – 25 proc., namų darbų atlikimą – 24,9 proc., praktinių darbų atlikimą – 21,7 proc. studentų.

Profesinių mokyklų mokiniai taip pat dažniausiai atidėlioja rašto darbų (pavyzdžiui, esė, referato) rašymą, tačiau tokių mokinių yra gerokai mažiau nei aukštosiose mokyklose – 20,5 proc. Kitos dažniausiai atidėliojamos veiklos: namų darbų atlikimas – 19,2 proc., užduotos medžiagos skaitymas – 18,4 proc., pasiruošimas egzaminui ar atsiskaitymui – 12,8 proc.

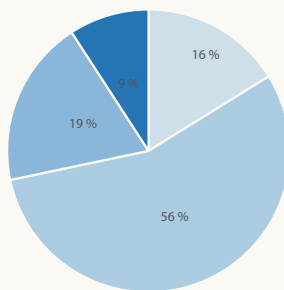
Akademinio atidėliojimo problema aštriausiai iškyla universiteto studentams, ji taip pat labai aktuali ir kolegijose, o profesinėse mokyklose su šia problema susiduriama mažiau, tačiau vis tiek akademinio atidėliojimo mastas išlieka nemažas – beveik penktadalis mokinių yra linkę atidėlioti tam tikras veiklas. Palyginti atidėliojimo ir mokymosi įgūdžių, su-

3.3.16 paveikslas. Besimokančiųjų nuomonių, ar atidėliojimas jiems sukelia problemų, pasiskirstymas, proc.

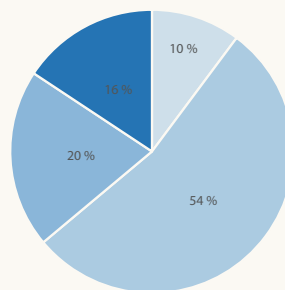
Profesinio mokymo įstaigos

Kolegijos

Universitetai

■ Niekada nesukelia

■ Kartais sukelia

■ Dažnai sukelia

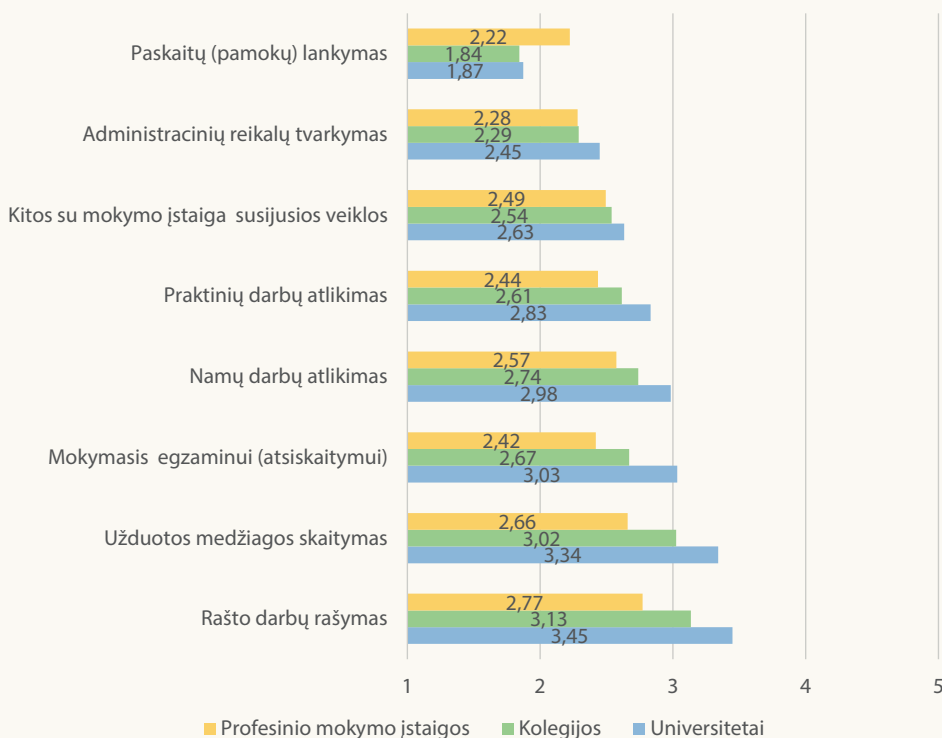
■ Labai dažnai sukelia

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

sijusių su reikalavimų supratimu, įsivertinimų pasiskirstymą, paaiškėja, kad besimokantieji labiausiai atidėlioja tas veiklas, kurios jiems yra sunkiausios, pavyzdžiui, rašto darbų rengimą. Kita dažnai atidėliojama veikla, kurią atliekant taip pat susiduriama su sunkumais – reikiamos mokymo medžiagos skaitymas. Remiantis jau atliktų tyrimų išvadomis (Koncevičienė, 2016), galima daryti prielaidą, kad kai kurių veiklų (pavyzdžiui, mokymosi medžiagos skaitymas) atidėliojimas greičiausiai yra susijęs su laiko planavimo įgūdžių ir akademinio laiko valdymo gebėjimų stoka, todėl siekiant pagerinti pasirengimą mokyti, vertėtų daugiau dėmesio skirti šioms gebėjimams ugdyti.

nė, 2016), galima daryti prielaidą, kad kai kurių veiklų (pavyzdžiui, mokymosi medžiagos skaitymas) atidėliojimas greičiausiai yra susijęs su laiko planavimo įgūdžių ir akademinio laiko valdymo gebėjimų stoka, todėl siekiant pagerinti pasirengimą mokyti, vertėtų daugiau dėmesio skirti šioms gebėjimams ugdyti.

3.3.17 paveikslas. Besimokančiųjų nuomonių, kaip dažnai jie atidėlioja šias veiklas, pasiskirstymas

Pastabos: 1 balas atitinka įvertinimą – „niekada neatidėlioju“, 5 – „visada atidėlioju“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

3.4. Dalyvavimas profesinio orientavimo ir neformaliojo švietimo veiklose: ryšys su pasirengimu mokytis

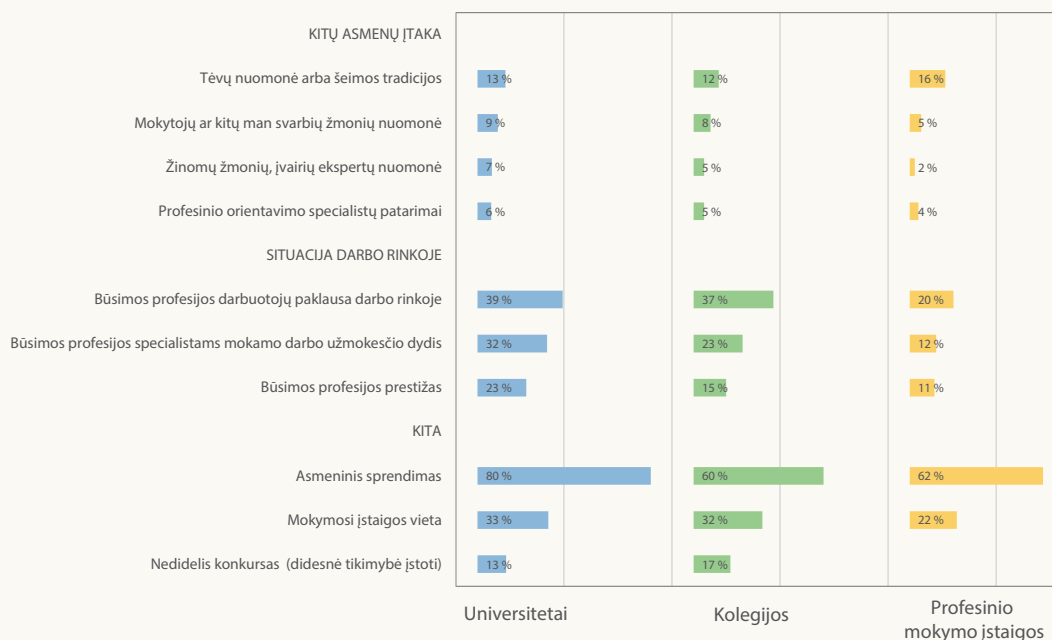
Profesinis orientavimas gali būti suprantamas kaip kryptingas mokinių profesinių kompetencijų ugdymas, vykstantis per profesinio orientavimo specialisto teikiamas konsultacines paslaugas. Profesinis orientavimas taip pat gali būti suprantamas plačiau kaip įvairios veiklos nuo pat kūdikystės (vykdomos tėvų, kitų žmonių, institucijų ir paties asmens), orientuotos į tinkamiausios profesijos pasirinkimą. Vyresnėse bendrojo ugdymo

mokyklos klasėse profesinį orientavimą sudaro tikslingai į profesiją orientuotos veiklos: aukštųjų mokyklų rengiamos atvirų durų dienos, pažintiniai vizitai į įmones, papildomas mokymasis (su korepetitoriais), domėjimasis profesija informaciniuose portaluose ir pan. Profesinio orientavimo tikslas – padėti asmeniui sąmoningai pasirinkti profesiją atsižvelgiant į asmeninius gebėjimus, polinkius, stipriąsias ir silpnąsias savybes, situaciją darbo rinkoje ir reikalavimus. Profesinis orientavimas taip pat svarbus įtraukiant asmenis į visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, padedantį prisitaikyti prie nuolat kintančių rinkos sąlygų ir užtikrinantį lygias galimybes.

Profesinis orientavimas turi įtakos profesijos pasirinkimo motyvams. Motyvai gali būti atsitiktiniai, išpildantys kitų asmenų (pavyzdžiui, tėvų) lūkesčius, ekonominiai (pasirenkama profesija, kurioje darbuotojai gauna didelius atlyginimus), gerai apmąstyti ir suvokti (pasirenkama geriausiai asmens norus, gebėjimus ir lūkesčius atitinkanti profesija) ir pan. Pasak tyrimo dalyvių, didžiausią įtaką renkantis mokymosi kryptį turi asmeninis apsisprendimas ir noras – taip

teigia keturi iš penkių universitetų studentų, trys iš penkių kolegijų studentų ir profesinių mokymo įstaigų mokinių (3.4.1 paveikslas). Priimant asmeninį sprendimą dėl mokymosi krypties, mokiniams būtų naudinga pasitarti su karjeros specialistu, kuris padėtų objektyviai įsivertinti stipriąsias ir silpnąsias savybes, galimybes ir lūkesčius, kad vėliau būtų išvengta nusivylimo dėl netinkamai pasirinktos specialybės ir besimokančiųjų nubybrėjimo pirmaisiais mokymosi metais.

3.4.1 paveikslas. Besimokančiųjų, nurodžiusių, kad šie veiksniai turi didžiausios įtakos renkantis studijų (profesinio mokymo) kryptį, dalis, proc.

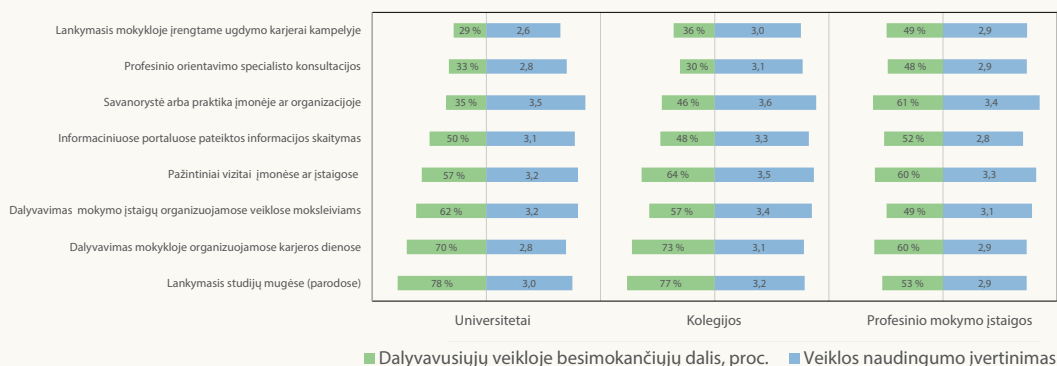
Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Tyrimo duomenimis, situacijos darbo rinkoje vertinimas taip pat turi nemažai įtakos profesijai pasirinkti. Renkantis specialybę visų tipų mokymo įstaigų besimokantiejiems būsimos specialybės paklausa darbo rinkoje yra svarbesnė nei darbo užmokesčio dydis ir profesijos prestižas. Šiek tiek daugiau nei trečdalis aukštųjų mokyklų studentų ir penktadalis profesinio mokymo įstaigų mokinių teigia, kad būsimos specialybės paklausa darbo rinkoje turi didžiausią įtaką renkantis specialybę. Nedidelė respondentų dalis nurodo, kad didžiausią įtaką sprendimui, kokią specialybę pasirinkti, turi kiti asmenys. Tėvų nuomonė ar šeimos tradicijos svarbesnės profesinio mokymo įstaigų mokiniams (17 proc.) negu aukštųjų mokyklų studentams, mokytojų ar kitų svarbių žmonių nuomonė – atvirkščiai – didesnę įtaką turi aukštųjų mokyklų studentams (8–9 proc.) nei profesinio mokymo įstaigų mokiniams. Verta atkreipti dėmesį, kad renkantis būsimą specialybę mokymosi įstaigos vieta (galimybė mokytis tame pačiame mieste, kuriame gyvena tėvai, ar kaip tik išvažiuoti toliau ir gyventi atskirai nuo tėvų) svarbi šiek tiek mažiau nei trečdaliui aukštųjų mokyklų studentų ir penktadaliui profesinio mokymo įstaigų mokinių.

Tyrimo dalyviai buvo prašomi nurodyti, kokiose su karjeros pasirinkimu susijusiose veiklose dalyvavo ir, jei dalyvavo, kaip vertina šių veiklų naudingumą. Jaunesnių (18–20 metų) ir vyresnių (daugiau kaip 20 metų) pirmus metus besimokančiųjų atsakymai analizuoti atskirai – siekta įvertinti pastarųjų metų situaciją ir pokyčius bendrojo ugdymo mokyklose organizuojant profesinio orientavimo veiklas vyresniųjų klasių mokiniams (3.4.2 ir 3.4.3. paveikslai). Tarp res-

pondentų jaunesni universitetų pirmakursiai sudarė 71,5 proc., kolegijų – 44,2 proc., o profesinių mokymo įstaigų pirmus metus besimokantys mokiniai – 49,5 procentai. Tiek jaunesni, tiek vyresni aukštųjų mokyklų studentai dažniausiai dalyvavo studijų mugėse ar parodose. Kita veikla, kurioje besimokantieji dalyvavo pakankamai dažnai – tai mokyklose organizuojamos karjeros dienos. Jaunesni kolegijų studentai ir profesinio mokymo įstaigų mokiniai karjeros dienose dalyvavo gerokai dažniau nei vyresnieji – galima daryti prielaidą, kad tokios dienos pastaraisiais metais organizuotos dažniau. Profesinių mokyklų mokiniai dažniausiai savanoriavo ar atliko praktiką įmonėse bei lankėsi įstaigose, įmonėse ar kitose organizacijose, kuriose buvo supažindinti su įvairiomis profesijomis. Šiose veiklose aktyviau dalyvavo kolegijose, o ne universitetuose studijuojantys studentai. Veiklos, kuriose dalyvavo mažiausiai besimokančiųjų – lankymasis mokyklose įrengtame ugdymo karjerai kampelyje ir profesinio orientavimo specialisto konsultacijos. Šios veiklos buvo svarbesnės profesinio mokymo įstaigų mokiniams nei aukštųjų mokyklų studentams. Palyginus jaunesnių ir vyresnių pirmus metus besimokančiųjų atsakymus galima pastebėti, kad pastaraisiais metais pradėta dažniau konsultotis su karjeros specialistais, mažiau aktualus tampa lankymasis mokykloje įrengtame ugdymo karjerai kampelyje – galima prielaidą, kad pereinama nuo pasyvaus įsitraukimo link aktyvaus dalyvavimo profesinio orientavimo veiklose. Stebimas ir aktyvesnis aukštųjų mokyklų ir profesinių mokymo įstaigų įsitraukimas į profesinį orientavimą – didesnė dalis jaunesnių nei vyresnių besimokančiųjų nurodė, kad dalyvavo jų organizuojamose veiklose.

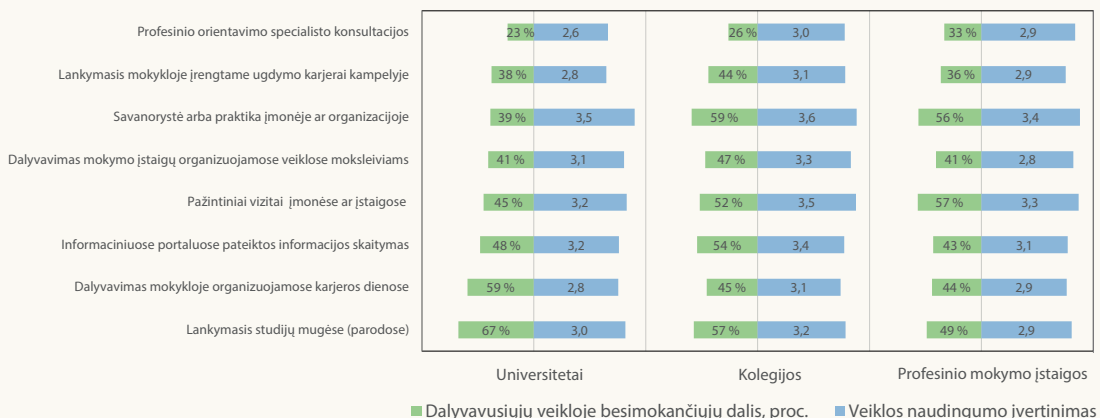
3.4.2 paveikslas. 18–20 metų besimokančiųjų, dalyvavusių profesinio orientavimo veiklose, dalis ir veiklų naudingumo įvertinimas*

* Pateiktas veiklose dalyvavusių respondentų naudingumo vertinimo vidurkis skalėje: 1 – „visiškai nenaudinga“, 2 – „labai nenaudinga“, 3 – „šiek tiek naudinga“, 4 – „labai naudinga“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

3.4.3 paveikslas. Vyresnių nei 20 metų besimokančiųjų, dalyvavusių profesinio orientavimo veiklose, dalis ir veiklų naudingumo įvertinimas*

* Pateiktas veiklose dalyvavusių respondentų naudingumo vertinimo vidurkis skalėje: 1 – „visiškai nenaudinga“, 2 – „labai nenaudinga“, 3 – „šiek tiek naudinga“, 4 – „labai naudinga“.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Naudingiausios, besimokančiųjų nuomone, yra tos profesinio orientavimo veiklos, per kurias galima realiomis sąlygomis susipažinti su įvairių specialybių atstovų darbu – tai savanorystė ar praktika įmonėse bei pažintiniai vizitai į įmones ar įstaigas. Mažiausiai naudingos – karjeros dienos mokyklose, lankymasis ugdymo karjerai kampelyje. Pastaraisiais metais dažniau konsultuo-

jamasi su karjeros specialistais, tačiau tyrimo dalyvių nuomone, konsultacijos galėtų būti naudingesnės.

Tyrimo dalyviai, atsakydami į atvirą klausimą, kas jiems būtų padėję geriau pasirengti būsimiems mokslams, minėję įvairias su profesiniu orientavimu susijusias veiklas, pavyzdžiui: „Įvairių profesijų išbandymas. Būtų buvę labai įdomu, jei mokykla būtų ve-

žiojusi po daug skirtingų įmonių. Būtų galima 9–10 klasėje padaryti adaptacines pamokas apie įvairias profesijas sulyginant jas su žmogaus asmenybės bruožais; „galbūt žinios apie būtent šią profesiją, būtent šią studijų programą“; „daugiau informacijos, pavyzdžių, pasirinkimas ką norima mokytis“; „informacija apie profesinę mokyklą internetiniame puslapyje, atvirų durų dienos“. Profesinio orientavimo veiklų naudingumą geriau vertino motyvuoti, patenkinti savo pasirinkimu, labiau pasirengę mokytis besimokantieji.

Maždaug pusė aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų akademinio personalo pritaria teiginiui, kad profesinio orientavimo sistema yra nepakankamai efektyvi, todėl įstoja daug nemotyvuotų studentų ar mokinių. Susirūpinimas dėl profesinio orientavimo atspindi ir akademinio personalo mintyse atsakant į atvirą klausimą, ką reiktų keisti, kad studentai ar mokiniai būtų labiau pasirengę mokytis ir sėkmingiau adaptuotųsi mokymo įstaigoje (3.4.4 paveikslas). Nors daugiausia pokyčiai buvo siejami su mokymosi procesu, mokinių požiūriu į mokymąsi, tačiau taip pat išryškėjo švietimo sistemos

vaidmens svarba. Dėstytojų ir mokytojų teigimu, profesinio orientavimo sistema yra nepakankamai efektyvi, todėl mokiniams yra sunku nuspręsti, ką studijuoti baigus mokyklą, pavyzdžiui: „studentų profesinis švietimas mokyklose turi stiprėti, nes studijas renkasi pagal pavadinimus, kurių kartais net nesupranta“, „orientuoti mokinį į profesiją ypač anksčiau viduriniame ugdyme“, „profesinę konsultavimą ir orientavimą labiau individualizuoti ugdant savirealizacijos troškimą pasirinkamos karjeros perspektyvoje, tam karjeros centrai turi glaudžiai bendradarbiauti su universitetais“. Svarbu stiprinti ryšį tarp bendrojo ugdymo mokyklos ir profesinių mokymo įstaigų, kuris suteiktų mokiniams galimybę gauti daugiau informacijos apie būsimus mokslus. Tai sudarytų sąlygas mokiniams geriau įsivertinti pasirinktos profesijos tinkamumą atsižvelgiant į asmenines savybes ir poreikius. Taip pat išauga mokyklos vaidmuo supažindinant mokinius su įvairiomis profesijomis, jų paklausa, svarba visuomenėje ir palaikant mokinius renkantis nepopuliarias ar neprestižines, bet visuomenei reikalingas profesijas.

3.4.4 paveikslas. Akademinio personalo mintys, ką reiktų keisti, kad studentai ir mokiniai būtų labiau pasirengę mokytis ir sėkmingai adaptuotųsi mokymosi įstaigoje (žodžių debesis)

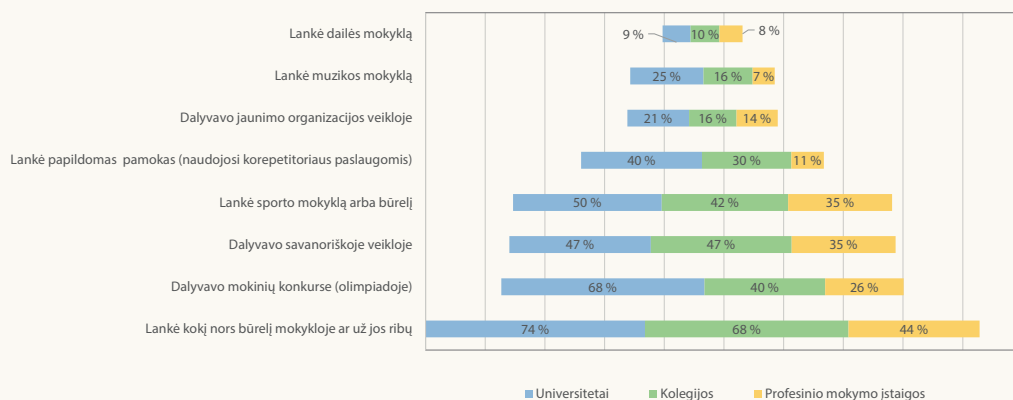

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Neformalusis ugdymas, dalyvavimas organizacijų veiklose ir renginiuose ugdo mokinių gebėjimus, kompetencijas, suteikia galimybių geriau pažinti save, išbandyti įvairias veiklas, įgyti pasitikėjimo savo jėgomis ir tokiu būdu prisideda rengiantis karjerai. Kokį nors būrelį mokydamiesi bendrojo ugdymo mokykloje lankė 74 proc. universitetų, 68 proc. kolegijų ir 44 proc. profesinio mokymo įstaigų mokinių (3.4.5 paveikslas). Didesnė dalis universitetų, bet ne kolegijų studentų dalyvavo mokinių konkursuose ar olimpiadose, lankė muzikos mokyklą, dalyvavo jaunimo organizacijų veiklose. Maždaug pusė aukštųjų mokyklų studentų ir trečdalis profesinio mokymo įstaigų mokinių dalyvavo savanoriškoje veikloje. Profesinių mokyklų mokiniai, palyginti su aukštųjų mokyklų studentais, buvo mažiausiai įsitraukę į įvairias neformaliojo ugdymo ir jaunimo organizacijų veiklas. Galima daryti prielai-

dą, kad įvairių gebėjimų mokiniams, taip pat mokiniams iš nepalankios SEK aplinkos reikėtų sudaryti daugiau galimybių dalyvauti neformaliajame ugdyme. Tiriant nebuvo analizuota, kokius konkrečius būrelius respondentai lankė, kokia buvo neformaliojo ugdymo pasiūla, tačiau kai kurie dėstytojai ir mokytojai, atsakydami į atvirus klausimus, nurodė, kad trūksta neformaliojo ugdymo įvairovės, pavyzdžiui: „labai trūksta užklausinės veiklos, susijusios su technine kūryba (elektronikos, automatikos, mechatronikos ir pan. srityse)“, „trūksta STEAM dalykų dėstytojų kokybės“. Analizuojant tyrimo duomenis nustatyta, kad kuo daugiau besimokantieji dalyvavo neformaliojo ugdymo veiklose bendrojo ugdymo mokyklose, tuo aukštesni buvo jų pirmojo pusmečio pasiekimai aukštojo arba profesinio mokymo įstaigoje, taip pat didesnė motyvacija mokytis, aktyvesnis įsitraukimas į mokyklos bendruomenę.

3.4.5 paveikslas. Besimokančiųjų, dalyvavusių nurodytose veiklose mokantis bendrojo ugdymo mokyklose, dalis, proc.

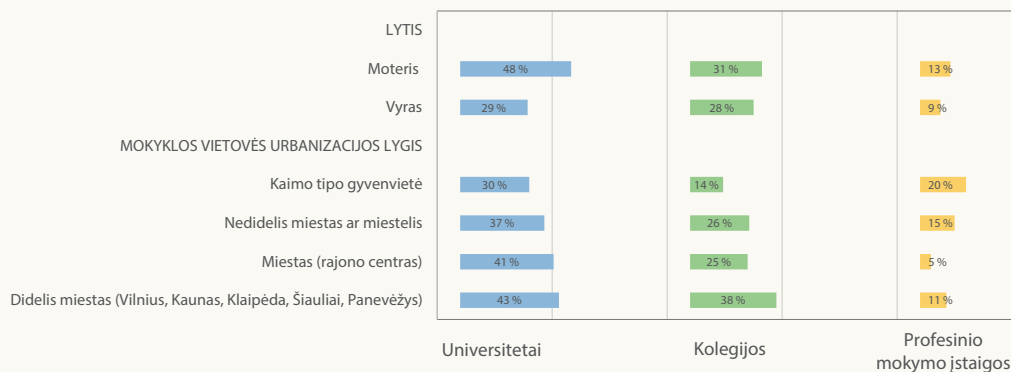

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

Atkreiptinas dėmesys į korepetitoriaus vaidmenį rengiantis studijoms ar profesinio mokymuisi, nes dažnai korepetitoriai samdomi siekiant geriau pasiruošti egzaminams. Korepetitorių paslaugomis naudojosi 41 proc. tyrime dalyvavusių universitetų, 30 proc. kolegijų studentų ir 11 proc. profesinio mokymo įstaigos mokinių (3.4.5. paveikslas). Korepetitoriaus paslaugomis dažniau naudojosi merginos nei vaikinai, baigę

mokyklą didžiuosiuose miestuose aukštųjų mokyklų studentai (3.4.6 paveikslas). Palyginę šio tyrimo duomenis su 2018 metais atliktu MOSTA tyrimo rezultatais matome, kad korepetitoriaavimo apimtys išliko tos pačios. 2018 metais buvo nustatyta, kad 40 proc. universitetų ir 29 proc. kolegijų bakalauroantų paskutiniiais mokymosi bendrojo ugdymo mokyklose metais naudojosi korepetitoriaus paslaugomis (MOSTA, 2018).

3.4.6 paveikslas. Besimokančiųjų, kurie naudojami korepetitoriaus paslaugomis bendrojo ugdymo mokykloje, dalis pagal mokymo įstaigos tipą, lytį ir bendrojo ugdymo mokyklos vietovės urbanizacijos lygį, proc.

Šaltinis: Atlikto tyrimo duomenų bazės.

IŠVADOS

1. Tyrime dalyvavę aukštųjų mokyklų dėstytojai studentų pasirengimą mokytis dešimtbalėje skalėje įvertino 6,6 balais. Profesinių mokymo įstaigų profesijos mokytojai mokinių pasirengimą mokytis įvertino 6 balais, mokytojai dalykininkai – 5,6 balais. Daugiau nei pusės dėstytojų ir mokytojų nuomone, studentų ir mokinių pasirengimas pastarųjų penkerių metų laikotarpiu pablogėjo (skętiškiausi – profesinių mokymo įstaigų mokytojai dalykininkai). Tyrime dalyvę studentai ir profesinių mokymo įstaigų mokiniai savo pasirengimą vertina geriau nei dėstytojai ar mokytojai: vidutinis universitetų studentų įsivertinimo balas dešimtbalėje skalėje – 7,6 balai, kolegijų studentų – 7,9 balai, profesinių mokymo įstaigų mokinių – 8,1 balas.

2. Nustatytas ryšys tarp aukštųjų mokyklų studentų pasirengimo mokytis įsivertinimo ir valstybinių baigiamųjų egzaminų balų yra labai silpnas – balai turi tik nedidelę įtaką besimokančiųjų nuomonei apie savo pasirengimą mokytis. Stipresnė koreliacija stebėta tarp pasirengimo mokytis įsivertinimo ir pirmojo pusmečio sesijos (semestro) pažymių: kuo besimokantysis jautėsi geriau pasirengęs mokytis, tuo jo pasiekimai mokymo įstaigoje buvo aukštesni.

3. Pusė universitetų dėstytojų teigia, kad priėmimo į aukštąsias mokyklas sistema neužtikrina, kad į universitetus įstotų tik studijoms pasirengę studentai, todėl aukštosios mokyklos turėtų kelti aukštesnių reikalavimų stojantiesiems (didinti konkursinį balą). Kolegijų dėstytojai ne tokie kategoriški – tik 32 proc. mano, kad reikia kelti aukštesnių reikalavimų stojantiesiems.

4. Maždaug pusė aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų akademinio per-

sonalo teigia, kad profesinio orientavimo sistema yra nepakankamai efektyvi, todėl įstoja daug nemotyvuotų studentų ar mokinių. Tyrime dalyvavusių besimokančiųjų nuomone, naudingiausios su profesiniu orientavimu susijusios veiklos – savanorystė, praktika ir pažintiniai vizitai į įmones ar įstaigas; mažiausiai naudingos – karjeros dienos mokyklose, lankymasis ugdymo karjerai kampelyje. Profesinio orientavimo veiklų naudingumą geriau vertina motyvuoti, savo pasirinkimu patenkinti, labiau pasirengę mokytis besimokantieji.

5. Nustatyta, kad kuo daugiau besimokantieji dalyvavo neformaliojo ugdymo veiklose bendrojo ugdymo mokykloje, tuo aukštesni buvo jų pirmo pusmečio pasiekimai aukštojo arba profesinio mokymo įstaigoje, didesnė motyvacija mokytis, aktyvesnis įsitraukimas į mokymo įstaigos bendruomenę ir veiklas. Besimokydami bendrojo lavinimo mokykloje, profesinių mokyklų mokiniai mažiau dalyvavo neformalaus ugdymo ir jaunimo organizacijų veiklose nei aukštųjų mokyklų studentai.

6. Visų tipų mokymo įstaigų pirmus metus besimokantiejiems trūksta motyvacijos mokytis: 58,6 proc. apklaustų universitetų studentų, 66,1 proc. kolegijų studentų ir 61,2 proc. profesinių mokyklų mokinių teigia, kad yra motyvuoti mokytis. Aukštųjų mokyklų studentų mokymosi motyvacija labiausiai susijusi su pasirengimu mokytis, tikėjimu mokymosi sėkme ir mokymosi tikslais, o profesinėse mokyklose – tik su pasirengimu mokytis ir tikėjimu mokymosi sėkme. Besimokančių vyrų motyvacija labiau susijusi su pažangumu, o moterų – su pasirengimu mokytis ir tikėjimu mokymosi sėkme. Akademinio personalo nuomone, motyvacijos mokytis stoka yra didžiulė problema. Kad motyvacija mokytis pakankama, mano tik 3 proc.

universitetų, 32 kolegijų dėstytojų ir 25 proc. profesinių mokymo įstaigų mokytojų.

7. Akademinis besimokančiųjų pasirengimas yra nepakankamas. Akademinio personalo teigimu, reikia skirti daug laiko aiškinant temas, kurias besimokantieji jau turėjo išmokti – taip teigia 40 proc. dėstytojų ir pusė profesinių mokyklų mokytojų. Besimokančiųjų vertinimu, turimų dalykinių žinių ir įgūdžių pakanka dviem trečdaliams tyrime dalyvavusių besimokančiųjų, tačiau aukštųjų mokyklų studentams labiau nei kitiems besimokantiejiems trūksta teorinei medžiagai suprasti reikalingų žinių. Atlikto tyrimo duomenimis, korepetitoravimo apimtys išlieka pakankamai didelės: korepetitorų paslaugomis besimokydami bendrojo ugdymo mokykloje naudojami kas ketvirtas universitetų, kas trečias kolegijų studentas ir kas dešimtas profesinių mokymo įstaigų mokinys.

8. Pirmus metus besimokantiejiems nelengva suprasti mokymo(si) reikalavimus – tik maždaug du trečdaliai visų tipų mokymo įstaigų besimokančiųjų gerai supranta mokymo įstaigų keliamus akademinius reikalavimus, o pagal reikalavimus parašyti rašto darbą geba tik vienas iš trijų besimokančiųjų. Pirmakursiams studentams nemažą iššūkį kelia aukštųjų mokyklų mokymo(si) pobūdis: kas ketvirtam universiteto ir kas penktam kolegijos studentui sunkiai sekasi sutelkti dėmesį ir aktyviai klausytis per užsiėmimus, pasirengti egzaminams, užsiėmimams, atsiskaitymams, konspektuoti per paskaitas, susirasti reikiamos mokomosios medžiagos ir literatūros bibliotekoje.

9. Pirmus metus besimokantiejiems sudėtinga savarankiškai mokytis: trečdaliui universitetų ir ketvirtadaliui kolegijų studentų sunku laiku perskaityti reikiamą reikalingos medžiagos kiekį, savarankiškai planuoti ir organizuoti mokymosi laiką, ketvirtadaliui stu-

dentų – laikytis disciplinos, tačiau su tokiais problemomis susiduria tik kas dešimtas profesinių mokymo įstaigų mokinys. Akademinio atidėliojimo problema aštriausiai iškyla universiteto studentams, ji taip pat labai aktuali ir kolegijose, tačiau profesinėse mokyklose su šia problema susiduriama mažiau: 90 proc. universitetų studentų yra patyrę neigiamų atidėliojimo pasekmių, o profesinėse mokymo įstaigose tokių mokinių buvo 76 procentai. Pastebėti prieštaringi besimokančiųjų lūkesčiai – nors dauguma besimokančiųjų buvo nusiteikę mokytis savarankiškai, tačiau tikėjosi gauti paruoštą mokomąją medžiagą ir nurodymus iš dėstytojų ir mokytojų. Pirmo kurso studentams trūksta laiko planavimo įgūdžių – taip teigia 42 proc. profesinių mokyklų mokytojų, 40 proc. kolegijų ir 36 proc. universitetų dėstytojų, o patys besimokantieji savo turimus laiko planavimo įgūdžius vertina kur kas geriau.

10. Profesinėse mokymo įstaigose, palyginti su aukštosiomis mokyklomis, aktualesnės akademinės disciplinos, tvarkos palaikymo ir lankomumo problemos. Profesinių mokymo įstaigų mokiniams dažniau kyla su lankomumu susijusių problemų. Teiginiui, kad pamokų ir užsiėmimų lankomumas yra didelė problema, pritarė du kartus daugiau (61 proc.) profesinio mokymo įstaigų mokytojų nei aukštųjų mokyklų dėstytojų (33 proc.). 58 proc. profesinių mokyklų mokytojų pritarė pašalinti mokinius iš mokymo įstaigos dėl nelankymo.

11. Tyrime dalyvavę pirmus metus besimokantieji nurodė, kad pagalbos mokantis (papildomos mokomosios medžiagos, konsultacijų, mentorių (meistro) pagalbos ir pan.) pakanka pusei aukštųjų mokyklų studentų ir 63 proc. profesinių mokyklų mokinių; 17 proc. kolegijų ir 13 proc. universitetų studentų teigia, kad pagalbos labai trūksta.

12. Tyrime dalyvavę visų tipų mokymo įstaigų besimokantieji patiria didelę psichologinę įtampą ir išgyvena stresą – tik trečdalis universitetų pirmo kurso studentų, pusė kolegijų ir du trečdaliai profesinių mokyklų mokinių teigia, kad jų psichologinė savijauta yra gera. Kas antras aukštųjų mokyklų studentas nuolat jaučiasi įsitempęs; tačiau profesinėse mokymo įstaigose įtampą jaučia tik kas ketvirtas mokinytis. Mokymo įstaigų teikiamų socialinių paslaugų (pavyzdžiui, psichologo konsultacijų) pasigenda penktadalis aukštųjų mokyklų studentų. Profesinio mokymo įstaigose tai gerokai mažesnė problema – tokių paslaugų pasigenda tik 6 proc. mokinių.

13. Tarp tyrimo respondentų dirba kas antras kolegijų studentas, profesinių mokinių įstaigų mokinytis ir kas trečias universitetų studentas. Penktadalis universitetų studentų, profesinių mokymo įstaigų mokinių ir beveik trečdalis kolegijų studentų teigia, kad darbas labai trukdo mokytis (vertina 8–10 balų iš 10 galimų). Maždaug vienas iš keturių aukštųjų mokyklų pirmo kurso studentų nurodo, kad jiems trūksta gebėjimų derinti mokymąsi ir darbą ar kitas veiklas. Tarp profesinių mokyklų mokinių taip vertinančių buvo maždaug vienas iš 10.

14. Aukštųjų mokyklų studentų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių pasirengimą mokytis galima prognozuoti pagal jų mokymosi motyvaciją, akademinį ir IT saviveiksmumą. Pasirengimui studijuoti universitetuose taip pat turi įtakos bendrasis saviveiksmumas, o mokymuisi profesinėse mokyklose – socialinis saviveiksmumas. Visų tipų ugdymo įstaigose besimokančiųjų bendrojo saviveiksmumo, akademinio saviveiksmumo, IT saviveiksmumo ir socialinio saviveiksmumo indeksai yra susiję su tikėjimu mokymosi sėkme ir mokymosi motyvacija; silpnesnės sąsajos pastebi-

mos su lankomumu, mokymosi pasiekimais ir mokymosi tikslais.

15. Įvairiose mokymo įstaigose moterų akademinis saviveiksmumas yra aukštesnis nei vyrų. Kolegijose ir universitetų studentų atveju akademinis saviveiksmumas turi didesnės įtakos pasirengimui mokytis nei profesinių mokyklų mokinių. Visų tipų mokymo įstaigose pirmus metus besimokančiųjų vyrų akademinis saviveiksmumas labiau susijęs su pažangumu nei moterų.

16. Profesinėse mokyklose stebima neigiama koreliacija tarp mokymosi tikslų ir bendrojo saviveiksmumo – labiau pasitikintys savo jėgomis veikti besimokantieji dažniau ateina mokytis į profesinio mokymo įstaigas dėl kvalifikacijos pažymėjimo. Universitetuose studijuojantys vyrai šiek tiek labiau pasitiki savo jėgomis veikti nei moterys, profesinėse mokyklose – atvirkščiai. Dirbančių besimokančiųjų bendrasis saviveiksmumas aukštesnis.

17. Tyrimas atskleidė, kad pasirengimui mokytis reikšmingos įtakos turi IT saviveiksmumas. Visų tipų mokymo įstaigų besimokantieji jaučiasi turintys pakankamai gebėjimų ir žinių naudotis pagrindinėmis IT, nuotolinio mokymo programomis ir naršyti internete mokymosi tikslais, tačiau vienam iš dešimties besimokančiųjų trūksta IT įgūdžių. Profesinių mokyklų mokiniai mažiau pasitiki savo žiniomis ir gebėjimais taikyti IT nei aukštųjų mokyklų studentai. Tik kas antras besimokantysis pasitiki savo žiniomis ir gebėjimais naudotis specifinėmis su studijuojamu dalyku susijusiomis programomis. Profesinio mokymo įstaigose besimokantys vyrai savo IT gebėjimus vertina šiek tiek prastiau nei moterys, o universitetuose ir kolegijose – atvirkščiai.

REKOMENDACIJOS

Rekomendacijos suformuluotos remiantis atlikto tyrimo įžvalgomis ir respondentų atsakymais į atvirus klausimus.

Rekomendacijos, susijusios su mokinių pasirengimo mokyti stiprinimu bendrojo ugdymo mokykloje:

- Pirmus metus besimokantiejiems kyla sunkumų adaptuotis prie pasikeitusio mokymosi pobūdžio, todėl reikėtų veiksmingiau ugdyti bendrąsias kompetencijas: dažniau taikyti aktyvius mokymo metodus (darbas grupėje, bendradarbiavimas ir pan.), skatinti mokinius argumentuotai reikšti savo nuomonę, per įvairias veiklas sudaryti galimybes ugdyti laiko planavimo, komunikacijos, informacijos paieškos ir atrankos gebėjimus, pasitelkti ilgalaikiu projektiniu darbu grįstą mokymąsi, per kurį būtų kreipiamas dėmesys ne tik į atlikto darbo turinį, bet ir į procesą: užduoties išskaidymą atskirais etapais, laiko planavimą, darbo efektyvumą, atidėliojimo problemą. Vyresnėse klasėse būtų naudinga padidinti savarakiško darbo apimtį, kad besimokantieji patys nusimatyti mokymosi tikslus ir uždavinius, gebėtų planuoti, organizuoti ir stebėti savo mokymosi procesą, o ne tikėtusi nuolatinių mokytojo nurodymų, ką ir kada daryti.
- Reikėtų dar labiau stiprinti IT mokymą bendrojo ugdymo mokyklose, praturtinti programą veiklomis, ugdančiomis IT įgūdžius. Svarbu atkreipti dėmesį, kad būtų sudarytos vienodos sąlygos ugdyti mokinių iš nepalankios SEK aplinkos IT gebėjimus, sudaryti jiems sąlygas naudotis mokykloje esančia IT įranga atliekant namų darbus, projektines užduotis ir pan. Taip pat ir toliau reikėtų stiprinti merginų pasitikėjimą savo jėgomis naudotis IT.

- Vertėtų paieškoti įvairesnių būdų, kaip bendrojo ugdymo mokykloje daugiau dėmesio skirti motyvacijos mokyti stiprinimui keičiant nuostatas į mokymąsi visą gyvenimą, taip pat palaikyti ir stiprinti besimokančiųjų pasitikėjimą savo jėgomis ir mokymosi sėkme, užtikrinti teisingą pasiekimų vertinimo sistemą.

Rekomendacijos, susijusios su pirmus metus studijuojančių aukštųjų mokyklų studentų ir pirmus metus besimokančių profesinio mokymo įstaigų mokinių pasirengimo mokyti spragų taisymu ir adaptacija mokymo įstaigose:

- Vertėtų daugiau dėmesio skirti įvadinį kursų turiniui ir apimčiai – per šiuos kursus būtų galima ne tik supažindinti su mokymo įstaiga, reikalavimais ir bendrosioms taisyklėmis, bet ir sustiprinti mokymąsi, laiko planavimo ir IT gebėjimus. Esant poreikiui ir atsižvelgus į specifinius specialybei keliamus reikalavimus, vidutinius priėmimo balus ir kitus mokymo įstaigai aktualius kriterijus, pirmus metus besimokantiejiems būtų galima organizuoti išlyginamuosius kursus, skirtus bazinėms žinioms įgyti (tai aktualu inžinerinėms, tikslųjų mokslų specialybėms, taip pat tais atvejais, kai į specialybę dėl tam tikrų pagrįstų priežasčių priimami besimokantieji, surinkę žemesnius konkursinius balus).
- Siekiant sumažinti pasirengimo mokyti netolygumus ir palengvinti besimokančiųjų adaptaciją mokymosi įstaigoje, reiktų toliau plėtoti ir stiprinti mentorių (kuratorių, tutorių) ar vyresniųjų kursų studentų pagalbą spręsti ne tik akademinis klausimus, bet ir administracinius bei asmeninius reikalus, nes atvykusiems iš kitų miestų ar iš nepalankios SEK aplinkos kilusiems besimokantiejiems kyla daug sunkumų susirasti gyvenamąją vietą, orientuotis mieste ir mokymo

įstaigoje, įsigyti specifinių mokymuisi reikalingų priemonių, susirasti mokomąsias patalpas (laboratorijas, bibliotekas ir pan.). Būtų galima organizuoti daugiau susipažinimui ir bendravimui skirtų renginių, stovyklų, veiklų, susibūrimų, jaunimo organizacijų pristatymų ir pan. Įvertinus itin prastą pirmus metus besimokančiųjų psichologinę savijautą, ypatingas dėmesys aukštosiose mokyklose turėtų būti skirtas psichologinės pagalbos prieinamumui didinti.

- Siekiant sumažinti pasirengimo mokytis netolygumą ir palaikyti besimokančiųjų motyvaciją mokytis, dėstytojų ir mokytojų darbas su pirmus metus besimokančiais turėtų apimti ne tik mokomosios medžiagos dėstymą, bet ir konsultacijas. Tikslinga peržiūrėti ir atitinkamai paskirstyti akademinio personalo darbo krūvį, numatyti daugiau laiko pastovioms konsultacijoms, skirtoms pirmus metus besimokantiems.
- Mokant specialybės dalykų, vertėtų skirti pakankamai dėmesio ir laiko specialybei reikalingiems specifiniam programų įgūdžiams ugdyti, o į pirmaisiais mokymosi metais aukštosiose ir profesinėse mokyklose vykstantį įvadinį kursą įtraukti IT raštingumo ugdymo modulį. Taip pat rekomenduojama ypatingą dėmesį kreipti į akademiškai silpnesnius ir iš nepalankios SEK aplinkos kilusius mokinius, turinčius mažiau galimybių mokytis savarankiškai.

Rekomendacijos, susijusios su pasirengimo mokytis gerinimu švietimo sistemos lygmeniu

- Reikalinga nuolatinė priėmimo į aukštąsias ir profesines mokyklas tvarkos peržiūra ir korekcija, atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius ir stojančiųjų pasirengimą mokytis, taip patišlaikyti pusiausvyrą tarp galimybės įgyti aukštąjį išsilavinimą ir išsilavinimo kokybės.

Jei susiduriama su problemomis užtikrinant pakankamai gerą stojančiųjų pasirengimą mokytis, vertėtų toliau plėsti papildomas priemones, skirtas pasirengimo mokytis skirtumams mažinti (pavyzdžiui, tarpiniai kursai, išlyginamieji metai, parengiamosios studijos ir pan.).

- Mokytojams skirtoje metodinėje medžiagoje ir mokytojų kvalifikacijos rengimo programose vertėtų dar daugiau dėmesio skirti mokymo metodams, skatinantiems savarankišką mokymąsi, kritinį mąstymą, komunikacijos, laiko planavimo gebėjimus.
- Reikėtų toliau tęsti ir plėsti veiklas, skirtas bendrojo ugdymo mokyklų mokinių įsitraukimui į neformalaus ugdymo veiklas skatinti, neformalaus ugdymo veiklų pasiekiamumui ir aprėptiui didinti, taip pat mažesnių gebėjimų, atokesnėse vietovėse gyvenančių ir iš nepalankios SEK aplinkos kilusių mokinių įsitraukimui į neformalųjį ugdymą užtikrinti.
- Svarbu ir toliau stiprinti ryšius tarp bendrojo lavinimo mokyklų, verslo partnerių ir aukštojo bei profesinio mokymo įstaigų, kad būtų sudaryta daugiau galimybių mokiniams atlikti praktiką arba savanoriauti įmonėse, dažniau organizuoti pažintinius vizitus į mokymo įstaigas ir įmones.
- Išlieka tendencija, kad nemaža dalis pirmus metus besimokančiųjų jau dirba, todėl reikėtų plėsti finansinės pagalbos priemonių pasiūlą, kad bent pirmaisiais mokymosi metais būtų sudaryta galimybė nedirbti arba dirbti kuo mažiau. Finansinės paramos priemonės ypatingai aktualios į mokymo įstaigą iš kitų miestų atvykusiems ir iš nepalankios SEK aplinkos kilusiems besimokantiems.
- Reikėtų vykdyti nuolatinę mokymo įstaigų aprūpinimo IT priemonėmis ir geros kokybės interneto ryšiu stebėseną, kad, kilus poreikiui, laiku būtų skirta papildoma pagalba. Mokykloms, kuriose mokosi daug vaikų

iš nepalankios SEK aplinkos, turėtų būti ir toliau teikiama papildoma parama IT priemonėmis, kad mokyklos galėtų užtikrinti šiems mokiniams galimybę įgyti tolimesniam mokymuisi būtinus IT gebėjimus.

Rekomendacijos, susijusios su profesinio orientavimo stiprinimu

- Siūloma toliau plėsti profesinio orientavimo veiklų spektrą, orientuotis į aktyvų besimokančiųjų dalyvavimą ir gyvą susipažinimą su įvairiomis profesijomis, jų mokymosi ypatumais ir darbo pagal tam tikrą specialybę specifika. Vertėtų vyresnėse klasėse organizuoti daugiau tikslinių ekskursijų į mokymo įstaigas (neapsiriboti tik „atvirų durų“ renginiais), kur būsiami studentai ar mokiniai galėtų geriau susipažinti su mokymo įstaigos atmosfera, infrastruktūra, siūlomomis galimybėmis, mokymo stiliumi (pavyzdžiui, paklausti paskaitų kartu su studentais), jaunimo organizacijų veikla ir renginiais (pavyzdžiui galėtų dalyvauti studentų konferencijose).
- Profesinio orientavimo svetainėse vertėtų pateikti ne tik bendrojo pobūdžio informacijos apie specialybes, studijas, bet ir aktualią, nuolat atnaujinamą informaciją apie situaciją darbo rinkoje: įvairių profesijų paklausą, vidutinius darbo užmokesčius, įsidarbinimo ir karjeros galimybes.

Rekomendacijos, susijusios su pasirengimo mokytiis gerinimu visuomenės lygmeniu

- Būtina keisti visuomenės požiūrį į mokymąsi, turimas žinias ir kompetencijas – nuostata, kad bet kokiomis priemonėmis svarbiausia įgyti kokį nors diplomą, turėtų keisti nuolatinio mokymosi būtinybės suvokimas. Taip pat svarbu mažinti priešpriešą tarp aukštojo ir profesinio išsilavinimo.

- Visuomenės švietimas ir informavimas masinės komunikacijos priemonėmis galėtų būti visapusiškesnis – šiuo metu viešojoje erdvėje trūksta pozityvios informacijos apie išsilavinimo vertę, įvairias profesijas, darbo rinkos poreikius, profesinį mokymą. Kai kurios profesijos pristatomos labai tendencingai (pavyzdžiui, mokytojai, gydytojai ir kt.).

SUMMARY

The study “Readiness to learn in higher and vocational schools: learners’ attitudes survey” was carried out by the National Agency for Education within the framework of the project “Development of information systems and registers for vocational training and lifelong learning” (No 09.4.1-ESFA-V-713-02-0001). The project is financed by the European Union Structural Funds.

The aim of the study is to determine the learning readiness of first-year students in higher education and vocational training institutions and the factors influencing learning readiness (learning motivation, general, academic, social and IT self-efficacy, academic preparedness, learning skills, etc.). The study involved online questionnaires completed by students from higher education and vocational training institutions, teachers from higher education and vocational training institutions. Survey was carried out between March and May 2022.

Key findings of the study:

Teachers from higher education and vocational education institutions rate the preparation of their students as average (5.6-6.6 on a ten-point scale). More than half of the teachers and lecturers believe that the preparation of students and trainees has deteriorated over the last five years. The students and vocational trainees surveyed rate their preparation higher than lecturers or teachers: the average score on a ten-point scale for university students is 7.6, for college students 7.9 and for vocational trainees 8.1.

First-year learners in all types of educational establishments lack motivation to learn, learning and time management skills, learning support, ability to combine educa-

tion and work, experience difficulty in understanding the requirements, have problems related to academic procrastination. According to academic staff and learners themselves, learners’ academic preparation is insufficient (lack of subject knowledge and skills). Scope of tutoring remains relatively high, with one in four university students, one in three college students and one in ten vocational students having used tutors during their general education studies.

Academic discipline and attendance problems are more acute in vocational training institutions than in higher education institutions. Students in all types of training institutions experience high levels of psychological strain and stress, and a fifth of higher education students miss the social services provided by training institutions.

The learning readiness of students in higher and vocational education can be predicted by their motivation to learn, academic and IT self-efficacy. Readiness to study at university is also influenced by general self-efficacy, and readiness to learn at vocational schools – by social self-efficacy. For all types of educational institutions, indexes of general self-efficacy, academic self-efficacy, IT self-efficacy and social self-efficacy correlate with belief in learning success and motivation to learn, weaker correlation observed with attendance, learning achievements and learning goals. Readiness to learn is significantly influenced by IT self-efficacy.

LITERATŪRA

- Advilonienė Ž. (2022). Auditorinio ir nuotolinio kontaktinio mokymo(si) virtualioje erdvėje integravimo prielaidos aukštojo mokslo koleginiiu ir universitetiniu lygmeniu: studentų požiūris ir patirtys. *Pedagogika*, 147(3), 58–80.
- Araújo A. M., Gomes C. M. A., Almeida L. S. & Núñez J. C. (2019). A latent profile analysis of first-year university students' academic expectations. *Anales De Psicología / Annals of Psychology*, 35(1), 58–67.
- Bakar R. (2014). The effect of learning motivation on studies productive competencies in Vocational High School. *West Sumara International Journal of Asian Social Science*. 4 (16) 722–732.
- Bandura A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social-Constructive Theory*; Prentice-Hall, Inc.: Hoboken, NJ, USA.
- Bandura A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Bandura A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, p. p. 71–81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998).
- Bienertova-Vasku J., Lenart P. & Scherlinger M. (2020). Eustress and distress: neither good nor bad, but rather the same? *BioEssays*, 42(7), 1900238.
- Borah M. (2021). Motivation in learning. *Journal of Critical Reviews*, 8(2), 550–552.
- Bray S. R., Gyurcsik N. C., Culos-Reed S. N., Dawson K. A. & Martin K. A. (2001). An exploratory investigation of the relationship between proxy efficacy, self-efficacy and exercise attendance. *Journal of health psychology*, 6(4), 425–434.
- Candy P. (1991). *Self-direction for lifelong learning: A comprehensive guide to theory and practice*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Campos M., Peixoto F., Bártolo-Ribeiro R. & Almeida L. S. (2022). Adapting as I Go: An Analysis of the Relationship between Academic Expectations, Self-Efficacy, and Adaptation to Higher Education. *Education Sciences*, 12(10), 658.
- Carmeli A., Peng A. C., Schaubroeck J. M. & Amir I. (2021). Social support as a source of vitality among college students: The moderating role of social self-efficacy. *Psychology in the Schools*, 58(2), 351–363.
- Chiu S. I. (2014). The relationship between life stress and smartphone addiction on Taiwanese university student: A mediation model of learning self-efficacy and social self-efficacy. *Computers in human behavior*, 34, 49–57.
- Conley D. T. (2012). A Complete Definition of College and Career Readiness. *Educational Policy Improvement Center (NJ1)*.

- Çutuk Z. A. & Aydoğan R. (2019). Emotional self-efficacy, resilience and psychological vulnerability: A structural equality modeling study. *Journal of Educational Sciences and Psychology*, 9(1).
- DaDeppo L. M. W. (2009). Integration factors related to the academic success and intent to persist of college students with learning disabilities. *Learning Disabilities Research & Practice*, 24(3), 122–131.
- Darche S. & Stam B. (2012). College and career readiness: What do we mean? A proposed framework. Drafted Manuscript (June). Berkeley, CA: *ConnectEd*.
- DeBerard M. S., Spielmans G. I. & Julka D. C. (2004). Predictors of Academic Achievement and Retention among College Freshmen: a Longitudinal Study. *College Student Journal*, 38(1), 66–80.
- Deci E. L. & Ryan R. M. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. New York, NY: *Academic Press*.
- De Clercq M., Galand B. & Frenay M. (2016). Transition from high school to university: a person-centered approach to academic achievement. *European Journal of Psychology of Education*, 1–21. DOI: 10.1007/s10212-016-0298-5
- Duckworth A. (2016). *Grit: The power of passion and perseverance* (Vol. 234). New York: *Scribner*.
- Dudinskienė L. (2013). Savikrypčio ir savivaldaus mokymosi charakteristikos socialinių mokslų magistrantūroje.
- Dukynaitė R. & Dudaitė J. (2017). Mokinių priklausymo mokyklai jausmas: namų įtaka. *Pedagogika*, 143–157.
- Eyler J., Giles Jr D. E. & Braxton J. (1997). The impact of service-learning on college students. *Michigan journal of community service learning*, 4, 5–15.
- Elias S. M. & MacDonald S. (2007). Using past performance, proxy efficacy, and academic self-efficacy to predict college performance. *Journal of Applied Social Psychology*, 37(11), 2518–2531.
- Erozkan A. (2013). The effect of communication skills and interpersonal problem solving skills on social self-efficacy. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(2), 739–745.
- Farrington C. A., Roderick M., Allensworth E., Nagaoka J., Keyes T. S., Johnson D. W. & Beechum N. O. (2012). Teaching Adolescents to Become Learners: The Role of Non-cognitive Factors in Shaping School Performance--A Critical Literature Review. Consortium on Chicago School Research, Chicago.
- Ferrari J. R. & Tibbett T. P. (2020). Procrastination. In *Encyclopedia of personality and individual differences* (p. p. 4046–4053). Cham: *Springer International Publishing*.

Galkauskienė I., Helsvig J., Netikšienė A., Patackaitė J. & Žemaitienė V. (2021). Nuotolinio mokymo(si) iššūkiai ir galimybės mokant(is) užsienio kalbų ir tobulinant skaitmeninę kompetenciją. Šiuolaikinės visuomenės ugdymo veiksniai, 6, 61–80.

Grumadaitė R. (2021). Mokytojų ir mokinių pasirengimo nuotoliniam mokymui(si) sistema. Daktaro disertacija, *Kauno technologijos universitetas*.

Hung M. L., Chou C., Chen C. H. & Own Z. Y. (2010). Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions. *Computers & Education*, 55(3), 1080–1090.

Yokoyama S. (2019). Academic self-efficacy and academic performance in online learning: A mini review. *Frontiers in psychology*, 9, 2794.

Johnson D. (2017). The Role of Teachers in Motivating Students to Learn. *BU Journal of Graduate studies in education*, 9(1), 46–49.

Knowles M. S. (1975). Self-directed learning. *Association Press*.

Kurlinkienė I. (2017). Studentų socialinio nerimo sąsajos su akademiais pasiekimais, savęs vertinimu, saviveiksmingumu ir streso įveikos strategijomis (Doctoral dissertation, *Klaipėdos universitetas*).

Koncevičienė J. (2016). Atidėliojimas, saviveiksmingumas ir laiko valdymas akademinėje veikloje. *Psichologija*, 54, 87–97.

LAMA BPO (2022). 2022 m. bendrojo priėmimo į Lietuvos aukštąsias mokyklas apžvalga. Prieiga internete: <https://lamabpo.lt/wp-content/uploads/2023/04/2022-m.-bendrojo-priemimo-rezultatu-apzvalga.pdf>.

Lietuvos studentų sąjunga (2021). Studentų studijų ir darbo derinimo analizė (2021 m). Prieiga internete: <http://www.lss.lt/wp-content/uploads/2021/05/Darbo-ir-studiju-tyrimo-analize.pdf>.

Lieponienė J., Ragalytė B. & Sinickas H. (2016). Studentų pasirengimo ir motyvacijos informatikos inžinerijos krypties studijoms tyrimas. Taikomieji tyrimai studijose ir praktikoje, 12(1), 47–45. Prieiga internete: <https://ojs.panko.lt/index.php/ARSP/article/view/19>.

Lietuvos studentų sąjunga (2021). Studentų studijų ir darbo derinimo analizė.

Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas, Nr. VIII-450, Nauja redakcija, 2017 m. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=r2mu7g53e&documentId=a0ff1f008ed211e7a5e2b345b086d377&category=TAP>.

Linkaitytė G. M. & Lukšytė D. (2003). Pasirengimas mokytis visą gyvenimą: savivada pagrįsto mokymosi modelis. *Pedagogika*, 124–131.

Martišauskienė E. Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda, 2015. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, Vilnius.

Bigelienė D. ir kt. (2012). Mokėjimo mokytis kompetencijos vertinimas. *Ugdymo plėtotės centras*, Vilnius. Prieiga internete: <https://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/wp-content/uploads/2012/03/MMK%20vertinimas.pdf>.

MOSTA (2014). Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotų šalių požiūris.

MOSTA (2017). Pasirengimas pirmosios pakopos aukštojo mokslo studijoms: mokslo sistemos suinteresuotųjų šalių apklausos rezultatai.

MOSTA (2018). Aukštojo mokslo prieinamumas: ar skirtingo SES vaikams sudarome lygias galimybes įgyti išsilavinimą.

Moore E., Birdi G. K. & Higson H. E. (2019). Determinants of university students' attendance. *Educational Research*, 61(4), 371–387.

Muris P. (2001). A brief questionnaire for measuring self-efficacy in youths. *Journal of Psychopathology and behavioral Assessment*, 23, 145–149.

Nadi M. A. & Sadjadian I. (2011). Validation of a Self-directed Learning Readiness Scale for Medical and Dentistry Students. *Iranian journal of medical education*, 11(2).

Nicholson N. (1990). The transition cycle: Causes, outcomes, processes and forms. On the move: The psychology of change and transition, 83–108.

Nightingale S. M., Roberts S., Tariq V., Appleby Y., Barnes L., Harris R. A. & Qualter P. (2013). Trajectories of university adjustment in the United Kingdom: Emotion management and emotional self-efficacy protect against initial poor adjustment. *Learning and Individual Differences*, 27, 174–181.

Lietuvos miestų ir kaimų mokinių pasiekimai: skirtumai, jų priežastys, galimi įveikos būdai. NŠA, 2020. Prieiga internete: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/12/Miesto-ir-kaimo-mokiniu-pasiekimai.pdf>.

Norvilienė A. (2015). Studijų proceso kokybės vertinimas aukštojoje mokykloje: studentų nuomonė. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje*, Nr. 6(1), p. 55–62.

OECD (2023). *Equity and Inclusion in Education: Finding Strength through Diversity*, OECD Publishing, Paris. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1787/e9072e21-en>.

OECD (2021). *OECD Skills Outlook 2021: Learning for Life*. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1787/0ae365b4-en>.

Pakalniškienė V. (2012). Tyrimo ir įvertinimo priemonių patikimumo ir validumo nustatymas. Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius.

Petkevičiūtė N. (2009). Motyvavimo teorijos. Visuotinė Lietuvių enciklopedija.

Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų priedas Nr. 1. Kompetencijų raidos aprašas, 2022. Prieiga internete: https://www.emokykla.lt/upload/EMO-KYKLA/BP/2022-10-10/01_Kompetenciju%2Braidos%2Baprasas_1.pdf (žr. 2023-01-30).

Rauckienė-Michaelsson A., Kaušylienė A., Monkevičius J. (2015). Universitetinių studijų kokybės vertinimas: studentų pasitenkinimo studijomis dimensija. *Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda*, Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, Vilnius.

Rauliūškevičienė J., Sevalneva D. (2023). Mokymosi ir mokslų (ne)baigimo tendencijos, nubyrimo veiksniai ir priežastys aukštojo mokslo ir profesinio mokymo įstaigose. Nacionalinė švietimo agentūra. Projektas Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-02-0001 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“ (rankraštis).

Richardson M., Abraham C. & Bond R. (2012). Psychological correlates of university students' academic performance: A systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 138(2), 353–387. DOI: 10.1037/a0026838

Sadauskaitė R., Liniauskaitė A., Kairys A., Ubavičiūtė R. & Tėvelytė G. (2017). Studentų laiko perspektyva ir akademinis atidėliojimas: klasterių analizė. *Ugdymo psichologija*, (28), 5–21.

Sahlberg P. (2005). Kaip suprantamas mokymasis. Konferencijos „Mokyklų tobulinimo pristatymas Lietuvos aukštosiose mokyklose“ medžiaga. Prieiga internete: <http://www.mtp.smm.lt>.

Savickienė I. & Pukelis K. (2004). Institucinis studijų kokybės vertinimas: dimensijos, kriterijai ir rodikliai. *Aukštojo mokslo kokybė*, (1), 26–37.

Simons J., Dewitte S. & Lens W. (2004). The role of different types of instrumentality in motivation, study strategies, and performance: Know why you learn, so you'll know what you learn! *British Journal of Educational Psychology*, 74(3), 343–360. DOI: 10.1348/0007099041552314.

Spolsky B. (2000). Anniversary article: Language motivation revisited. *Applied Linguistics*, 21(2), 157–169.

Vaiko brandumas mokyklai – kas tai? Švietimo problemos analizė. *ŠMSM* (2015). Nr. 14 (138).

Torenbeek M., Jansen E. & Hofman A. (2010). The effect of the fit between secondary and university education on first-year student achievement. *Studies in Higher Education*, 35(6), 659–675.

Tsai M. J. & Tsai C. C. (2003). Information searching strategies in web-based science learning: the role of Internet self-efficacy. *Innovations in education and teaching international*, 40(1), 43–50.

Vaivada S. (2012). Savivaldžiai besimokančiojo charakteristikos mokymosi visą gyvenimą kontekste. *Profesinės studijos: teorija ir praktika* (10), 116–121.

Vermunt J. D. (1996). Metacognitive, cognitive and affective aspects of learning styles and strategies: A phenomenographic analysis. *Higher education*, 31(1), 25–50.

Webb O. J. & Cotton D. R. E. (2018). Early withdrawal from higher education: a focus on academic experiences. *Teaching in Higher Education*, 23(7), 835–852.

Žadeikaitė L. & Adomaitytė G. (2009). Profesinio orientavimo paslaugos profesinio mokymo įstaigoje: mokinių požiūris. *Socialinis Ugdymas*, 9(20), 35–47.

1 Priedas

Pirmo kurso universitetų, kolegijų studentams ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams skirtas klausimynas apie pasirengimą mokytis³

Mieli studentai, mokiniai,

tikimės, kad Jūsų studijos universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje – įdomios, naudingos ir sėkmingos. Galbūt susidūrėte su sunkumais, kuriems nebuvote pasiruošę? Aktualią studentų pasirengimo mokytis problemą tiriantys Nacionalinės švietimo agentūros specialistai vykdo nacionalinį tyrimą „Profesinių mokyklų mokinių ir aukštojo mokslo studentų pasirengimas mokytis“. Prašome prisidėti prie tyrimo vykdymo ir atsakyti į anketos klausimus apie Jūsų pasirengimą studijuoti: mokymosi įgūdžius, motyvaciją, lūkesčius, mokymosi sunkumus ir kt. Užtruksite apie 15 minučių. Bus skelbiami tik apibendrinti tyrimo rezultatai. Jūsų anonimiškumą garantuojame.

Dėkojame už atsakymus!

(U, K)⁴ Kelintame bakalauro studijų kurse studijuojate?

- ☐ 1-ame kurse;
- ☐ 2-ame kurse;
- ☐ 3-ame kurse;
- ☐ 4-ame kurse;
- ☐ Kita.

(U, K, PM) Kiek Jums metų?

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Iki 18 m.;
- ☐ 18–20;
- ☐ 21–24;
- ☐ 25–29;
- ☐ 30 m. ir daugiau.

(U, K, PM) Jūsų lytis:

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Moteris;
- ☐ Vyras;
- ☐ Kita.

³ Universitetų studentams, kolegijų studentams ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams buvo parengti atskiri klausimynai. Didžioji dauguma klausimų identiški, todėl priede pateikiamas vienas klausimynas, kiekvienam klausimui detalizuojant, kuriai respondentų grupei (-ėms) jis buvo skirtas.

⁴ Kiekvieno klausimo pradžioje skliausteliuose nurodoma, kuri respondentų grupė (-ės) į klausimą atsakinėjo: U – universitetų studentai, K – kolegijų studentai, PM – profesinio mokymo įstaigų mokiniai.

(PM) Kelintus metus mokotės profesinio mokymo įstaigoje?

- ☐ 1;
- ☐ 2;
- ☐ 3;
- ☐ Kita.

(U) Kuriame universitete studijuojate?

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Kauno technologijos universitete;
- ☐ Klaipėdos universitete;
- ☐ Mykolo Romerio universitete;
- ☐ Vilniaus Gedimino technikos universitete (VILNIUS TECH);
- ☐ Vilniaus universitete;
- ☐ Vytauto Didžiojo universitete;
- ☐ Lietuvos sveikatos mokslų universitete;
- ☐ ISM;
- ☐ Kita.

(K) Kurioje kolegijoje studijuojate?

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Alytaus kolegijoje;
- ☐ Kauno kolegijoje;
- ☐ Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijoje;
- ☐ Kauno technikos kolegijoje;
- ☐ Klaipėdos valstybinėje kolegijoje;
- ☐ Marijampolės kolegijoje;
- ☐ Panevėžio kolegijoje;
- ☐ Šiaulių valstybinėje kolegijoje;
- ☐ Utenos kolegijoje;
- ☐ Vilniaus kolegijoje;
- ☐ Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijoje;
- ☐ Kita.

(PM) Kurioje profesinio mokymo įstaigoje mokotės?

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Alantos technologijos ir verslo mokykloje;
- ☐ Alytaus profesinio rengimo centre;
- ☐ Biržų technologijų ir verslo mokymo centre;
- ☐ Daugų technologijos ir verslo mokykloje;
- ☐ Elektrėnų profesinio mokymo centre;
- ☐ Jonavos politechnikos mokykloje;
- ☐ Joniškio žemės ūkio mokykloje;

- Jūrinio sektoriaus darbuotojų rengimo centre;
- Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centre;
- Kauno buitinių paslaugų ir verslo mokykloje;
- Kauno informacinių technologijų mokykloje;
- Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centre;
- Kauno technikos profesinio mokymo centre;
- Kauno statybos ir paslaugų mokymo centre;
- Kauno taikomosios dailės mokykloje;
- Kelmės profesinio rengimo centre;
- Kėdainių profesinio rengimo centre;
- Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centre;
- Klaipėdos paslaugų ir verslo mokykloje;
- Klaipėdos technologijų mokymo centre;
- Klaipėdos turizmo mokykloje;
- Kretingos technologijos ir verslo mokykloje;
- Kupiškio technologijos ir verslo mokykloje;
- Kuršėnų politechnikos mokykloje;
- Marijampolės profesinio rengimo centre;
- Mažeikių politechnikos mokykloje;
- Panevėžio darbo rinkos mokymo centre;
- Panevėžio Margaritos Rimkevičaitės profesinio rengimo centre;
- Panevėžio profesinio rengimo centre;
- Plungės technologijų ir verslo mokykloje;
- Profesinio mokymo centre „Žirmūnai“;
- Radviliškio technologijų ir verslo mokymo centre;
- Raseinių technologijos ir verslo mokykloje;
- Rokiškio technologijos, verslo ir žemės ūkio mokykloje;
- Skuodo amatų ir paslaugų mokykloje;
- Smalininkų technologijų ir verslo mokykloje;
- Šiaulių darbo rinkos mokymo centre;
- Šiaulių profesinio rengimo centre;
- Šilutės profesinio mokymo centre;
- Švenčionių profesinio rengimo centre;
- Tauragės profesinio rengimo centre;
- Telšių regioniniame profesinio mokymo centre;
- Ukmergės technologijų ir verslo mokykloje;
- Utenos regioniniame profesinio mokymo centre;
- Varėnos technologijos ir verslo mokykloje;
- Vilkijos žemės ūkio mokykloje;
- Vilniaus automechanikos ir verslo mokykloje;
- Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centre;
- Vilniaus komunalinių paslaugų mokykloje;

- ☐ Vilniaus paslaugų verslo profesinio mokymo centre;
- ☐ Vilniaus statybininkų rengimo centre;
- ☐ Vilniaus technologijų mokymo ir reabilitacijos centre;
- ☐ Vilniaus technologijų mokymo centre;
- ☐ Vilniaus agroekologijos mokymo centre;
- ☐ Visagino technologijos ir verslo profesinio mokymo centre;
- ☐ Zarasų profesinėje mokykloje;
- ☐ Kita.

(U, K, PM) Ar mokydamasis (-si) mokykloje (bendrojo ugdymo mokykloje) ne mažiau nei 1 mokslo metus užsiėmėte šia veikla?

Kiekvienoje eilutėje pasirinkite atsakymą „Taip“ arba „Ne“.

	Taip	Ne
Lankėte papildomas pamokas (naudojotės korepetitoriaus paslaugomis)	☐	☐
Dalyvavote moksleivių konkurse (olimpiadoje)	☐	☐
Lankėte muzikos mokyklą	☐	☐
Lankėte dailės mokyklą	☐	☐
Lankėte sporto mokyklą arba sporto būrelį	☐	☐
Lankėte kokį nors būrelį mokykloje ar už jos ribų	☐	☐
Dalyvavote jaunimo organizacijos veikloje (pavyzdžiui, skautų, šaulių)	☐	☐
Dalyvavote savanoriškoje veikloje	☐	☐

(U, K) Kokie buvo Jūsų mokymosi pasiekimai mokykloje (bendrojo ugdymo mokykloje)?

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	0–20	21–40	41–60	61–80	81–100	Egzamino nelaikiau, neatsimenu
Lietuvių kalbos valstybinio egzamino balai	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matematikos valstybinio egzamino balai	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Užsienio kalbos valstybinio egzamino balai	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K) Jūsų paskutinės sesijos egzaminų pažymių vidurkis buvo tarp:

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ 0–2;
- ☐ 3–4;
- ☐ 5–6;
- ☐ 7–8;
- ☐ 9–10.

(PM) Jūsų paskutinio semestro pažymių vidurkis buvo:

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ 0–2;
- ☐ 3–4;
- ☐ 5–6;
- ☐ 7–8;
- ☐ 9–10.

(U, K, PM) Kokiu būdu Jūsų universitetas, kolegija, profesinio mokymo įstaiga vykdo studijas šiais mokslo metais?

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Kontaktiniu būdu;
- ☐ Mišriuoju būdu;
- ☐ Nuotoliniu būdu.

(U, K, PM) Įvertinkite, kiek sutinkate arba nesutinkate su šiais teiginiais apie Jūsų mokymosi pasiekimus.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Visiškai nesutin- ku	Nesutin- ku	Nei su- tinku, nei ne- sutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Mano pažymiai atitinka mano žinias	☐	☐	☐	☐	☐
Įdėjęs (-usi) pastangų, galiu gauti geresnių įvertinimų	☐	☐	☐	☐	☐
Nesitikiu, kad pavyks gauti geresnių įvertinimų ateityje	☐	☐	☐	☐	☐
Esu patenkintas (-a) paskutiniojo pusmečio mokymosi rezultatais	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Renkantis studijų kryptį, profesinio mokymo kryptį ir vietą, Jūsų sprendimui didžiausios įtakos turėjo:

Pažymėkite vieną arba kelis labiausiai tinkančius atsakymo variantus.

- ☐ Tėvų nuomonė arba šeimos tradicijos;
- ☐ Mokytojų ar kitų man svarbių žmonių nuomonė;
- ☐ Žinomų žmonių, įvairių ekspertų nuomonė;
- ☐ Profesinio orientavimo specialistų patarimai;
- ☐ Būsimos profesijos darbuotojų paklausa darbo rinkoje;
- ☐ Būsimos profesijos specialistams mokamo darbo užmokesčio dydis;
- ☐ Būsimos profesijos prestižas;
- ☐ Mano asmeninis sprendimas (pavyzdžiui, svajoju apie tai nuo vaikystės);
- ☐ Mokymosi įstaigos vieta (pavyzdžiui, tame pačiame mieste, toliau nuo tėvų ir pan.);

- ☐ (U, K)⁵ nedidelis konkursas, didesnė tikimybė įstoti;
- ☐ Kita.

(U, K, PM) Nurodykite, kokiose su karjeros pasirinkimu susijusiose veiklose dalyvavote ir įvertinkite jų naudingumą.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Veikloje nedalyvavau	Visiškai nenaudinga	Nelabai naudinga	Šiek tiek naudinga	Labai naudinga
Profesinio orientavimo specialisto konsultacijos	☐	☐	☐	☐	☐
Dalyvavimas mokykloje organizuojamose karjeros dienose	☐	☐	☐	☐	☐
Lankymasis studijų mugėse, parodose	☐	☐	☐	☐	☐
Pažintiniai vizitai įmonėse ar įstaigose	☐	☐	☐	☐	☐
Dalyvavimas universitetų, kolegijų organizuojamose veiklose mokslieviams	☐	☐	☐	☐	☐
Lankymasis mokykloje įrengtame ugdymo karjerai kampelyje	☐	☐	☐	☐	☐
Informaciniuose portaluose (MUKIS, AIKOS ir kt.) pateiktos informacijos skaitymas	☐	☐	☐	☐	☐
Savanorystė arba praktika įmonėje ar organizacijoje	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Nurodykite, kiek šie teiginiai Jums tinka arba netinka.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai ne	Greičiausiai ne	Greičiausiai taip	Tikrai taip
Galiu rasti bet kokios, net ir sudėtingiausios, problemos sprendimą	☐	☐	☐	☐
Aš randu būdą pasiekti tai, ko noriu, net jei man kas nors trukdo	☐	☐	☐	☐
Man nesunku siekti užsibrėžtų tikslų	☐	☐	☐	☐
Manau, kad netikėtiems sunkumams iškilus, žinosiu, kaip juos įveikti	☐	☐	☐	☐
Esu išradingas (-a), todėl visada žinau, kaip elgtis nenumatytomis aplinkybėmis	☐	☐	☐	☐

⁵ Į klausimą atsakinėjo tik universitetų ir kolegijų studentai.

Įdėjęs (-usi) pakankamai pastangų, galiu išspręsti beveik visas problemas	☐	☐	☐	☐
Nebijau susidurti su sunkumais, nes pasitikiu savo gebėjimu juos įveikti	☐	☐	☐	☐
Iškilus problemai, dažniausiai randu kelis būdus, kaip ją išspręsti	☐	☐	☐	☐
Patekęs (-usi) į bėdą, galiu rasti išeitį	☐	☐	☐	☐
Paprastai galiu kontroliuoti situaciją.	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kaip Jums sekasi:

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Labai blogai	Blogai	Vidutiniškai	Gera	Labai gerai	Nežinau
Atidėti įdomias veiklas į šalį ir susikaupti mokytis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Paprašyti dėstytojo pagalbos, jei kažko nesuprantate	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gavus sudėtingą užduotį, kuo greičiau ją išsiaiškinti ir atlikti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prieš egzaminą, kontrolinį ar testą mintinai išmokyti užduotą medžiagą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Išlaikyti dėmesį per visą paskaitą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Pasirengti egzaminui, testui ar seminarui	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Susikaupti per egzaminą ar testą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Savarankiškai mokytis ir atlikti užduotis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Atlikti su mokymusi susijusią užduotį iškart, neatidėliojant	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kaip Jums sekasi:

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Labai blogai	Blogai	Vidutiniškai	Gera	Labai gerai	Nežinau
Išsakyti savo nuomonę, kai kiti studentai, mokiniai jums prieštarauja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kalbėtis su dėstytoju, mokytoju ar universiteto, profesinės mokyklos įstaigos administracijos darbuotoju	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Dirbti grupėje su kitais studentais, mokiniais	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) ⁶ Išlaikyti draugiškus santykius su kitais studentais	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nekonfliktuoti su kitais studentais, mokiniais arba mokytojais, dėstytojais	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valdyti įtampą ir stresą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Save motyvuoti mokytis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pasakyti artimam žmogui, kad turite rūpesčių ar liūdite	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Atleisti sau už klaidas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Džiaugtis pakankamai geru, nors netobulu rezultatu						

(U, K, PM) Atsakydami į šį klausimą, galvokite apie šiais mokslo metais Jums dėstančius dėstytojus ir jų darbo metodus. Nurodykite, kokia dėstytojų dalis...

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tokių dėstytojų nėra	Keli dėstytojai	Pusė dėstytojų	Beveik visi dėstytojai	Visi dėstytojai
Geba motyvuoti studentus, mokinius mokytis	☐	☐	☐	☐	☐
Geba rasti bendrą kalbą su visais studentais, mokiniais	☐	☐	☐	☐	☐
Gerai išmano savo dėstomą dalyką	☐	☐	☐	☐	☐
Naudoja įvairius mokymo metodus	☐	☐	☐	☐	☐
Yra gerai pasirengę mokyti nuotoliniu būdu	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Dėsto aiškiai ir suprantamai	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Informaciją pateikia aiškiai ir suprantamai	☐	☐	☐	☐	☐
Yra pasirengę padėti, jei studentas (-ė), mokinys (-ė) kažko nesupranta	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Pateikia arba padeda susirasti reikalingos mokomosios medžiagos	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Pateikia arba padeda susirasti reikalingų priemonių ar mokomosios medžiagos	☐	☐	☐	☐	☐

⁶ Į klausimą atsakinėjo tik universitetų ir kolegijų studentai.

Kelia aiškius reikalavimus ir turi aiškius vertinimo kriterijus	☐	☐	☐	☐	☐
Teisingai įvertina studentų, mokinių darbus pažymiais	☐	☐	☐	☐	☐
Yra atviri įvairioms nuomonėms ir skatina diskutuoti	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kiek sutinkate arba nesutinkate su šiais teiginiais apie Jus.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Pasitikiu savo žiniomis ir gebėjimais, kai naudoju pagrindines kompiuterines programas, reikalingas studijoms (pavyzdžiui, <i>MS Word</i>)	☐	☐	☐	☐	☐
Pasitikiu savo žiniomis ir gebėjimais, kai naudoju specifines su studijuojamu dalyku susijusias programas (pavyzdžiui, programavimo, projektavimo ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐
Pasitikiu savo žiniomis ir gebėjimais, kai naudoju nuotoliniam mokymui skirtas programas ir aplinkas (pavyzdžiui, <i>MS Teams</i> , <i>Zoom</i> , <i>Moodle</i> ir kt.)	☐	☐	☐	☐	☐
Pasitikiu savo gebėjimu naudotis internetu studijų tikslams (rasti informacijos, atpažinti patikimus informacijos šaltinius ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kiek sutinkate arba nesutinkate su šiais teiginiais apie Jus.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Visiškai nesutin- ku	Nesutin- ku	Nei su- tinku, nei ne- sutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Laikausi savo sudaryto studijų, mo- kymosi plano ir išsikeliau mokymosi tikslus	☐	☐	☐	☐	☐
Susidūręs (-usi) su mokymosi sun- kumais, ieškau, kas man galėtų padėti	☐	☐	☐	☐	☐
Aš puikiai planuoju savo laiką	☐	☐	☐	☐	☐
Aš esu atsakingas (-a) už savo mo- kymosi pažangą	☐	☐	☐	☐	☐
Mokantis nuotoliniu būdu manęs neblaško kita veikla internete (žinu- tės, naršymas internete ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐
Mokantis savarankiškai manęs neblaško kita veikla (draugai, fil- mai, naršymas internete, žaidimai ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kiek šie teiginiai Jums tinka arba netinka.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai ne	Ne	Nei taip, nei ne	Taip	Tikrai taip
Aš esu motyvuotas (-a) mokytis	☐	☐	☐	☐	☐
Aš mokausi iš savo klaidų	☐	☐	☐	☐	☐
Man patinka mokytis	☐	☐	☐	☐	☐
Dėstytojų, mokytojų skiriamos užduotys yra prasmingos ir reikalingos	☐	☐	☐	☐	☐
Atlieku visas dėstytojų, mokytojų man skirtas užduotis	☐	☐	☐	☐	☐
Nuotolinių paskaitų, pamokų metu dažnai užsiimu papildoma veikla	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kiek šie teiginiai Jums tinka arba netinka.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai ne	Ne	Nei taip, nei ne	Taip	Tikrai taip
Visas savo idėjas galiu pagrįsti argumen- tais	☐	☐	☐	☐	☐
Esu atviras (-a) naujoms idėjoms ir nuo- monėms	☐	☐	☐	☐	☐
Kritiškai vertinu naujas idėjas	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Aš dažnai keliu probleminių klausi- mų, naujų idėjų ir siūlau sprendimų	☐	☐	☐	☐	☐
Man nesunku identifikuoti problemą ir rasti jos sprendimą	☐	☐	☐	☐	☐
Man patinka tobulinti savo darbą – noriu, kad jis būtų išskirtinis	☐	☐	☐	☐	☐
Man patinka kūrybinės užduotys ir kūry- bos procesas	☐	☐	☐	☐	☐
Man gerai pavyksta viešai pristatyti savo atliktus darbus	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, ar studijuojant (mokantis) universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje Jums lengva ar sunku daryti šiuos dalykus?

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Labai sunku	Sunku	Nei len- gva, nei sunku	Lengva	Labai lengva
Sutelkti dėmesį ir aktyviai klausytis dėsty- tojo (mokytojo) per paskaitą (pamoką)	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Konspektuoti per paskaitą	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Atpažinti pagrindines teksto mintis ir parašyti teksto santrauką	☐	☐	☐	☐	☐
Suprasti akademinius (įvairius tekstus) ar dėstytojo (mokytojo) pateiktą medžiagą	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Rinkti praktiniam mokymuisi reika- lingos informacijos	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Rinkti, siėti ir kritiškai vertinti studi- joms reikalingą informaciją	☐	☐	☐	☐	☐
Pagal universiteto, kolegijos, profesinės mokyklos reikalavimus parašyti rašto dar- bą (pavyzdžiui, referatą)	☐	☐	☐	☐	☐
Atlikti praktines užduotis, laboratorinius darbus, tyrimus ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐

Kartu su kitais studentais (mokiniais) efektyviai dirbti mažoje grupėje	☐	☐	☐	☐	☐
Per paskaitas (pamokas) ir seminarus aktyviai reikšti savo nuomonę, užduoti klausimų	☐	☐	☐	☐	☐
Pasirengti egzaminui (atsiskaitymui), testui, seminarui (užsiėmimui) ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytis nuotoliniu būdu	☐	☐	☐	☐	☐
Laikytis akademinio sąžiningumo ir etikos principų	☐	☐	☐	☐	☐
Suprasti dėstytojų (mokytojų) reikalavimus ir darbų vertinimo kriterijus	☐	☐	☐	☐	☐
Suprasti diagramas, grafikus ir lenteles	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Suprasti instrukcijas ir brėžinius	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Rankomis ar pirštais atlikti tikslumo reikalaujančias užduotis	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Prašyti mokytojo pagalbos, jei kažko nesuprantate	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, ar studijuojant universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje Jums lengva ar sunku daryti šiuos dalykus?

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Labai sunku	Sunku	Nei lengva, nei sunku	Lengva	Labai lengva
Savarankiškai planuoti ir organizuoti savo studijų, mokymosi laiką	☐	☐	☐	☐	☐
Laiku perskaityti reikiamą tekstų kiekį, medžiagą	☐	☐	☐	☐	☐
Prisitaikyti prie skirtingų dėstymo, mokymo stilių ir reikalavimų	☐	☐	☐	☐	☐
Be rimtos priežasties nepraleisti paskaitų, pamokų, seminarų, užsiėmimų ar praktikos darbų	☐	☐	☐	☐	☐
Ieškoti literatūros ir medžiagos bibliotekoje	☐	☐	☐	☐	☐
Susirasti reikiamą auditoriją, kabinetą, biblioteką, administracinius padalinius ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
Bendrauti su dėstytojais, mokytojais auditorijoje, gyvai, nuotoliniu būdu arba el. laiškais	☐	☐	☐	☐	☐
Bendrauti su kitais studentais, mokiniais	☐	☐	☐	☐	☐

Tvarkyti su studijomis, mokymusi susijusius administracinius reikalus, rašyti oficialius laiškus ir dokumentus	☐	☐	☐	☐	☐
Laikytis disciplinos ir įprastos rutinos	☐	☐	☐	☐	☐
Įveikti su mokymusi susijusius iššūkius ir sunkumus	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Kaip dažnai atidėliojate šią veiklą?

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Niekada neatidėliuju	Beveik niekada neatidėliuju	Kartais atidėliuju	Beveik visada atidėliuju	Visada atidėliuju
Rašto darbų (pavyzdžiui, esė, referato) rašymas	☐	☐	☐	☐	☐
Praktikos darbų atlikimas	☐	☐	☐	☐	☐
Namų darbų atlikimas	☐	☐	☐	☐	☐
Užduotos studijų, mokymosi medžiagos skaitymas	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymasis egzaminui, atsiskaitymui	☐	☐	☐	☐	☐
Administracinių reikalų tvarkymas	☐	☐	☐	☐	☐
Paskaitų, pamokų lankymas	☐	☐	☐	☐	☐
Kitos su universitetu, kolegija, profesinio mokymo įstaiga susijusios veiklos	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Ar atidėliojimas Jums sukelia problemų?

Pažymėkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Labai dažnai sukelia;
- ☐ Dažnai sukelia;
- ☐ Kartais sukelia;
- ☐ Niekada nesukelia.

(U, K, PM) Įvertinkite, ar studijuojant universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje Jums pakanka:

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai nepakanka	Nepakanka	Nei pakanka, nei nepakanka	Pakanka	Tikrai pakanka
Turimų žinių, reikalingų mokomajai, teorinei medžiagai ir akademiinei literatūrai suprasti	☐	☐	☐	☐	☐
Turimų mokymosi įgūdžių (gebėjimo konspektuoti ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Turimų praktinių įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
Turimų IT įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
Turimų savarankiško gyvenimo įgūdžių (apsipirkimo, buities tvarkymo ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐
Turimų laiko planavimo įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
Laiko studijoms, mokymuisi ir užduotims parengti	☐	☐	☐	☐	☐
Pagalbos mokantis (papildomos mokomosios medžiagos, konsultacijų, mentorių, meistro pagalbos ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymosi priemonių (įskaitant praktiniam darbui reikalingų priemonių)	☐	☐	☐	☐	☐
Finansinių išteklių	☐	☐	☐	☐	☐
Gebėjimų derinti studijas, mokslą ir darbą	☐	☐	☐	☐	☐
Gebėjimų derinti studijas ir papildomas veiklas, nesusijusias su studijomis (pavyzdžiui, savanorystę)	☐	☐	☐	☐	☐
Gebėjimų bendrauti su dėstytojais, mokytojais ir kitais studentais	☐	☐	☐	☐	☐
Bendravimo su draugais, šeima ir artimais žmonėmis	☐	☐	☐	☐	☐
Laisvo laiko	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Pavežėjimo į mokyklą paslaugų (jei gyvenate toli nuo mokyklos)	☐	☐	☐	☐	☐
Socialinių paslaugų (pavyzdžiui, psichologo, spec. pedagogo konsultacijų ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kiek šie teiginiai Jums tinka arba netinka.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai ne	Ne	Nei taip, nei ne	Taip	Tikrai taip
Esu puikiai pasirengęs (-usi) studijoms, profesiniam mokymui(si)	☐	☐	☐	☐	☐
Mokykla mane puikiai parengė studijoms, profesiniam mokymui(si)	☐	☐	☐	☐	☐
Studijų, profesinio mokymo kokybė atitinka mano lūkesčius	☐	☐	☐	☐	☐
Studijų, mokymosi aplinka, infrastruktūra atitinka mano lūkesčius	☐	☐	☐	☐	☐
Dėstytojai, mokytojai ir jų darbo metodai atitinka mano lūkesčius	☐	☐	☐	☐	☐
Manau, kad sėkmingai baigsiu pasirinktas studijas, pasirinktą programą	☐	☐	☐	☐	☐
Jaučiuosi universiteto, kolegijos, profesinės mokymo įstaigos bendruomenės dalimi	☐	☐	☐	☐	☐
Didžiuojuosi savimi, kad mokausi šiame universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje	☐	☐	☐	☐	☐
Studijuoti, mokytis universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje yra daug sunkiau nei aš maniau	☐	☐	☐	☐	☐
Dažnai mąstau, kad neverta tęsti studijų šiame universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje	☐	☐	☐	☐	☐
Manau, kad šių studijų, programos nebaigsiu	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Mokausi tik dėl diplomo	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Turiu pakankamai profesinių įgūdžių – mokausi tik dėl kvalifikacijos pažymėjimo	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kiek šie su lūkesčiais susiję teiginiai Jums tinka arba netinka. Ar Jūs tikėjotės, kad...

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai ne	Ne	Nei taip, nei ne	Taip	Tikrai taip
Dėstytojai (mokytojai) paaiškins, kaip rašyti rašto darbus (pavyzdžiui, referatus)	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Dėstytojai (mokytojai) išmokys konspektuoti	☐	☐	☐	☐	☐
Dėstytojai (mokytojai) paaiškins, kaip susirasti ir atrinkti informaciją	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) Dėstytojai mokys panašiai, kaip mokytojai mokykloje	☐	☐	☐	☐	☐
Dėstytojai (mokytojai) pateiks visą reikalingą mokomąją medžiagą	☐	☐	☐	☐	☐
Dėstytojai (mokytojai) paaiškins, kaip reikia atlikti užduotis	☐	☐	☐	☐	☐
Dėstytojai (mokytojai) kiekvieną savaitę pasakys, ką reikia atlikti ar išmokti	☐	☐	☐	☐	☐
Studijuojant (mokantis) reikės daug skaityti	☐	☐	☐	☐	☐
Studijuojant (mokantis) reikės daug dirbti savarankiškai	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) Mokantis didžiąją dalį laiko užims praktika	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Balais nuo 0 iki 10 įvertinkite savo pasirengimą mokytis universitete, kolegijoje, profesinio ugdymo įstaigoje. 1 – „visiškai nepasirengęs (-usi)“, 10 – „labai gerai pasirengęs (-usi)“.

Pažymėkite balą.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(U, K, PM) Į šį klausimą atsakykite turėdami galvoje savo, kaip studento (-ės), patirtį. Kaip manote, kas Jums būtų padėję geriau pasirengti studijoms, mokymuisi ir sėkmingiau adaptuotis universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje?

Aprašykite trumpai, 2–3 sakinius.

(U, K, PM) Įvertinkite savo fizinę sveikatą ir psichologinę būseną.

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai ne	Ne	Nei taip, nei ne	Taip	Tikrai taip
Mano fizinė sveikata yra gera	☐	☐	☐	☐	☐
Mano psichologinė savijauta yra gera	☐	☐	☐	☐	☐
Nuolat jaučiuosi įsitempęs (-usi)	☐	☐	☐	☐	☐
Dažnai jaučiuosi vienišas (-a)	☐	☐	☐	☐	☐
Man patinka bendrauti, turiu daug draugų	☐	☐	☐	☐	☐
Jaučiuosi ramiai, nes pasirinkau man geriausiai tinkančią profesiją	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Nurodykite vietovę, kurioje baigėte bendrojo ugdymo mokyklą.

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Didelis miestas (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys);
- ☐ Miestas (rajono centras);
- ☐ Nedidelis miestas ar miestelis;
- ☐ Kaimo tipo gyvenvietė.

(U, K, PM) Nurodykite apskritį, kurioje baigėte bendrojo ugdymo mokyklą.

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Alytaus;
- ☐ Kauno;
- ☐ Klaipėdos;
- ☐ Marijampolės;
- ☐ Panevėžio;
- ☐ Šiaulių;
- ☐ Tauragės;
- ☐ Telšių;
- ☐ Utenos;
- ☐ Vilniaus.

(U, K, PM) Jūsų mamos (globėjos) turimas (turėtas) aukščiausias išsilavinimas:

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Žemesnis nei vidurinis;
- ☐ Vidurinis;
- ☐ Profesinis;
- ☐ Aukštesnysis (baigė aukštesniąją mokyklą, technikumą);
- ☐ Aukštasis;
- ☐ Kita;
- ☐ Nežinau, nenoriu nurodyti.

(U, K, PM) Jūsų tėvo (globėjo) turimas (turėtas) aukščiausias išsilavinimas:

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Žemesnis nei vidurinis;
- ☐ Vidurinis;
- ☐ Profesinis;
- ☐ Aukštesnysis (baigė aukštesniąją mokyklą, technikumą);
- ☐ Aukštasis;
- ☐ Kita;
- ☐ Nežinau, nenoriu nurodyti.

(U, K, PM) Kokį aukščiausią išsilavinimą jau esate įgijęs?

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Baigta bendrojo ugdymo mokykla;
- ☐ Baigta profesinio ugdymo įstaiga;
- ☐ Baigtos bakalauro studijos;
- ☐ Baigtos magistro studijos.

(U, K, PM) Kokį aukščiausią išsilavinimą planuojate įgyti?

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Bakalauro laipsnį;
- ☐ Magistro laipsnį;
- ☐ Daktaro laipsnį;
- ☐ Nesu galutinai apsisprendęs (-usi).

(U, K, PM) Ar ateityje planuojate dirbti su Jūsų studijuojama specialybe susijusį darbą?

Pažymėkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Taip;
- ☐ Ne;
- ☐ Nežinau.

(U, K, PM) Kokiomis lėšomis finansuojate savo studijas ir gyvenate studijuodami universitete, kolegijoje, profesinio mokymo įstaigoje?

Pažymėkite visus tinkančius atsakymo variantus.

- ☐ Valstybės lėšos (valstybės finansuojama arba iš dalies finansuojama vieta);
- ☐ Stipendija (-os);
- ☐ Tėvų parama;
- ☐ Asmeninės lėšos (atlyginimas, santaupos, pavyzdžiui, padirbėjus užsienyje, draudimas ir kt.);
- ☐ Valstybės išmokos ar pensija (pavyzdžiui, našlaičio);
- ☐ Kita (paskola, rėmėjų parama ir pan.).

(U, K, PM) Kokios yra Jūsų pajamos per mėnesį iš viso (įskaičiuokite stipendiją, darbo užmokestį, tėvų paramą, išmokas ir pan.)?

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Mažiau nei 150 Eur;
- ☐ 150–299 Eur;
- ☐ 300–499 Eur;
- ☐ 500–699 Eur;
- ☐ 700–1 000 Eur;
- ☐ Daugiau nei 1 000 eurų;
- ☐ Sunku pasakyti;
- ☐ Nenoriu atsakyti.

(U, K, PM) Kokia Jūsų šeiminė padėtis?

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Vienišas (-a);
- ☐ Vedęs, ištekęjusi;
- ☐ Išsiskyręs (-usi);
- ☐ Gyvenu su partneriu (-e);
- ☐ Turiu partnerį (-ę), bet kartu negyvename;
- ☐ Našlys (-ė).

(U, K, PM) Kur gyvenate studijuodami, kol mokotės profesinio mokymo įstaigoje?

Pasirinkite tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Su tėvais;
- ☐ Bendrabutyje;
- ☐ Nuomojamame būste;
- ☐ Nuosavame būste;
- ☐ Kita.

(U, K, PM) Kokius mokymosi išteklius turite?

Pažymėkite visus tinkančius atsakymo variantus.

- ☐ Asmeninis kompiuteris, planšetinis kompiuteris;
- ☐ Išmanusis telefonas;
- ☐ Legalios mokymosi tikslams būtinos kompiuterinės programos;
- ☐ Mokymosi tikslams būtinos knygos, vadovėliai;
- ☐ Rami vieta mokytis (asmeninis rašomasis stalas, kambarys ir pan.);
- ☐ Praktiniam mokymuisi reikalingos priemonės ir (ar) įrankiai.

(U, K, PM) Kiek maždaug paskaitų, pamokų ir (ar) užsiėmimų (seminarų, laboratorinių darbų, praktinių darbų ir pan.) praleidote šiais mokslo metais? Atsakydami turėkite omenyje ir kontaktinį, ir nuotolinį mokymą.

- ☐ Nepraleidau nei vienos paskaitos, pamokos ir (ar) užsiėmimo;
- ☐ Praleidau kelias paskaitas, pamokas ir (ar) užsiėmimus;
- ☐ Praleidau maždaug pusę paskaitų, pamokų ir (ar) užsiėmimų;
- ☐ Praleidau didžiąją dalį paskaitų, pamokų ir (ar) užsiėmimų;
- ☐ Nebuvau nei vienoje paskaitoje, pamokoje ir (ar) užsiėmime.

(U, K, PM) Ar šiais mokslo metais savanoriavote arba dalyvavote studentų, mokinių ar nevyriausybės organizacijos veikloje?

Pažymėkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Taip;
- ☐ Ne;
- ☐ Nedalyvavau, bet planuoju tai daryti ateityje.

(U, K, PM) Ar šiuo metu dirbate?

Pažymėkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Taip;
- ☐ Ne.

(U, K, PM) Nurodykite savo darbo krūvį ir pobūdį.

Pažymėkite visus tinkančius atsakymo variantus.

- ☐ Dirbu visu etatu pagal darbo sutartį;
- ☐ Dirbu ne visu etatu pagal darbo sutartį;
- ☐ Dirbu pagal verslo liudijimą ar užsiimu individualia veikla pagal pažymą (pavėžėjimo, vertimo, mokymo ir kt. paslaugos, animatoriaus darbas ir pan.);
- ☐ Dirbu neoficialiai (auklės darbas, sniego kasimas ir pan.).

(U, K, PM) Balais nuo 1 iki 10 įvertinkite, kiek Jūsų darbas trukdo studijoms, mokymuisi. 1 – „visai netrukdo“, 10 – „labai trukdo“.

Pažymėkite balą.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Universitetų ir kolegijų dėstytojams, profesinio mokymo įstaigų mokytojams skirtas klausimynas⁷ ir atitinkamai pakeisti pavadinimą turinyje apie studentų, mokinių pasirengimą mokytis⁷

Gerbiami dėstytojai, mokytojai,

aktualių studentų pasirengimo mokytis aukštojoje mokykloje ir mokinių pasirengimo mokytis profesinio mokymo įstaigoje problemą tiriantys Nacionalinės švietimo agentūros specialistai vykdo nacionalinį tyrimą „Profesinių mokyklų mokinių ir aukštojo mokslo studentų pasirengimas mokytis“. Prašome prisidėti prie tyrimo vykdymo ir atsakyti į anketos klausimus apie Jūsų studentų, mokinių pasirengimą mokytis: žinias, mokymosi įgūdžius, motyvaciją, sunkumus ir kt.

Užtruksite apie 15 minučių. Bus skelbiami tik apibendrinti tyrimo rezultatai. Jūsų anonimiškumą garantuojame. Dėkojame už atsakymus!

(U, K, PM)⁸ Kiek metų dirbate dėstytoju, mokytoju?

Pasirinkite atsakymą.

- ☐ 1–5 metų;
- ☐ 5–10 metų;
- ☐ 10–15 metų;
- ☐ daugiau nei 15 metų.

(U, K) Nurodykite, kurios srities dalyką (-us) dėstote šiais mokslo metais.

- ☐ Pasirinkite visus tinkamus atsakymo variantus.
- ☐ Chemija, fizika, biochemija, biofizika, biologija, genetika;
- ☐ Aplinkotyra, ekologija, gamtinės sistemos, geografija, klimato studijos, geologija;
- ☐ Archeologija, paveldo studijos, istorija, filosofija, etika, skaitmeninė kultūra;
- ☐ Filologija, klasikinės studijos, kalbos studijos, vertimas, lingvistika, kalbotyra, užsienio kalbos, dalykinė kalba, medijų kalba;
- ☐ Informatika, informacijos (programų) sistemos, technologijos, inžinerija, multimedijos, dirbtinis intelektas, sauga;
- ☐ Elektronikos, kompiuterių, elektros, energijos inžinerija, automatika, robotika;
- ☐ Gamybos, pramonės, medžiagų, mechanikos inžinerija, mechatronika, sauga;
- ☐ Aplinkos, chemijos inžinerija, bioinžinerija, matavimų (geo) inžinerija, žemėtvarka, kraštovaizdis, želdynai;
- ☐ Transporto (oro, sausumos, vandens), kelių, statybos inžinerija;

⁷ Universitetų dėstytojams, kolegijų dėstytojams ir profesinio mokymo įstaigų mokytojams buvo parengti atskiri klausimynai. Didžioji dauguma klausimų identiški, todėl priede pateikiamas vienas klausimynas, kiekvienam klausimui detalizuojant, kuriai respondentų grupei (-ėms) jis buvo skirtas.

⁸ Kiekvieno klausimo pradžioje skliausteliuose nurodoma, kuri respondentų grupė (-ės) į klausimą atsakinėjo: U – universitetų dėstytojai, K – kolegijų dėstytojai, PM – profesinio mokymo įstaigų mokytojai.

- ☐ Matematika, statistika, duomenų analitika, ekonometrija.
- ☐ Ekonomika, ekonominė analitika, finansų ekonomika, visuomeninė geografi-
kos mokslai;
- ☐ Psichologija, kriminologija, sociologija, socialinė politika, socialinis darbas;
- ☐ Komunikacija, kūrybinės industrijos, žurnalistika, leidyba, informacijos (žinių) vadyba;
- ☐ Biotechnologijos, maisto, polimerų, medžiagų, šviesos, farmacijos technologijos;
- ☐ Teisė;
- ☐ Apskaita, finansai, rinkodara, verslas ir vadyba, turizmas, viešbučiai ir poilsis, viešasis
administravimas;
- ☐ Žemės ūkis, miškininkystė, agronomija, maisto mokslas;
- ☐ Medicina, farmacija, visuomenės sveikata, slauga;
- ☐ Edukologija, švietimo vadyba, spec. pedagogika, pedagogika;
- ☐ Kita.

(PM) Kokio dalyko mokytoju dirbate šiais mokslo metais?

Pasirinkite visus tinkamus atsakymo variantus.

- ☐ Lietuvių kalbos;
- ☐ Užsienio kalbos (anglų, prancūzų, vokiečių ir kt.);
- ☐ Matematikos;
- ☐ Fizikos;
- ☐ Chemijos;
- ☐ Biologijos;
- ☐ Geografijos;
- ☐ Istorijos;
- ☐ Informacinių technologijų;
- ☐ Technologijų;
- ☐ Dailės;
- ☐ Muzikos;
- ☐ Kūno kultūros;
- ☐ Tikybos, etikos;
- ☐ Profesijos mokytoju;
- ☐ Kita.

(PM) Jei dirbate profesijos mokytoju, nurodykite, kokį profesinį mokymą vykdomė.
Įrašykite.

(PM) Jūsų pedagoginė kvalifikacija:

Pažymėkite tinkamą atsakymo variantą.

- ☐ Mokytojas;
- ☐ Vyresnysis mokytojas;
- ☐ Mokytojas metodininkas;
- ☐ Mokytojas ekspertas;
- ☐ Pedagogo kvalifikacinės kategorijos neturiu.

(U, K) Kurių kursų bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentams dėstote per paskutiniuosius 3 metus (įskaitant šiuos metus)?

Pažymėkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Pirmo kurso studentams;
- ☐ Pirmo kurso ir vyresniems studentams;
- ☐ Antro kurso ir vyresniems studentams;
- ☐ *(K) Nedėčiau bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentams.

(U, K, PM) Kokiu būdu daugiausia dėstote šiais mokslo metais?

Pažymėkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Kontaktiniu būdu;
- ☐ Mišriu būdu;
- ☐ Nuotoliniu būdu.

(U, K, PM) Įvertinkite, kaip Jūsų nuolatinių bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentams (mokiniais), kuriems dėstote (mokote) šiais mokslo metais, sekasi:

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Labai blogai	Blogai	Vidutiniškai	Gera	Labai gerai	Nežinau
mokyti nuotoliniu būdu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
naudoti informacines technologijas mokymo(si) tikslais	☐	☐	☐	☐	☐	☐
naudoti internetu studijų tikslais (rasti informacijos, atpažinti patikimus informacijos šaltinius ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
išsakyti savo nuomonę, diskutuoti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bendrauti su dėstytoju (mokytoju) auditorijoje, nuotoliniu būdu arba el. laiškais	☐	☐	☐	☐	☐	☐

viešai pristatyti savo atliktus darbus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pagrįsti savo idėjas argumentais	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kelti probleminių klausimų, naujų idėjų ir siūlyti sprendimų	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Įvertinkite, kokia Jūsų nuolatinių bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentų (mokinių) dalis, kuriems dėstote (mokote) šiais mokslo metais:

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Visi arba beveik visi	Dau- giau nei pusė	Maž- daug pusė	Mažiau nei pusė	Nei vienas arba keletas	Negaliu pasa- kyti
sutelkia dėmesį ir aktyviai klausosi per paskaitą (pamoką)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) ⁹ konspektuoja per paskaitą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
geba atpažinti pagrindinę teksto mintį ir parašyti teksto santrauką	☐	☐	☐	☐	☐	☐
geba suprasti akademinis tekstus, įvairius tekstus ar pateiktą medžiagą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
geba rinkti, siėti ir kritiškai vertinti studijoms reikalingą informaciją, geba rinkti praktiniam mokymuisi reikalingos informacijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
geba pagal reikalavimus parašyti rašto darbą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
laiku atlieka praktines užduotis, laboratorinius darbus, tyrimus ir pan., laiku atlieka namų darbus ir kitas užduotis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kartu su kitais studentais (mokiniais) efektyviai dirba mažoje grupėje	☐	☐	☐	☐	☐	☐
per paskaitas (pamokas) ir seminarus aktyviai reiškia savo nuomonę, užduoda klausimų	☐	☐	☐	☐	☐	☐

⁹ Į klausimą atsakinėjo tik universitetų ir kolegijų dėstytojai.

¹⁰ Į klausimą atsakinėjo tik profesinio mokymo įstaigų mokytojai.

¹¹ Į klausimą atsakinėjo tik profesinio mokymo įstaigų mokytojai.

supranta diagramas, grafikus ir lenteles	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) ¹⁰ supranta instrukcijas ir brėžinius	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) ¹¹ geba rankomis ar pirštais atlikti tikslumo reikalaujančias praktines užduotis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
laikosi akademinio sąžiningumo ir etikos principų	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nepraleidžia paskaitų, seminarų ar praktinių darbų, be rimtos priežasties nepraleidžia pamokų ir praktikos darbų	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prašo Jūsų pagalbos, jei kažko nesupranta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Jūsų nuomone, ar Jūsų mokomiems nuolatinį bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentams (mokiniams) pakanka:

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai nepakanka	Nepakanka	Nei pakanka, nei nepakanka	Pakanka	Tikrai pakanka
turimų žinių, reikalingų mokomajai medžiagai ir akademiniai literatūrai suprasti	☐	☐	☐	☐	☐
turimų mokymosi įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
turimų IT įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
turimų savarankiško gyvenimo įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
turimų laiko planavimo įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) ¹² turimų praktinio darbo įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
pagalbos mokantis (mokomosios medžiagos, konsultacijų, meistro pagalbos ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐
mokymosi priemonių (taip pat priemonių, reikalingų praktiniam darbui)	☐	☐	☐	☐	☐
finansinių išteklių	☐	☐	☐	☐	☐
gebėjimų derinti studijas (mokymąsi) ir darbą	☐	☐	☐	☐	☐

¹²Į klausimą atsakinėjo tik profesinio mokymo įstaigų mokytojai.

gebėjimų derinti studijas (moky- mąsi) ir papildomas veiklas, nesu- sijusias su studijomis (pavyzdžiui, savanoryste)	☐	☐	☐	☐	☐
gebėjimų bendrauti su dėstytojais, mokytojais ir kitais studentais (mo- kiniais)	☐	☐	☐	☐	☐
motyvacijos mokytis (PM) ¹³ pavežėjimo į mokyklą pas- laugų (jei mokiniai gyvena toliau nuo mokyklos)	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) ¹⁴ socialinių paslaugų (pavyzdžiui, psichologo, spec. ped- agogo konsultacijų ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐

(U, K, PM) Ar pritariate šiems teiginiams?

Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną atsakymo variantą.

	Tikrai ne	Ne	Nei taip, nei ne	Taip	Tikrai taip
Studentų (mokinių) mokykloje įgytos žinios ir gebėjimai yra pakankami norint sėkmingai studijuoti universitete, kolegi- joje, mokytis profesijos	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) ¹⁵ Priėmimo į aukštąsias mokyklas sistema neužtikrina, kad įstotų tik studi- joms pasirengę studentai	☐	☐	☐	☐	☐
(U, K) ¹⁶ Universitetai, kolegijos turėtų kelti aukštesnių reikalavimų stojantiejiems (didinti minimalų konkursinį balą)	☐	☐	☐	☐	☐
Dėstytojai (mokytojai) turi skirti daug lai- ko aiškinti temas, kurias studentai (moki- niai) jau turėjo mokėti baigę mokyklą	☐	☐	☐	☐	☐
Dėl prastėjančio studentų (mokinių) pasi- rengimo dėstytojams (mokytojams) tenka mažinti reikalavimus ir supaprastinti dės- tomąją medžiagą	☐	☐	☐	☐	☐

¹³ Į klausimą atsakinėjo tik profesinio mokymo įstaigų mokytojai.

¹⁴ Į klausimą atsakinėjo tik profesinio mokymo įstaigų mokytojai.

¹⁵ Į klausimą atsakinėjo tik universitetų ir kolegijų dėstytojai.

¹⁶ Į klausimą atsakinėjo tik universitetų ir kolegijų dėstytojai.

Universitetai, kolegijos, profesinės mokyklos turėtų kelti didesnių reikalavimų studentų akademiniams, mokymosi pasiekimams	☐	☐	☐	☐	☐
Universitetas, kolegija, profesinė mokykla turėtų įdėti pastangų, kad visi įstoję studentai (mokiniai) baigtų studijas, neatšišvelgiant į jų akademinius, mokymosi pasiekimus	☐	☐	☐	☐	☐
Dėstytojams (mokytojams) reikia įdėti daug pastangų motyvuojant studentus (mokinius) mokytis	☐	☐	☐	☐	☐
Profesinio orientavimo sistema yra nepakankamai efektyvi, todėl įstoja daug nemotyvuotų studentų (mokinių)	☐	☐	☐	☐	☐
Mokant nuotoliniu būdu suprastėjo mokymo(si) kokybė	☐	☐	☐	☐	☐
Mokant nuotoliniu būdu pagerėjo pasikaitų lankomumas	☐	☐	☐	☐	☐
Paskaitų (pamokų) ir užsiėmimų lankomumas yra didelė problema	☐	☐	☐	☐	☐
(PM) ¹⁷ Sistemingai pamokų ir užsiėmimų nelankantys mokiniai turėtų būti šalinami iš profesinės mokyklos	☐	☐	☐	☐	☐
Nustatytų darbų pateikimo ir atsiskaitymo terminų nesilaikymas yra didelė problema	☐	☐	☐	☐	☐
Mokant nuotoliniu būdu sudėtinga objektyviai įvertinti studentų (mokinių) žinias	☐	☐	☐	☐	☐
Akademinio sąžiningumo ir etikos principų laikymasis yra didelė problema	☐	☐	☐	☐	☐

(PM) Įvertinkite mokinių lankomumą. Maždaug kokia mokinių dalis (procentais) berimtos priežasties praleido Jūsų vedamas pamokas ar užsiėmimus? Atsakydami turėkite omenyje ir kontaktinį, ir nuotolinį mokymą.

Pažymėkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ 0–10 proc.;
- ☐ 11–20 proc.;
- ☐ 21–30 proc.;
- ☐ 31–40 proc.;
- ☐ 41–50 proc.;
- ☐ 51 proc. ir daugiau.

¹⁷ Klausimą atsakinėjo tik profesinio mokymo įstaigų mokytojai.

(U, K, PM) Balais nuo 1 iki 10 įvertinkite, kiek Jūsų nuolatinių bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentams (mokiniams) darbas trukdo studijuoti (mokyti). 1 – „visai ne-trukdo“, 10 – „labai trukdo“.

Pažymėkite balą.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(U, K, PM) Balais nuo 1 iki 10 įvertinkite bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentų, profesinio mokymo įstaigų mokinių pasirengimą studijuoti (mokyti). 1 – „visiškai nepasirengę“, 10 – „labai gerai pasirengę“.

Pažymėkite balą.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(U, K, PM) Jūsų nuomone, kaip per pastaruosius 5 metus pakito bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentų, taip pat profesinio mokymo įstaigų mokinių pasirengimas studijuoti (mokyti)?

Pažymėkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Pagerėjo;
- ☐ Suprastėjo;
- ☐ Nepakito;
- ☐ Nežinau, sunku pasakyti.

(U, K, PM) Jūsų nuomone, ko labiausiai trūksta bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentams, pirmo kurso studentams, į profesinio mokymo įstaigas stojantiems mokiniams, kad jie būtų geriau pasirengę studijuoti (mokyti)?

Aprašykite trumpai, 2–3 sakiniais.

(U, K, PM) Kaip manote, ką reiktų pakeisti, kad bakalauro ir (ar) vientisųjų studijų studentai, profesinio mokymo įstaigų mokiniai būtų geriau pasirengę studijuoti (mokyti) ir sėkmingai adaptuotųsi?

Aprašykite trumpai, 2–3 sakiniais.

(U, K, PM) Jūsų amžius:

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ 20–29 m.;
- ☐ 30–40 m.;
- ☐ 40–50 m.;
- ☐ 50–60 m.;
- ☐ 60 m. ir daugiau.

(K, PM) Jūsų lytis:

Pasirinkite vieną atsakymo variantą.

- ☐ Moteris;
- ☐ Vyras;
- ☐ Kita.

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014-2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programą

Finansuojama Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis.

© Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija

© Nacionalinė švietimo agentūra

Vilnius, 2023